

Diagnoza stanu oraz kierunki rozwoju i finansowania systemu oświaty w Metropolii Poznań

ANALIZA UWARUNKOWAŃ,
WYZWAŃ I PERSPEKTYW
ROZWOJOWYCH DO 2035 ROKU

Wykonawca:

FUNDACJA MIASTO
ul. Roosevelta 18
60-829 Poznań

Zespół autorski:

Szymon Więśław – Ekspert wiodący ds. polityk publicznych i systemu oświaty; koordynator merytoryczny

Łukasz Światała – Ekspert ds. polityk publicznych i systemu oświaty

Sylwia Kluczyńska – Ekspert ds. polityk publicznych i systemu oświaty

Marta Głosek - Analityczka GIS i danych przestrzennych

Daniel Budzeń – Analityk finansowy i demograficzny

Elżbieta Więśław – Badaczka jakościowa / moderatorka

Maja Czyż – Wsparcie administracyjne i badawcze

Jakub Pyrzanowski – Koordynator administracyjny

Opracowanie zostało zrealizowane w ramach projektu „Wzmocnienie Potencjału ZIT w MOF Poznania” finansowanego z programu Fundusze Europejskie dla Wielkopolski 2021-2027.

Spis treści

1	Wprowadzenie	5
1.1	Cel opracowania	5
1.2	Zakres tematyczny	5
1.3	Opis zastosowanych metod analiz	6
2	Aktualne uwarunkowania legislacyjne i finansowe systemu oświaty	7
2.1	Przegląd aktów prawnych	7
2.2	Nowe zasady finansowania oświaty w kontekście budżetów jednostek samorządu terytorialnego	8
2.3	Wysokość kosztów poszczególnych samorządów Metropolii Poznań	14
2.4	Kluczowe problemy kalkulacji potrzeb oświatowych	23
2.5	Efektywne zarządzanie placówkami	25
3	Wyzwania stojące przed edukacją w Metropolii – wyniki badań społecznych	30
3.1	Wstęp	30
3.2	FGI Samorządowcy	31
3.3	FGI Dyrektorzy szkół	37
3.4	FGI Nauczyciele	42
3.5	FGI Rodzice	47
4	Demografia	52
4.1	Główne trendy demograficzne	52
4.2	Ludność w wieku szkolnym w grupach wiekowych w latach 2020 – 2024	56
4.3	Liczba urodzeń	63
4.4	Liczba kobiet w wieku prokreacyjnym na 1000 ludności w latach 2000 – 2024	67
4.5	Przyrost naturalny	68
4.6	Migracje ludności	69
4.7	Prognoza liczby ludności w gminach	71
4.8	Prognoza liczby ludności w powiatach	74
4.9	Prognoza liczby uczniów i oddziałów w szkołach	79
4.9.1	Edukacja przedszkolna	79
4.9.2	Szkoły podstawowe	81
4.9.3	Szkoły ponadpodstawowe	84
4.10	Dojazdy uczniów do szkół	85
4.10.1	Dojazdy uczniów do szkół podstawowych	86
4.10.2	Dojazdy uczniów do szkół ponadpodstawowych	88
4.10.3	Syntetycznie kierunki dojazdów w ramach gmin Metropolii Poznań	92
4.11	Podsumowanie	94
5	Charakterystyka struktury oświatowej w Metropolii	97
5.1	Edukacja przedszkolna	97
5.1.1	Sieć przedszkoli, oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz innych formy wychowania przedszkolnego	98
5.1.2	Dzieci objęte edukacją przedszkolną	101
5.1.3	Oddziały przedszkolne	108
5.1.4	Przedszkola prowadzone przez inne podmioty	113

5.1.5	Podsumowanie.....	116
5.2	Szkoły podstawowe.....	117
5.2.1	Sieć szkół podstawowych dla dzieci i młodzieży	119
5.2.2	Dzieci i młodzież w szkołach podstawowych	123
5.2.3	Oddziały w szkołach podstawowych.....	129
5.2.4	Szkoły podstawowe prowadzone przez inne podmioty	133
5.2.5	Podsumowanie.....	134
5.3	Licea ogólnokształcące dla młodzieży	135
5.3.1	Sieć liceów ogólnokształcących młodzieży.....	136
5.3.2	Uczniowie liceów ogólnokształcących młodzieży	137
5.3.3	Oddziały w liceach ogólnokształcących młodzieży.....	140
5.3.4	Licea ogólnokształcące dla młodzieży prowadzone przez inne podmioty.....	142
5.3.5	Podsumowanie.....	143
5.4	Technika.....	144
5.4.1	Sieć techników	144
5.4.2	Uczniowie techników.....	145
5.4.3	Oddziały w technikach	148
5.4.4	Zawody, w których odbywa się kształcenie	150
5.4.5	Technika prowadzone przez inne podmioty	151
5.4.6	Podsumowanie.....	151
5.5	Szkoły branżowe I stopnia	152
5.5.1	Sieć szkół branżowych I stopnia	152
5.5.2	Uczniowie szkół branżowych I stopnia	153
5.5.3	Oddziały w szkołach branżowych I stopnia	156
5.5.4	Zawody, w których odbywa się kształcenie	158
5.5.5	Szkoły branżowe I stopnia prowadzone przez inne podmioty	159
5.5.6	Podsumowanie.....	159
5.6	Edukacja dorosłych.....	159
5.6.1	Sieć szkół dla dorosłych.....	159
5.6.2	Słuchacze szkół dla dorosłych	160
5.7	Kształcenie specjalne.....	162
5.7.1	Pomoc psychologiczno-pedagogiczna	165
5.7.2	Szkoły specjalne	166
5.7.3	Struktura orzeczeń w województwie wielkopolskim w latach 2020-24	168
5.7.4	Struktura orzeczeń w Metropolii w roku 2024	169
5.7.5	Kształcenie uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego	173
5.7.6	Podsumowanie.....	175
5.8	Poradnie psychologiczno-pedagogiczne	175
5.9	Inne szkoły i placówki oświatowe.....	178
5.10	Struktura przestrzenna szkół według typów.....	179
5.10.1	Lokalizacja szkół względem rozmieszczenia skupisk ludności	180
5.10.2	Szkoły i przedszkola na tle skupisk ludności	189
5.10.3	Lokalizacja szkół w kontekście infrastruktury drogowej.....	193
5.10.4	Lokalizacja szkół w kontekście transportu publicznego.....	196

6	Nauczyciele i pracownicy niepedagogiczni	199
6.1	Nauczyciele w edukacji przedszkolnej	199
6.1.1	Nauczyciele w jednostkach wychowania przedszkolnego	199
6.2	Nauczyciele w szkołach podstawowych	201
6.3	Nauczyciele w liceach ogólnokształcących	203
6.4	Nauczyciele w technikach	203
6.5	Nauczyciele w branżowe szkołach I st.	204
6.6	Nauczyciele w edukacja specjalnej	205
6.7	Nauczyciele wg stopni awansu zawodowego	205
6.8	Pracownicy niepedagogiczni	206
7	Wydatki z tytułu realizacji zadań oświatowych – informacje uzupełniające	208
7.1	Wydatki w układzie funkcjonalnym	210
7.2	Rodzaje wydatków	215
7.3	Wskaźniki	218
7.4	Koszt jednostkowy usług edukacyjnych	224
7.5	Luka finansowa w oświacie	230
8	Wnioski i rekomendacje dla samorządów Metropolii Poznań	232
8.1	Demografia	232
8.2	Przedszkola i szkoły, placówki	234
8.3	Nauczyciele	236
8.4	Podsumowanie	237
9	Aneks	238
9.1	Spis tabel	238
9.2	Spis wykresów	242
9.3	Spis kartogramów	243
<u>9.4</u>	Spis map	244

1. Wprowadzenie

1.1 Cel opracowania

Skuteczne zarządzanie rozbudowanym systemem usług wymaga rzetelnej informacji. Celem niniejszego opracowania jest dostarczenie osobom zarządzającym, a także wszystkim zainteresowanym interesariuszom, wiarygodnych informacji o edukacji na obszarze Metropolii Poznań.

Aglomeracja poznańska stoi przed wyzwaniem związanym z dostosowaniem sieci szkół do zmieniających się warunków demograficznych i strukturalnych. Dzięki współpracy samorządów oraz przyjęciu długofalowej koncepcji rozwoju oświaty, możliwe będzie podjęcie działań skutkujących: zapewnieniem odpowiedniej liczby miejsc w szkołach, podniesieniem jakości edukacji oraz lepszym przygotowaniem uczniów do wymagań rynku pracy.

Opracowanie, które oddajemy w Państwa ręce, ukazuje zróżnicowanie i synergie między systemami edukacji gmin i powiatów współpracujących w ramach Metropolii Poznań. Wskazuje na wyzwania stojące przed jednostkami samorządu terytorialnego i prowadzonymi przez nie jednostkami organizacyjnymi.

1.2 Zakres tematyczny

Opracowanie zawiera informacje o systemie edukacji w Metropolii Poznań. Zaprezentowano w nim wielkość, organizację i koszty realizacji zadań oświatowych przez jednostki samorządu terytorialnego wchodzące w skład Metropolii. W kolejnych częściach zaprezentowano dane dla: edukacji przedszkolnej, szkół podstawowych, szkół ponadpodstawowych, edukacji specjalnej, edukacji dorosłych, poradni psychologiczno-pedagogicznych oraz innych typów szkół i placówek oświatowych.

Dla każdego typu szkoły/placówki, i każdej jednostki samorządu terytorialnego, przygotowano dane o: liczbie szkół, oddziałów, uczniów/wychowanków/słuchaczy, etatów nauczycielskich, wydatkach oraz podmiotach prowadzących poszczególne jednostki. Zaprezentowano również wskaźniki ilustrujące zjawiska obserwowane w metropolitalnej edukacji.

Osobne części niniejszego raportu stanowią:

- analiza zjawisk demograficznych ze szczególnym uwzględnieniem grupy najmłodszych mieszkańców, tj. osób w wieku do 19 lat,
- analiza wydatków i kosztów realizacji zadań oświatowych przez gminy i powiaty wchodzące w skład Metropolii,
- raport z badań społecznych – czterech pogłębionych wywiadów grupowych (FGI) przeprowadzonych z rodzicami, nauczycielami, dyrektorami szkół i placówek oraz pracownikami urzędów gmin i powiatów, którzy w ramach swoich obowiązków zarządzają edukacją.

1.3 Opis zastosowanych metod analiz

Podstawowym założeniem przyjętym przy tworzeniu opracowania było oparcie się na publicznie dostępnych bazach administracyjnych i statystycznych. Wszystkie prezentowane wartości wyliczone zostały w oparciu o dane pochodzące z:

- Systemu Informacji Oświatowej (SIO),
- Sprawozdań budżetowych RB28S oraz RB27S,
- Banku Danych Lokalnych,
- Prognozy demograficzne
- Systemu Monitorowania Usług Publicznych.

Przyjęta metoda gwarantuje pełną porównywalność danych. Wykorzystanie baz administracyjnych, gwarantuje wysoką jakość danych. Wykorzystywano również dane z BIP gmin i powiatów, stron internetowych JST oraz szkół.

Przeprowadzono jakościowe badania społeczne z czterema grupami interesariuszy edukacji a także szereg mniej formalnych rozmów, których celem było zrozumienie zjawisk wyłaniających się z innych analiz.

2. Aktualne uwarunkowania legislacyjne i finansowe systemu oświaty

2.1 Przegląd aktów prawnych

System oświaty jest drobiazgowo regulowany przepisami prawa. Najważniejsze akty prawne to:

1. **Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty** (Dz.U. 2025 poz. 881). Ustawa była 126 razy nowelizowana (aktualizowana), 12 razy opublikowano jej tekst jednolity. Na jej podstawie wydano 817 aktów wykonawczych, z czego 148 obowiązuje i nie ma charakteru aktu jednorazowego;
2. **Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe** (Dz.U. 2025 poz. 1043). Ustawa była 42 razy nowelizowana (aktualizowana), 7 razy opublikowano jej tekst jednolity. Na jej podstawie wydano 322 akty wykonawcze, z czego 82 obowiązują i nie mają charakteru aktu jednorazowego;
3. **Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela** (Dz.U. 2024 poz. 986). Ustawa była 95 razy nowelizowana (aktualizowana). Na jej podstawie wydano 290 aktów wykonawczych, z czego 29 obowiązuje i nie ma charakteru aktu jednorazowego;
4. **Ustawa z dnia 27 października 2017 r. o finansowaniu zadań oświatowych** (Dz.U. 2017 poz. 2203). Ustawa była 19 razy nowelizowana (aktualizowana). Na jej podstawie wydano 43 akty wykonawcze, z czego 9 obowiązuje i nie ma charakteru aktu jednorazowego;
5. **Ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o systemie informacji oświatowej** (Dz.U. 2024 poz. 152).

Zestawienie to pokazuje skalę regulacji systemu oświaty. Pięć głównych ustaw oraz ponad 260 obowiązujących aktów wykonawczych sprawia, że zaprezentowanie szczegółowego charakteru tych przepisów nie tylko przekracza zakres niniejszego opracowania, ale również stanowi duże wyzwanie nawet dla doświadczonych osób zarządzających jednostkami oświatowymi. A to nie wszystkie regulacje, które muszą być na co dzień przez nie stosowane. Wśród pozostałych ustaw należy wymienić:

1. **Ustawę z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy** (Dz.U. 2025 poz. 277) – szkoła zatrudnia pracowników niebędących nauczycielami;
2. **Ustawę z dnia 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych** (Dz.U. 2024 poz. 1135) – szkoła zatrudnia pracowników samorządowych;
3. **Ustawę z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych** (Dz.U. 2024 poz. 1530) – szkoła prowadzona przez samorząd finansowana jest ze środków publicznych, którymi dysponuje jej dyrektor;
4. **Ustawę z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane** (Dz.U. 2025 poz. 418) – reguluje między innymi zasady budowy, rozbudowy i remontów w obiektach szkolnych;
5. **Ustawę z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego** (Dz.U. 2024 poz. 572) – szkoła jest stroną postępowania administracyjnego, a jej dyrektor wydaje decyzje administracyjne;
6. **Ustawę z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy** (Dz.U. 2023 poz. 2809) – stosowaną głównie w zakresie wynikającym ze sprawowania władzy rodzicielskiej nad małoletnim uczniem.

Skala regulacji, a właściwie przeregulowania, polskiego systemu oświaty jest bardzo duża. Zarówno Sejm, jak i kolejni ministrowie systematycznie uszczegóławiając zapisy ustaw i rozporządzeń, dążyli do uregulowania każdego aspektu funkcjonowania szkół. W efekcie tych działań powstał skomplikowany ustrój prawny sprawiający, że osoby podejmujące decyzje w szkołach i samorządach

w większym stopniu starają odnaleźć w gąszczu przepisów, niż podejmować odważne decyzje gwarantujące rozwój uczniów uczęszczających do kierowanych jednostek.

Dobłą ilustracją skali regulacji jest rozporządzenie w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli. Akt wydany w roku 2023 liczył 26 stron, a jego wcześniejsze wersje: z roku 1991 – 3 strony, z roku 2002 – 6 stron, z roku 2012 – 13 stron. Co dziesięć lat rozporządzenie podwaja więc swoją objętość.

2.2 Nowe zasady finansowania oświaty w kontekście budżetów jednostek samorządu terytorialnego

Z punktu widzenia finansowania oświaty, istotne jest spojrzenie na cały system dochodów jednostek samorządu terytorialnego (JST). W okresie objętym niniejszym opracowaniem funkcjonowały dwie ustawy regulujące ten obszar. Do końca 2024 r. była to *ustawa o dochodach jednostek samorządu terytorialnego* z dnia 13 listopada 2003 r. Natomiast od 2025 r. obowiązuje nowa ustawa z dnia 1 października 2024 r. (Dz.U. z 2024 poz. 1572 ze zm.)¹.

Na wstępie warto nadmienić, że w związku z dokonywanymi reformami w systemie podatkowym (m.in. wejście w życie programu *Polski Ład* i jego późniejsze aktualizacje) możliwe było oszacowanie ubytku dochodów JST. W przypadku Metropolii Poznań w latach 2020–2024 było to **łącznie ponad 3,5 mld zł**. Z drugiej strony nie nastąpiło obniżenie kosztów usług świadczonych przez JST, w związku z czym pogorszeniu ulegała ich sytuacja finansowa. Przykładem tego może być pogłębiająca się luka finansowa w oświacie², czy też niedofinansowanie zadań zleconych.

W efekcie w latach 2021-2024 samorzady otrzymywały pod koniec roku kalendarzowego dodatkowe środki (tzw. „kropiółka”), które miały na celu umożliwienie zamknięcia budżetu. Należy jednak zaznaczyć, że te jednorazowe transfery w żadnej mierze nie zrekompensowały powstałego ubytku dochodów.

W konsekwencji, źródła finansowania zadań publicznych stały się coraz mniej przewidywalne i bardziej podatne na zmiany w systemie podatkowym. Warto pamiętać, że subwencja oświatowa nie pokrywała w całości wydatków bieżących dotyczących realizacji zadań edukacyjnych. Choć nie miała ona na celu pokrycia wszystkich ponoszonych wydatków, to z roku na rok w coraz mniejszym stopniu finansowała te zadania. Tym samym, dla zapewnienia optymalnej jakości usług oświatowych, kluczowe było posiadanie stabilnych źródeł finansowych, tj. dochodów własnych.

Z tego względu podjęto prace nad reformą systemu finansowania zadań publicznych świadczonych przez JST. Konieczne było zbudowanie takiego systemu, który gwarantowałby samodzielność finansową, a także (co najważniejsze) stabilizację dochodów JST. Efektem tych prac było uchwalenie *ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego* z dnia 1 października 2024 r. Projektodawca wskazał sześć celów, które ma realizować nowa ustawa:

1. Wzmocnienie i ustabilizowanie finansów JST poprzez zwiększenie dochodów własnych, od których zależą możliwości realizacji zadań i rozwoju samorządów;
2. Oparcie zasilenia finansowego JST na dochodach wynikających z lokalnej bazy podatku dochodowego od osób fizycznych (PIT) i podatku dochodowego od osób prawnych (CIT), co istotnie ustabilizuje dochody JST z tytułu udziału w PIT i CIT oraz uwolni je od wpływu zmian podatkowych;
3. Obiektywne i algorytmiczne naliczanie środków finansowych dla każdej JST;

¹ Na potrzeby niniejszego opracowanie stosowane będą skróty odpowiednio u.o.d. z 2003 r. i u.o.d. z 2024 r.

² Więcej w części 2.3. *Wysokość kosztów poszczególnych samorządów Metropolii Poznań* (s. 23).

4. Zapewnienie lepszej alokacji środków publicznych;
5. Uelastycznienie systemu oraz ograniczenie nadmiernie rozbudowanego przepływu środków pomiędzy budżetem państwa a JST;
6. Zwiększenie wpływu Strony Samorządowej na podział środków dla JST.

Jednym z istotnych celów nowego systemu obowiązującego od 2025 r. było uniezależnienie samorządów od skutków zmian w systemie podatkowym. Drugim ważnym aspektem z punktu widzenia finansowania zadań oświatowych było określenie tzw. „potrzeb finansowych” w miejsce ówczesnych części subwencji ogólnej.

Tabela 1. Subwencja ogólna z budżetu państwa – porównanie wg u.o.d. z 2003 r. i 2024 r.

	u.o.d. z 2003 r.	u.o.d. z 2024 r.
Części subwencji ogólnej	<ul style="list-style-type: none"> ▪ część oświatowa ▪ część równoważąca ▪ część wyrównawcza 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ potrzeby oświatowe ▪ potrzeby rozwojowe ▪ potrzeby wyrównawcze ▪ potrzeby ekologiczne ▪ potrzeby uzupełniające <p>W efekcie obliczony zostanie tzw. indeks potrzeb wydatkowych (IPW).</p>
Korekta zamożności	<ul style="list-style-type: none"> ▪ do wyliczeń nie uwzględniano subwencji ogólnej ▪ JST dokonywały wpłaty do budżetu państwa 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ uwzględnieniu podlega wartość subwencji ogólnej ▪ korekta zamożności dokonywana będzie co do zasady poprzez obniżenie kwoty zwiększonych dochodów z PIT, CIT i w dalszej kolejności z subwencji ogólnej ▪ parametry korekty będą jednolite dla wszystkich kategorii JST

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie u.o.d. z 2003 r. i u.o.d. z 2024 r.

Zgodnie z zamierzeniem ustawodawcy, „*potrzeby będą podlegać finansowaniu zwiększonymi dochodami z tytułu udziału w podatkach PIT i CIT, a – w przypadku, gdy będą one niewystarczające – subwencją ogólną z budżetu państwa*”.

Należy zwrócić uwagę, że wartość potrzeb finansowych jest kwotą szacunkową, ustalaną w obrębie danej kategorii JST i w rzeczywistości może nie oddawać faktycznych potrzeb.

Z punktu widzenia finansowania zadań oświatowych istotna jest rezygnacja z **oświatowej części subwencji ogólnej oraz dotacji z budżetu państwa na dofinansowanie zadań w zakresie wychowania przedszkolnego** na rzecz tzw. **potrzeb oświatowych**³. W aktualnym stanie prawnym środki te są uwzględnione w kalkulacji potrzeb oświatowych, której ustalenie będzie następowało w analogiczny sposób jak dotychczas. Oznacza to, że kalkulacja potrzeb oświatowych następuje na podstawie danych z roku poprzedniego (z uwzględnieniem zmiany zakresu realizowanych zadań). Z kolei podział globalnej kwoty jest realizowany w oparciu o rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej.

³ Więcej w części (s. 21).

W przypadku pozostałych potrzeb finansowych warto zwrócić uwagę na **potrzeby wyrównawcze**, dla których przyjęto jednolite kryteria sposobu identyfikacji zamożności JST. Istotną zmianą jest przyjęcie przeliczeniowej liczby mieszkańców (zamiast rzeczywistej liczby), co miało przyczynić się do bardziej efektywnego ustalenia potrzeb finansowych danej JST. Dla obliczenia kwoty potrzeb wyrównawczych ustawodawca wyszczególnił zestaw obszarów wydatkowych wraz z determinantami, które są zróżnicowane według kategorii JST.

Tabela 2. Obszary wydatkowe i determinanty w latach 2025-2026

Kategoria JST	Obszar wydatkowy	Wartość wagi obszaru wydatkowego		Determinanty wpływające na potrzeby wydatkowe w danym obszarze wydatkowym	Wysokość współczynników regresji dla poszczególnych determinant
		2025	2026		
gminy	administracja publiczna	0,24	0,24	iloczyn liczby mieszkańców i relacji przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w danym powiecie do średniej krajowej	1
	oświata i wychowanie - szkoły	0,17	0,17	liczba oddziałów w szkołach podstawowych	1
	oświata i wychowanie - wychowanie przedszkolne	0,19	0,19	liczba dzieci uczęszczających do przedszkola	1
	polityka społeczna	0,12	0,12	liczba gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej	1
	gospodarka komunalna i ochrona środowiska	0,07	0,07	ilość wody dostarczonej i ścieków bytowych odprowadzonych siecią kanalizacyjną [dam3]	1
	transport i łączność	0,06	0,06	liczba mieszkańców w wieku 20-64	1
	kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	0,07	0,07	iloczyn liczby mieszkańców i relacji przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w danym powiecie do średniej krajowej	1
	pozostałe	0,08	0,08	liczba mieszkańców	1
Miasta na prawach powiatu	transport i łączność	0,18	0,18	liczba pracujących ogółem	1
	administracja publiczna	0,15	0,15	iloczyn liczby mieszkańców i relacji przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto do średniej krajowej	1
	oświata i wychowanie - szkoły	0,15	0,15	liczba oddziałów w szkołach podstawowych, ponadpodstawowych i policealnych	1

	oświata i wychowanie - wychowanie przedszkolne	0,17	0,17	liczba dzieci uczęszczających do przedszkola	1
	polityka społeczna	0,15	0,15	liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej (łącznie z filiami)	0,8065
				liczba bezrobotnych zarejestrowanych	0,1935
	gospodarka komunalna i ochrona środowiska	0,05	0,05	suma powierzchni parków spacerowo-wypoczynkowych, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej oraz średniej powierzchni objętej utrzymaniem czystości i porządku przez gminy w okresie letnim i powierzchni objętej utrzymaniem czystości i porządku przez gminy w okresie zimowym - będąca w gestii miasta [w ha]	1
	kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	0,06	0,06	iloczyn liczby mieszkańców i relacji przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto do średniej krajowej	1
	pozostałe	0,09	0,09	liczba mieszkańców	1
Powiaty	administracja publiczna	0,40	0,40	iloczyn liczby mieszkańców i relacji przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto do średniej krajowej	1
	polityka społeczna	0,25	0,25	liczba mieszkańców zakładów stacjonarnych pomocy społecznej podległych samorządowi powiatu (łącznie z filiami)	0,3712
				liczba bezrobotnych zarejestrowanych	0,6288
	transport i łączność	0,12	0,12	długość dróg powiatowych o nawierzchni twardej [w km]	0,1632
				liczba mieszkańców w wieku 20-64	0,8368
	oświata i wychowanie - szkoły	0,16	0,16	liczba oddziałów w szkołach ponadpodstawowych i policealnych	1
pozostałe	0,07	0,07	liczba mieszkańców	1	

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie Dz. U. z 2024 r., poz. 1572 ze zm.

Ustalenie powyższych obszarów wydatkowych przez ustawodawcę nastąpiło w oparciu o przeciętną strukturę wydatków bieżących netto⁴ dla danej kategorii JST. W praktyce faktyczna struktura jest zróżnicowana w obrębie danej kategorii JST i odbiega od struktury przyjętej przez ustawodawcę. Z uwagi na cel niniejszego opracowania nie zaprezentowano danych dotyczących struktury wydatków bieżących netto według poszczególnych JST. Niemniej jednak, różnice względem wskaźników przyjętych przez ustawodawcę wpływają na zróżnicowanie końcowej kwoty potrzeb wyrównawczych na dany rok budżetowy.

Z kolei **potrzeby rozwojowe** mają na celu zagwarantowanie każdej JST dochodów z tytułu działań rozwojowych i opierają się na poziomie wydatków majątkowych. Globalna kwota środków dla danej kategorii JST stanowi 23 proc. wydatków majątkowych, pomniejszonych o dotacje i środki na inwestycje. Kwota ta jest rozdzielana pomiędzy poszczególne JST z zachowaniem proporcji 60 proc. (pula podstawowa) i 40 proc. (pula inwestycyjna). Rozwiązanie to, zdaniem ustawodawcy, ma pozwolić na bardziej precyzyjne wspieranie rozwoju JST. W konsekwencji istotne jest utrzymanie możliwie wysokiego poziomu wydatków majątkowych, co będzie przekładać się na wyższy poziom potrzeb rozwojowych.

W ustawie o dochodach jednostek samorządu terytorialnego z 2024 r. (u.o.d. z 2024 r.) zaplanowano również wsparcie dla JST, na terenie których znajdują się tereny prawnie chronione (parki narodowe, rezerwy przyrody, parki krajobrazowe i obszary chronionego krajobrazu oraz strefy ochrony krajobrazu ustanawiane w tych obszarach, a także obszary Natura 2000). Są to tzw. **potrzeby ekologiczne**, których celem ma być ograniczenie barier w tworzeniu i rozwoju obszarów prawnie chronionych w Polsce.

Ostatnia kategoria wprowadzonych potrzeb to tzw. **potrzeby uzupełniające**. Warto nadmienić, że w pierwszym roku obowiązywania u.o.d. z 2024 r. zaproponowano, aby każda JST miała zagwarantowany wzrost dochodów w sytuacji, gdyby nadal miały obowiązywać przepisy u.o.d. z 2003 r. W latach kolejnych potrzeby te byłyby obliczane zgodnie z algorytmem zapisanym w nowej u.o.d. (z 2024 r.), tj. w wysokości odpowiadającej kwocie uzupełnienia dochodów z roku poprzedniego.

Ostatnim z elementów nowego systemu wyrównawczego jest **korekta zamożności**, która miałaby dotyczyć wyłącznie najbogatszych JST. Jeżeli wskaźnik zamożności danej JST będzie większy od 120 proc. wskaźnika zamożności danej kategorii JST (np. gmin lub miast na prawach powiatu), wówczas korekta z tytułu zamożności wynosić będzie 50 proc. nadwyżki wskaźnika zamożności danej JST ponad wartość 120 proc. wskaźnika zamożności danej kategorii JST. Dodatkowo wskaźnik zamożności jest obliczany w relacji do mieszkańca przeliczeniowego, a nie faktycznego.

Zmianie uległa również wysokość udziału JST w podatku dochodowym od osób fizycznych (PIT) i prawnych (CIT), co zdaniem ustawodawcy ma przyczynić się do zwiększenia motywacji do wspierania rozwoju gospodarczego. Należy jednak zwrócić uwagę na nierówne traktowanie miast na prawach powiatu, gdyż we wcześniejszej ustawie o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (u.o.d. z 2003 r.) procentowy udział w PIT i CIT stanowił sumę udziałów gmin i powiatów.

⁴ Przez wydatki bieżące netto należy rozumieć wydatki bieżące ogółem pomniejszone o pozyskane dochody w danym dziale klasyfikacji budżetowej (w tym również o kwotę subwencji oświatowej w przypadku wydatków nią finansowanych). Ponadto dla obliczenia poziomu wydatków bieżących netto, wydatki bieżące zostały pomniejszone również o wydatki bieżące na projekty współfinansowane środkami zagranicznymi, wydatki na obsługę długu i środki z tytułu wpłat na system wyrównawczy.

Tabela 3. Udział JST w PIT i CIT

	u.o.d. z 2003 r.	u.o.d. z 2024 r.
Udział w PIT	gminy 38,46%* miasta na prawach powiatu 48,71%** powiatu 10,25% województwa 1,6%	gminy 7,0% miasta na prawach powiatu 8,6% powiatu 2,0% województwa 0,35%
Udział w CIT	gminy 6,71% miasta na prawach powiatu 8,11%** powiatu 1,4% województwa 14,75%	gminy 1,6% miasta na prawach powiatu 2,2% powiatu 1,7% województwa 2,3%

* wartość dla 2024 r.

** dla miast na prawach powiatu do końca 2024 r. była to suma udziałów dla gmin i powiatów

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie u.o.d. z 2003 r. i u.o.d. z 2024 r.

Mając na uwadze konieczność finansowania usług edukacyjnych również środkami własnymi przez JST, dokonany syntetyczny opis głównych zmian u.o.d. obowiązujących od 1 stycznia 2025 r. ma istotne znaczenie dla kształtowania potencjału finansowego. Dochody własne, w tym udziały w podatku PIT i CIT oraz wpływy z subwencji ogólnej, stanowią właśnie jedno z kluczowych źródeł finansowania usług edukacyjnych (oprócz pozostałych dochodów własnych).

Z tego względu, poprzedzając część dotyczącą analizy finansowej, uzasadnione jest zaprezentowanie kwot, które JST otrzymują z tytułu wskazanych wyżej źródeł dochodów. Stanowi to istotne tło dla dalszych analiz, jak również dla projektowania systemu usług edukacyjnych, który generuje określone skutki finansowe kolejnych w latach.

Tabela 4. Łączna kwota dochodów z tytułu udziału w PIT i CIT oraz z tytułu subwencji ogólnej

Nazwa JST	2024*	2025**	2026**	Różnica 2026/2025
Buk	44 725 549	53 965 404	59 039 364	5 073 960
Czerwonak	104 509 883	124 849 537	143 392 099	18 542 562
Dopiewo	180 111 398	206 779 319	232 348 712	25 569 393
Kleszczewo	51 072 783	61 502 136	71 407 878	9 905 742
Komorniki	184 156 130	211 483 816	227 017 852	15 534 036
Kostrzyn	102 534 979	113 954 047	98 890 880	-15 063 167
Kórnik	141 991 073	163 780 711	177 462 353	13 681 642
Luboń	112 493 201	139 379 454	157 674 401	18 294 947
Mosina	125 850 646	149 057 681	168 590 731	19 533 050
Murowana Goślina	51 954 080	63 908 199	75 397 103	11 488 904
Oborniki	115 175 807	130 338 158	142 636 319	12 298 161
Pobiedziska	75 440 451	88 187 152	101 187 057	12 999 905
Puszczykowo	43 418 515	49 834 456	50 793 856	959 400
Rokietnica	91 375 809	109 214 670	125 819 530	16 604 860
Skoki	32 712 155	39 875 524	42 841 956	2 966 432
Stęszew	55 200 291	64 351 131	73 785 121	9 433 990
Suchy Las	104 022 030	119 744 425	121 515 028	1 770 603
Swarzędz	248 821 289	280 584 177	308 428 859	27 844 682
Szamotuły	96 113 329	117 869 322	130 658 436	12 789 114
Śrem	145 348 737	165 982 529	189 267 715	23 285 186
Tarnowo Podgórne	207 631 250	225 682 508	245 060 445	19 377 937

Nazwa JST	2024*	2025**	2026**	Różnica 2026/2025
M. Poznań	3 474 476 331	3 818 601 690	4 196 545 899	377 944 209
powiat poznański	391 667 051	445 642 436	640 644 728	195 002 292

* Dla 2024 r. przyjęto wykonanie budżetu. Dodatkowo otrzymane środki pomniejszono o wpłatę do budżetu państwa (tzw. janosikowe),

** Dla 2025 r. przyjęto kwoty ostateczne, a dla 2026 r. przyjęto kwoty planowane zgodnie z informacją przekazaną przez Ministra Finansów i Gospodarki.

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/finanse/budzety-jst>.

Powyższa zawiera zestawienie danych z lat 2024–2026, gdzie szczególnie istotna może być różnica pomiędzy kwotą przyznaną JST na rok 2026 i na rok 2025. O ile w większości JST odnotowuje się wzrost kwot z tytułu udziału w podatkach PIT i CIT oraz subwencji ogólnej, o tyle Miasto i Gmina Kostrzyn uzyska kwotę niższą o blisko 15,1 mln zł. Jest to szczególnie istotne, biorąc pod uwagę konieczność finansowania usług edukacyjnych z dochodów własnych. Informacje te są tym bardziej ważne, że – jak wspomniano wcześniej – w nowym systemie źródeł finansowania JST odstąpiono od oświatowej części subwencji ogólnej i dotacji z budżetu państwa na dofinansowanie zadań w zakresie wychowania przedszkolnego. W dalszej części opracowania omówione zostaną kwestie związane zarówno z kalkulacją potrzeb oświatowych, jak również poziomem kosztów ponoszonych przez poszczególne JST tworzące Metropolię Poznań.

2.3 Wysokość kosztów poszczególnych samorządów Metropolii Poznań

Z punktu widzenia zarządzania oświatą, istotne jest syntetyczne ujęcie finansów oświatowych, a w szczególności porównanie względem poszczególnych JST tworzących Metropolię Poznań. Z tego też względu w niniejszej części zaprezentowane zostaną informacje dotyczące zarówno dochodów, jak i wydatków, ukazujące finansowy wymiar realizowanych usług oświatowych. **Okres przyjęty do analizy obejmuje lata 2020–2024.**

Źródłem danych budżetowych są sprawozdania budżetowe publikowane przez Ministerstwo Finansów w Biuletynie Informacji Publicznej, jak również informacje pochodzące z Systemu Monitorowania Usług Publicznych (SMUP). Ponadto, dla zachowania przejrzystości zapisów, prezentowane będą wyłącznie najważniejsze informacje, natomiast ich uszczegółowienie w postaci tabelarycznego lub graficznego zestawienia danych dla poszczególnych JST zostało zawarte w dalszej części opracowania.

W pierwszej kolejności warto zwrócić uwagę na poziom dochodów ogółem gromadzonych przez wszystkie JST w działach 801 i 854, które w okresie 2020–2024 wyniosły łącznie ponad **1,1 mld zł**, co stanowiło zaledwie 2,4 proc. wszystkich dochodów budżetu. Uwzględniając oświatową część subwencji ogólnej, wyniosły one blisko 9,2 mld zł, to jest 19,1 proc. dochodów ogółem.

W tym samym czasie łączne wydatki na usługi edukacyjne zostały zrealizowane w kwocie ponad 16,2 mld zł i stanowiły 33,3 proc. wydatków budżetu ogółem. Z punktu widzenia struktury finansowania usług edukacyjnych, istotny jest poziom pokrycia wydatków bieżących dochodami bieżącymi, który dla całej Metropolii Poznań w latach 2020–2024 wyniósł łącznie 58,6 proc. Oznacza to, że pozostała część środków finansowych na realizację zadań bieżących (41,4 proc.) została wyasygnowana z innych źródeł własnych. Zestawienie wartości wskaźnika dla wszystkich JST Metropolii Poznań zawiera *Tabela 5*.

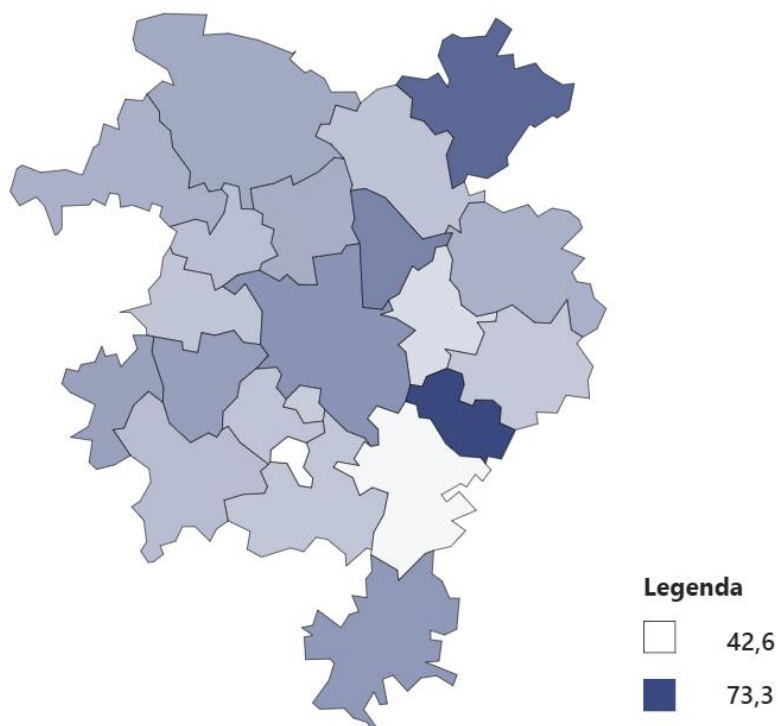
Tabela 5. Pokrycie wydatków bieżących na usługi edukacyjne dochodami bieżącymi [%]

Nazwa JST	2020	2021	2022	2023	2024	Średnia dla lat 2020-2024
Buk	65,8%	58,7%	54,5%	53,4%	60,0%	58,5%
Czerwonak	60,5%	62,3%	63,9%	62,3%	66,7%	63,1%
Dopiewo	57,1%	56,6%	56,6%	57,8%	65,8%	58,8%
Kleszczewo	74,4%	74,9%	72,2%	71,4%	73,8%	73,3%
Komorniki	50,9%	53,2%	48,1%	52,1%	58,1%	52,5%
Kostrzyn	53,0%	49,3%	49,7%	50,1%	57,1%	51,8%
Kórnik	48,2%	46,4%	40,5%	39,4%	45,5%	44,0%
Luboń	48,5%	50,5%	50,3%	50,8%	55,4%	51,1%
Mosina	51,2%	50,5%	51,3%	50,9%	56,6%	52,1%
Murowana Goślina	53,2%	54,2%	52,6%	52,3%	51,7%	52,8%
Oborniki	58,5%	57,1%	56,0%	54,6%	58,9%	57,0%
Pobiedziska	56,4%	55,2%	57,2%	52,2%	58,1%	55,8%
Puszczykowo	43,3%	41,1%	39,2%	42,8%	46,7%	42,6%
Rokietnica	54,9%	51,1%	49,7%	52,2%	58,8%	53,3%
Skoki	70,8%	69,8%	66,3%	64,4%	68,5%	68,0%
Stęszew	56,2%	55,1%	51,8%	50,1%	55,2%	53,7%
Suchy Las	56,7%	55,9%	54,2%	55,3%	59,6%	56,3%
Swarzędz	50,2%	47,8%	45,6%	46,7%	51,6%	48,4%
Szamotuły	54,8%	54,4%	54,4%	55,2%	59,9%	55,7%
Śrem	58,8%	58,5%	57,7%	59,9%	64,3%	59,8%
Tarnowo Podgórne	54,0%	53,1%	47,9%	50,5%	55,7%	52,2%
M. Poznań	60,6%	59,9%	58,8%	59,3%	64,8%	60,7%
powiat poznański	74,6%	70,5%	72,7%	68,4%	76,6%	72,6%

Do obliczenia kwoty dochodów bieżących przyjęto sumę dochodów bieżących w działach 801 i 854 oraz kwotę oświatowej części subwencji ogólnej.

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/finanse/sprawozdania-budzetowe>.

Kartogram 1. Pokrycie wydatków bieżących na usługi edukacyjne dochodami bieżącymi w gminach [%]

Najniższy średni poziom wskaźnika w latach 2020-2024 został zidentyfikowany w gminie Puszczykowo (42,6 proc.) i gminie Kórnik (44,0 proc.). Z kolei gmina Kleszczewo i powiat poznański charakteryzują się najwyższym średnim stopniem pokrycia wydatków bieżących (odpowiednio 73,3 proc. i 72,6 proc.). Może to wskazywać na większe dopasowanie poziomu dochodów i wydatków związanych z finansowaniem systemu edukacji. Dodatkowo warto wskazać, że w latach 2020-2024 na dofinansowanie realizacji usług edukacyjnych (w tym wychowania przedszkolnego) pozyskano łącznie dotacje i środki w kwocie ponad 645,5 mln zł (z wyłączeniem środków na inwestycje). Środki pozyskane ze źródeł zagranicznych wyniosły w tym okresie ponad 83,2 mln zł, co stanowiło blisko 12,9 proc. otrzymanych dotacji i środków na zadania bieżące. Tym samym oprócz środków własnych były to istotne źródła współfinansowania rozwoju usług edukacyjnych i wychowawczych w analizowanych JST.

Ze względu na zachowanie przejrzystości raportu, jednostkowe informacje dotyczące struktury wydatków na usługi edukacyjne zostaną zaprezentowane w dalszej części opracowania. W przypadku nominalnych wydatków na **edukację przedszkolną** (Tabela 158, s. 210) najwyższą średnią dynamikę w latach 2020-2024 odnotowano w gminie Kleszczewo (35,4 proc.) oraz gminie Szamotuły (28,0 proc.). Z kolei najniższa dynamika miała miejsce w gminie Czerwonak (6,7 proc.). Niemniej jednak, zjawiskiem wspólnym dla wszystkich JST (z wyjątkiem powiatu poznańskiego) był wysoki wzrost wydatków w 2024 r. względem 2023 r., który przykładowo w gminie Szamotuły wyniósł aż 73,5 proc., a w gminie Murowana Goślina 63,4 proc. Warto zauważyć, że analizując zmianę 2024 r. względem 2020 r., wydatki wzrosły najszybciej w gminie Kleszczewo (250 proc.) i gminie Szamotuły (191,1 proc.). Z kolei najwolniej wydatki nominalne na wychowanie przedszkolne rosły w gminie Czerwonak (26,5 proc.). Pełne zestawienie zmiany wydatków na wychowanie przedszkolne w 2024 r. względem 2020 r. zawiera Wykres 12 (s. 211). W tym miejscu warto zwrócić uwagę na koszty jednostkowe edukacji przedszkolnej, gdzie najwyższe wartości zidentyfikowano w gminach Tarnowo Podgórne, Swarzędz i Kórnik. Charakteryzują się one równomiernym trendem wzrostowym, co oznacza, że

koszty te mają charakter systemowy będący konsekwencją podejmowanych decyzji. Najniższe koszty jednostkowe występują w gminach: Kostrzyn, Kleszczewo i w 2024 r. w gminie Stęszew. W przypadku miasta Poznań i powiatu poznańskiego koszty jednostkowe w latach 2022-2023 są porównywalne, natomiast w 2024 r. usługa edukacji przedszkolnej w mieście Poznań była już wyższa niż w przypadku powiatu. Niemniej jednak, odnosząc się wyłącznie do przedszkoli prowadzonych przez gminę należy zwrócić uwagę na zróżnicowanie wartości np. w gminie Murowana Goślina. O ile całkowity koszt jednostkowy miał trend rosnący i w 2024 r. wynosił 19 319 zł, o tyle uwzględniając wyłącznie jednostki prowadzone przez gminę było to 11 961 zł. Dodatkowo w 2024 r. koszt ten był niższy w stosunku do 2023 r. Analogiczna sytuacja dotyczy gminy Puszczykowo – w 2024 r. koszt jednostkowy edukacji przedszkolnej dziecka wynosił 16 344 zł przy trendzie rosnącym. Natomiast w przypadku jednostek prowadzonych przez gminę było to 7 487 zł i nastąpił spadek w stosunku do 2023 r. Z tego względu czynnikiem zwiększającym kosztochłonność mogą być jednostki prowadzone przez podmioty inne niż JST. Odwrotna sytuacja ma miejsce w gminie Śrem, gdzie koszt jednostkowy edukacji dla podmiotów prowadzonych przez gminę jest wyższy od całkowitego kosztu jednostkowego. Wskazuje to na wyższą kosztochłonność edukacji w jednostkach prowadzonych przez JST.

W przypadku **nominalnych wydatków na szkoły podstawowe i świetlice** (

Tabela 160, s. 212) odnotowano stabilny wzrost w całym analizowanym okresie, przy umiarkowanym zróżnicowaniu dynamiki pomiędzy JST. Najwyższą średnią dynamiką w latach 2020–2024 charakteryzowały się: powiat poznański (28,9 proc.) oraz gmina Tarnowo Podgórne (26,3 proc.). Najwolniejszy wzrost dotyczył gminy Puszczykowo (10,0 proc.) i gminy Rokietnica (10,7 proc.). Warto podkreślić, że wzrost wydatkowanych środków finansowych w tym obszarze są bardziej zrównoważone niż w wychowaniu przedszkolnym. Odzwierciedlają rosnące koszty pracy i utrzymania infrastruktury. Różnice pomiędzy JST mogą wynikać z lokalnej demografii, czy też decyzji organizacyjnych. Analizując całkowity koszt jednostkowy edukacji ucznia w szkole podstawowej dla dzieci i młodzieży, najwyższe wartości z tendencją rosnącą zidentyfikowano również w gminie Puszczykowo oraz gminie Stęszew. Warto nadmienić, że najwyższy wzrost kosztów jednostkowych w 2024 r. względem 2023 r. odnotowano w gminach: Kleszczewo (31 proc.), Puszczykowo (28 proc.), Pobiedziska (26 proc.), Tarnowo Podgórne (24 proc.) i mieście Poznań (29 proc.). Z kolei najniższe koszty jednostkowe w latach 2022-2024 posiadały gminy: Dopiewo i Kleszczewo, przy czym należy pamiętać, że w 2024 r. w ujęciu rok do roku Kleszczewo odnotowało najszybszy wzrost kosztu jednostkowego (31 proc.). Najwolniej w 2024 r. wzrastał koszt jednostkowy w gminie Suchy Las (13 proc.) oraz gminach Buk, Kostrzyn, Rokietnica i Stęszew (14 proc.). Analizując koszt jednostkowy w jednostkach prowadzonych przez JST, najwyższą wartość kosztu jednostkowo posiadały gminy: Puszczykowo, Stęszew i miasto Poznań (2024 r.).

Z kolei w przypadku **szkół ponadpodstawowych** (Tabela 162, s. 213) obraz jest determinowany podziałem kompetencji pomiędzy poziomami samorządu. Wydatki w obszarze szkół ponadpodstawowych były dokonywane przez gminy Buk, Luboń, Oborniki, Pobiedziska, Tarnowo Podgórne oraz miasto Poznań i powiat poznański. Co do zasady edukacja ponadpodstawowa jest realizowana na poziomie samorządu powiatowego (w tym również miast na prawach powiatu). W przypadku wskazanych gmin w 2024 r. zaobserwowano skokowy wzrost wydatków, gdzie najwyższy przyrost odnotowano w gminie Oborniki (53,0 proc. w ujęciu rok do roku). W przypadku miasta Poznania i powiatu poznańskiego dynamika wydatków jest do siebie zbliżona (w szczególności w latach 2023-2024). Średnia dynamika w okresie 2020-2024 dla obu samorządów wyniosła odpowiednio 18,3 proc. (miasto Poznań) i 18,5 proc. (powiat poznański). Odnosząc się do wskaźnika struktury analizowanych wydatków oświatowych najwyższy średni udział odnotowano w przypadku

powiatu poznańskiego (niespełna 72 proc.). W przypadku pozostałych JST wartość ta jest niższa i na przestrzeni analizowanych lat rozkłada się równomiernie. Analizując wysokość **kosztu jednostkowego ucznia w liceum ogólnokształcącym** (Wykres 19, s. 229) warto nadmienić, że w wyższą wartość odnotowuje się w powiecie poznańskim niż w mieście Poznań. W 2024 r. koszt jednostkowy w powiecie poznańskim wynosił 24.785 zł, z kolei w mieście Poznań było to 19.240 zł. Procentowa zmiana kosztu jednostkowego w ujęciu rok do roku w 2024 r. była również wyższa w powiecie Poznańskim (56 proc.). Odnosząc się do **kosztu jednostkowego w szkołach branżowych I stopnia prowadzonych przez JST** (Wykres 20, s. 229) ponownie wyższą wartość odnotowuje się w powiecie poznańskim, przy czym w 2024 r. (względem 2023 r.) nastąpił wzrost o 25 proc. (do kwoty 17.690 zł). Z kolei w mieście Poznań, koszt ten w 2024 r. zmniejszył się o 18 proc. i wyniósł 11.766 zł.

Największą dynamikę w całym zbiorze danych wykazuje **edukacja włączająca** (Tabela 164, s. 214). W wielu JST nakłady wzrastały skokowo, co koresponduje z rosnącą skalą potrzeb zajęć specjalistycznych, a przede wszystkim liczbą uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego uczęszczających do szkół ogólnodostępnych. Jednocześnie między gminami widoczny jest szeroki rozkład dynamik, który może odzwierciedlać zarówno różnice w strukturze populacji uczniów, jak i zapotrzebowanie na usługi edukacji włączającej. Warto zwrócić uwagę, że najwyższy udział tego rodzaju wydatków w analizowanych wydatkach edukacyjnych posiada gmina Kleszczewo, gdzie średni wskaźnik struktury wyniósł 12,4 proc. W przypadku pozostałych JST nie przekraczał on średnio 10 proc. Niemniej jednak znaczenie tych wydatków wzrosło w latach 2023-2024 i wysokie tempo wzrostu w ujęciu rok do roku odnotowano w gminie Śrem (15,4 proc. w 2024 r. względem 2023 r.).

W zakresie kształtowania się kwoty wydatków w ramach **edukacji specjalnej** w większości analizowanych JST nie wydatkowano środków w tym obszarze, co wynika z organizacji zadań na poziomie powiatowym. Natomiast tam, gdzie gmina ponosiła wydatki, udział tego typu wydatków w skali całego budżetu oświatowego nie jest wysoki. W gminie Luboń jest to średnio 1,9 proc., a w gminie Stęszew 7,1 proc. W przypadku zaś miasta Poznania wskaźnik struktury wynosi 7,8 proc., z kolei w powiecie poznańskim jest to już średnio 26,5 proc. Szczegółowe zestawienie wydatków dotyczące edukacji specjalnej zawiera Tabela 165 (s. 214).

W tym miejscu warto zauważyć, że **koszt jednostkowy edukacji ucznia/dziecka w szkole i przedszkolu specjalnym prowadzonym lub dotowanym przez powiat** (Wykres 21, s. 229) w latach 2022-2024 był znacząco wyższy w powiecie poznańskim niż mieście Poznań. W przypadku powiatu poznańskiego w 2024 r. wyniósł on 123.233 zł, a dla miasta Poznań było to 90.922 zł. Zwiększenie dystansu pomiędzy obiema JST nastąpiło w 2024 r., gdyż w 2023 r. różnica wynosiła 11.546 zł, natomiast w 2024 r. było to już 33.311 zł. Nieco inaczej kształtuje się sytuacja w przypadku **kosztu jednostkowego specjalnej organizacji nauki dziecka w przedszkolach prowadzonych lub dotowanych przez gminę** (Wykres 22, s. 230) w powiecie poznańskim i mieście Poznań jest do siebie zbliżony i w 2024 r. wyniósł odpowiednio 70.134 zł (powiat poznański) i 70.490 zł (miasto Poznań). Przy czym należy zauważyć, że w mieście Poznań w 2024 r. odnotowano wyższą dynamikę kosztu jednostkowego w ujęciu rok do roku (42 proc.).

Podsumowując, wydatki na szkoły podstawowe i świetlice rosną w sposób przewidywalny, co świadczy o relatywnie stabilnych fundamentach systemu i pozwala planować stopniowe podnoszenie standardów edukacyjnych. Pozostałe obszary edukacji wymagają uwagi ze względu na zróżnicowanie wielkości wydatków, a w szczególności skokowych zmian, które w niektórych przypadkach mogą zacząć obciążać budżet w większym stopniu niż dotychczas.

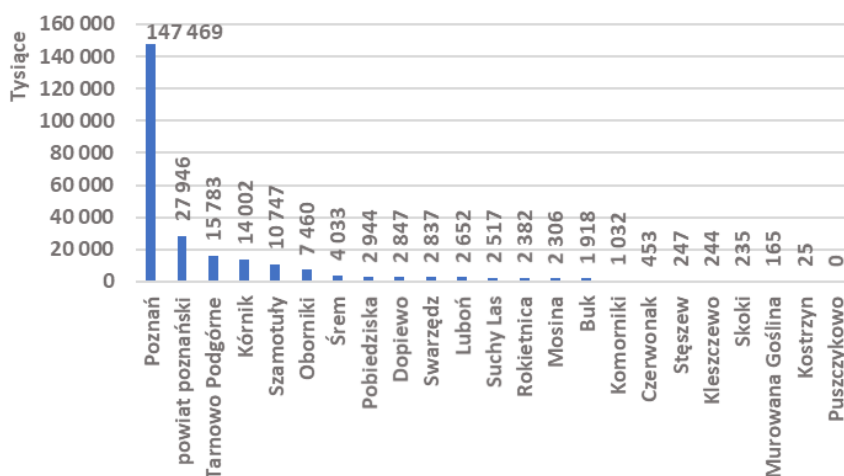
Z punktu widzenia relacji pomiędzy poszczególnymi rodzajami wydatków istotne jest dokonanie analizy rodzajowej wydatków, tj. np. z wyodrębnieniem wynagrodzeń, udzielanych dotacji, środków zagranicznych, pozostałych wydatków bieżących, jak również zrealizowanych inwestycji.

Szczegółowe zestawienie danych jednostkowych zostało zaprezentowane w części 5.2 *Rodzaje wydatków* (s. 215) i 5.3 *Wskaźniki* (s. 218). Jednym z najistotniejszych wydatków ponoszonych w ramach usług edukacyjnych są wynagrodzenia i pochodne. **W relacji do wydatków bieżących na edukację** (Wykres 13, s. 220) najbardziej obciążają one powiat poznański (średnio 75,2 proc.) a następnie gminę Stęszew (73,2 proc.) i gminę Szamotuły (71,7 proc.). Średnia wartość wskaźnika dla gmin w latach 2020-2024 kształtuje się na poziomie 58,5 proc., przy czym 10 gmin odnotowało wartość wyższą od średniej. Oznacza to, że w tych przypadkach wynagrodzenia i pochodne w większym stopniu obciążają oświatowe wydatki bieżące. Warto również zwrócić uwagę na JST, w których średnia dynamika wzrostu wydatków na wynagrodzenia i pochodne w latach 2020-2024 była najwyższa – są to Rokietnica i Kórnik. Obie gminy charakteryzują się wysokim corocznym przyrostem tej grupy wydatków. Zauważyć należy, że konsekwencją są rosące koszty pracownicze w kolejnych latach, w tym dodatkowego wynagrodzenia rocznego. Od 2022 r. w klasyfikacji budżetowej wyodrębniono paragrafy dedykowane wynagrodzeniom nauczycieli. Analizując udział wydatków na **wynagrodzenia dla nauczycieli w łącznych wydatkach na wynagrodzenia budżetu JST**, najwyższy średni poziom zidentyfikowano w gminie Komorniki (53,8 proc.) i Rokietnica (53,3 proc.).

Ponad połowa środków na wynagrodzenia i pochodne jest przeznaczana również w gminie Dopiewo (52,5 proc.) i Kleszczewo (52,0 proc.). W przypadku **pozostałych wydatków bieżących** największą część wydatków bieżących na edukację wydatkuje gmina Stęszew (średnio 22,0 proc.), z kolei najniższy odsetek środków został zidentyfikowany w gminie Kleszczewo (9,4 proc.). Kolejną istotną kategorią jest **relacja wydatków bieżących z tytułu udzielonych dotacji do wydatków bieżących na edukację** (Wykres 14, s. 223). Najwyższą średnią wartość wskaźnika w latach 2020-2024 osiąga w tym przypadku gmina Kleszczewo (37,9 proc.), a następnie gmina Skoki (34,6 proc.), gmina Luboń (34,3 proc.), gmina Murowana Goślina (34,0 proc.) i gmina Komorniki (33,0 proc.). Z kolei najniższy poziom wskaźnika jest obserwowany w gminie Stęszew (3,3 proc.), powiecie poznańskim (6,8 proc.) i gminie Szamotuły (9,2 proc.). Niższy udział pozostałych wydatków bieżących w wydatkach bieżących na edukację jest następstwem większej części środków, która jest przeznaczana na wynagrodzenia i pochodne. Ponadto w przypadku dotacji wartość wskaźnika jest uzależniona od struktury placówek oświatowych i przedszkolnych funkcjonujących na terenie JST. Z tego względu warto dokonać bardziej szczegółowej analizy w zakresie optymalizacji procesu edukacji i sieci placówek oświatowych oraz przedszkolnych.

Ogólnej analizie poddano także **wielkość wydatków ogółem współfinansowanych środkami zagranicznymi** (Wykres 1, s. 20). W okresie 2020-2024 w obrębie całej Metropolii Poznań wyniosły one łącznie ponad **250,2 mln zł**, z czego blisko 59 proc. (tj. prawie 147,5 mln zł) zrealizowało miasto Poznań. W pozostałych JST na przestrzeni analizowanego okresu wydatki te miały znaczenie marginalne. Niemniej jednak powinny one pełnić istotną rolę w rozwoju infrastruktury edukacyjnej i kompetencji edukacyjnych.

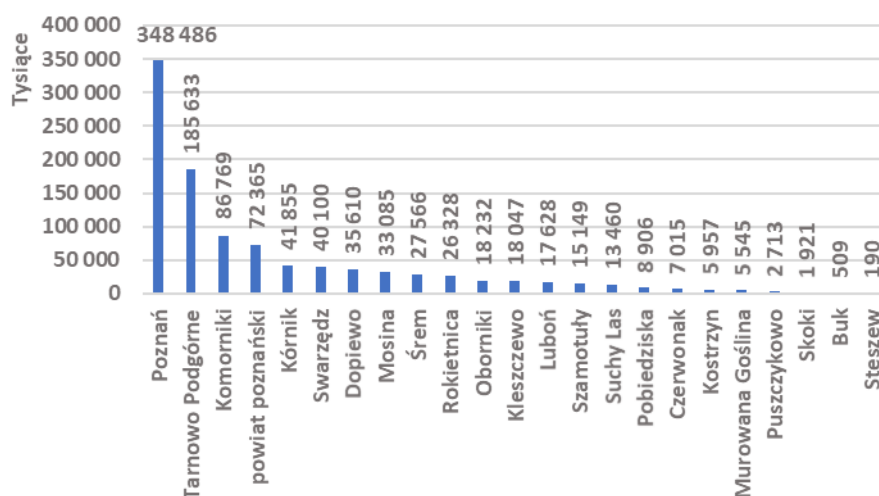
Wykres 1. Wielkość wydatków edukacyjnych zrealizowanych przy udziale środków zagranicznych w latach 2020-2024 [tys. zł]

Źródło:
opracowanie
własne na podstawie
<https://www.gov.pl/web/finanse/sprawozdania-budzetowe>

Analogiczna sytuacja dotyczy wydatków majątkowych, które w ramach Metropolii Poznań w latach 2020-2024 zrealizowano na poziomie ponad **1,0 mld zł**, z czego miasto Poznań wydatkowało na inwestycje blisko 348,5 mln zł. Drugie miejsce co do wielkości wydatków majątkowych zajęła gmina Tarnowo Podgórne (ponad 185,6 mln zł).

Wykres 2. Wielkość wydatków majątkowych zrealizowanych w latach 2020-2024 [tys. zł]

Źródło:
opracowanie
własne na podstawie
<https://www.gov.pl/web/finanse/sprawozdania-budzetowe>.

Zdolność do absorpcji środków zewnętrznych i realizacji wydatków majątkowych jest ściśle powiązana nie tylko z rzeczywistymi potrzebami edukacyjnymi, jak również z sytuacją finansową JST, w tym z wielkości nadwyżki operacyjnej netto. Z tego względu w strategiach rozwoju usług oświatowych warto uwzględnić rzeczywiste potrzeby rozwojowe celem zabezpieczenia źródeł finansowania dla tego typu działań.

Podsumowując powyższe informacje warto zwrócić uwagę na tzw. **lukę finansową w oświacie**. Przez lukę finansową w oświacie rozumie się różnicę między sumą dochodów bieżących (w działach 801, 854) i oświatowej części subwencji ogólnej a sumą wydatków bieżących (w działach 801, 854) i wydatków bieżących związanych z finansowaniem centrum usług wspólnych (rozdział 75085). Na potrzeby wyliczenia wskaźnika luki finansowej w oświacie pomija się dochody bieżące i wydatki bieżące współfinansowane ze źródeł zagranicznych. Ponadto należy zauważyć, że prezentowana w tej części luka finansowa w oświacie wskazuje na wielkość środków, którą JST „dokładały” do

systemu edukacyjnego oprócz oświatowej części subwencji ogólnej i dochodów własnych zrealizowanych w działach 801 i 854). Nie jest to równoznaczne z bezpośrednią oceną pokrycia subwencją oświatową zadań, na które jest przeznaczona. Z punktu widzenia niniejszej analizy istotne jest zaprezentowanie kompleksowego, całościowego obrazu finansowania usług edukacyjnych.

Tabela 6. Luka finansowa w oświacie – wartość nominalna [PLN]

Nazwa JST	2020	2021	2022	2023	2024	Skumulowa na luka 2020-2024
Buk	-6 711 001	-9 021 917	-11 583 722	-14 396 103	-15 070 868	-56 783 611
Czerwonak	-17 513 794	-17 275 088	-18 472 511	-21 884 687	-23 939 550	-99 085 630
Dopiewo	-27 225 812	-31 786 896	-35 143 116	-39 919 646	-41 561 774	-175 637 244
Kleszczewo	-4 877 446	-5 229 680	-6 389 124	-7 877 227	-9 840 933	-34 214 410
Komorniki	-36 141 030	-37 893 429	-49 217 920	-50 748 303	-56 573 872	-230 574 553
Kostrzyn	-13 881 835	-17 184 268	-19 440 463	-22 694 431	-25 329 403	-98 530 400
Kórnik	-29 649 800	-35 193 892	-46 737 348	-59 407 008	-68 933 520	-239 921 568
Luboń	-28 987 202	-29 399 368	-33 308 373	-37 274 702	-42 622 700	-171 592 344
Mosina	-28 261 615	-32 584 644	-35 582 520	-41 631 486	-46 604 919	-184 665 183
Murowana Goślina	-11 440 759	-11 738 330	-12 936 428	-14 836 314	-20 457 155	-71 408 985
Oborniki	-25 986 483	-30 922 767	-35 866 271	-40 316 957	-48 079 582	-181 172 060
Pobiedziska	-14 977 393	-16 702 667	-19 047 628	-23 095 982	-26 497 962	-100 321 632
Puszczykowo	-9 953 431	-11 487 058	-12 526 847	-12 764 786	-14 853 139	-61 585 260
Rokietnica	-16 217 575	-20 696 632	-24 828 378	-27 907 266	-30 989 072	-120 638 922
Skoki	-4 657 396	-5 122 161	-6 565 861	-7 884 396	-9 042 742	-33 272 556
Stęszew	-11 155 624	-12 573 237	-15 559 348	-18 434 770	-20 311 837	-78 034 817
Suchy Las	-19 793 309	-21 450 236	-25 015 138	-29 544 285	-33 247 247	-129 050 215
Swarzędz	-49 376 057	-58 888 840	-70 513 773	-79 933 079	-93 769 095	-352 480 844
Szamotuły	-21 923 600	-24 719 703	-28 761 820	-31 075 818	-34 416 152	-140 897 094
Śrem	-28 062 571	-31 031 929	-35 338 211	-38 411 046	-44 579 475	-177 423 231
Tarnowo Podgórne	-41 526 433	-48 897 624	-60 850 999	-66 161 416	-77 478 580	-294 915 052
Poznań	-512 129 702	-572 837 070	-639 622 176	-757 736 872	-843 466 191	-3 325 792 011
powiat poznański	-19 416 592	-28 070 214	-29 759 490	-39 196 031	-37 215 255	-153 657 582
RAZEM	-979 866 459	-1 110 707 648	-1 273 067 465	-1 483 132 611	-1 664 881 021	-6 511 655 204

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/finanse/sprawozdania-budzetowe>.

Skumulowana wartość luki finansowej w oświacie dla JST współtworzących Metropolię Poznań w latach 2020-2024 wyniosła ponad 6,5 mld zł, z czego ponad 3,3 mld zł dotyczyło miasta Poznania. Następnie drugi co do wielkości odnotowała gmina Swarzędz, gdzie luka finansowa w oświacie wyniosła ponad 352 mln zł. Najniższą wartość omawianego wskaźnika zidentyfikowano w gminie Skoki (niespełna 33,3 mln zł) i gminie Kleszczewo (ponad 34,2 mln zł). Warto jeszcze zwrócić uwagę na średnią dynamikę wskaźnika w poszczególnych JST. Odnosząc się do **dynamiki** opisywanego zjawiska dokonano jego uśrednienia w analizowanym okresie. Najwyższe średnie tempo pogłębiania się luki finansowej w ujęciu rok do roku następowało w gminie Puszczykowo (21 proc.), z kolei najniższe zidentyfikowano w powiecie Poznańskim (7 proc.). Niewątpliwie w 2024 r. w większości JST nastąpiło zmniejszenie wielkości wskaźnika względem 2023 r. Wyjątkiem były gminy Murowana Goślina i Kleszczewo, w których odnotowano dalszy przyrost negatywnych tendencji. Sytuacja ta może świadczyć o pozytywnych efektach czynionych wysiłków związanych z optymalizacją systemu edukacji. Może to być również związane z ograniczaniem kosztów finansowania oświaty. Szczegółowe informacje prezentujące zróżnicowanie dynamiki narastania zjawiska luki finansowej w oświacie w analizowanych JST zawiera Tabela 174 (s. 230).

W celu określenia poziomu wygospodarowanych środków finansowych budżetu, które są przeznaczane na dofinansowanie zadań oświatowych istotnym jest zwrócenie uwagi na **relację względem dochodów bieżących, a następnie porównanie z nadwyżką operacyjną**. Co do zasady bowiem dochody bieżące są nie tylko przeznaczane na realizację zadań bieżących, ale w dalszej kolejności mogą stanowić źródło finansowania zadań rozwojowych (tj. o charakterze inwestycyjnym). Z tego względu wzrastające obciążenie dochodów bieżących luką finansową w oświacie może przyczynić się do zmniejszania źródeł finansowania innych usług publicznych i wydatków majątkowych. Przeciętne obciążenie dochodów bieżących luką finansową w oświacie w samorządach Metropolii Poznań w latach 2020-2024 wyniosło 14,6 proc., przy czym najwyższy poziom osiągnięto w 2023 r. (17,3 proc.). Warto jednak zwrócić uwagę, że w 2023 r. wartość mediana dla tego wskaźnika wyniosła aż 21,3 proc., przy czym najwyższą wartość zidentyfikowano w gminie Rokietnica (25,5 proc.) i gminie Puszczykowo (25,1 proc.). Najniższą wartość w 2023 r. osiągnął powiat poznański (9,5 proc.). Warto nadmienić, że powiat poznański charakteryzował się w całym okresie najniższą wartością wskaźnika. Wśród gmin najniższy poziom wskaźnika odnotowano w gminie Kleszczewo i Skoki. Warto jednak zaznaczyć, że wzrost wskaźnika w 2023 r. we wszystkich analizowanych JST jest pochodną nie tylko rosnących kosztów edukacji, ale niższej nadwyżki operacyjnej na skutek m.in. zmian prawnych negatywnie oddziałujących na system finansów samorządowych. Nie mniej jednak warto przeanalizować sytuację każdej JST odrębnie względem pozostałych członków Metropolii Poznań (Wykres 23, s. 231). Kończąc niniejszą część, warto zaznaczyć, że z punktu widzenia oceny sytuacji finansowej JST im niższa relacja luki finansowej w oświacie do dochodów bieżących tym większe możliwości finansowania pozostałych zadań publicznych z dochodów bieżących. Dlatego też istotne jest podejmowanie działań mających na celu zarówno optymalizację dokonywanych wydatków, jak również gromadzenie dochodów własnych.

2.4 Kluczowe problemy kalkulacji potrzeb oświatowych

Pojęcie tzw. **potrzeb oświatowych** zostało wprowadzone na mocy ustawy z dnia 1 października 2024 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego⁵. Celem niniejszej części opracowania nie jest prezentacja szczegółowego sposobu ich kalkulacji, ale zwrócenie uwagi na najistotniejsze elementy wpływające na kwoty z nimi związane. Sposób ustalenia potrzeb oświatowych reguluje art. 26–27 wspomnianej u.o.d. z 2024 r. Po pierwsze, są one ustalane w wysokości łącznej kwoty potrzeb oświatowych, jednak nie mniejszej niż określona w poprzedzającym roku budżetowym. Wartość ta jest korygowana o zakres realizowanych zadań przez JST.

Z kalkulacji potrzeb oświatowych ustawodawca wyłączył zadania związane z:

- a) dowozem dzieci, uczniów, słuchaczy i wychowanków odpowiednio do przedszkoli, innych form wychowania przedszkolnego, szkół i jednostek systemu oświaty;
- b) funkcjonowaniem branżowych centrów umiejętności niewchodzących w skład ogólnopolskiej sieci branżowych centrów umiejętności;
- c) objęciem uczniów lub słuchaczy branżowym szkoleniem zawodowym realizowanym przez branżowe centra umiejętności.

Ponadto należy zwrócić uwagę, że w kalkulacji potrzeb oświatowych uwzględnia się realizację zadań związanych z objęciem wychowaniem przedszkolnym dzieci, które ukończyły pięć lat albo mniej w roku poprzedzającym rok budżetowy. Zatem począwszy od 2025 r. JST nie otrzymują tak zwanej dotacji przedszkolnej. Potrzeby oświatowe są korygowane o skutki wynikające ze zmiany realizowanych zadań, wynikających między innymi z objęcia wychowaniem przedszkolnym dzieci posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, zajęciami rewalidacyjnymi czy też wczesnym wspomaganiem rozwoju dziecka. Dodatkowo ustawodawca wskazał, że uwzględnia się tutaj skutki wynikające ze średnich wynagrodzeń nauczycieli. Ustalenie i podział kwoty potrzeb oświatowych, analogicznie jak przed 2025 r., następuje na podstawie rozporządzenia ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania.

Sposób podziału kwoty potrzeb oświatowych uwzględnia m.in.⁶:

- a) sieć jednostek systemu oświaty;
- b) zróżnicowanie średnich wynagrodzeń nauczycieli;
- c) liczbę uczniów, słuchaczy i dzieci w poszczególnych typach jednostek systemu oświaty;
- d) liczbę nauczycieli odbywających przygotowanie do zawodu nauczyciela uprawnionych do *świadczenia na start*;
- e) sytuację finansową JST.

Dodatkowo w u.o.d. z 2024 r. przewidziano mechanizm zwiększenia lub zmniejszenia kwoty potrzeb oświatowych wszystkich JST. Korekta ta może nastąpić w związku z przekazaniem przez JST szkół i placówek oświatowych do prowadzenia przez właściwego ministra albo z przejściem przez JST takich jednostek od właściwego ministra.

Sformułowane zapisy w u.o.d. z 2024 r., przy praktycznie utrzymanym poprzednim systemie finansowania edukacji, prowadzą do uzasadnionych obaw ze strony JST. W pierwszej kolejności warto zwrócić uwagę na rosnącą lukę finansową w oświacie, o której wielokrotnie informowały korporacje samorządowe. Jednym z przykładów jest zapis uwzględniający zróżnicowanie sytuacji finansowej JST. Odnosi się on jedynie do wskaźnika zamożności, który z kolei nie przekłada się na rzeczywistą sytuację finansową JST w zakresie finansowania usług edukacyjnych.

⁵ u.o.d. z 2024 r.

⁶ Art. 26 ust. 6, u.o.d. z 2024 r.

Warto zauważyć, że zgodnie z art. 36 u.o.d. z 2024 r. zapisano, iż do dnia 30 czerwca roku następującego po roku bazowym nastąpi ponowne przeliczenie potrzeb finansowych, w tym również oświatowych. W konsekwencji tego przepisu możliwe będzie zwiększenie lub zmniejszenie globalnej kwoty potrzeb finansowych (nie tylko oświatowych). Mając na uwadze pogłębiającą się lukę finansową w oświacie, taki mechanizm może być niebezpieczny w przypadku zmniejszenia kwoty potrzeb finansowych, a w konsekwencji zmniejszenia środków przekazywanych z budżetu centralnego. Stąd też istotne jest dążenie do możliwie najlepszego zoptymalizowania wydatków oświatowych przez JST.

Ponadto w wyliczaniu potrzeb oświatowych nie uwzględnia się nie tylko zmiany wynagrodzeń pracowników administracji i obsługi (jako zadań niezwiązanych bezpośrednio z edukacją), ale także wzrostu wydatków spowodowanych wzrostem cen (jest to czynnik niezależny od JST).

Jednym z istotnych problemów kalkulacji potrzeb oświatowych jest wyjście z poziomu łącznych potrzeb dla wszystkich JST. Następnie dopiero ta kwota jest dzielona pomiędzy poszczególne jednostki, zgodnie z algorytmem wyrażonym w stosownym rozporządzeniu ministra do spraw oświaty i wychowania. Tym samym należy wskazać, że zgodnie z art. 68 u.o.d. z 2024 r. zmianie uległ termin uwzględniania stanu bazy *Systemu Informacji Oświatowej* (SIO). Obecnie jest to dzień 15 czerwca, zamiast dotychczasowego 30 września⁷. W oparciu o te dane sporządzane są zestawienia dotyczące liczby uczniów i etatów nauczycieli niezbędne do dokonania podziału kwoty potrzeb oświatowych pomiędzy JST. Jest to istotna zmiana, która będzie negatywnie wpływać na kształtowanie się źródeł finansowania zadań oświatowych w danym roku budżetowym, gdyż nie odzwierciedla rzeczywistej struktury uczniów czy też etatów nauczycielskich.

Jak już wspomniano wcześniej, sposób podziału potrzeb oświatowych opiera się co do zasady na systemie obowiązującym przed 2025 r. Tym samym, wartość tak zwanego **standardu A** jest mnożona przez wagi odzwierciedlające specyfikę związaną np. z etapem edukacyjnym, specjalnymi potrzebami, jak również innymi czynnikami przyjętymi do kalkulacji kwoty potrzeb oświatowych, a wcześniej oświatowej części subwencji ogólnej.

Odnosząc się zatem do obowiązującego systemu, warto zauważyć m. in., że podniesienie **standardu A** powoduje wzrost kosztów nauki wszystkich uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego. Jednym z istotnych rozwiązań jest tutaj system wyliczania finansowania w oparciu o tak zwane godziny wsparcia udzielonego uczniom posiadającym orzeczenia. W konsekwencji poszczególnej liczbie godzin wsparcia przypisano wagi, które przekładają się na zwiększoną kwotę środków finansowych. Istotny problem stanowi sytuacja, w której szkoła lub placówka nie zrealizuje wymaganej ustawowo liczby godzin. Wówczas istnieje ryzyko, że zwrotowi podlegać będzie pełna wartość środków naliczonych dla konkretnej wagi, a nie tylko część odpowiadająca niezrealizowanym godzinom. Jest to związane z tym, że poszczególne wagi w kształceniu specjalnym są powiązane z liczbą godzin wsparcia⁸.

Duże znaczenia ma także tzw. pojęcie uczniów przeliczeniowych, które bazuje na stanie SIO z 15 czerwca, w związku z czym nie będzie odzwierciedlało rzeczywistego stanu liczby uczniów. W konsekwencji przekłada się to na nieadekwatne wielkości potrzeb oświatowych. Ich potencjalna korekta w przyszłości (na mocy art. 36 u.o.d. z 2024 r.) będzie następowała z opóźnieniem, co nie spowoduje zniwelowania luki finansowej w oświacie. Bazowanie na pojęciu uczniów przeliczeniowych może zniekształcać rzeczywiste potrzeby finansowe. Przykładem może być sytuacja wysokich kosztów ponoszonych przez małe szkoły w gminach wiejskich, gdzie przyjęty do wyliczeń algorytm nie rekompensuje rzeczywistych wydatków. Podobny wpływ na poziom podziału obliczonych potrzeb oświatowych będzie miała struktura wag uczniów, gdyż większa liczba uczniów z przypisanymi niskimi wagami będzie skutkować strukturalnie niższym poziomem finansowania. Sytuacje te są wzmacniane

⁷ W przypadku ustalenia kwot na 2025 r. podstawą były dane wg stanu na dzień 15.05.2024 r.

⁸ Więcej na ten temat w rozdziale na str. 45.

przez brak określonego limitu minimalnej liczby uczniów niezbędnych w celu utworzenia oddziału, który w konsekwencji generuje koszty stałe w przyszłych latach. Tym samym przyjęcie do kalkulacji potrzeb oświatowych pojęcia uczniów przeliczeniowych jest mechanizmem nieefektywnym, podobnie jak ma to miejsce w przypadku wskaźnika liczby mieszkańców przeliczeniowych, wykorzystywanego do kalkulacji kwoty opisanych wcześniej potrzeb wyrównawczych.

Wyzwań o charakterze systemowym jest znacznie więcej, choćby tych związanych z rozliczaniem pomiędzy gminami kosztów zadań oświatowych związanych ze szkolnictwem podstawowym czy też ponadpodstawowym. Warto również zwrócić uwagę także na podział kompetencji w zakresie kształtowania sieci szkół i placówek oświatowych na terenie JST. Obecnie to od decyzji właściwego kuratorium oświaty zależy możliwość reorganizacji sieci jednostek systemu oświaty, co pozbawia JST efektywnego zarządzania stroną wydatkową, a także może mieć swoje negatywne skutki dla jakości realizowanych usług oświatowych. Ponadto warto zwrócić uwagę na rosnące koszty funkcjonowania szkół i przedszkoli niepublicznych. Jest to widoczne przy porównaniu kosztu jednostkowego poszczególnych usług edukacyjnych.

2.5 Efektywne zarządzanie placówkami

Oprócz czynników obiektywnych, takich jak sposób i wysokość udziału budżetu państwa w finansowaniu zadań oświatowych, na efektywność zarządzania edukacją wpływają również czynniki leżące po stronie samego organu prowadzącego. Są to przede wszystkim:

1. Zakres, skala i zróżnicowanie świadczonych usług;
2. Kształt sieci szkolnej;
3. Wewnętrzna organizacja szkół i przedszkoli;
4. Sposób rekrutacji do szkół i przedszkoli;
5. Sposób zarządzania edukacją w organie prowadzącym.

Za czynniki leżące całkowicie lub w znacznej mierze poza wpływem JST należy uznać:

1. Demografię;
2. Ofertę szkół i placówek niepublicznych.

Istnieją również aspekty, na które samorząd ma wpływ przy dłuższym i konsekwentnym działaniu. Najważniejszym z nich jest wizerunek poszczególnych szkół i placówek.

Powyższe czynniki zostaną omówione kolejno poniżej.

Zakres, skala i zróżnicowanie świadczonych usług to najprostszy i najbardziej oczywisty element wpływający na poziom ponoszonych wydatków, a w konsekwencji na koszty usług edukacyjnych świadczonych przez samorządy. Prowadzenie szkół podstawowych jest zadaniem własnym gminy. Gmina zapewnia też edukację przedszkolną wszystkim dzieciom, których rodzice wyrażą taką wolę. Liczne regulacje prawne szczegółowo określają np. plany nauczania (liczbę godzin poszczególnych przedmiotów w kolejnych latach), maksymalną wielkość oddziałów i grup, a także sposób ustalania godzin pracy przedszkoli i świetlic szkolnych. Powiat musi prowadzić przynajmniej jedną poradnię psychologiczno-pedagogiczną. Wszystkie samorządy muszą zorganizować naukę uczniów zgodnie z przepisami prawa, które detalicznie określają minimalne standardy edukacji każdego ucznia.

Samorząd nie musi jednak prowadzić oddziałów sportowych, dwujęzycznych ani przejmować zadań powiatowych, takich jak prowadzenie schronisk młodzieżowych, młodzieżowych domów kultury, czy zadań ministra kultury, czyli prowadzenia szkół muzycznych. Po spełnieniu określonych warunków może to robić, ale nie jest to jego obowiązkiem. Minimalny standard jest opisany w przepisach prawa i określa obowiązki gmin i powiatów. Jego przekraczanie zazwyczaj podnosi komfort uczenia się, ale

wynika wyłącznie z chęci, nie obowiązku JST. Powyższych stwierdzeń nie należy traktować jako zachęty do ograniczania zakresu realizowanych działań. Bogatsza oferta, ponadstandardowe warunki uczenia się oraz dostęp do usług o podwyższonym standardzie są działaniami ukierunkowanymi na mieszkańców. W trudnej sytuacji finansowej JST może ograniczyć się do świadczenia minimalnego standardu tych usług.

W obecnych warunkach demograficznych liczba osób, którym trzeba zapewnić edukację, zmienia się bardzo dynamicznie. W niektórych gminach rośnie (Dopiewo, Rokietnica), w innych maleje (Poznań, Puszczykowo). Są gminy, w których chcą uczyć się uczniowie z wielu regionów (Poznań, Suchy Las), są też takie, z których uczniowie często dojeżdżają do szkół w innych lokalizacjach (Kórnik). Przekłada się to na liczbę uczniów, a w konsekwencji na wydatki i koszty.

Podobnie wygląda sytuacja w przypadku szkół ponadpodstawowych. Są w Polsce powiaty, które nie prowadzą żadnej szkoły ponadpodstawowej, są też takie, które zapewniają edukację wielu uczniom dojeżdżającym z okolicy. Są miejsca, w których od wielu lat uczy się kilku zawodów, są też takie, w których oferta edukacyjna jest bardzo zróżnicowana, a w konsekwencji zazwyczaj droższa.

Kształt sieci szkolnej jest fundamentalnym czynnikiem determinującym wydatki i koszty.

Optymalna szkoła podstawowa liczy 400 uczniów. Jest to szkoła dwuciągowa (po dwa oddziały dwudziestopięciosobowe w każdej klasie), czyli dwie klasy w roczniku. Tej wielkości szkoła może zatrudnić większość nauczycieli na pełnych etatach, a także zapewnić odpowiednie wyposażenie.

W mniejszej, jednociągowej szkole, wielu nauczycieli musi dojeżdżać lub uczyć kilku przedmiotów. Nie jest to korzystne dla uczniów ani ze względów edukacyjnych, ani wychowawczych. Nie sprzyja też nauczycielom – stabilności i komfortowi ich pracy.

Większą szkołę łatwiej wyposażyć w nowoczesne pomoce dydaktyczne. W szkole jednociągowej potencjalna pracownia komputerowa wykorzystywana jest tylko kilka godzin w tygodniu, a w całej szkole tygodniowo odbywają się zaledwie cztery godziny fizyki i chemii. W większej placówce zakupione raz wyposażenie wykorzystywane jest dłużej – w pewnym sensie jest więc tańsze w użytkowaniu.

Większa szkoła sprzyja zróżnicowaniu oferty edukacyjnej, ułatwia organizację zajęć pozalekcyjnych oraz udzielenie wsparcia uczniom z nietypowymi problemami edukacyjnymi. W większym zespole łatwiej zapewnić nauczycieli o zróżnicowanych kompetencjach, zebrać grupę uczniów na niestandardowe zajęcia pozalekcyjne oraz zorganizować pomoc psychologiczno-pedagogiczną uczniom ze specyficznymi kłopotami w nauce lub zachowaniu.

Drugim dobrym rozwiązaniem jest szkoła trzyciągowa. Optymalna liczy około 600 uczniów (3x8x25). Zbyt duża szkoła również nie jest dobrym rozwiązaniem. Działania pracowników takiej jednostki narażone są na formalizację, a zarządzanie zespołem przez dyrektora jest znacząco utrudnione. Jednostkowy koszt kształcenia ucznia w dużej szkole zazwyczaj jest niższy, ale często łączy się to z anonimowością uczniów i nauczycieli oraz trudnościami w prowadzeniu działań wychowawczych.

Optymalna organizacja sieci szkolnej nie zawsze jest możliwa. Jej kształt zależy od demografii i jej dynamiki oraz dostępnej bazy lokalowej. W szkołach i placówkach gminnych fundamentalne znaczenie ma też odległość od domu ucznia lub dziecka – prawo wymaga, by nie była ona zbyt duża (*ustawa Prawo Oświatowe, Art. 39*). Duże znaczenie ma także obowiązek uzyskania pozytywnej opinii kuratora oświaty o projekcie sieci przedszkoli i szkół podstawowych.

Optymalne przedszkole powinno liczyć przynajmniej cztery oddziały. Jeśli funkcjonuje łącznie ze szkołą podstawową (jako przedszkole w zespole lub oddziały przedszkolne w szkole podstawowej) to dobrze jest, gdy liczba oddziałów przedszkolnych jest równa liczbie ciągów klas.

Wewnętrzna organizacja szkół i przedszkoli częściowo wynika zarówno z demografii, jak i kształtu sieci szkolnej. Te dwa czynniki w znacznym stopniu determinują liczbę uczniów, którym ma być zapewniona edukacja. To jednak nie wszystko, ponieważ w szkole na konieczność ponoszenia wyższych wydatków wpływa:

- wielkość oddziałów;
- sposób dokonywania podziałów na grupy;
- tworzenie oddziałów ze specyfiką (np. integracyjnych, sportowych);
- zawody, w których zorganizowana jest nauka;
- sposób realizacji zadań wynikających z orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego;
- zakres etatów wsparcia, takich jak psycholog, pedagog, bibliotekarz;

a w przedszkolu także:

- godziny pracy poszczególnych oddziałów;
- organizacja edukacji rano i po południu;
- organizacja nauki języka oraz religii.

Wpływ wielkości oddziałów wydaje się oczywisty – im więcej uczniów, tym taniej. Nie jest to jednak w pełni prawdą. Jeśli w szkole utworzono oddział liczący więcej niż 24 lub więcej niż 26 uczniów, konieczne jest przeprowadzanie niektórych zajęć w grupach. To wpływa na koszty. Jeśli w szkole podstawowej utworzono oddział klasy pierwszej liczący 25 osób – maksymalnej wielkości, a w ciągu roku szkolnego w obwodzie zamieszka troje nowych uczniów, wówczas niezbędne będzie podzielenie oddziału na dwa. Podobnych sytuacji jest więcej.

W przypadku utworzenia oddziału sportowego (lub mistrzostwa sportowego) na organie prowadzącym spoczywa nie tylko obowiązek zapewnienia dodatkowych godzin, ale również wyżywienia dla uczniów i możliwości współzawodnictwa z innymi (wyjazdy na zawody, obozy).

Utworzenie oddziału integracyjnego zazwyczaj jest korzystne finansowo: troje uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego uczy się razem, są wspomagani przez jednego nauczyciela. Oddział integracyjny liczy jednak maksymalnie 20 osób. Jeśli w obwodzie szkoły mieszka 46 dzieci i wszystkie podejmują naukę w szkole, wówczas utworzenie oddziału integracyjnego prowadzi do obowiązku organizacji nauki nie w dwóch, a w trzech oddziałach liczących po 15 lub 16 osób. Taka organizacja kształcenia jest źródłem dodatkowych wydatków.

Nauka w różnych zawodach w oczywisty sposób wymaga różnych nakładów. Dość częstą praktyką JST jest tworzenie klas dwu lub nawet trójzawodowych. Argumentem przemawiającym za takim rozwiązaniem jest zazwyczaj połączenie zróżnicowania oferty i relatywnie niskich kosztów. W takim oddziale uczniowie razem uczą się przedmiotów ogólnokształcących, a przedmioty zawodowe mają w grupach. W dużej grupie realizują tylko około jednej trzeciej wszystkich godzin. Przy tworzeniu takich oddziałów należy uwzględnić zasady i lokalne warunki organizacji zajęć praktycznych. Inny będzie koszt, gdy grupa warsztatowa liczy będzie siedem, a inny, gdy dziesięć osób.

Problemem oddziałów wielozawodowych bywa też drugoroczność, porzucanie nauki lub zmiana szkoły czy kierunku w trakcie kształcenia. Zdarza się, że grupa licząca początkowo dziesięć osób w starszych klasach zmniejsza się nawet do trojga. Tej trójce szkoła musi zapewnić edukację według pierwotnego planu.

Orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, a także opinie poradni psychologiczno-pedagogicznych nakładają na szkoły obowiązki zapewnienia uczniom dodatkowych zajęć lub specjalnej organizacji i metod nauki. Obowiązki szkół w tym zakresie wynikają z dokumentów przygotowanych przez poradnie; są także szczegółowo regulowane przepisami prawa. Szczegółowy nadzór nad ich realizacją sprawuje dyrektor szkoły.

Oprócz obowiązków, dyrektor ma również prawo określania skali (a w konsekwencji kosztów) wielu zadań. Zajęcia może organizować w grupie dwu, a nawet czteroosobowej. Może uznać, że uczeń wymaga wsparcia nauczyciela współorganizującego kształcenie przez dziesięć godzin lub podczas wszystkich lekcji. Bez mądrych, odpowiedzialnych i odważnych decyzji dyrektorów, a także wypracowania lokalnych standardów w tym zakresie, koszty kształcenia specjalnego mogą rosnąć w sposób niekontrolowany.

W przedszkolach nie ma lekcji, nie ma podziałów na grupy ani zawodów, występuje jednak konieczność zaplanowania zajęć w godzinach rannych i popołudniowych. W przedszkolu czynnym od godz. 6:00 przez pierwszą godzinę przebywa tylko kilkoro dzieci. Podobnie po godz. 15:00. Opiekę można zorganizować w mniejszej liczbie grup. Podobnie nie ma żadnego uzasadnienia, by w czasie dodatkowych zajęć z języka, religii lub rytmiki w grupie pracowało dwóch nauczycieli. Osoby prowadzące te zajęcia muszą przecież być nauczycielami. Połączenie tych z pozoru drobnych kwestii nie wpływa negatywnie na efekt edukacyjny i warunki opieki, a przynosi oszczędności. Czasami znaczące.

Sposób rekrutacji do szkół i przedszkoli

Mniej oczywisty wydaje się wpływ sposobu organizacji rekrutacji na koszty kształcenia. Przyjęcie w lipcu do oddziału klasy pierwszej szkoły podstawowej kilku uczniów spoza obwodu może skutkować obowiązkiem podzielenia takiego oddziału. Wyobraźmy sobie sytuację, gdy przyjęto 24 uczniów (w tym troje spoza obwodu), a w ostatnich dniach sierpnia dwoje nowych rodziców składa oświadczenie, że mieszkają w jej obwodzie. Grupa liczy 26 osób i zgodnie z prawem musi być podzielona na dwa oddziały. Dlatego też należy zachować dużą ostrożność przy przyjmowaniu uczniów spoza obwodu do klasy pierwszej przed końcem sierpnia.

Zdarza się również, że rekrutacja do każdego przedszkola (lub szkoły) odbywa się w praktyce niezależnie, a mechanizmy weryfikacji list są ograniczone. Rodzice zapisują dzieci do różnych jednostek. Jedno dziecko przyjmowane jest do kilku, a rodzice nie zawsze informują o rezygnacji z miejsca w pozostałych. Na tej podstawie tworzone są oddziały i zatrudniani nauczyciele. Gdy rozpoczyna się weryfikacja, a liczba dzieci okazuje się mniejsza, jest za późno na zmianę.

Sposób zarządzania edukacją w organie prowadzącym

Wszystkie powyższe przykłady wskazują na konieczność sprawowania przez samorząd stałego, konsekwentnego i drobiazgowego nadzoru nad sposobem świadczenia mieszkańcom usług edukacyjnych. Prawne regulacje tego obszaru są bardzo szczegółowe, nakładają wiele obowiązków, a często też rozpraszają odpowiedzialność między samorząd, szkołę (w tym jej dyrektora) oraz kuratorium. Podejmowanie trafnych decyzji wymaga dużej wiedzy i doświadczenia.

Jednocześnie edukacja jest obszarem o dużym znaczeniu dla lokalnej społeczności. Niepopularne decyzje niemal zawsze wywołują gwałtowne reakcje społeczne, a zmiany, nawet drobne, często prowadzą też do artykułowanego niezadowolenia. W celu ograniczenia takich trudnych sytuacji niezbędne jest prowadzenie stałych i konsekwentnych działań dostosowujących szkoły i przedszkola do zmian w otoczeniu. Działania te muszą być przemyślane i konsekwentne. Każde odstępstwo od przyjętych zasad będzie w przyszłości utrudniało wdrażanie kolejnych zmian.

Zarządzanie edukacją, podobnie jak finansami, wymaga wiedzy, odwagi i opartego na tych cechach wsparcia ze strony zwierzchników. Kluczowe są tu osoby odpowiedzialne za oświatę w organie prowadzącym, a także dyrektorzy szkół i przedszkoli. Tylko kompetentny zespół jest w stanie na co dzień podejmować dziesiątki drobnych decyzji, łącząc wspieranie wysokiej jakości pracy jednostek oświatowych z efektywnością finansową.

Strukturę demograficzną gminy lub powiatu należy uznać za niezależną od decyzji władz samorządowych. W przestrzeni publicznej pojawiają się argumenty w stylu: *"Gdy zbudujemy szkołę,*

przyjadą do nas nowi mieszkańcy" lub *"Funkcjonowanie szkoły zapobiegnie depopulacji regionu"*. Zazwyczaj są to argumenty nietrafne, a ich ewentualny pozytywny wpływ jest zdecydowanie ograniczony. Zarządzający edukacją muszą raczej budować mechanizmy dostosowywania się systemu do wyzwań demograficznych niż podejmować próby wpływania na procesy demograficzne za pomocą kształtu sieci szkolnej.

Również **oferta publicznych i niepublicznych szkół niesamorządowych** leży praktycznie poza wpływem gmin i powiatów. W ściśle określonych sytuacjach samorząd może nie wyrazić zgody na utworzenie szkoły lub placówki oświatowej. Nie zawsze jednak taka odmowa może być wydana skutecznie. Jeśli szkoła lub placówka została już powołana i wpisana do rejestru, samorząd nie ma wpływu na liczbę uczniów (słuchaczy/przedszkolaków). W przypadku jednorazowego wydania (np. w przeszłości) zgody na powołanie szkoły publicznej prowadzonej przez inny podmiot, samorząd nie ma żadnej możliwości wycofania takiej zgody i zobowiązany jest do jej dotowania na zasadach ogólnych.

Funkcjonowanie szkół niesamorządowych może w znaczący sposób wpływać na liczbę uczniów w szkołach prowadzonych przez gminy lub powiaty. Ma to szczególne znaczenie na obszarach, w których sumaryczna liczba uczniów (słuchaczy/przedszkolaków) systematycznie maleje.

Ostatnim omawianym aspektem jest **wizerunek szkoły lub placówki**. Ten uogólniony obraz miejsca potencjalnej nauki zmienia się bardzo powoli. Trzeba lat systematycznych działań lub zaniechań, by dobra szkoła przestała być uważana za taką, a nielubiana zaczęła uchodzić za dobrą. Znane są udane transformacje, jednak nie są one powszechne. Jednocześnie wizerunek poszczególnych szkół w znaczący sposób rzutuje na liczbę chętnych do podejmowania w nich nauki. Pomijanie tego kontekstu bywa źródłem porażek planowanych zmian w ofercie szkół, szczególnie ponadpodstawowych, ale również przedszkoli.

3. Wyzwania stojące przed edukacją w Metropolii – wyniki badań społecznych

3.1 Wstęp

Celem badania jakościowe była identyfikacja wyzwań i zagrożeń stojących przed edukacją w gminach i powiatach wchodzących w skład Metropolii.

Badanie zrealizowano metodą zogniskowanych wywiadów grupowych (*Focus Group Interview*), które umożliwiły uzyskanie informacji od wielu osób jednocześnie oraz – dzięki dynamice grupowej – stymulowały uczestników do wyrażania opinii, wchodzenia we wzajemne interakcje oraz formułowania spontanicznych skojarzeń. W okresie od 27.10.2025 r. do 14.11.2025 r. przeprowadzono cztery wywiady FGI, trwające po dwie godziny. W każdej grupie wzięło udział od 6 do 8 osób.

W celu uchwycenia różnych punktów widzenia oraz specyfiki grup zajmujących się edukacją, badanie zrealizowano z: **Samorządowcami** (osobami odpowiedzialnymi za zarządzanie oświatą w JST), **Dyrektorami szkół** różnych typów i wielkości, **Nauczycielami** różnego rodzaju szkół i przedszkoli oraz z **Rodzicami** (osobami aktywnie działającymi w szkole i/lub lokalnym środowisku oświatowym). W opracowaniu badania nazwy poszczególnych grup respondentów będą zapisywane wielką literą, aby ułatwić szybkie rozeznanie w tekście.

W każdej grupie zapytano o spontaniczne skojarzenia ze słowem „edukacja”. Umożliwiło to zebranie słów, obrazów i emocji pojawiających się w związku z tą kategorią, a tym samym wskazanie obszarów szczególnie wrażliwych dla danej grupy. Następnie respondenci biorący udział w badaniu zostali poproszeni o wskazanie najistotniejszych wyzwań lub problemów stojących przed edukacją oraz opisanie, co konkretnie i w jakim zakresie jest problemem w danym obszarze. Respondentów dopytano także o specyfikę wyzwań w Metropolii Poznań.

W dalszej kolejności poproszono każdą z osób o wybranie dwóch najistotniejszych obecnie wyzwań dla edukacji w Metropolii Poznań oraz uzasadnienie tego wyboru. Pozwoliło to na hierarchizację wygenerowanych kwestii oraz zebranie oczekiwań w zakresie działań, które powinny zostać podjęte przez JST. W grupach Samorządowców oraz Dyrektorów szkół poproszono dodatkowo o opinię na temat mocnych i słabych stron edukacji w Metropolii Poznań ogólnie oraz we własnej gminie lub powiecie. Te zagadnienia sprawiły respondentom najwięcej kłopotu. Natomiast każda z grup chętnie sformułowała wskazania dla oświaty w Metropolii Poznań – nie tylko obszary wymagające poprawy, ale i konkretne działania, które można wdrożyć.

Respondenci w każdej z badanych grup brali aktywny udział w dyskusji, inspirując się wzajemnie. Poziom zaangażowania może świadczyć o istotności podjętego tematu, emocjach, które on generuje, oraz potrzebie odpowiedzi na najistotniejsze wyzwania w obszarze edukacji.

Opinie przedstawione w tej części raportu są opiniami respondentów, i niekoniecznie są zgodne z poglądami autorów raportu.

3.2 FGI Samorządowcy

W badaniu wzięły udział osoby odpowiedzialne za zarządzanie oświatą w JST: burmistrzowie, sekretarze, dyrektorzy i naczelnicy wydziałów oraz osoby na samodzielnych stanowiskach ds. oświaty. Byli to przedstawiciele jednostek dużych i małych, a także gmin o różnym stopniu zamożności.

W spotkaniu uczestniczyło 8 osób; każda z nich miała wieloletnie doświadczenie w zarządzaniu oświatą i szeroki zakres obowiązków w tym obszarze: finansowy (od pozyskiwania, przez rozdzielanie, aż po rozliczanie funduszy), ustawodawczy (projekty uchwał), sprawozdawczy (prowadzenie statystyk, arkusze oświatowe), a także nadzór nad placówkami w gminach, personelem oraz transportem do szkół.

Na początku zapytano o spontaniczne skojarzenia ze słowem „edukacja”, co umożliwiło zidentyfikowanie obszarów szczególnie wrażliwych dla tej grupy badanej. Samorządowcy wskazali następujące kategorie (pogrubione zostały powtarzające się, a więc bardziej obecne w świadomości):

Przyszłość / wybór zawodu / jakość życia – skojarzenia związane z poczuciem odpowiedzialności za możliwości, które będą mieli uczniowie, a ostatecznie za ich perspektywy na dorosłe życie.

- **Zmiany / brak stabilizacji, ciągle zmiany przepisów:**
 - „**Oświacie brakuje spokoju**” / zamieszanie, niestabilność, trudność w wypracowaniu trwałych rozwiązań.
 - **Emocje w środowisku szkolnym**, głównie wśród nauczycieli i dyrektorów – stres, strach, zniechęcenie – te emocje „wracają” do Samorządowców wraz z koniecznością poradzenia sobie z frustracją środowiska.
- **Rodzic jako wyzwanie / „trudny rodzic”** – i emocje, które generuje w środowisku.

Samorządowcy zajmujący się oświatą mają poczucie odpowiedzialności społecznej i misji kształtowania przyszłości uczniów oraz młodego pokolenia. Świadomość działania ideowego, „dla przyszłości”, jest siłą napędową i motywującą do pracy. W czasie realizacji zadań konfrontują się z emocjami środowiska nauczycielskiego, oczekiwaniami i wymaganiami rodziców, a przede wszystkim z koniecznością reagowania na zmiany związane z decyzjami Ministerstwa. Są świadomi silnych emocji panujących w środowisku, choć nie są ich głównymi odbiorcami.

Następnie poproszono respondentów o podanie głównych wyzwań, które obecnie stoją przed edukacją ogólnie, a szczególnie przed edukacją w Metropolii Poznań. Poniżej zebrano wskazania Samorządowców w kolejności poruszanej spontanicznie podczas dyskusji.

Pierwsze z wyzwań to **potrzeby kształcenia specjalnego**. Rosnąca liczba dzieci z orzeczeniami i specjalistycznymi opiniami psychologicznymi wymaga organizacji kształcenia specjalnego i zapewnienia adekwatnego wsparcia. Problemy w tym obszarze mają charakter systemowy i dotyczą zarówno finansów, kadr, jak i infrastruktury. Obecny system finansowania oświaty nie uwzględnia zmian i gwałtownego wzrostu potrzeb w zakresie kształcenia specjalnego. Brakuje dodatkowych środków na zapewnienie indywidualnego nauczania, kolejnych etatów dla nauczycieli wspomagających oraz tworzenie szkół ze specjalistyczną kadrami. Obecnie realizacja zadań wynikających z orzeczeń odbywa się kosztem wydatków bieżących – remontów czy wyposażenia szkół. Stale rośnie też zapotrzebowanie na nauczycieli wspomagających oraz wyspecjalizowaną kadrę psychologiczną, pedagogów specjalnych i fizjoterapeutów. Szkoły prywatne oferują wyższe pensje, przez co placówki państwowe pozostają niekonkurencyjne i nie przyciągają wystarczającej liczby kompetentnych, dobrze wykształconych pracowników. Dodatkowo, jeśli orzeczenia wpływają w trakcie roku szkolnego, dezorganizuje to pracę placówek – wymaga bowiem zmian kadrowych i organizacyjnych w trybie nagłym.

Podstawowym problemem jest jednak **brak szkół specjalnych** w mniejszych gminach oraz deficyt miejsc w istniejących szkołach specjalnych w Poznaniu. Oznacza to brak alternatyw dla dzieci wymagających kształcenia specjalnego i konieczność ich funkcjonowania w klasach integracyjnych, które nie zawsze są wydolne (co wzmaga konflikty i powoduje wzrost braku zaufania do szkoły). Niewystarczająca liczba szkół specjalnych wpływa na pogorszenie relacji i współpracy pomiędzy gminami w Metropolii Poznań. Każda z gmin stara się działać we własnym interesie. Samorządowcy deklarują, że czasami sami szukają miejsc w ośrodkach dla dzieci ze szczególnymi potrzebami. Szkoły specjalne często położone są daleko od miejsca zamieszkania potrzebujących uczniów, co powoduje, że spędzają oni wiele godzin dziennie w autobusach. Od JST wymaga się natomiast organizacji transportu, przez co rosną koszty oświaty w danej gminie. Obecną sytuację w zakresie rozrastających się potrzeb kształcenia specjalnego Samorządowcy określają wręcz jako „wypaczenie idei edukacji włączającej” – rozumieją przez to konieczność zapewnienia indywidualnej opieki w szkołach ogólnodostępnych zamiast korzystania ze szkół specjalnych, które są dostosowane (edukacyjnie, wychowawczo, psychologicznie i medycznie) do specyficznych potrzeb dzieci z problemami. Część uczniów nie jest w stanie poradzić sobie w szkołach masowych, a ich dobrostan jest naruszany.

Wyzwania w zakresie potrzeb kształcenia specjalnego są wielowymiarowe, choć sprowadzają się głównie do problemów finansowania rosnących potrzeb przy ograniczeniach budżetów gmin w Metropolii. Problemy organizacyjne i kadrowe dotyczą natomiast bezpośrednio dyrektorów placówek.

Kolejnym wyzwaniem wskazanym przez Samorządowców są **problemy kadrowe – braki kadry nauczycielskiej, wspomagającej i specjalistycznej oraz rosnący brak satysfakcji i motywacji do pracy**. Rosnąca liczba wakatów nauczycieli tzw. „przedmiotowców” prowadzi do zatrudniania pedagogów w wielu placówkach oraz do łączenia etatów, co negatywnie wpływa na atmosferę i integrację zespołu szkolnego. Brak nauczycieli wspomagających oraz specjalistycznej kadry pedagogiczno-psychologicznej oznacza dla szkół – dyrektorów i nauczycieli – konieczność samodzielnego radzenia sobie z trudnościami. Ostatecznie przekłada się to na wzrost stresu i postrzeganie miejsca pracy jako „problematicznego”. Dodatkowo, niewystarczająca liczba Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych (PPP) i pracujących w nich specjalistów skutkuje bardzo długim czasem oczekiwania na badanie oraz wydanie orzeczenia lub opinii (nawet 8 do 10 miesięcy od zgłoszenia problemu). Oznacza to, że przez długi okres szkoły muszą radzić sobie same z niezdiagnozowanymi dziećmi oraz wymagającymi rodzicami.

Przeciążenie dyrektorów szkół i niewspółmierna odpowiedzialność, w połączeniu z niskimi wynagrodzeniami (w porównaniu do kadry menedżerskiej na rynku, ale także nauczycieli dyplomowanych z godzinami ponadwymiarowymi), utrudnia znalezienie kandydatów na te stanowiska. Samorządowcy wskazują ten problem jako narastający; może on w ciągu 3–5 lat spowodować negatywną selekcję i trudności ze znalezieniem kompetentnej kadry zarządzającej placówkami oświatowymi.

W zakresie niedoborów kadrowych wyzwaniem jest nie tylko kwestia znalezienia osób do pracy, ale także budowa zespołu edukacyjnego. Sytuacja, w której nauczyciele łączą etaty w różnych szkołach albo są zatrudniani na część etatu, pracując jednocześnie poza systemem oświaty, utrudnia integrację, rozluźnia dotychczasowe więzi oraz negatywnie wpływa na atmosferę w szkole i budowanie kompetencji (przedmiotowych i wychowawczych). Ostatecznie prowadzi to do spadku satysfakcji z pracy, która w oświacie jest coraz niższa i przestaje stanowić czynnik motywujący. Tworzy to błędne koło – zamknięty cykl, trudny do przerwania.

Kolejnym, istotnym z punktu widzenia Samorządowców problemem, jest **finansowanie edukacji** – obecny system uznawany jest za niewystarczający, nienadążający za zmianami i wymagający nowelizacji ustawowych. Szczególnie krytycznie oceniają system dotowania placówek

niesamorządowych (niepublicznych), takich jak *Szkoła w chmurze*, które generują wysokie obciążenia budżetowe (stanowiące dużą część budżetu samorządów) przy niskiej efektywności oraz zdarzających się nadużyciach. Dodatkowo samorządy mają trudności z kontrolowaniem wydatków tych szkół. Ich dokumentacja jest obszerna, nieuporządkowana i generuje dużo pracy dla JST. W tym zakresie zmiana przepisów postrzegana jest jako niezbędna. Obciążająca dla obecnego systemu jest także konieczność finansowania edukacji indywidualnej, wynikającej z orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego. Istnieje stała potrzeba inwestycji w infrastrukturę, budynki i remonty. Wszystko to składa się na brak lub niewystarczające finansowanie kluczowych obecnie obszarów edukacyjnych i kadr: pomocy psychologiczno-pedagogicznej, rozwoju kształcenia zawodowego oraz wynagrodzeń menedżerskich dyrektorów szkół.

Wyzwaniem w tym zakresie jest nie tylko samo znalezienie środków na rosnące potrzeby edukacyjne, ale też kwestie sprawiedliwego podziału funduszy.

Demografia i obecna sieć szkolna to następne wyzwanie dla Metropolii Poznań. Obecny niż demograficzny oraz migracje ludności powodują konieczność weryfikacji sieci szkół i przedszkoli oraz dopasowania jej do zmieniających się potrzeb. Już teraz w części słabiej zaludnionych gmin występują nadwyżki miejsc w przedszkolach, co zwiększa koszty ich utrzymania. Za 3–5 lat podobna sytuacja wystąpi w szkołach podstawowych. Obecnie widoczny jest też problem z rekrutacją do szkół związany z miejscem zamieszkania, co prowadzi do składania fałszywych oświadczeń i problemów organizacyjnych (np. konieczność tworzenia większej liczby oddziałów, niż planowano). Rosnąca konkurencja placówek prowadzonych przez JST z placówkami prywatnymi utrudnia przewidywalność tworzenia nowej sieci szkolnej. System dodatkowego finansowania przez rodziców sprzyja rozwojowi placówek prywatnych.

W obliczu zbliżającej się depopulacji Samorządowcy widzą konieczność aktywnego poszukiwania sposobów na zwiększenie konkurencyjności placówek JST lub ustawowe zmiany systemu finansowania placówek niepublicznych.

Następnym wyzwaniem nakreślonym przez respondentów pracujących w samorządach jest konieczność wsparcia **edukacji dla przyszłości / zawodów przyszłości**. Obecnie nadmiar chętnych do liceów, przy spadku zainteresowania szkołami branżowymi, nie jest zgodny z potrzebami przyszłego rynku pracy. Szkolnictwo branżowe przeżywa kryzys ze względu na brak kandydatów. Przyczyn upatruje się w dwóch aspektach. Po pierwsze, w systemie nauczania ukierunkowanym na wiedzę teoretyczną, egzaminy i zdawalność. Brak rozbudzania zainteresowań u uczniów skutkuje „bezpiecznym” wyborem liceum i odsunięciem decyzji o zawodzie na kolejne lata. Po drugie, wskazano na brak skutecznego doradztwa zawodowego. Podkreślono, że efektywne doradztwo powinno być realizowane we współpracy z rodzicami, przez wykwalifikowaną kadrę oraz w ciągu kilku lat, a nie tylko w ostatniej klasie. Doradcy zawodowi powinni być obecni w szkole tak jak kadra wspomagająca – do dyspozycji uczniów i rodziców. Rodzice także powinni zostać objęci systemem uświadamiania, ponieważ część z nich nie zdaje sobie sprawy z realnych wymagań procesu rekrutacyjnego. Dodatkowo konieczna jest aktywność szkół branżowych w zakresie zwiększania atrakcyjności oferty, dopasowania jej do potrzeb rynku pracy oraz bliska współpraca z zakładami oferującymi ciekawe praktyki. Ponadto brakuje skutecznej komunikacji, np. organizacji „drzwi otwartych” dla całych rodzin oraz prezentowania zawodów, które młodzież może wykonywać po ukończeniu szkoły.

Wyzwaniem związanym z budową „edukacji dla przyszłości” jest stworzenie skutecznego systemu doradztwa zawodowego, które będzie dostępne dla dzieci i młodzieży przez dłuższy czas oraz pokaże rodzicom dostępne opcje kształcenia.

Następnym obszarem generującym liczne trudności i konflikty są **relacje w obszarze Szkoła – Rodzice**. Samorządowcy wskazują na **roszczeniowość rodziców** i próby ingerowania w organizację

pracy szkoły (np. żądania zmiany nauczyciela, wybór oprogramowania, remonty). Zauważalne jest przerzucanie na szkołę zadań wychowawczych oraz rozwiązywania problemów rozwojowych dziecka, takich jak leczenie logopedyczne. Problemem jest także brak świadomości rodziców w zakresie problemów psychologicznych własnych dzieci i ignorowanie konieczności skierowania ich na badania do poradni. Generuje to kłopoty zarówno w pracy z dziećmi, jak i w trudnym oraz częstym kontakcie z rodzicami.

To wyzwanie określane jest przez Samorządowców jako istotne dla nauczycieli i dyrektorów. W tym zakresie szkoły potrzebują wsparcia kuratorium oraz JST, jeśli danego problemu nie da się rozwiązać lokalnie.

Kolejnym wskazanym obszarem są **wyzwania związane z Internetem i mediami społecznościowymi**, a także stałym dostępem do trudnych informacji, które dzieci przyswajają i z którymi muszą sobie radzić (antagonizmy polityczne, wojna, pandemia itp.). Ze względu na wielogodzinne korzystanie z multimedii dzieci są przebudżcowane, mają problemy z koncentracją, a czasami przejawiają nawet uzależnienie od gier czy telefonu. Coraz częściej pojawia się też przemoc rówieśnicza, hejt w Internecie i postępująca wulgaryzacja zachowań uczniów, wynikająca z rodzaju treści dostępnych w sieci.

- Głównym wyzwaniem w tym zakresie są nowe problemy wychowawcze, w szczególności agresja. Samorządowcy mają nadzieję na ustawowe zmiany – na wzór krajów skandynawskich – ograniczające dostęp dzieci do mediów społecznościowych i wprowadzające zakaz korzystania z nich, szczególnie w szkołach.
- Na koniec pojawiło się jeszcze wyzwanie narastające w czasie, związane z **edukacją mniejszości** – są to uczniowie romscy (problem znany i opanowany) oraz ukraińscy (narastające problemy z integracją dzieci w polskich szkołach). Nadal obecne są trudności systemowe i organizacyjne, np. z egzekwowaniem obowiązku szkolnego czy lokalizacją dzieci, które zmieniają miejsce zamieszkania bez informowania placówki. Coraz częściej pojawia się przemoc rówieśnicza na tle narodowościowym – obecna zarówno wśród dzieci polskich, jak i ukraińskich. Dodatkowym obciążeniem jest finansowanie kształcenia w klasach integracyjnych oraz organizacja lekcji języka polskiego. Samorządowcy obawiają się momentu, w którym skończy się specjalny program dofinansowania dzieci z Ukrainy i gminy będą musiały same znaleźć pieniądze na ten cel.

Aby zebrać i nadać rangę poszczególnym problemom, każdego z respondentów poproszono o podanie dwóch najistotniejszych obecnie wyzwań, a następnie dopytano o oczekiwane działania w tym zakresie. Samorządowcy zgodnie wskazali, że najistotniejsze są obecnie **potrzeby kształcenia specjalnego**. Kategoria ta kumuluje w sobie problemy związane ze zbyt małą liczbą szkół i przedszkoli specjalnych, konieczność „organizowania” miejsc dla dzieci ze specjalnymi potrzebami, kłopoty z dostępnością wyspecjalizowanej kadry, a w związku z tym – narastającą frustrację osób zaangażowanych w opiekę (nauczycieli, dyrektorów, rodziców). Brak dostępności miejsc w przedszkolach i szkołach specjalnych prowadzi do animozji w społecznościach lokalnych oraz w gminach Metropolii Poznań. Miasto Poznań zgłasza ponadwymiarowe obciążenia w zakresie liczby dzieci dojeżdżających do szkół specjalnych z gmin ościennych. Dodatkowo jest zmuszone do diagnostyki wszystkich dzieci korzystających z edukacji domowej oraz *Szkoły w chmurze*. Gminy ościenne zgłaszają natomiast obciążenia finansowe związane z transportem do szkół specjalnych, a także dyskomfort dzieci spędzających w podróży dużą część dnia. Oczekiwania w zakresie działań, które powinny zostać podjęte przez Metropolię Poznań, dotyczą głównie rozbudowy sieci szkół specjalnych. Ponadto Samorządowcy zgłosili potrzebę kontroli lub weryfikacji orzeczeń wystawianych przez PPP, szczególnie tych dotyczących potrzeby nauczania indywidualnego w zakresie przedmiotów egzaminacyjnych (język polski, matematyka, język obcy). Według respondentów nadużycia w tym obszarze są ewidentne.

Drugim najistotniejszym problemem jest obecnie **finansowanie oświaty**, a szczególnie system dotacji dla niepublicznych ośrodków, który stanowi znaczący procent wydatków w budżetach gmin. Frustrujący dla Samorządowców jest fakt, że placówki publiczne nie są w stanie konkurować z prywatnymi, które są podwójnie finansowane i mogą organizować dla dzieci szereg zajęć dodatkowych. W ten sposób system wzmacnia nierówności społeczne i jest niesprawiedliwy. Oczekiwania w zakresie podejmowanych działań dotyczą przede wszystkim rozwiązań systemowych i ustawowych, czyli decyzji na poziomie rządu i Ministerstwa Edukacji.

W kolejnej części badania Samorządowcy zostali poproszeni o wskazanie mocnych i słabych stron edukacji w gminach Metropolii Poznań. Zidentyfikowano następujące obszary:

Słabe strony edukacji w gminach Metropolii Poznań:

- **Brak szkół specjalnych równomiernie rozłożonych na terenie Metropolii.** Obecnie większość tego typu placówek znajduje się w Poznaniu i przyjmuje dzieci tam mieszkające, a uczniowie spoza miasta muszą dojeżdżać w odległe rejony Metropolii, tam gdzie zostanie wyznaczone dla nich miejsce.
- **Zbyt mała liczba (jak na obecne potrzeby) poradni psychologiczno-pedagogicznych** oraz kadry specjalistycznej mogącej przeprowadzić diagnostykę i wydać rekomendacje. Czas oczekiwania na badania psychologiczne sięga 8–10 miesięcy, co oznacza, że wskazówki do prowadzenia dziecka z problemami rodzice i szkoła otrzymują po roku.

Mocne strony edukacji w gminach Metropolii Poznań:

- **Dobre funkcjonowanie szkół średnich**, które gromadzą dzieci z najlepszymi wynikami w Metropolii i mogą podnosić poziom oraz jakość kształcenia. Ponoszą koszty edukacji, ale zyskują kapitał najzdolniejszych uczniów, którzy następnie często zostają w Poznaniu jako dorośli ludzie.
- **Pomoc gmin ościennych dla miasta Poznań w trudnych momentach**, np. przy tzw. podwójnym roczniku lub przy współfinansowaniu szkół specjalnych. Wzajemna pomoc gmin w kryzysowych sytuacjach została uznana za unikalną w skali kraju.

Na koniec poproszono uczestników badania o wskazanie obszarów i potrzeb, którymi warto byłoby zająć się w Metropolii Poznań. Propozycje pracowników samorządów zebrano poniżej:

- **Potrzebne byłyby stałe, cykliczne spotkania pomiędzy wydziałami oświaty w samorządach** w celu wypracowywania rozwiązań i dzielenia się dobrymi praktykami. Na przykład co kwartał jedna z gmin mogłaby zaprezentować swoje „know-how”, pochwalić się sukcesami, aby pozostali mogli skorzystać ze sprawdzonych metod. Służyłoby to budowaniu kompetencji oraz relacji między pracownikami, którzy mogą się wspierać i podpowiadać sobie rozwiązania. Obecnie funkcjonują nieformalne grupy wymieniające się informacjami lub udzielające sobie wsparcia w trudnych sytuacjach. Zdaniem badanych warto te grupy sformalizować, by udrożnić komunikację.
- **W obliczu niżu demograficznego warto rozważyć przekształcenie części szkół w gminach w jednostki kształcenia specjalnego**, np. po jednej tego typu placówce w każdej gminie. Z jednej strony byłoby to odciążenie Poznania, z drugiej – wyjście naprzeciw oczekiwaniom rodziców oraz zaspokojenie rosnących potrzeb dzieci z problemami.
- **Uszczelnienie systemu finansowego w zakresie dotacji dla placówek niepublicznych** i oczekiwanie większego wsparcia kuratorium w zakresie kontroli oraz weryfikacji wydatków tych podmiotów.
- **Rozwój doradztwa zawodowego, które obejmie kształcenie dzieci i rodziców.** W tym promocja szkolnictwa zawodowego i mniej standardowych ścieżek edukacyjnych, szczególnie tych związanych z perspektywami przyszłej pracy.

3.2.1. Podsumowanie

Samorządowcy odpowiedzialni za oświatę w gminach Metropolii Poznań podkreślają przede wszystkim **finansowe i organizacyjne wyzwania edukacji**. Łączą podejście pragmatyczne, uwzględniające ograniczenia systemu finansowania oświaty i konieczność ponoszenia nakładów własnych gmin, ze społecznym wyczuciem oraz próbą godzenia potrzeb uczniów, ich rodziców i kadry szkolnej. Obecnie szukają kompromisów w oczekiwaniu na zmiany ustawowe i systemowe.

Uznają, że w Metropolii Poznań warto podjąć rozmowy na temat sieci szkół. Skłaniają ich do tego wzrastające potrzeby kształcenia specjalnego i nauczania indywidualnego, konieczność transportu dzieci do szkół specjalnych oraz zmiany ludnościowe prognozowane na 3–5 lat do przodu (czyli zbliżająca się depopulacja). Dodatkowo, obecne placówki JST – sieć szkół i ich oferta – stają się coraz mniej konkurencyjne wobec podmiotów prywatnych, co w przyszłości może prowadzić do coraz mniej sprawiedliwego systemu edukacji. Konieczny jest namysł nad:

- rozlokowaniem szkół specjalnych, ich decentralizacją oraz poszukiwaniem wspólnego finansowania metropolitalnego dla tych placówek,
- przyszłością konkretnych placówek w kontekście zmian demograficznych,
- uatrakcyjnieniem oferty edukacyjnej w Metropolii, np. poprzez tworzenie klas profilowych, które będą skutecznie konkurowały z podmiotami prywatnymi.

Samorządowcy podnoszą także kwestie problemów kadrowych (brak nauczycieli) i wzrastających problemów wychowawczych, związanych nie tylko z coraz większą liczbą dzieci z orzeczeniami i trudnościami, ale także ze wzrostem agresji rówieśniczej, problemami z koncentracją i brakiem kompetencji społecznych wśród młodzieży. Wzrost kompetencji w zakresie metod wychowawczych i radzenia sobie z nietypowymi zachowaniami dzieci nie został określony jako kluczowy. Jednak przy rosnącej frustracji nauczycieli, braku kadry specjalistycznej oraz eskalacji problemów dzieci i roszczeń rodziców, kompetencje wychowawcze wydają się czynnikiem niedocenianym. Warto to wyzwanie podjąć w kontekście przyszłości – kształcenia młodej kadry nauczycielskiej, poszukiwania kadry zarządzającej z umiejętnościami „miękkimi”, mediacyjnymi oraz włączania kadry specjalistycznej w procesy dydaktyczne.

3.3 FGI Dyrektorzy szkół

W badaniu wzięli udział Dyrektorzy szkół i przedszkoli, w różnym wieku oraz ze zróżnicowanym stażem na stanowisku kierowniczym. Obecni byli przedstawiciele szkół podstawowych, średnich i zespołów szkół zawodowych, zarówno z gmin wiejskich, jak i średnich oraz dużych miast.

Na początku zapytano o spontaniczne skojarzenia ze słowem „edukacja”, co umożliwiło zidentyfikowanie obszarów szczególnie wrażliwych dla tej grupy badanej. Dyrektorzy wskazali następujące kategorie (pogrubione zostały te powtarzające się, a więc bardziej obecne w świadomości):

- **Zmiany przepisów i ich wdrażanie** – ogromne tempo i dynamika zmian w edukacji.
- **Odpowiedzialność za:**
 - kierunek i proces kształcenia oraz przyszłość uczniów,
 - kształtowanie relacji i indywidualne podejście – do poszczególnych uczniów, nauczycieli, rodziców i pracowników administracji,
 - budowanie atmosfery w szkole.
- **Konieczność tonowania, „filtrowania” emocji, dyplomacji, podejścia racjonalnego** – uspokajanie nastrojów wśród nauczycieli i rodziców.
- **Huśtawka emocji pozytywnych i negatywnych:**
 - Poczucie satysfakcji, radość – w przypadku znalezienia rozwiązań.
 - Frustracja, niepewność, stres – w przypadku kolejnych zmian i wyzwań.

Obszary ważne dla badanych, które wpływają na ich pracę, to przede wszystkim zmienność w zakresie przepisów oraz wdrożeń, odpowiedzialność i stres, który się z tym wiąże, a jednocześnie poczucie satysfakcji z pracy. Dyrektorzy to typowi menedżerowie zarządzający zespołami ludzkimi, którzy na co dzień muszą korzystać nie tylko z kompetencji zarządczych, ale i dysponować umiejętnościami miękkimi, społecznymi, by negocjować i tonować emocje pracowników oraz osób korzystających z usług szkół. Są narażeni na duże obciążenie psychiczne oraz – ze względu na ciągłą pracę z ludźmi – na wypalenie zawodowe.

Następnie poproszono respondentów o podanie głównych wyzwań, które obecnie stoją przed edukacją ogólnie, a szczególnie przed edukacją w Metropolii Poznań. Poniżej zebrano wskazania Dyrektorów w kolejności poruszanej spontanicznie podczas dyskusji.

Pierwsze z wyzwań to **częste zmiany w systemie edukacji**, które nakładają konieczność dokładnego zrozumienia przepisów, opracowania konkretnych wdrożeń oraz zakomunikowania ich interesariuszom. Przepisy formułowane są językiem prawniczym, przez co są trudne do jednoznacznej interpretacji. Obecnie brakuje wytycznych i wskazówek wdrożeniowych, stąd Dyrektorzy samodzielnie poszukują informacji u prawników, konsultują się z innymi szefami placówek czy JST. Dodatkowo, jeśli regulacje dotyczą Karty Nauczyciela, w tym wynagrodzeń i czasu pracy, pracownicy odbierają to bardzo emocjonalnie; powstaje wzburzenie i niepokój, które Dyrektorzy muszą redukować, by napięcia wśród kadry nie utrudniały wykonywania codziennych obowiązków. W tym zakresie źródłem dezinformacji, a czasami także nieadekwatnych oczekiwań, są komunikaty medialne dotyczące nowelizacji ustaw lub rozporządzeń. Podano przykład akcji przekazywania laptopów czwartoklasistom, kiedy przekaz medialny sugerował powszechną dostępność sprzętu, podczas gdy szkoły otrzymywały symboliczną liczbę urządzeń. Skutkowało to skumulowaniem złości rodziców na dyrekcjach szkół. Generalnie podstawowym problemem jest zaskakiwanie Dyrektorów zmianami i brak czasu na przygotowanie się do nich, a także brak jasnych komunikatów od organów państwowych i lokalnych (Ministerstwa, kuratorium, JST).

Podsumowując, wyzwania w tym zakresie są związane z brakiem wiedzy prawniczej, koniecznością przekładania przepisów na konkretne wdrożenia oraz wpływem kolejnych zmian na pracę zespołu. Każdy z tych czynników jest źródłem stresu i niepewności Dyrektorów.

Kolejnym wyzwaniem dla edukacji są **rosnące problemy kadrowe**, które wpływają na organizację pracy szkół oraz jakość nauczania. Obecnie braki kadrowe najczęstsze są wśród nauczycieli przedmiotowych (szczególnie przedmioty ścisłe), kadry specjalistycznej (pomoc psychologiczna oraz nauczyciele wspomagający), a także nauczycieli zawodowych w szkołach branżowych. Skutkuje to zatrudnianiem pracowników na granicy prawa – powszechne jest wykorzystywanie „wakatów”, czyli zatrudnianie na stałe zastępstwo, jako tymczasowe rozwiązanie problemu. Nauczyciele łączą etaty w różnych szkołach, co rodzi trudności organizacyjne (np. ułożenie planu lekcji) oraz może wpływać na przemęczenie kadry i obniżenie jakości nauczania. Dodatkowym problemem jest starzejąca się kadra i brak młodych nauczycieli – osób po studiach chętnych do pracy w szkołach. Nawet jeśli młodzi podejmują pracę, zauważalny jest duży problem z jakością ich kwalifikacji. Kończą oni nieznaną uczelnię, kształcą się w trybie online i nie mają praktycznego przygotowania do pracy w szkołach. Adaptacja słabiej wykształconego dydaktycznie i pedagogicznie nauczyciela trwa przynajmniej rok, co stanowi dodatkowe wyzwanie dla zespołu przedmiotowego oraz Dyrektora.

Podsumowując, jakość kształcenia kadry oraz braki w przygotowaniu pedagogicznym młodych nauczycieli to wyzwania przyszłości – problemy, które będą się nasilać w ciągu 3–5 lat.

Następnym przedstawionym przez Dyrektorów wyzwaniem jest **zwiększająca się liczba uczniów z orzeczeniami / specjalnymi potrzebami edukacyjnymi** i problem kształcenia specjalnego. Wiąże się to z trudnościami organizacyjnymi: koniecznością zapewnienia zajęć rewalidacyjnych, korekcyjno-kompensacyjnych oraz wsparcia nauczyciela współorganizującego. W tym zakresie powszechne są braki kadrowe (szczególnie jeśli orzeczenia pojawiają się w trakcie roku szkolnego) oraz deficyt pomieszczeń i sal lekcyjnych przeznaczonych na zajęcia indywidualne. Dyrektorzy wskazują na rosnące ich zdaniem zjawisko nadużyć w diagnozowaniu – szczególnie w ostatnich dwóch latach nauki. Celem rodziców jest uzyskanie orzeczenia, które zagwarantuje dziecku dodatkowe, indywidualne zajęcia z przedmiotów egzaminacyjnych (język polski, matematyka, język angielski), traktowane jako „darmowe korepetycje zorganizowane przez szkołę”. Specyficznym problemem są dzieci z orzeczeniami, które muszą funkcjonować w dostępnych, nieprzygotowanych do tego placówkach, ponieważ brakuje miejsc i ośrodków kształcenia specjalnego w gminach i powiatach Metropolii Poznań. Zgłoszono także specyfikę problemów nauczania indywidualnego w szkołach zawodowych, gdzie brak możliwości odbycia praktyk (np. brak zgody pracodawców) może grozić skreśleniem ucznia z listy lub niemożnością zakończenia edukacji. Pomimo dużych i wielostronnych wyzwań związanych ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, Dyrektorzy nie zgłaszali problemów z realizacją i funkcjonowaniem oddziałów integracyjnych. Za szczególnie uciążliwe uznali zmiany, które muszą być wprowadzane w trakcie roku szkolnego, co wymusza nagłe poszukiwanie kadry i pomieszczeń.

Kolejne wyzwanie to **coraz trudniejsze relacje z rodzicami**. Szczególnie skomplikowane są one w przypadku rodziców dzieci „z problemami”, gdzie pojawiają się emocje związane z trudnymi doświadczeniami, w tym agresja i próby wchodzenia w kompetencje Dyrektora lub Nauczyciela. W sytuacjach, gdy szkoła zwraca uwagę na niewydolność wychowawczą domu, częstą reakcją opiekunów jest groźba złożenia skargi do kuratorium oświaty lub zaangażowania prawnika. Wyzwaniem jest więc konieczność radzenia sobie z Rodzicami agresywnymi, pełnymi negatywnych emocji, a także rosnąca postawa roszczeniowa i konfrontacyjny styl kontaktu, który zastępuje dialog i próby wzajemnego zrozumienia. Rodzice często ograniczają perspektywę do potrzeb własnego dziecka, ignorując dobro grupy czy całej społeczności. Szczególne trudności rodzą się w momentach zrzeczania się rodziców w mediach społecznościowych, co skutkuje próbami grupowego nacisku na szkołę (np. postulaty zmiany nauczyciela lub usunięcia z klasy konkretnego dziecka). Negatywne emocje dorosłych przenoszą się na uczniów i rodzą konflikty w klasach.

Podsumowując, wyzwaniem dla Dyrektorów jest przede wszystkim stała presja emocjonalna, konieczność reagowania na konflikty oraz rosnące obciążenie psychiczne, wskazywane jako jedno z największych wyzwań psychospołecznych.

Obecnie wiele szkół w Metropolii Poznań, zwłaszcza w gminach „sypialniach”, boryka się z **przepelnieniem**. Przykładowo, jedna ze szkół dysponuje 21 salami lekcyjnymi dla 32 oddziałów. Występują więc problemy lokalowe i wiążąca się z nimi dwuzmianowość. Konieczność pracy szkoły na dwie zmiany (gdy zajęcia kończą się np. o 18:30) obniża efektywność nauki i budzi negatywne emocje Rodziców. Dyrektorzy zgłaszają konieczność adaptacji przestrzeni i likwidacji pomieszczeń funkcyjnych. Pomieszczenia gospodarcze, piwnice, szatnie czy korytarze są przekształcane w prowizoryczne sale do zajęć indywidualnych i grupowych. Dodatkowo w budynkach zlokalizowanych w centrach miast oraz w obiektach starych (50+ lat) zdarzają się awarie (np. instalacji elektrycznych) oraz konieczność częstych remontów.

Spontanicznie wskazano także na nadal występujące **problemy integracyjne uczniów z Ukrainy**, które nasiliły się w procesie długofalowej integracji i są obecnie trudniejsze do rozwiązania niż na początku. Postrzegany jest spadek motywacji do nauki i narastające problemy wychowawcze – opuszczanie zajęć, kłopoty z zachowaniem (w tym obrażanie Nauczycieli), konflikty pomiędzy uczniami ukraińskimi a polskimi, tworzenie zamkniętych enklaw. Dodatkowo kontakt z rodzicami tych uczniów jest utrudniony, co wynika z ich ciężkiej sytuacji życiowej, barier językowych oraz pracy w niestandardowych godzinach. W sposób szczególny wskazano na problemy w szkolnictwie zawodowym, gdzie zakłady pracy niechętnie przyjmują lub odmawiają przyjęcia uczniów z Ukrainy na praktyki, co jest efektem negatywnych doświadczeń z pierwszych lat wojny (bariera językowa, izolacja). Dodatkowo Dyrektorzy nadal wskazują na zjawisko „znikających uczniów”. Część rodzin z Ukrainy traktuje Polskę jako przystanek w dalszej migracji, co skutkuje nagłym znikaniem dzieci z systemu edukacji bez formalnego wypisania ze szkoły. Dyrektorzy, ze względu na obowiązek szkolny w Polsce, muszą poszukiwać tego typu uczniów. Wyzwania w zakresie integracji nie dotyczą natomiast tworzenia i funkcjonowania oddziałów przygotowawczych, które – według deklaracji Dyrektorów – nie stanowią problemu.

Kolejne wyzwania zostały dopytane przez moderatora. Choć podjęte przez Dyrektorów, nie pojawiły się spontanicznie – zostały uznane za problemy standardowe, znane i rozpoznane, przez co nie generują tak dużych obciążeń poznawczych ani emocjonalnych.

- **Niż demograficzny** – obecnie uznany za mniej istotny, problematyczny stanie się w perspektywie następnych 3–5 lat. Może prowadzić do konieczności zamykania szkół i przedszkoli oraz ograniczenia dostępu do placówek blisko miejsca zamieszkania. Jednocześnie może być szansą dla specjalizacji i tworzenia np. większej liczby szkół specjalnych.
- **Technologia** – została uznana za wyzwanie, ponieważ wymaga od Dyrektorów i Nauczycieli ciągłego uczenia się. Dodatkowo, ze względu na szybki rozwój, konieczna jest stała modernizacja sprzętu i systemów informatycznych w szkole. Wymiana urządzeń musi odbywać się co kilka lat (np. co 4 lata), generując wysokie koszty.
- **Bezpieczeństwo** – obecne wyzwania skupiają się na uświadamianiu procedur Rodzicom i pracy z uczniami (wpajanie zasad). Poszukuje się również nowoczesnych rozwiązań, takich jak monitoring. Temat ten jest jednak na bieżąco wdrażany w placówkach.

Aby zebrać i nadać rangę poszczególnym problemom, każdego z respondentów poproszono o podanie dwóch najistotniejszych obecnie wyzwań. **Problemy kadrowe** wskazane zostały przez większość Dyrektorów jako obecnie najistotniejsze, trudne do rozwiązania i stałe. Szczególnie dotkliwe są braki kadry podstawowej, przedmiotowej, a w szkołach branżowych – kadry zawodowej, co wpływa na kompetencje szkoły. Zmusza to Dyrektorów do samodzielnego poszukiwania pracowników (np. poprzez wymianę kontaktów z innymi dyrektorami), zatrudniania na ponad 1,5 etatu

i tworzenia stałych zastępstw. Wiąże się to z problemami organizacyjnymi, dostępnością Nauczycieli tylko w określone dni lub godziny oraz koniecznością układania planów pod potrzeby brakującej kadry. Generuje to konflikty w zespołach i negatywnie wpływa na atmosferę w szkole.

Kolejny problem to **uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi**. Jest to wyzwanie złożone, które kumuluje wiele problemów: kadrowy, lokalowy, wychowawczy oraz kwestie kontaktu z rodzicami trudnymi lub doświadczającymi trudności.

Współczesny „trudny rodzic” to wyzwanie w zakresie komunikacji, konieczność prowadzenia mediacji, skłaniania do dialogu pomiędzy różnymi stronami, ale także wymóg posiadania kompetencji i wiedzy prawniczej w zakresie praw rodziców, obowiązków szkoły oraz granic, które należy postawić. Wymaga to od Dyrektora dystansowania się wobec emocjonalnego podejścia Rodziców, wspierania Nauczycieli w rozwiązywaniu trudnych kwestii oraz umiejętności odreagowania stresu. Dyrektorzy mówią o konieczności „zakładania zbroi” oraz posiadania wysokich kompetencji emocjonalnych i psychologicznych.

Jako ostatni istotny problem wskazano **zmiany przepisów** – ich rozumienie, niejednoznaczność i praktyczne zastosowanie. Generuje to duży niepokój wśród Dyrektorów i wynika prawdopodobnie z poczucia braku kompetencji oraz niewystarczającego wsparcia JST w tym obszarze.

W kolejnej części badania Dyrektorzy zostali poproszeni o wskazanie mocnych i słabych stron edukacji w gminach Metropolii Poznań. Zidentyfikowano następujące obszary:

Słabe strony edukacji w gminach Metropolii Poznań:

- **Niedobór szkół specjalnych i oddziałów integracyjnych** – zmusza szkoły do pracy z dziećmi o bardzo głębokich dysfunkcjach, którym placówki nie są w stanie zapewnić optymalnych warunków.
- **Brak sformalizowanych platform wymiany doświadczeń** dla Dyrektorów oraz Nauczycieli (zrzeszających nauczycieli konkretnych przedmiotów).
- **Formalistyczny styl kontaktu osób zajmujących się edukacją w JST z Dyrektorami szkół** oraz brak bezpośredniego kontaktu (odwiedzania poszczególnych szkół). Przekłada się to na brak świadomości, na czym polega realna praca Dyrektora oraz czasami na nierealistyczne oczekiwania. Administracja JST wymaga często pełnej dostępności i dyspozycyjności Dyrektora (stały dostęp do e-maila, wypełnianie tabel i statystyk w ciągu kilku godzin itp.), nie biorąc pod uwagę, że Dyrektor bywa także nauczycielem, a na przerwach odbywa spotkania z uczniami, rodzicami czy kadrą.
- **Stare, wymagające generalnych remontów budynki szkolne** w Poznaniu.

Mocne strony edukacji w gminach Metropolii Poznań:

- **Dobre wyposażenie szkół**, nawet w mniejszych gminach, które często przewyższa standardem placówki w Poznaniu.
- **Pełne finansowanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej** w niektórych gminach (etaty logopedów, pedagogów).
- **Dostępność prawnika w Poznaniu**, z którym można się skonsultować drogą mailową.
- **Współpraca i budowanie relacji** (pojedyncze przypadki szkół):
 - Budowanie nieformalnych grup i sieci współpracy w mediach społecznościowych między Dyrektorami (zwłaszcza szkół zawodowych) – umożliwia to wsparcie i wymianę dobrych praktyk.
 - Organizowane przez pojedyncze gminy wyjazdy integracyjno-szkoleniowe dla wszystkich Dyrektorów oraz osób z samorządu nadzorujących oświatę – daje to możliwość wymiany doświadczeń, nawiązania kontaktów oraz zrozumienia działań lokalnych JST.

- Udział w programach międzyszkolnych, także ogólnopolskich (np. „Dziecko z pasją”), obejmujących spotkania grup Dyrektorów oraz Nauczycieli poszczególnych przedmiotów.
- **Reagowanie i pomoc JST** w zakresie remontów i awarii w budynkach szkół.

Na koniec poproszono uczestników badania o wskazanie obszarów i potrzeb, którymi warto byłoby zająć się w Metropolii Poznań. Propozycje Dyrektorów zebrano poniżej:

- **Stały dostęp do szybkiej pomocy prawnej** (tzw. „prawnik na telefon”).
- **Osobisty kontakt i odwiedzanie szkół** przez osoby odpowiedzialne w JST za edukację.
- **Budowa platform komunikacyjnych dla Dyrektorów** lub organizacja cyklicznych spotkań dla grup o podobnych potrzebach (np. podobne placówki). Umożliwiłoby to dzielenie się problemami i rozwiązaniami. Oprócz konkretnych wskazówek, Dyrektorzy zbudowałiby społeczność, która może stanowić dla nich wsparcie psychologiczne.
- **Dbałość o dobrostan psychiczny Dyrektorów** i przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu.

3.3.1. Podsumowanie

Dyrektorzy określają siebie jako osoby „na styku” różnych grup i interesów: uczniów, Nauczycieli, Rodziców, samorządu (osób zajmujących się edukacją w JST), a czasami także kuratorium i mediów. Muszą posiadać kompetencje przywódcze, komunikacyjne, mediacyjne oraz prawne, a także podejmować działania kadrowe – zatrudniać i wdrażać nowych pracowników oraz budować zespół nauczycielski i administracyjny szkoły. Jednocześnie bywają też nauczycielami przedmiotu oraz prowadzą sprawozdawczość edukacyjną i finansową.

Ten szeroki zakres odpowiedzialności generuje duży stres, szczególnie w momentach przejściowych, np. wprowadzania nowych przepisów, regulacji, programów, a nawet pomocy społecznej, które Dyrektorzy muszą wdrożyć oraz wytłumaczyć zainteresowanym grupom. Nie w każdej dziedzinie czują się wystarczająco kompetentni i pewni siebie. Zwykle nie mają wykształcenia prawniczego czy psychologicznego; kompetencje tego typu nabywają stopniowo i potrzebują w tym zakresie wsparcia.

Dodatkowo jest to grupa stale wystawiona na ocenę społeczną. Sami Dyrektorzy określają siebie jako osoby „noszące gorset”, co oznacza konieczność ciągłej kontroli wypowiedzanych opinii, a przede wszystkim emocji. Ocenie podlegają nie tylko ich kompetencje przywódcze i menedżerskie, ale także wygląd, sposób wypowiedzania się i reakcje na trudne sytuacje. Do nich trafiają wszystkie skomplikowane sprawy dzieci, ich rodziców oraz zespołów pracowniczych. Muszą kierować się nie tylko empatią, ale też realnymi możliwościami instytucji, jaką jest szkoła.

Warto rozważyć szerszą pomoc dla Dyrektorów w zakresie:

- Dostępu do wyjaśnień i konkretnej interpretacji przepisów prawa oraz wdrożeń.
- Rozwijania kompetencji „miękkich” – nie tylko poprzez szkolenia, ale przede wszystkim poprzez wspieranie budowania społeczności (dedykowane platformy, tematyczne projekty itp.).
- Budowania dobrych relacji lokalnych JST z Dyrektorami szkół – znajomość osobista, wizyty w szkołach służące poznaniu potrzeb (a nie tylko kontroli), inspirowanie lokalnych spotkań w zespołach (Dyrektorów, Nauczycieli, kadry psychologicznej).

3.4 FGI Nauczyciele

W badaniu wzięło udział sześćcioro Nauczycieli z różnych szczebli i typów placówek edukacyjnych w Metropolii Poznań: przedszkola, małej i dużej szkoły podstawowej, liceum ogólnokształcącego oraz zespołu szkół zawodowych. Byli to nauczyciele przedmiotów podstawowych, zawodowych oraz nauczania wczesnoszkolnego, w różnym wieku, różnej płci i ze zróżnicowanym stażem zawodowym.

Na początku zapytano o spontaniczne skojarzenia ze słowem „edukacja”, co umożliwiło zidentyfikowanie obszarów szczególnie wrażliwych dla tej grupy badanej. Nauczyciele wskazali następujące kategorie (pogrubione zostały te powtarzające się, a więc bardziej obecne w świadomości):

- **Przekazywanie wiedzy i umiejętności** – zadaniowe, niebudzące emocji.
- **Codzienna praktyka** – liczy się to, co robi się z uczniami „tu i teraz”, a nie abstrakcyjna „edukacja”. Emocje i zaangażowanie wywołują słowa i wyobrażenia związane z codzienną pracą.
- **Proces uczenia i rozwoju jako inwestycja w przyszłość = odpowiedzialność i wysiłek:**
 - **Wymagający wysiłku** – Nauczyciel „walczy”, żeby dziecko jak najwięcej zyskało. Jeśli tego wysiłku zabraknie, pojawią się konsekwencje w postaci braku zainteresowania i motywacji dzieci.
 - **Zakorzeniony w relacjach**, wymagający zaufania, bezpieczeństwa, empatii.
 - **W pierwszych latach szkoły – opieka emocjonalna** – wspierająca, wyrozumiała obecność Nauczyciela, który pomaga dziecku odnaleźć się w nowej rzeczywistości.
 - **Tworzenie motywującego, atrakcyjnego środowiska**, gdzie forma zajęć, rozmowa i zachęta są kluczowe, by uczniowie chcieli w nich uczestniczyć.
 - **Inwestycja** – to, co dzieje się teraz, będzie widoczne później.
 - **Doświadczenie zmiany** – obserwowanie, jak „młódzież się zmienia”, dojrzewa.

Nauczyciele postrzegają edukację jako proces, który wymaga wysiłku i zaangażowania w bieżące działania, podczas gdy efekt widoczny będzie dopiero w przyszłości. Ich praca nie jest nagradzająca *ad hoc*, lecz dopiero z perspektywy czasu. Wydaje się to podstawowym wyzwaniem dla tej grupy: budowanie w sobie motywacji wewnętrznej do działań „tu i teraz” przy jednoczesnym odroczeniu poczucia satysfakcji.

Następnie poproszono respondentów o podanie głównych wyzwań, które obecnie stoją przed edukacją ogólnie, a szczególnie przed edukacją w Metropolii Poznań. Poniżej zebrano wskazania Nauczycieli w kolejności poruszanej spontanicznie podczas dyskusji.

Pierwsze z wyzwań to najbardziej emocjonalnie podnoszony problem, czyli **relacje z Rodzicami**. Nauczycieli boli przede wszystkim brak zaufania oraz podważanie ich kompetencji. Rodzice kwestionują decyzje pedagogów, nie wierzą w ich dobre intencje i wchodzą w pozycję „kontrolerów”, którzy „rozliczają” Nauczycieli oraz komentują ich pracę. Z rozmów z uczniami Nauczyciele wnioskują, że negatywne opinie o nich i ich pracy przekazywane są dzieciom już w domach. Problemem jest podejście siłowe Rodziców, brak dialogu, niechęć do wyjaśniania spornych kwestii oraz roszczeniowość. Opiekunom zdarza się wywierać nacisk na szkołę, domagając się np. zmiany wychowawcy, którego metody uznają za niewłaściwe, lub twierdząc, że efekty nauczania są niewystarczające. Nauczyciele wskazują, że sami Rodzice często nie interesują się edukacją dzieci – nie koncentrują się na kwestiach merytorycznych i treściach edukacyjnych, ale skupiają się w sposób oceniający na metodach ich przekazywania i uwagach kierowanych pod adresem Nauczycieli. Brak współpracy dotyczy szczególnie uczniów sprawiających problemy wychowawcze oraz wymagających wsparcia specjalistycznego. Rodzice nie chcą skorzystać z diagnozy poradni psychologiczno-pedagogicznej, wypierają problem i odrzucają sugestie Nauczycieli, co opóźnia lub uniemożliwia skuteczną pomoc dziecku. Dodatkowo Nauczyciele zwracają uwagę na zanik zwrotów grzecznościowych w komunikacji pisemnej, co odbierają jako brak szacunku.

Podsumowując, wyzwaniem obecnie jest radzenie sobie Nauczycieli z oceniającym i sceptycznie nastawionym otoczeniem – Rodzicami, którzy nie tylko nie chcą współpracować, ale stale podważają kompetencje i dobre intencje pedagogów. Kwestionowanie autorytetu Nauczycieli powoduje, że wysiłek wkładany w ich codzienną pracę staje się coraz większy. Zjawisko to bezpośrednio wpływa na spadającą motywację do pracy i może prowadzić do wypalenia zawodowego.

Kolejnym wyzwaniem dla edukacji są **rosnące problemy kadrowe**, które dotyczą nie tylko braków wyspecjalizowanej kadry, ale także przygotowania i motywacji młodych ludzi do podjęcia i kontynuowania pracy w zawodzie. Zdaniem badanych braki te są szczególnie widoczne w przedmiotach ścisłych, ponieważ tego typu kwalifikacje umożliwiają znalezienie zatrudnienia w innych branżach. Obecnie brak zainteresowania młodych ludzi pracą w szkole wynika z niskiego wynagrodzenia, które na starcie jest niekonkurencyjne i nie zachęca do wejścia na ten rynek pracy. U osób, które rozpoczynają karierę jako Nauczyciele, obserwuje się brak cierpliwości i umiejętności komunikacyjnych niezbędnych w tym zawodzie. Niedostatki kompetencji w zakresie dydaktyki oraz obciążenie psychiczne związane z konfrontacyjnym podejściem części Rodziców są głównymi czynnikami odstrasżającymi i sprzyjają szybkiej rezygnacji z pracy. Zdaniem badanych obecne studia pedagogiczne nie przygotowują do bycia Nauczycielem, nie uczą radzenia sobie z praktycznymi wyzwaniami i specyfiką pracy w szkole. Absolwenci są przytłoczeni biurokracją („papierologią”), a przede wszystkim nie potrafią radzić sobie z hałasem, dynamiką dużej grupy uczniów oraz negatywnymi reakcjami dzieci i młodzieży. Coraz częściej pojawia się też kwestia wypalenia zawodowego. Nauczyciele z dłuższym stażem czują się zniechęceni i zdemotywowani, głównie z powodu braku współpracy i motywacji do nauki po stronie uczniów oraz konfrontacyjnego stylu kontaktu części Rodziców. Poczucie „mówienia do ściany” przez wiele godzin dziennie prowadzi do frustracji i utraty chęci do pracy.

Podsumowując, wyzwaniem są nie tylko narastające problemy kadrowe, ale też brak naturalnej wymiany pokoleniowej oraz negatywny wizerunek zawodu Nauczyciela, który utrudnia proces naboru nowych kadr, a obecnych pracowników zniechęca i demotywuje.

Uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi to kolejny narastający problem. Rośnie liczba dzieci z orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego, co stawia przed szkołami i Nauczycielami dodatkowe wyzwania organizacyjne i dydaktyczne. Brak Nauczycieli wspomagających powoduje, że szkoły nie są w stanie zapewnić adekwatnego wsparcia każdemu potrzebującemu dziecku. W takiej sytuacji Nauczyciel przedmiotowy musi dzielić swoją uwagę między ucznia z orzeczeniem a resztę klasy (liczącą często 25–30 osób). Prowadzi to do zmęczenia i obniżenia jakości lekcji dla wszystkich uczniów. Dla pedagogów stanowi to dodatkowe obciążenie, niewspółmierne do ich obowiązków. Zdarza się, że uczniowie z orzeczeniami, pozostawieni bez indywidualnego wsparcia, mogą prowokować lub być prowokowani do agresywnych zachowań, co wymaga od Nauczyciela ciągłego interweniowania i rozwiązywania konfliktów zamiast prowadzenia zajęć. Liczne przykłady przemocy oraz konieczność „zarządzania zachowaniami” w klasach i indywidualnych rozmów z dziećmi pochłaniają czas, uwagę i emocje, prowadząc do przeciążenia. Dodatkowo każde dziecko ze specjalnymi potrzebami ma inną opinię, wymaga indywidualnego podejścia i generuje inne wyzwania. Nie zawsze w opiniach zawarte są konkretne wskazówki dotyczące pracy z danym uczniem. Nauczyciele bazują na własnych doświadczeniach i wiedzy ze szkoleń, ale często towarzyszy im niepewność.

Ostatecznie wyzwaniem w tym zakresie jest łączenie podstawowych zadań edukacyjnych – nauczania całej klasy – z indywidualnym podejściem, a czasem i opieką nad dziećmi ze specjalnymi potrzebami. Wiąże się to ze stresem i poczuciem przytłoczenia.

Nauczyciele wskazują na następny, narastający ich zdaniem problem: **pogarszającą się kondycję psychospołeczną uczniów, spadek motywacji do nauki oraz coraz słabsze kompetencje społeczne i emocjonalne**, a także narastającą agresję rówieśniczą. Motywacja do nauki systematycznie spada, dzieci są często przebodźcowane technologią (gry, Internet, media

społecznościowe). Łatwy dostęp do informacji i narzędzi generujących treści (np. AI) zniechęca je do samodzielnego wysiłku intelektualnego. Nauczyciele wskazują też na nasilenie problemów z kompetencjami społecznymi i emocjonalnymi. Coraz więcej dzieci i młodzieży ma trudności w nawiązywaniu relacji rówieśniczych, cierpi na lęki i wymaga wsparcia w postaci Treningu Umiejętności Społecznych (TUS). Jako jedną z przyczyn wskazywano izolację w okresie pandemii. Dodatkowo powszechnym problemem stały się wulgaryzmy, używane jako normalny sposób komunikacji. Nauczyciele obserwują również nasilenie agresji rówieśniczej i nękania (*bullyingu*), a uczniom coraz trudniej jest zrozumieć, dlaczego takie zachowania są naganne. Nauczyciele podkreślają, że technologia i media społecznościowe pogłębiają te problemy, a tradycyjne metody wychowawcze stają się niewystarczające.

W powyższym kontekście wyzwaniem dla Nauczycieli jest poszukiwanie nowych metod nauczania, adekwatnych do zmieniającej się rzeczywistości, w której rozwojowi technologii towarzyszą napięcia, problemy emocjonalne oraz spadające kompetencje społeczne dzieci i młodzieży.

Kolejne wyzwanie to **zmiany demograficzne i wiążące się z tym dysproporcje w infrastrukturze i finansowaniu placówek**. Różnice w liczbie uczniów, wyposażeniu i infrastrukturze między szkołami w obrębie Metropolii Poznań ograniczają możliwości edukacyjne i pogłębiają nierówności. Zmiany demograficzne skutkują nowymi potrzebami w zakresie sieci szkolnej. Obserwowany jest trend migracji ludności z centrów miast na obrzeża. Skutkuje to z jednej strony pustoszeniem i zamykaniem placówek w centrach, co prowadzi do redukcji etatów nauczycielskich. Z drugiej strony szkoły na terenach podmiejskich są przepełnione i borykają się z problemami lokalowymi. Dotkliwie postrzegane są cięcia w finansowaniu klas profilowych, np. likwidacja klas sportowych. Klasy i szkoły sportowe są traktowane jako „remedium” na współczesne problemy. Umożliwiają dzieciom i młodzieży głębsze zaangażowanie, odłożenie technologii na bok, pogłębianie więzi i umiejętności społecznych, a nawet pozytywne zaangażowanie Rodziców (budowanie dumy z osiągnięć dzieci itp.). Współczesna nauka łączy wysiłek fizyczny z większymi możliwościami umysłu, więc Nauczyciele nie rozumieją, dlaczego ograniczenia finansowe dotyczą właśnie tego obszaru. Ponadto dysproporcje w wyposażeniu szkół i braki sprzętowe (np. tablice interaktywne, komputery, sprzęt sportowy) w poszczególnych placówkach podnoszone są jako dowód na istnienie i pogłębianie się nierówności społecznych w gminach Metropolii Poznań.

Podsumowując, wyzwaniem obecnie jest tworzenie systemu i sieci szkolnej w całej Metropolii Poznań, a nie oddzielnie dla każdej gminy. Biedniejsze samorządy ograniczają finansowanie klas profilowych pomimo monitów Nauczycieli i Rodziców oraz realnych potrzeb społecznych. Jednocześnie w tej samej gminie funkcjonują jednostki przepełnione oraz niedopełnione dziećmi.

Aby zebrać i nadać rangę poszczególnym problemom, każdego z respondentów poproszono o podanie dwóch najistotniejszych obecnie wyzwań. Nauczyciele jednomyślnie wskazali na **relacje z Rodzicami** jako problem podstawowy i szczególnie obciążający. To wyzwanie związane z brakiem zaufania do szkoły i poszczególnych Nauczycieli, brakiem nastawienia na współpracę oraz koniecznością konfrontacji i ciągłego udowadniania swoich racji. Tego typu podejście pobudza emocje i jest wysoce stresujące. Wymaga rozwiniętych umiejętności „miękkich”, precyzyjnej komunikacji, spokoju i obiektywizmu. Nauczycielom trudno uniknąć osobistego zaangażowania, szczególnie kiedy atakowane i podważane są ich kompetencje, metody pracy i motywacje. Muszą radzić sobie z negatywnymi ocenami, poczuciem niesprawiedliwości i przykrością. Obecnie brakuje procedur i wypracowanych ścieżek kontaktu tych dwóch grup, zwłaszcza w sytuacjach kryzysowych.

Drugim uznanym przez badanych za priorytetowe wyzwanie jest **kondycja psychospołeczna uczniów** – trudny kontakt z dziećmi i młodzieżą, która jest coraz słabiej zaangażowana w proces nauki, brakuje jej motywacji oraz przekonania o wartości edukacji. Dodatkowo sposób komunikacji młodzieży, oparty na wulgaryzmach, agresji słownej i konfrontacji, odciąga uwagę od kwestii merytorycznych, skupiając ją na problemach wychowawczych. Sytuacja ta potęguje się w przypadku

konieczności pracy z dziećmi z orzeczeniami bez wsparcia kadry pomocniczej, która jest trudno dostępna lub której po prostu brakuje. Kwestie opiekuńcze nie są podstawowym obowiązkiem Nauczycieli, a obecnie pochłaniają najwięcej uwagi. Stanowią wyzwanie dodatkowe, w oderwaniu od kwestii merytorycznego wykształcenia przedmiotowego. Sposób radzenia sobie z tymi problemami zależy od doświadczenia poszczególnych osób oraz od wsparcia kompetentnej kadry specjalistycznej (psychologiczno-pedagogicznej) i Dyrekcji szkoły.

Na koniec poproszono uczestników badania o wskazanie obszarów i potrzeb, którymi warto byłoby zająć się w Metropolii Poznań. Propozycje Nauczycieli zebrano poniżej:

- **Zorganizowanie kampanii społecznej**, której celem byłoby poprawienie wizerunku Nauczyciela oraz uświadomienie Rodzicom ich roli wychowawczej, z podkreśleniem faktu, że szkoła przede wszystkim edukuje, a następnie wspomaga wychowawczo (nie zaś przejmuje całkowicie rolę wychowawczą).
- **Wyrównanie dysproporcji w infrastrukturze** między szkołami (sprzęt sportowy, tablice interaktywne, sieć internetowa).
- **Promocja aktywności fizycznej**, by poprzez ruch poprawiać kondycję uczniów oraz pozytywnie wpływać na ich nastawienie i współpracę.
- **Zapewnienie finansowania** na tworzenie i utrzymanie klas sportowych.
- **Budowa zewnętrznych siłowni** przy szkołach.

3.4.1. Podsumowanie

Obecne warunki pracy Nauczycieli wydają się skrajnie niesprzyjające, zarówno w zakresie środowiska pracy, jak i realizacji zadań. Dominuje ocenianie i kontrola przy niewielkim udziale motywacji oraz dbania o dobrą atmosferę i wsparcie. Społeczne kwestionowanie autorytetu Nauczycieli – obecne w przestrzeni publicznej oraz wyrażane przez Rodziców – powoduje, że wysiłek wkładany w codzienną pracę staje się coraz większy. Dodatkowo spadek motywacji dzieci do nabywania wiedzy, przy jednoczesnym braku wsparcia i wysiłku ze strony Rodziców, pogłębia frustrację zawodową. Rodzice wymagają od Nauczycieli nie tylko przekazania wiedzy, ale i zmotywowania dziecka do nauki. Nakładanie odpowiedzialności za cały proces edukacji (od motywowania, przez nauczanie i utrwalanie, aż po budowanie pozytywnego stosunku do przedmiotu) wyłącznie na Nauczyciela wydaje się nieadekwatne. Całe zjawisko bezpośrednio wpływa na spadającą motywację do pracy i prowadzi do wypalenia zawodowego.

Podstawowym wyzwaniem dla systemu edukacji będzie zatem budowanie wartości i dobrego imienia zawodu Nauczyciela. Obecny negatywny wizerunek skutkuje frustracją doświadczonych pedagogów oraz „negatywną selekcją” w przypadku naboru młodej kadry. Bez skutecznych działań w przestrzeni publicznej może się okazać – na zasadzie „samospełniającej się przepowiedni” – że do zawodu zaczną trafiać osoby coraz mniej kompetentne.

W obecnych warunkach wyzwaniem dla Nauczycieli jest poszukiwanie nowych metod nauczania, adekwatnych do zmieniającej się rzeczywistości, w której rozwojowi technologii towarzyszą napięcia, problemy emocjonalne oraz spadające kompetencje społeczne uczniów. W tym zakresie warto wspomagać Nauczycieli warsztatami i szkoleniami. Natomiast konieczność budowania dodatkowych kompetencji w zakresie edukacji i opieki indywidualnej nad dziećmi ze specjalnymi potrzebami to wyzwanie niezwiązane bezpośrednio z podstawowymi obowiązkami i wykraczające poza standardowe ramy zawodu. W tym obszarze ta grupa zawodowa nie protestuje głośno, ale świadomość nakładania na nią dodatkowej odpowiedzialności powinna towarzyszyć pracodawcom.

Wyzwaniem dla całej Metropolii Poznań będzie natomiast tworzenie systemu sieci szkolnej z myślą o całym obszarze metropolitalnym, a nie oddzielnie dla każdej gminy. Obecnie, w zależności od zamożności samorządów, widać różnice w infrastrukturze, wyposażeniu i podejściu do finansowania poszczególnych placówek, co rodzi poczucie niesprawiedliwości i nie zapewnia równych szans. Biedniejsze samorządy ograniczają finansowanie klas profilowych pomimo próśb Nauczycieli i Rodziców oraz potrzeb społecznych. Warto rozważyć współfinansowanie przez Metropolię szkół lub klas droższych, ale „strategicznych”, np. o profilu sportowym, technologicznym oraz w zakresie kształcenia specjalnego.

3.5 FGI Rodzice

W badaniu wzięli udział Rodzice dzieci ze szkół podstawowych, szkół ponadpodstawowych (liceum, technikum) oraz przedszkoli. Byli wśród nich członkowie Rad Rodziców, trójek klasowych oraz osoby aktywnie zaangażowane w życie szkolne, pochodzące z różnych gmin Metropolii Poznań. Warto zauważyć, że na udział w badaniu zgodzili się Rodzice, którzy aktywnie uczestniczą w życiu placówek, są inicjatorami oraz współorganizatorami wydarzeń szkolnych. Ich opinie mogą być zatem specyficzne dla grona Rodziców aktywnych i należy traktować je jako jakościowy, a nie ilościowy głos w dyskusji.

Na początku zapytano o spontaniczne skojarzenia ze słowem „edukacja”, co umożliwiło zidentyfikowanie obszarów szczególnie wrażliwych dla tej grupy badanej. Rodzice wskazali następujące kategorie (pogrubione zostały te powtarzające się, a więc bardziej obecne w świadomości):

- **Negatywne emocje typu „bezsens” / „rozczarowanie”**. Złość, zawód czy poczucie niesprawiedliwości towarzyszą Rodzicom i są przejmowane przez dzieci. Składa się na to wrażenie, że wysiłek dziecka nie przekłada się na satysfakcję ani na realne korzyści.
- **Program nauczania** – zbyt obszerny, przeładowany detalami i w ich ocenie, w dużej mierze, oderwany od życia. Nie jest to sprzeciw wobec uczenia się w ogóle, ale wobec selekcji materiału – za mało „esencji”, a za dużo drobiazgów, które nie przekładają się na kompetencje potrzebne w dorosłości.
- **Metody nauczania** – Rodzice odnoszą wrażenie, że obecne metody utrwalają w dzieciach bierne zapamiętywanie zamiast aktywnego myślenia. Wskazują na:
 - **testocentryczność** – uczenie „pod sprawdzian/egzamin”, zamiast w celu zrozumienia i zastosowania wiedzy,
 - **brak spójności** – przedmioty funkcjonują „obok siebie”, nie tworząc sensownej całości,
 - **brak praktyki** – szkoła nie uczy „jak żyć”, tylko „jak zdać”,
 - **brak nauki wyszukiwania informacji, krytycznego myślenia** oraz samodzielnych poszukiwań istotnych treści, które są obecnie łatwo dostępne dzięki Internetowi.
- **W tle krytyki szkoły pojawia się wątek odpowiedzialności dorosłych** – bierność części rodziców i niewydolność systemu. Zdaniem badanych system edukacji zrzuca odpowiedzialność na dzieci i opiekunów, samemu nie ewoluując i nie dostosowując się do potrzeb współczesności.

W kontekście dominacji skojarzeń i emocji negatywnych, największym wyzwaniem dla edukacji, w tym edukacji w Metropolii Poznań, jest odzyskanie sensu i zaufania, by dzieci i Rodzice nie mieli poczucia, że szkoła zajmuje czas rzeczami nieprzydatnymi. Konieczne wydaje się ukazanie nauczania jako procesu, który dostarcza wiedzy, by na tej bazie tworzyć kompetencje praktyczne oraz uczyć samodzielności poznawczej.

Następnie poproszono respondentów o podanie głównych wyzwań, które obecnie stoją przed edukacją ogólnie oraz szczególnie przed edukacją w Metropolii Poznań. Poniżej zebrano wskazania Rodziców w kolejności poruszanej spontanicznie podczas dyskusji.

Pierwsze z wyzwań to **niedostosowanie programów nauczania do współczesnych realiów**, co zdaniem Rodziców skutkuje demotywowaniem dzieci do nauki oraz brakiem przygotowania do wyzwań nowoczesności. Obecnie programy są przeładowane materiałem, nadmiernie szczegółowe, skoncentrowane na wiedzy teoretycznej, mało przydatnej w dorosłym życiu. Wiedza teoretyczna, choć istotna, powinna skupiać się na zagadnieniach, z którymi każdy zetknie się w przyszłości (np. w zakresie biologii – czym jest wirus, a nie jak zbudowany jest pantofelek). Nadmiar materiału powoduje, że dzieci poświęcają na naukę zbyt dużo czasu przy niezadowalających efektach; są sfrustrowane, przemęczone i ostatecznie tracą motywację. Rośnie potrzeba korepetycji lub wspólnej

nauki z Rodzicami, ponieważ uczniowie nie są w stanie sami przyswoić materiału podczas lekcji. Rodzice podkreślają, że system edukacji zbyt małą rolę przywiązuje do umiejętności praktycznych i zastosowań wiedzy. Absolwenci szkół, nawet technicznych (z założenia bardziej praktycznych), nie posiadają podstawowych umiejętności manualnych i życiowych. Brakuje zajęć technicznych, nauki gotowania czy podstaw ekonomii.

Nauczanie jest także oderwane od nowoczesnych technologii – szkoła nie uczy świadomego i krytycznego korzystania z narzędzi cyfrowych, takich jak sztuczna inteligencja. Edukacja w tym zakresie ogranicza się do biernego użytkowania, zamiast kształtować kompetencje przyszłości – umiejętności skutecznego wyszukiwania i weryfikacji treści. Krytykowana jest także metodyka nauczania nastawiona na zdawalność testów, promująca naukę pamięciową według schematu „zakup, zdaj, zapomnij”. Brakuje przestrzeni na rozbudzanie ciekawości i pasji, które mogą stymulować motywację do nauki.

Generalnie Rodzice nie rozumieją idei stojącej za budową obecnego systemu edukacji. Wyzwaniem jest zatem z jednej strony takie komunikowanie założeń oraz przyjętego sposobu realizacji tego systemu, by był on zrozumiały dla odbiorców. Z drugiej strony – budowanie namysłu nad metodyką nauczania, która sprzyjałaby budzeniu zainteresowań wśród dzieci i zwiększaniu motywacji do zdobywania wiedzy.

Kolejnym wyzwaniem jest **kryzys autorytetu i nadmierny wpływ Rodziców na szkołę**. Rodzice biorący udział w badaniu, odnosząc się do własnych doświadczeń, wskazują na załamanie się autorytetu Nauczycieli i brak dyscypliny w placówkach. Dominuje koncentracja na prawach ucznia, przy jednoczesnym ignorowaniu obowiązków. Uczniowie jawnie lekceważą Nauczycieli i dorosłych, nie przestrzegają podstawowych zasad panujących w szkole (np. jedzenie w czasie lekcji, używanie telefonów komórkowych mimo zakazu). Nauczyciele są bezradni wobec takich zachowań lub wołają nie reagować, unikając konfrontacji. Problem jest napędzany przez nadmierną ingerencję i roszczeniową postawę części Rodziców, a także przez przepisy prawne, które w praktyce odbierają pedagogom narzędzia do egzekwowania zasad. Dominującą postawą Rodziców wobec dzieci jest obecnie nadopiekuńczość, a wobec szkoły – roszczeniowość. Opiekunowie mają tendencję do chronienia dzieci przed konsekwencjami ich zachowań, usprawiedliwiają lenistwo i brak zaangażowania w proces nauczania, a na koniec roku szkolnego wywierają presję na Nauczycieli w celu podwyższenia ocen. Dodatkowo Rodzice często nie uczą dzieci zasad i norm społecznych – w wychowaniu dominuje styl indywidualistyczny. Ponadto czują się oni uprawnieni do ingerowania we wszystkie aspekty funkcjonowania szkoły: od programu nauczania po metody wychowawcze. Nauczyciele, obawiając się konfrontacji, skarg do Dyrekcji czy nawet pozwów prawnych, unikają podejmowania jakichkolwiek działań dyscyplinujących. Ostatecznie efektem jest „ubezwłasnowolnienie szkoły przez Rodziców”. Dyrekcje szkół nie ograniczają tego wpływu i często nie bronią kadry przed nadmiernymi kontaktami oraz roszczeniowością opiekunów.

Podsumowując, wyzwaniem według badanych Rodziców jest system edukacji, który dopuszcza możliwość stałej i niekontrolowanej ingerencji każdego z opiekunów w działania szkoły. Prowadzi to do usztywnienia pracy placówki, zachowawczych reakcji oraz demotywacji Nauczycieli.

Kryzys w edukacji, zdaniem Rodziców, jest również związany z **sytuacją kadrową i niskim statusem zawodu Nauczyciela**. Szkoły, zwłaszcza w gminach poza Poznaniem, borykają się z brakami kadrowymi. Prowadzi to do niekorzystnego planu zajęć dla dzieci (np. lekcje od 12:00 do 19:00), ponieważ pedagodzy pracują w kilku placówkach jednocześnie. Zauważalny jest brak nauczycieli z powołania – niskie zarobki i brak prestiżu zawodowego sprawiają, że do szkół trafiają osoby mniej kompetentne, pozbawione pasji i motywacji, traktujące pracę wyłącznie jako przykry obowiązek. W tym zakresie wyzwaniem są nie tylko same problemy kadrowe, ale przede wszystkim negatywny wizerunek zawodu, który utrudnia proces naboru odpowiedniej kadry.

Kolejne wyzwanie to **uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi / orzeczeniami**. Są oni postrzegani przez Rodziców jako zagrożenie dla bezpieczeństwa innych uczniów oraz dla spokojnego i sprawnego nabywania wiedzy. Ze względu na niestandardowe zachowania odwracają uwagę Nauczycieli od większości klasy, utrudniają proces dydaktyczny i generalnie wpływają na obniżenie kompetencji, a nawet średniej ocen, pozostałych uczniów. Nauczyciel nie ma czasu na wyjaśnienie materiału, ponieważ zajmuje się uspokajaniem klasy lub objaśnianiem podstaw. Jeśli brakuje nauczycieli wspomagających, obecność i funkcjonowanie dzieci z orzeczeniami Rodzice rozpatrują w kategoriach zagrożenia dla bezpieczeństwa własnych dzieci. Dodatkowo mają wrażenie, że pedagodzy są bezsilni wobec uczniów z orzeczeniami (np. o ADHD, spektrum autyzmu), którzy wykazują skrajnie trudne zachowania. Z obawy przed reakcją rodziców tych dzieci i oskarżeniami o dyskryminację, Nauczyciele nie mogą stosować żadnych środków dyscyplinujących, co dezorganizuje pracę całej klasy.

W tym zakresie wyzwaniem jest podjęcie tematu szkół specjalnych w Metropolii Poznań lub zabezpieczenie dla dzieci z orzeczeniami wyspecjalizowanej kadry wspomagającej.

Rodzice wyrazili zaniepokojenie **stanem psychicznym, fizycznym i społecznym swoich dzieci**, wskazując pogarszającą się kondycję psychofizyczną uczniów jako kolejne wyzwanie. Mają wrażenie, że polska szkoła nie dba o rozwój fizyczny. Wychowanie fizyczne to przedmiot ich zdaniem niesłusznie marginalizowany, a system masowych zwolnień lekarskich jest powszechnie akceptowany. Rodziców dziwi nie tylko postawa szkoły, ale przede wszystkim przyzwolenie innych opiekunów i lekarzy. Obawy budzą też problemy w nawiązywaniu i utrzymywaniu relacji społecznych, w tym zanik więzi rówieśniczych i narastająca obojętność na potrzeby innych. Zanikają kontakty bezpośrednie, zastępowane komunikacją przez telefony. W szkołach brakuje zajęć integracyjnych oraz czasu wolnego, w którym wychowawcy mogliby spędzić czas z dziećmi, by lepiej je poznać i umożliwić nawiązanie więzi. Rodzice wskazują też na rosnący brak motywacji do nauki, a nawet brak ambicji. Przeładowany program i system nastawiony na testy zabijają w uczniach naturalną ciekawość i chęć rozwoju. Stają się oni minimalistami, nastawionymi na jak najmniejszy wysiłek.

Wyzwaniem w tym zakresie jest reakcja systemu edukacji (w tym oświaty Metropolii Poznań) na zmieniającą się rzeczywistość, w której rozwojowi technologii towarzyszą napięcia, problemy emocjonalne oraz spadające kompetencje społeczne młodzieży. Kwestie do rozważenia to: usportowienie dzieci, integracja klas, rozwój systemu szkolnych kół zainteresowań i wszelkie inne formy aktywizacji uczniów.

Rodzice wskazali też **niestabilność systemową edukacji w Polsce** jako istotny problem. Częste i chaotyczne zmiany w przepisach, wprowadzane przez kolejne rządy, uniemożliwiają budowę trwałego i spójnego systemu. Rodzice postulują, aby podstawy edukacji były „trwałe i niezmiennie jak konstytucja”, co zapewniłoby stabilność i przewidywalność. Wyzwaniem dla Samorządów w tym zakresie jest lobbing na rzecz stabilizacji systemu oświatowego w Polsce.

Kolejne wskazane przez Rodziców wyzwanie to **kwestie infrastruktury i transportu**. W dynamicznie rozwijających się gminach podpoznańskich szkoły są przepełnione. Liczba oddziałów w roczniku sięga nawet litery „K”, a klasy liczą blisko 30 uczniów, co uniemożliwia indywidualne podejście. Dodatkowo występują problemy z transportem publicznym, szczególnie poza Poznaniem. Siatka połączeń jest niedostosowana do potrzeb uczniów dojeżdżających do szkół średnich w mieście, zmuszając ich do kilkugodzinnych podróży lub oczekiwania na lekcje.

W tym zakresie wyzwaniem jest dostosowanie sieci szkolnej w Metropolii Poznań do zmian miejsca zamieszkania ludności, a także weryfikacja środków komunikacji pod kątem młodzieży dojeżdżającej do szkół średnich.

Aby zebrać i nadać rangę poszczególnym problemom, każdego z respondentów poproszono o podanie dwóch najistotniejszych obecnie wyzwań. Jednocześnie poproszono Rodziców o sugestie zmian czy działań, które powinny zostać podjęte w obszarach uznanych przez nich za kluczowe.

Rodzice jednoznacznie wskazali na **pogarszającą się kondycję psychospołeczną uczniów**, w tym narastającą obojętność, jako jeden z podstawowych problemów współczesnych dzieci i młodzieży. Dotyczy on szkoły w tym sensie, że wpływa na zachowanie dzieci i efekty edukacyjne, a wsparcie wychowawcze jest nieodłącznym elementem procesu kształcenia. Problemy rówieśnicze są według Rodziców równie ważne, jak kwestie spadku indywidualnej motywacji oraz braku zainteresowań. W tym zakresie Rodzice postulują:

- **Zwiększenie liczby Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych** oraz zapewnienie kompetentnej pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkołach.
- **Proaktywną pomoc psychologiczno-pedagogiczną** – zamiast reagować na kryzysy, psychologowie szkolni powinni działać z wyprzedzeniem, np.:
 - Regularna obecność psychologa na lekcjach w roli obserwatora, aby diagnozować problemy w grupie, zanim eskalują. Dzielenie się przemyśleniami, a przede wszystkim udzielanie wskazówek Nauczycielom, jak radzić sobie w poszczególnych klasach.
 - Organizacja cyklicznych warsztatów dotyczących budowania relacji międzyludzkich, radzenia sobie z hejtem i rozwiązywania konfliktów.
- **Stworzenie ośrodków wsparcia psychologicznego poza szkołą**, aby uniknąć stygmatyzacji uczniów korzystających z pomocy.

Drugim najistotniejszym problemem zdaniem Rodziców jest **brak szacunku dla Nauczycieli oraz poważania dla systemu nauczania**, co utrudnia skuteczne korzystanie z publicznej edukacji. W tym kontekście destrukcyjna rola części Rodziców, którzy niepotrzebnie ingerują w działania szkoły, uznana została za szkodliwą dla całego systemu. Respondenci postulują w tym zakresie:

- JST (Samorząd) powinien stać „murem za szkołą” i zapewniać wsparcie prawne oraz merytoryczne Dyrektorom w sytuacjach konfliktowych z Rodzicami.
- Odbudowę szacunku dla Nauczycieli na bazie kompetencji poszczególnych osób oraz autorytetu szkoły jako instytucji.

Rodziców dopytano o potrzeby w zakresie współpracy międzyszkolnej w Metropolii Poznań. Uznali, że nie ma potrzeby tworzenia miejsca spotkań dla Rodziców z różnych szkół. Natomiast postulowali możliwość wymiany dóbr i kompetencji, np.:

- **Stworzenie platformy do kooperacji między szkołami / Radami Rodziców w Metropolii Poznań.** Baza ta mogłaby być uzupełniana przez każdą gminę lub indywidualnie przez placówkę edukacyjną i umożliwiać:
 - Wymianę zasobów: pożyczanie sprzętu na wydarzenia szkolne (np. namioty, nagłośnienie, urządzenia dmuchane).
 - Wymianę kontaktów i kompetencji: dzielenie się namiarami na sprawdzonych animatorów, artystów, firmy czy organizacje (np. Koła Gospodyń Wiejskich) mogące uatrakcyjnić szkolne festyny i kiermasze.
 - Wspólną organizację wycieczek i wydarzeń – by minimalizować koszty lub korzystać z pomocy kadr i zaprzyjaźnionych instytucji.
- **Ułatwienie kontaktu szkół z lokalnymi służbami i organizacjami.** Gminy powinny aktywnie wspierać organizację w szkołach zajęć praktycznych prowadzonych przez Straż Pożarną, ratowników medycznych czy inne lokalne podmioty, aby uczyć dzieci umiejętności życiowych (np. pierwsza pomoc, bezpieczeństwo pożarowe).

3.5.1. Podsumowanie

W oczach Rodziców obraz funkcjonowania dzieci w szkołach oraz działania konkretnych placówek edukacyjnych jest mocno pesymistyczny. W badaniu wzięły udział osoby, które angażują się w działania na rzecz szkół, do których uczęszczają ich dzieci. Tym bardziej wśród tej grupy niepokój budzi dominacja emocji negatywnych w postrzeganiu polskiej edukacji. Krytkowane są nadmiernie rozbudowane treści i metody nauczania, a jednocześnie niestabilny system, zmieniany przez kolejne rządy. Negatywne emocje związane są jednak przede wszystkim z pogarszającym się funkcjonowaniem dzieci – problemami emocjonalnymi, spadającymi kompetencjami społecznymi oraz brakiem motywacji, pasji i zaangażowania w naukę. Każdy kolejny element, który dokłada się do pogarszania warunków (np. uczniowie z orzeczeniami, brak kadry przedmiotowej czy wspomagającej, a także inni roszczeniowi Rodzice), jest odbierany przez badanych jako czynnik zagrażający.

Podstawowym wyzwaniem dla systemu edukacji, w tym oświaty Metropolii Poznań, jest budowanie namysłu nad metodyką nauczania, która sprzyjałaby budzeniu zainteresowań i zwiększaniu motywacji do nauki oraz stabilizowała problemy emocjonalne i społeczne dzieci. Kwestie do rozważenia jako pomocne w tym zakresie to:

- Zwrócenie większej uwagi na proces integracji uczniów w klasach.
- Pomoc psychologiczno-pedagogiczna nie tylko w roli interwencji, ale dążenie do rozwoju diagnostyki i profilaktyki problemów wychowawczych.
- Rozwój systemu szkolnych kół zainteresowań lub klas profilowych, w tym klas czy szkół sportowych.
- Warsztaty dla Nauczycieli lub pomoce szkolne, które sprzyjają rozwojowi praktycznych umiejętności bądź dają przykłady praktycznych zastosowań wiedzy.

Warto byłoby także wypracować spójną komunikację z myślą o Rodzicach w Metropolii Poznań. Obecnie nie rozumieją oni idei stojącej za wybranym sposobem nauczania. Można tłumaczyć i pokazywać edukację jako proces, który dostarcza wiedzy teoretycznej (by rozwijać umysł i pamięć), a na tej bazie buduje kompetencje praktyczne.

Jako ciekawe i istotne należy uznać oczekiwanie skierowane od Rodziców w stronę Samorządu, by zadbał o budowę szacunku i wsparcia dla Nauczycieli i Dyrekcji szkół. Rodzice nie chcą, by postępująca dewaluacja wartości tego zawodu spowodowała negatywną selekcję kandydatów i ostatecznie obniżenie kompetencji kadry. Dodatkowo, przy nadmiernej roszczeniowości części opiekunów, szkoły powinny dysponować pomocą prawną i merytoryczną, aby móc koncentrować się na nauczaniu, a nie na rozwiązywaniu spornych kwestii z pojedynczymi osobami.

4. Demografia

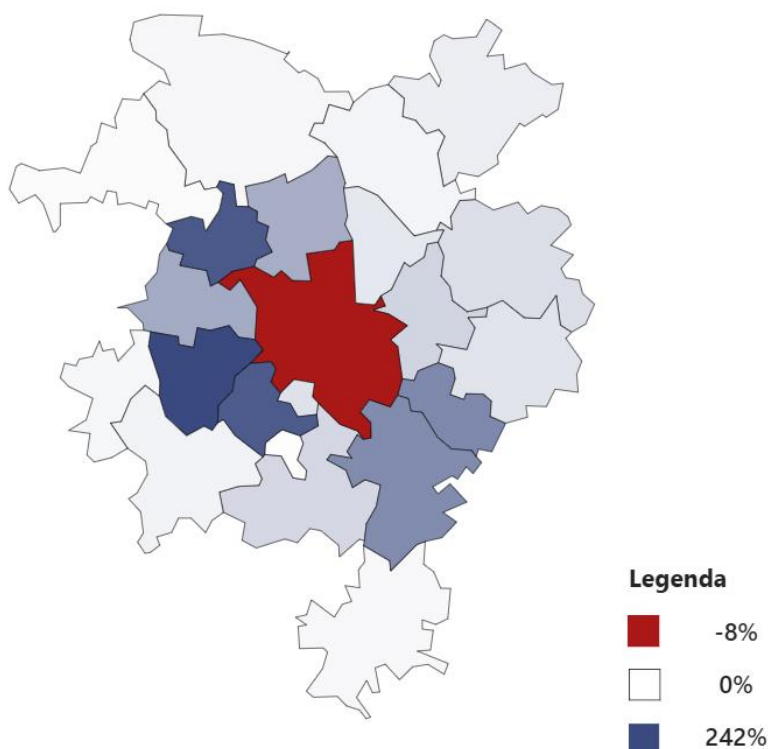
Powszechnie wiadomo, że wyzwania demograficzne mają obecnie kluczowe znaczenie dla osób odpowiedzialnych za politykę edukacyjną oraz planowanie i zarządzanie oświatą w jednostkach samorządu terytorialnego. W gminach metropolii poznańskiej zachodzą procesy charakterystyczne dla największych polskich ośrodków miejskich.

Starzenie się populacji i migracje do gmin ościennych, przy jednoczesnym postrzeganiu centrum metropolii jako głównego dostawcy usług publicznych, stanowią dla władz samorządowych poważne wyzwanie. W ciągu ostatnich pięciu lat pojawił się kolejny problem: spadek liczby urodzeń. Zjawisko to jest na tyle głębokie, że można mówić wręcz o zapaści demograficznej w najmłodszych rocznikach. Malejąca dzietność w najbliższych latach zdeterminuje kształt sieci przedszkoli, a w dalszej perspektywie także szkół podstawowych i ponadpodstawowych.

4.1 Główne trendy demograficzne

Analiza danych z lat 2000–2024 wskazuje na silne i długofalowe zmiany w rozmieszczeniu ludności na obszarze Metropolii Poznań. W badanym okresie liczba mieszkańców w większości gmin powiatu poznańskiego systematycznie rosła, podczas gdy w samym Poznaniu obserwowany był spadek liczby ludności.

Kartogram 2. Zmiana liczby ludności na przestrzeni lat 2000 – 2024 (%)

Źródło:
opracowanie własne
na podstawie danych
GUS Bank Danych
Lokalnych

Dynamiczny wzrost ludności w gminach podmiejskich

Najszybszy przyrost liczby mieszkańców odnotowano w gminach bezpośrednio sąsiadujących z Poznaniem. Liderami wzrostu są:

- **Dopiewo** – wzrost o **242 proc.** (z 10,7 tys. do 36,6 tys. mieszkańców);
- **Komorniki** – **+217 proc.**;
- **Rokietnica** – **+221 proc.**;
- **Kleszczewo** – **+157 proc.**;
- **Kórnik** – **+153 proc.**;
- **Tarnowo Podgórne** – **+112 proc.**;
- **Suchy Las** – **+108 proc.**

Gminy te należą do strefy intensywnej suburbanizacji, w której rozwija się nowa zabudowa mieszkaniowa i osiedla jednorodzinne. Napływ ludności z miasta stanowi główny czynnik wzrostu, wspierany przez rozbudowę infrastruktury transportowej i bliskość Poznania.

Umiarkowany wzrost w gminach średnich i peryferyjnych

W gminach takich jak Mosina (+52 proc.), Swarzędz (+56 proc.), Kostrzyn (+36 proc.), Pobiedziska (+43 proc.), Skoki (+22 proc.), Stęszew (+16 proc.) czy Buk (+11 proc.), wzrost liczby mieszkańców był wyraźny, ale bardziej zrównoważony. Są to obszary o charakterze mieszanym – zarówno rezydencjalnym, jak i usługowo-przemysłowym – które przyciągają nowych mieszkańców, ale w mniejszej skali niż bezpośrednio zaplecze Poznania.

Stabilizacja lub niewielkie wzrosty w miastach powiatowych

W gminach o bardziej miejskim charakterze, takich jak Oborniki (+10 proc.), Szamotuły (+5 proc.), Śrem (+9 proc.) i Murowana Goślina (+13 proc.), zmiany liczby ludności były niewielkie. Wskazuje to na stabilizację populacji i ograniczone możliwości rozwoju przestrzennego, wynikające z wypełnienia istniejących struktur zabudowy.

Spadek liczby ludności w Poznaniu

W analizowanym okresie Poznań utracił ponad 46 tys. mieszkańców (–8 proc.). Ubytek ten jest konsekwencją długotrwałych procesów suburbanizacji, to jest odpływu ludności do gmin podmiejskich, przy jednoczesnym spadku liczby urodzeń i postępującym starzeniu się populacji miejskiej.

Znaczny przyrost w całym powiecie poznańskim

W efekcie tych procesów liczba mieszkańców powiatu poznańskiego wzrosła o 193,8 tys. osób, czyli o 74 proc. w porównaniu z rokiem 2000. Powiat ten pozostaje jednym z najszybciej rozwijających się demograficznie obszarów w Polsce, a jego wzrost rekompensuje spadek populacji Poznania, tworząc nowy układ przestrzenny o silnie zurbanizowanym pierścieniu podmiejskim.

Dokonując analizy demograficznej, warto też mieć na uwadze zachodzące zmiany w strukturze liczby osób w grupach ekonomicznych, to jest udziału liczby ludności: wieku przedprodukcyjnym (0–17 lat), produkcyjnym (18–60/65) oraz poprodukcyjnym.

Według definicji statystycznej na wiek nieprodukcyjny składa się wiek przedprodukcyjny, w którym ludność nie osiągnęła jeszcze zdolności do pracy, to jest grupa wieku 0–17 lat, oraz wiek poprodukcyjny, w którym osoby zazwyczaj kończą pracę zawodową, to jest dla mężczyzn – 65 lat i więcej, dla kobiet – 60 lat i więcej. Wiek produkcyjny to okres zdolności do pracy, to jest dla mężczyzn grupa wieku 18–64 lata, dla kobiet – 18–59 lat.

Tabela 7. Udział liczby ludności w poszczególnych grupach ekonomicznych w poszczególnych gminach

Grupa, wiek	2000			2024		
	nieprodukcyjny	produkcyjny	poprodukcyjny	nieprodukcyjny	produkcyjny	poprodukcyjny
Buk	27,59	60,43	11,99	20,68	59,01	20,31
Czerwonak	27,52	64,64	7,84	19,71	58,65	21,64
Dopiewo	26,95	60,72	12,33	27,01	60,38	12,60
Kleszczewo	28,66	60,06	11,28	26,37	62,13	11,50
Komorniki	26,05	61,92	12,03	26,45	61,50	12,05
Kostrzyn	27,22	60,04	12,74	22,09	59,77	18,14
Kórnik	26,61	60,83	12,56	25,29	61,19	13,53
Luboń	23,39	63,03	13,58	19,14	60,27	20,58
Mosina	25,13	61,73	13,14	21,82	59,29	18,89
Murowana Goślina	30,85	60,68	8,47	19,30	59,14	21,57
Oborniki	26,83	61,82	11,35	20,74	57,90	21,36
Pobiedziska	27,96	59,85	12,20	20,66	59,19	20,15
Puszczykowo	22,40	61,95	15,65	16,35	55,08	28,56
Rokietnica	26,95	60,78	12,27	25,73	61,14	13,13
Skoki	30,12	56,97	12,91	21,67	59,16	19,17
Stęszew	26,74	59,59	13,67	19,60	59,33	21,07
Suchy Las	25,12	64,80	10,08	22,53	58,95	18,52
Swarzędz	26,44	63,53	10,03	21,82	60,19	17,99
Szamotuły	24,89	60,86	14,25	19,52	57,82	22,66
Śrem	26,59	62,27	11,15	19,85	58,06	22,09
Tarnowo Podgórne	25,99	62,73	11,29	24,29	58,39	17,32
Poznań	19,04	64,96	16,01	15,65	60,11	24,25
powiat poznański	26,44	61,95	11,61	22,78	59,87	17,35

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych GUS Bank Danych Lokalnych

Tabela 8. Zmiany zachodzące w strukturze ludności w poszczególnych grupach ekonomicznych – porównanie dla lat 2000-2024

	Wiek nieprodukcyjny (2024 do 2000)	Wiek produkcyjny (2024 do 2000)	Wiek poprodukcyjny (2024 do 2000)
Buk	-6,91	-1,42	8,33
Czerwonak	-7,81	-5,99	13,80
Dopiewo	0,06	-0,33	0,27
Kleszczewo	-2,29	2,07	0,22
Komorniki	0,40	-0,42	0,02
Kostrzyn	-5,13	-0,27	5,40
Kórnik	-1,32	0,36	0,96
Luboń	-4,25	-2,76	7,00
Mosina	-3,31	-2,44	5,75
Murowana Goślina	-11,55	-1,54	13,09
Oborniki	-6,08	-3,92	10,00

Pobiedziska	-7,30	-0,65	7,95
Puszczykowo	-6,04	-6,87	12,91
Rokietnica	-1,22	0,35	0,87
Skoki	-8,45	2,19	6,26
Stęszew	-7,14	-0,26	7,40
Suchy Las	-2,59	-5,85	8,44
Swarzędz	-4,62	-3,35	7,96
Szamotuły	-5,37	-3,04	8,41
Śrem	-6,73	-4,21	10,94
Tarnowo Podgórne	-1,69	-4,34	6,03
M. Poznań	-3,39	-4,85	8,24
powiat poznański	-3,66	-2,08	5,74

Źródło:
*opracowanie własne
na podstawie danych
GUS Bank Danych
Lokalnych*

Analiza danych z lat 2000–2024 dla gmin Metropolii Poznań wskazuje na znaczące przesunięcia w strukturze wiekowej mieszkańców. Zmiany te odzwierciedlają procesy starzenia się populacji, spadek liczby osób młodych oraz wydłużanie życia.

Spadek udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym (przedprodukcyjnym)

W większości gmin odnotowano wyraźny spadek udziału osób w wieku do 17 lat. Przykładowo, w Czerwonaku spadek ten nastąpił z 27,5 proc. do 19,7 proc., w Mosinie z 25,1 proc. do 21,8 proc., a w Śremie z 26,6 proc. do 19,9 proc. Wyjątkiem są gminy dynamicznie rozwijające się demograficznie, takie jak Dopiewo, Kleszczewo czy Komorniki, gdzie udział młodych pozostał zbliżony do stanu z 2000 r., co świadczy o napływie młodych rodzin.

Umiarkowany spadek udziału ludności w wieku produkcyjnym

Wskaźnik ludności w wieku produkcyjnym obniżył się średnio o kilka punktów procentowych – z około 62 proc. w 2000 r. do 59–60 proc. w 2024 r. Największy spadek w tej grupie widać w gminach o wysokim udziale seniorów, na przykład w Puszczykowie (z 61,9 proc. do 55,1 proc.) i w Poznaniu (z 65,0 proc. do 60,1 proc.).

Silny wzrost udziału ludności w wieku poprodukcyjnym

Najbardziej dynamiczne zmiany dotyczą osób w wieku poprodukcyjnym. W każdej gminie ich udział wzrósł, nawet dwukrotnie:

- w Poznaniu z 16,0 proc. do 24,3 proc.;
- w Czerwonaku z 7,8 proc. do 21,6 proc.;
- w Murowanej Goślinie z 8,5 proc. do 21,6 proc.;
- w Puszczykowie aż z 15,7 proc. do 28,6 proc.

Wzrost ten potwierdza proces starzenia się ludności, charakterystyczny dla całej metropolii.

Zmiany w powiecie poznańskim jako całości

Dla całego powiatu poznańskiego zmiany te kształtują się następująco:

- udział osób młodych spadł z 26,4 proc. do 22,8 proc.;
- udział osób w wieku produkcyjnym zmniejszył się z 61,9 proc. do 59,9 proc.;
- natomiast udział seniorów wzrósł z 11,6 proc. do 17,4 proc.

Oznacza to, że w ciągu dwóch dekad populacja w wieku poprodukcyjnym zwiększyła się o połowę, co prowadzi do wyraźnego starzenia się całego obszaru. Zmiany te mają bezpośredni wpływ na potrzeby edukacyjne regionu. Spadek udziału dzieci i młodzieży w wieku nieprodukcyjnym, obserwowany w większości gmin metropolii poznańskiej, oznacza, że w kolejnych latach zmniejszy się zapotrzebowanie na miejsca w przedszkolach i szkołach podstawowych. Jednocześnie w gminach dynamicznie rozwijających się demograficznie, takich jak Dopiewo, Komorniki, Kleszczewo czy Kórnik, napływ młodych rodzin może nadal generować lokalne potrzeby inwestycyjne w infrastrukturę oświatową.

4.2 Ludność w wieku szkolnym w grupach wiekowych w latach 2020 – 2024

Zakres usług edukacyjnych wynika z liczby osób, którym należy zapewnić miejsce edukacji. Przez ostatnie lata większość gmin Metropolii mierzyła się z bardzo dynamicznym wzrostem liczby uczniów. Niezbędne było przygotowywanie kolejnych miejsc w szkołach i przedszkolach. Ten okres wydaje się dobiegać końca. W roku 2010 zakończył się okres wzrostu liczby ludności w wieku szkolnym i rozpoczął się czas jej zmniejszania. Jak zostanie to pokazane w dalszej części raportu, prognozy demograficzne nie są optymistyczne.

Dane zaprezentowane zostaną w wykorzystywanych przez statystykę publiczną pięcioletnich grupach wiekowych.

Tabela 9. Ludność w wieku szkolnym w grupach wiekowych w gminach Metropolii Poznań

	Wiek	2020	2021	2022	2023	2024	zmiana procentowa (2024 do 2000)
Buk	ogółem	12 676	12 751	12 812	12 888	12 948	102%
	0-4	761	749	700	664	654	86%
	5-9	734	747	778	816	816	111%
	10-14	716	776	793	763	768	107%
	15-19	649	605	611	648	665	102%
Czerwonak	ogółem	27 871	27 863	27 945	28 065	28 194	101%
	0-4	1 381	1 304	1 207	1 113	1 023	74%
	5-9	1 716	1 691	1 612	1 613	1 558	91%
	10-14	1 861	1 873	1 954	1 892	1 841	99%
	15-19	1 349	1 447	1 551	1 663	1 792	133%
Dopiewo	ogółem	32 542	33 821	34 888	35 781	36 602	112%
	0-4	2 639	2 655	2 516	2 398	2 276	86%
	5-9	2 869	2 970	3 096	3 099	3 098	108%
	10-14	2 470	2 633	2 838	2 932	3 023	122%
	15-19	1 637	1 794	1 950	2 143	2 306	141%

Kleszczewo	ogółem	10 372	10 880	11 267	11 641	12 028	116%
	0-4	847	869	867	848	818	97%
	5-9	830	908	917	921	969	117%
	10-14	769	799	841	906	902	117%
	15-19	568	625	683	716	761	134%
Komorniki	ogółem	35 263	35 993	36 329	36 715	37 073	105%
	0-4	2 992	2 855	2 565	2 332	2 015	67%
	5-9	3 097	3 187	3 241	3 248	3 177	103%
	10-14	2 578	2 778	2 919	2 957	3 067	119%
	15-19	1 650	1 802	1 960	2 159	2 375	144%
Kostrzyn	ogółem	19 323	19 586	19 946	20 311	20 612	107%
	0-4	1 239	1 242	1 238	1 192	1 151	93%
	5-9	1 190	1 233	1 270	1 356	1 376	116%
	10-14	1 224	1 272	1 303	1 247	1 246	102%
	15-19	1 016	1 017	1 056	1 128	1 179	116%
Kórnik	ogółem	33 491	34 599	35 698	36 665	37 858	113%
	0-4	2 722	2 728	2 604	2 472	2 367	87%
	5-9	2 536	2 686	2 895	2 997	3 123	123%
	10-14	2 322	2 379	2 470	2 558	2 627	113%
	15-19	1 679	1 817	1 987	2 129	2 316	138%
Luboń	ogółem	33 042	32 922	32 848	32 835	32 829	99%
	0-4	1 786	1 704	1 530	1 415	1 294	72%
	5-9	1 966	1 958	1 981	1 936	1 849	94%
	10-14	2 008	2 002	2 006	1 990	1 952	97%
	15-19	1 597	1 670	1 724	1 814	1 916	120%
Mosina	ogółem	34 696	34 942	35 215	35 478	35 714	103%
	0-4	2 191	2 089	1 921	1 755	1 632	74%
	5-9	2 338	2 359	2 400	2 448	2 362	101%
	10-14	2 242	2 332	2 403	2 394	2 413	108%
	15-19	1 690	1 764	1 889	2 037	2 168	128%
Murowana Goślina	ogółem	16 895	16 873	16 988	17 054	17 054	101%
	0-4	936	888	832	773	702	75%
	5-9	966	980	1 019	1 033	1 001	104%
	10-14	985	984	987	962	965	98%
	15-19	827	846	907	977	1 006	122%
Oborniki	ogółem	34 163	34 181	34 153	34 098	34 009	100%
	0-4	2 003	1 959	1 804	1 670	1 554	78%
	5-9	2 070	2 096	2 074	2 111	2 076	100%
	10-14	2 159	2 211	2 257	2 195	2 160	100%
	15-19	1 717	1 702	1 785	1 862	1 959	114%
Pobiedziska	ogółem	20 878	21 038	21 213	21 362	21 470	103%
	0-4	1 170	1 161	1 146	1 064	995	85%
	5-9	1 266	1 293	1 280	1 282	1 287	102%
	10-14	1 359	1 354	1 366	1 361	1 339	99%
	15-19	1 084	1 130	1 159	1 227	1 285	119%
Puszczykowo	ogółem	9 496	9 408	9 376	9 292	9 190	97%
	0-4	402	395	355	317	277	69%

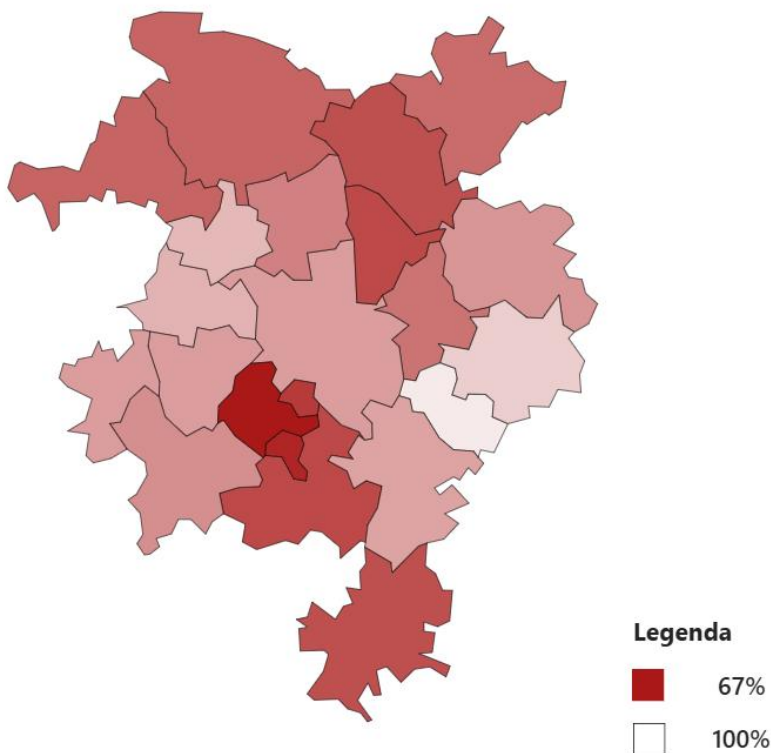
	5-9	473	456	454	443	453	96%
	10-14	508	500	514	507	487	96%
	15-19	440	458	467	471	474	108%
Rokietnica	ogółem	22 009	22 821	23 470	24 144	24 824	113%
	0-4	1 690	1 705	1 653	1 593	1 528	90%
	5-9	1 728	1 784	1 886	1 980	2 014	117%
	10-14	1 605	1 716	1 839	1 835	1 815	113%
	15-19	1 132	1 252	1 304	1 455	1 622	143%
Skoki	ogółem	9 884	9 993	10 126	10 180	10 264	104%
	0-4	654	641	625	553	514	79%
	5-9	615	621	636	673	689	112%
	10-14	613	644	654	647	635	104%
	15-19	542	527	562	581	613	113%
Stęszew	ogółem	15 349	15 439	15 498	15 538	15 560	101%
	0-4	839	828	797	771	705	84%
	5-9	879	870	889	897	882	100%
	10-14	901	947	933	929	926	103%
	15-19	767	757	788	812	854	111%
Suchy Las	ogółem	19 841	20 108	20 359	20 659	21 021	106%
	0-4	1 139	1 093	1 029	965	929	82%
	5-9	1 375	1 363	1 375	1 371	1 386	101%
	10-14	1 515	1 546	1 563	1 522	1 474	97%
	15-19	1 149	1 239	1 349	1 444	1 508	131%
Swarzędz	ogółem	55 124	55 612	56 177	56 650	57 070	104%
	0-4	3 556	3 419	3 314	3 083	2 859	80%
	5-9	3 535	3 611	3 702	3 749	3 754	106%
	10-14	3 589	3 676	3 696	3 678	3 611	101%
	15-19	2 723	2 861	3 066	3 257	3 470	127%
Szamotuły	ogółem	30 182	30 103	30 049	29 986	29 928	99%
	0-4	1 620	1 556	1 449	1 342	1 264	78%
	5-9	1 689	1 670	1 726	1 697	1 667	99%
	10-14	1 830	1 884	1 846	1 832	1 769	97%
	15-19	1 511	1 473	1 527	1 635	1 741	115%
Śrem	ogółem	42 505	42 473	42 530	42 476	42 436	100%
	0-4	2 518	2 425	2 245	2 071	1 892	75%
	5-9	2 411	2 450	2 541	2 591	2 617	109%
	10-14	2 549	2 551	2 531	2 480	2 411	95%
	15-19	2 001	2 059	2 144	2 236	2 406	120%
Tarnowo Podgórne	ogółem	31 002	31 817	32 651	33 585	34 236	110%
	0-4	2 189	2 141	2 049	2 028	1 956	89%
	5-9	2 231	2 342	2 535	2 627	2 657	119%
	10-14	2 131	2 247	2 292	2 335	2 358	111%
	15-19	1 628	1 705	1 828	1 983	2 137	131%
M. Poznań	ogółem	547 777	545 073	541 316	538 439	536 151	98%
	0-4	26 258	25 555	24 559	23 419	22 674	86%
	5-9	24 001	23 929	24 057	24 148	24 179	101%
	10-14	23 079	23 360	23 550	23 263	23 006	100%

	15-19	19 164	19 032	19 810	20 989	22 192	116%
powiat poznański	ogółem	429 870	436 473	442 680	448 663	454 283	106%
	0-4	28 479	27 825	26 323	24 783	23 181	81%
	5-9	29 729	30 438	31 330	31 816	31 762	107%
	10-14	28 783	29 814	30 717	30 768	30 814	107%
	15-19	21 585	22 789	24 279	26 063	27 834	129%

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych GUS Bank Danych Lokalnych

Analiza danych wskazuje na **spadek liczby najmłodszych dzieci (0–4 lata)**, stabilizację lub lekkie wahania liczby dzieci w wieku szkolnym (5–14 lat) oraz **okresowy wzrost populacji młodzieży (15–19 lat)**.

Kartogram 3. Ludność w wieku 0-4 w roku 2024 jako procent ludności w roku 2000

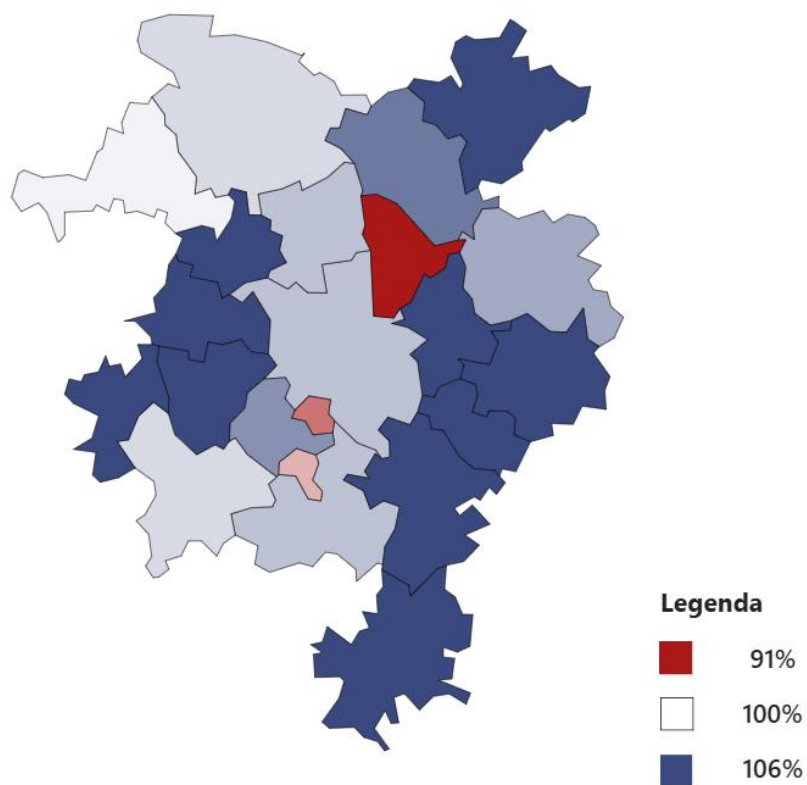
Spadek liczby najmłodszych (0–4 lata)

We wszystkich gminach odnotowano systematyczny spadek liczby dzieci w wieku przedszkolnym.

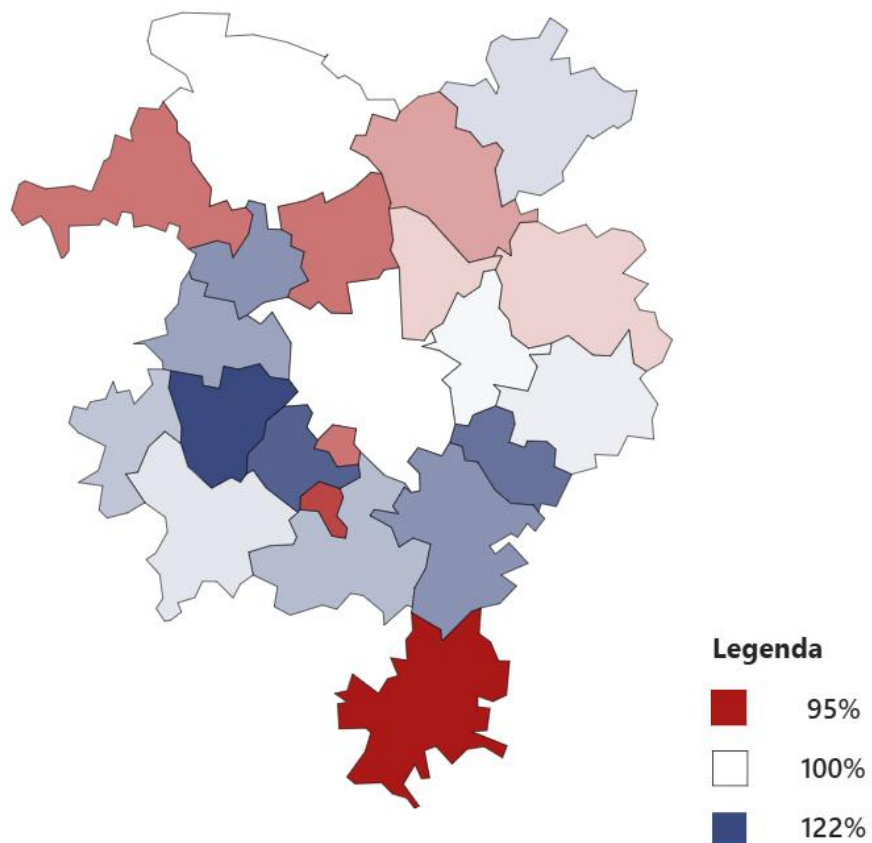
- Największe spadki wystąpiły w gminach Komorniki, Mosina, Śrem, Swarzędz, Kórnik i Czerwonak, gdzie liczba najmłodszych mieszkańców zmniejszyła się o 20–30 proc. w ciągu pięciu lat.
- W całym powiecie poznańskim liczba dzieci w wieku 0–4 lata zmalała z 28,5 tys. w 2020 r. do 23,2 tys. w 2024 r. (spadek o około 19 proc.).
- W Poznaniu spadek był nieco łagodniejszy, lecz również wyraźny (z 26,3 tys. do 22,7 tys., czyli o 14 proc.).

Tendencja ta potwierdza trwały niż urodzeń, obserwowany w całym kraju od kilku lat.

Kartogram 4. Ludność w wieku 5-9 w roku 2024 jako procent ludności w roku 2000

Kartogram 5. Ludność w wieku 10-14 w roku 2024 jako procent ludności w roku 2000

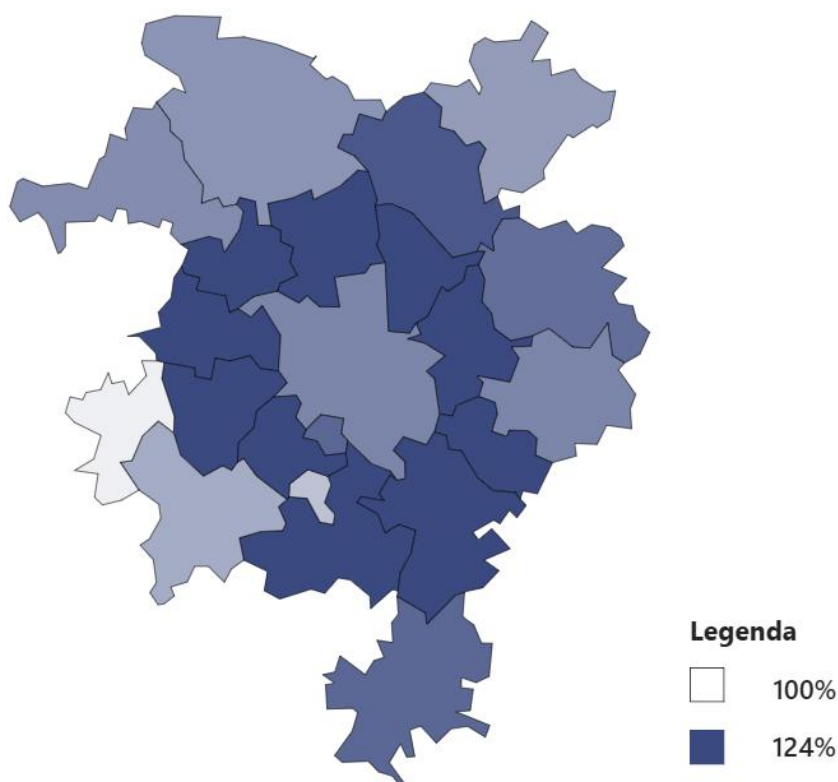
Dzieci w wieku szkolnym (5–14 lat)

Liczba dzieci w wieku 5–14 lat utrzymywała się na względnie stabilnym poziomie, z niewielkimi przesunięciami między grupami wiekowymi:

- W wielu gminach (na przykład Dopiewo, Kórnik, Swarzędz, Rokietnica, Tarnowo Podgórne) widać przechodzenie liczniejszych roczników z grupy 5–9 do 10–14 lat.
- W skali powiatu poznańskiego liczba dzieci w wieku 5–9 lat pozostała niemal niezmienną (z 29,7 tys. do 31,8 tys.), natomiast w wieku 10–14 lat wzrosła z 28,8 tys. do 30,8 tys.
- W Poznaniu obserwuje się stabilność w grupach szkolnych (około 23–24 tys. dzieci w każdej kategorii), co odzwierciedla względną równowagę pomiędzy niżem a migracjami z miasta.

Ta część populacji pozostaje najliczniejsza w dynamicznie rozwijających się gminach podmiejskich, które muszą dostosowywać infrastrukturę edukacyjną do rosnącej liczby uczniów.

Kartogram 6. Ludność w wieku 15-19 w roku 2024 jako procent ludności w roku 2000

Wzrost liczby młodzieży (15–19 lat)

- W większości gmin obserwuje się systematyczny wzrost populacji w wieku 15–19 lat, wynikający z dojrzewania licznych roczników z początku poprzedniej dekady.
- W powiecie poznańskim liczba młodzieży wzrosła z 21,6 tys. w 2020 r. do 27,8 tys. w 2024 r. (przyrost o 29 proc.).
- W Poznaniu wzrost był podobny – z 19,2 tys. do 22,2 tys. (+16 proc.).
- Największe wzrosty w tej grupie odnotowały gminy: Komorniki, Dopiewo, Rokietnica, Kórnik i Tarnowo Podgórne – w każdej z nich liczba młodzieży wzrosła o 30–40 proc.

To zjawisko może wpływać na wzrost zapotrzebowania na miejsca w szkołach ponadpodstawowych oraz komunikację publiczną w kierunku Poznania.

Tabela 10. Spadek/ wzrost (%) liczby ludności w poszczególnych grupach wiekowych w Metropolii Poznań (2024 względem 2020)

	0-4	5-9	10-14	15-19
Buk	86%	111%	107%	102%
Czerwonak	74%	91%	99%	133%
Dopiewo	86%	108%	122%	141%
Kleszczewo	97%	117%	117%	134%
Komorniki	67%	103%	119%	144%
Kostrzyn	93%	116%	102%	116%
Kórnik	87%	123%	113%	138%
Luboń	72%	94%	97%	120%
Mosina	74%	101%	108%	128%
Murowana Goślina	75%	104%	98%	122%
Oborniki	78%	100%	100%	114%
Pobiedziska	85%	102%	99%	119%
Puszczykowo	69%	96%	96%	108%
Rokietnica	90%	117%	113%	143%
Skoki	79%	112%	104%	113%
Stęszew	84%	100%	103%	111%
Suchy Las	82%	101%	97%	131%
Swarzędz	80%	106%	101%	127%
Szamotuły	78%	99%	97%	115%
Śrem	75%	109%	95%	120%
Tarnowo Podgórne	89%	119%	111%	131%
M. Poznań	86%	101%	100%	116%
powiat poznański	81%	107%	107%	129%

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych GUS Bank Danych Lokalnych

Źródło:
opracowanie własne
na podstawie danych
GUS Bank Danych
Lokalnych

- Największe spadki występują w grupie **0–4 lata** – niemal we wszystkich gminach (szczególnie Komorniki, Puszczykowo, Luboń).
- Stabilność lub lekkie wzrosty widoczne są w grupach **5–9** i **10–14** lat w gminach o silnej suburbanizacji (Dopiewo, Kórnik, Rokietnica).
- Największe wzrosty dotyczą grupy **15–19 lat** – szczególnie w gminach Dopiewo, Komorniki, Tarnowo Podgórne i Rokietnica, co potwierdza przesuwanie się licznych roczników w starsze grupy wieku.

Zmniejszenie liczby dzieci w wieku 0–4 lata w ciągu pięciu lat o niemal jedną trzecią (Puszczykowo) lub nawet trzykrotnie mniejsze – dziesięcioprocentowe (Rokietnica) to wielkie wyzwanie stojące przed zarządzającymi edukacją. W kolejnych latach konieczne będzie proporcjonalne zmniejszenie liczby miejsc w przedszkolach, a później również w szkołach podstawowych. Redukcja skali usług publicznych jest zawsze trudna, a gdy dotyczy usług takich jak edukacja lub zdrowie – jest bardzo trudna.

4.3 Liczba urodzeń

W kolejnej części zaprezentowana została liczba urodzeń w gminach Metropolii Poznań w perspektywie ostatnich 25 lat. Dane zostały przedstawione dla sześciu lat kończących kolejne pięcioletki.

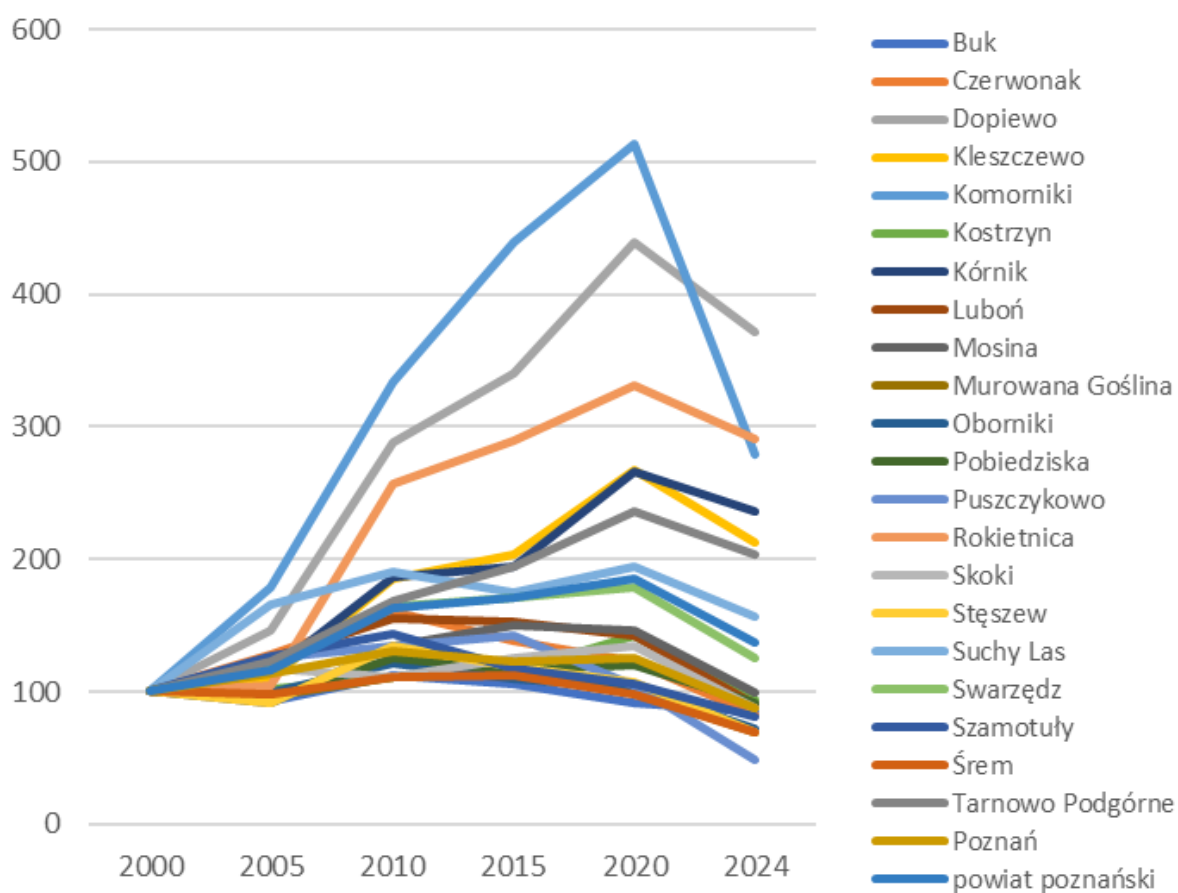
Łączna liczba urodzeń w gminach Metropolii wyniosła w roku 2000 – 8 457, w roku 2020 – 11 968, a w roku 2024 – 8 509 osób. Przez pierwsze dwadzieścia lat rosła więc średnio o 2 proc. rocznie, by w kolejnych pięciu latach spaść do poziomu pierwotnego, to jest z roku 2000. Tempo spadku w ostatnich pięciu latach było więc wielokrotnie większe od tempa wzrostu w początkowym okresie. W dwóch trzecich gmin liczba urodzeń była mniejsza, a tylko w co trzeciej większa niż na początku wieku.

Tabela 11. Liczba urodzeń w poszczególnych gminach Metropolii Poznań w latach 2000 - 2024

	2000	2005	2010	2015	2020	2024	Dynamika (rok 2024 do 2000)
Buk	138	128	154	146	126	117	-15%
Czerwonak	210	268	339	292	259	173	-18%
Dopiewo	100	146	288	340	439	371	271%
Kleszczewo	59	65	109	120	158	125	112%
Komorniki	101	181	338	443	518	282	179%
Kostrzyn	172	176	191	198	244	162	-6%
Kórnik	164	188	305	319	437	387	136%
Luboń	243	307	376	371	344	219	-10%
Mosina	257	236	348	386	374	254	-1%
Murowana Goślina	155	150	172	181	154	109	-30%
Oborniki	360	358	440	396	371	259	-28%
Pobiedziska	179	168	226	208	215	164	-8%
Puszczykowo	65	82	87	92	68	32	-51%
Rokietnica	81	85	208	235	268	236	191%
Skoki	92	109	102	115	124	81	-12%
Stęszew	134	123	181	159	143	93	-31%
Suchy Las	96	159	182	168	186	151	57%
Swarzędz	357	434	586	612	640	449	26%

Szamotuły	263	335	378	311	278	212	-19%
Śrem	456	447	504	509	448	315	-31%
Tarnowo Podgórne	156	192	264	304	369	319	104%
M. Poznań	4 619	5 274	6 045	5 669	5 805	3 999	-13%
powiat poznański	2 667	3 088	4 354	4 574	4 942	3 643	37%

Wykres 3. Dynamika liczby urodzeń w gminach Metropolii Poznań (lata 2000-2024)

Źródło:
*opracowanie własne
na podstawie danych
GUS Bank Danych
Lokalnych*

W latach 2000–2024 w gminach należących do Metropolii Poznań odnotowano **wyraźne zróżnicowanie dynamiki liczby urodzeń**. W większości gmin obserwowany był **spadek liczby nowo narodzonych dzieci**, natomiast w części gmin o najwyższej dynamice rozwoju ludności liczba urodzeń wzrosła, co odzwierciedla procesy migracyjne i suburbanizacyjne zachodzące wokół Poznania.

Ogólne tendencje

W skali całej Metropolii liczba urodzeń osiągnęła najwyższe wartości w latach 2010–2020, po czym zaczęła systematycznie spadać.

- W powiecie poznańskim urodzenia wzrosły z 2,7 tys. w 2000 r. do 4,9 tys. w 2020 r., jednak w 2024 r. było ich już tylko 3,6 tys.
- W Poznaniu spadek jest jeszcze wyraźniejszy – z 4,6 tys. w 2000 r. do 4,0 tys. w 2024 r. (spadek o 13 proc.).

Silny wzrost urodzeń w części gmin podmiejskich

Największe przyrosty liczby urodzeń wystąpiły w gminach położonych w bezpośrednim sąsiedztwie Poznania — czyli tam, gdzie w ostatnich dwóch dekadach intensywnie rozwinęło się budownictwo mieszkaniowe:

- Dopiewo – wzrost o +271 proc. w stosunku do 2000 r.;
- Komorniki – +179 proc.;
- Rokietnica – +191 proc.;
- Kleszczewo – +112 proc.;
- Tarnowo Podgórne – +104 proc.;
- Kórnik – +136 proc.

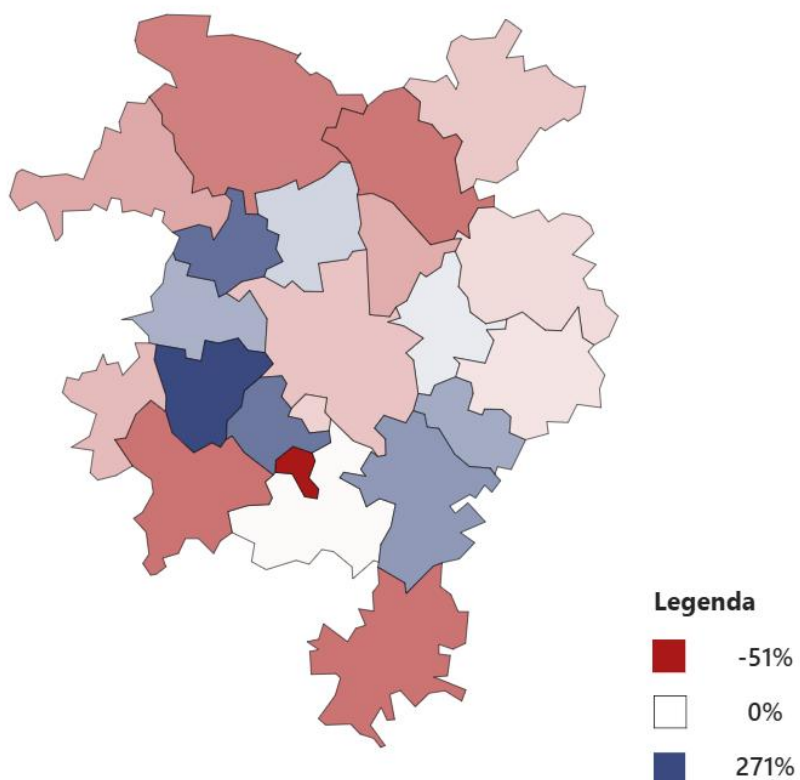
Wszystkie te gminy należą do tak zwanej strefy dynamicznej suburbanizacji i charakteryzują się młodą strukturą wieku oraz napływem młodych rodzin z Poznania i innych miast regionu.

Spadki w miastach i gminach stabilnych demograficznie

W większości pozostałych gmin oraz w samym Poznaniu odnotowano spadek liczby urodzeń, często o kilkanaście lub kilkadziesiąt procent.

- Największe spadki wystąpiły w Puszczykowie (–51 proc.), Śremie (–31 proc.), Stęszewie (–31 proc.), Obornikach (–28 proc.) oraz Murowanej Goślinie (–30 proc.).
- Również w Szamotułach, Luboniu, Kostrzynie i Mosinie liczba urodzeń zmniejszyła się o 10–20 proc.

Kartogram 7. Zmiana liczby urodzeń na przestrzeni lat 2000 – 2024 (%)

Legenda

- -51%
- 0%
- 271%

Źródło:
opracowanie własne
na podstawie danych
GUS Bank Danych
Lokalnych

4.4 Liczba kobiet w wieku prokreacyjnym na 1000 ludności w latach 2000 – 2024

Zmiany liczby urodzeń w gminach Metropolii Poznań są ściśle powiązane ze strukturą wieku kobiet. Wskaźnik liczby kobiet w wieku prokreacyjnym na 1000 mieszkańców pokazuje, jaki jest potencjał rozrodczy populacji – im niższa jego wartość, tym mniejsze możliwości utrzymania wysokiej liczby urodzeń, nawet przy sprzyjających warunkach społeczno-ekonomicznych.

Tabela 12. Liczba kobiet w wieku prokreacyjnym na 1000 ludności

Jednostka	2000	2005	2010	2015	2020	2024	dynamika (2024 do 2000)
Buk	267,17	264,83	258,94	254,5	240,85	231,46	-13,37
Czerwonak	309,78	298,33	268,78	252,86	238,24	233,03	-24,78
Dopiewo	268,64	276,75	275,45	273,82	272,32	268,7	0,02
Kleszczewo	273,19	278,43	272,79	269,87	273,72	272,2	-0,36
Komorniki	274,39	278,16	282,64	278,47	279,73	272,95	-0,52
Kostrzyn	268,18	269,58	257,1	252,97	248,56	248,11	-7,48
Kórnik	264,39	264,77	264,15	261,24	263,44	261,66	-1,03
Luboń	276,02	274,09	269,07	259,18	251,98	243,32	-11,85
Mosina	271,83	268,01	256,46	252,44	245,07	247,55	-8,93
Murwana Goślina	288,21	296,63	275,02	247,97	231,49	228,51	-20,71
Oborniki	276,5	269,98	250,91	242,74	233,56	231,5	-16,27
Pobiedziska	265,93	267,98	255,98	245,94	238,62	234,7	-11,74
Puszczykowo	272,85	262,54	250,57	233,36	210,51	203,59	-25,38
Rokietnica	282,7	281,73	271,63	268	268,89	269,62	-4,63
Skoki	255,43	265,12	254,83	243,82	233,31	235,87	-7,66
Stęszew	262,49	266,09	255,66	244,94	236,3	234,06	-10,83
Suchy Las	293,71	282,17	260,15	250,09	252,76	247,32	-15,79
Swarzędz	286,69	284,57	266,08	256,47	253,37	250,22	-12,72
Szamotuły	272,89	267,47	252,62	243,49	234,81	232,96	-14,63
Śrem	276,03	270,55	256,56	244,47	233,97	230,49	-16,50
Tarnowo Podgórne	281,85	272,65	260,37	254,19	252,56	252,86	-10,29
M. Poznań	283,6	269,93	252,8	244,4	257,08	253,78	-10,51
powiat poznański	278,55	276,87	265,08	257,13	253,48	250,77	-9,97

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych z Monitora Rozwoju Lokalnego www.monitorrozwoju.pl

Udział kobiet w wieku prokreacyjnym zmalał we wszystkich gminach z wyjątkiem Dopiewa, w którym przyjął wartość zbliżoną do roku 2000. To kolejny wskaźnik ilustrujący zjawiska demograficzne, pokazujący przyczyny obserwowanych zmian.

4.5 Przyrost naturalny

Przyrost naturalny to różnica między liczbą urodzeń żywych a zgonów w danym okresie (najczęściej w ciągu roku) na określonym obszarze. Wartość dodatnia oznacza, że liczba urodzeń przewyższa liczbę zgonów, co prowadzi do wzrostu liczby ludności. Natomiast wartość ujemna świadczy o ujemnym przyroście naturalnym, czyli zmniejszaniu się populacji w wyniku przewagi zgonów nad urodzeniami.

Tabela 13. Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców w gminach Metropolii Poznań

Jednostka	2000	2005	2010	2015	2020	2024
Buk	3,53	2,53	3,68	1,45	0,08	0,85
Czerwonak	4,46	5,96	7,04	5,2	1,04	-0,99
Dopiewo	1,31	4,23	9,62	9,51	7,96	4,02
Kleszczewo	3,63	5,31	11,84	11,73	10,89	6,07
Komorniki	-0,17	4,93	12,06	11,58	9,44	2,91
Kostrzyn	2,25	2,01	3,28	2,87	2,9	-0,29
Kórnik	3,01	3,49	7,44	5,45	6,72	4,36
Luboń	-0,47	3,79	5,21	3,35	1,39	-1,64
Mosina	2,46	0,52	4,97	5,15	1,04	-1,57
Murowana Goślina	4,5	4,27	4,63	3,76	1,72	-1,7
Oborniki	3,33	3,55	6,4	3,31	-0,03	-1,97
Pobiedziska	1,4	2,28	4,86	1,41	-0,43	-1,35
Puszczykowo	-4,12	-3,68	-1,44	-1,23	-6	-13,38
Rokietnica	1,29	2,5	10,78	9,89	5,18	3,18
Skoki	0	3,78	2,1	2,66	0,3	-1,17
Stęszew	-0,45	-0,87	3,46	2,08	-2,28	-4,43
Suchy Las	1,18	7,44	7,02	4,97	2,77	0,33
Swarzędz	2,57	3,73	6,09	6,74	4,19	0
Szamotuły	-0,35	2,31	3,07	0,1	-1,92	-2,91
Śrem	3,04	3,79	2,99	3,13	-0,09	-3,56
Tarnowo Podgórne	2,04	3,85	6,09	6,4	5,64	2,63
M. Poznań	-2,22	-0,01	0,74	-0,27	-1,45	-3,12
powiat poznański	1,87	3,22	6,24	5,58	3,72	0,63

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych z Monitora Rozwoju Lokalnego www.monitorrozwoju.pl

Dane dotyczące przyrostu naturalnego wskazują na wyraźne spowolnienie procesów demograficznych w większości gmin Metropolii Poznań. Najwyższe wartości przyrostu naturalnego odnotowano w latach 2010–2015:

- bardzo wysokie wartości osiągały gminy Komorniki (do +12 prom.), Kleszczewo (+11,8 prom.), Dopiewo (+9,6 prom.), Rokietnica (+10,8 prom.) i Kórnik (+7,4 prom.);
- powyżej średniej powiatowej plasowały się również Suchy Las (+7,4 prom.), Czerwonak (+7,0 prom.) i Swarzędz (+6,1 prom.);
- nawet gminy o stabilnej liczbie ludności, jak Oborniki czy Mosina, notowały wówczas dodatnie saldo urodzeń nad zgonami.

Był to okres silnego napływu młodych rodzin do gmin podmiejskich, co wzmocniło zarówno przyrost naturalny, jak i całkowity wzrost liczby ludności.

Po 2015 r. wskaźniki przyrostu naturalnego zaczęły stopniowo maleć. W 2020 r. większość gmin notowała jeszcze dodatnie wartości, jednak znacznie niższe niż dekadę wcześniej. Najwyższe utrzymywały się wciąż w gminach: Kleszczewo (+10,9 prom.), Komorniki (+9,4 prom.), Dopiewo (+8,0 prom.) i Kórnik (+6,7 prom.). Z kolei w gminach miejskich, jak Luboń, Mosina, Murowana Goślina czy Poznań, przyrost naturalny był już niski lub ujemny.

Rok 2024 przyniósł wyraźne pogorszenie wskaźników. W większości gmin wartość przyrostu naturalnego spadła do poziomu około zera lub poniżej zera, co oznacza, że liczba urodzeń przestała równoważyć liczbę zgonów. Ujemne wskaźniki wystąpiły m.in. w:

- Puszczykowie (−13,4 prom.);
- Obornikach (−2,0 prom.);
- Śremie (−3,6 prom.);
- Mosinie (−1,6 prom.);
- Luboniu (−1,6 prom.);
- Murowanej Goślinie (−1,7 prom.);
- Poznaniu (−3,1 prom.).

Jedynie kilka gmin utrzymało dodatni, ale niski przyrost naturalny – m.in. Dopiewo (+4,0 prom.), Kórnik (+4,4 prom.), Kleszczewo (+6,1 prom.), Rokietnica (+3,2 prom.) i Tarnowo Podgórne (+2,6 prom.).

4.6 Migracje ludności

Migracje ludności to przemieszczenia związane ze zmianą miejsca zamieszkania (pobytu stałego lub czasowego), połączone z przekroczeniem granicy administracyjnej podstawowej jednostki terytorialnej. Migracją jest zatem zmiana gminy zamieszkania lub w przypadku gminy miejsko-wiejskiej, przemieszczenie się z terenów miejskich do wiejskich tej gminy lub odwrotnie. Migracją jest oczywiście także zmiana kraju zamieszkania. Migracją nie jest natomiast zmiana adresu w ramach tej samej gminy miejskiej, wiejskiej, czy części miejskiej lub wiejskiej gminy miejsko-wiejskiej.

Saldo migracji to różnica między napływem a odpływem ludności: wynik dodatni oznacza napływ ludności, ujemny – odpływ ludności.

W przypadku analizy procesów demograficznych we wcześniejszych podrozdziałach dane zaprezentowano dla lat: 2000, 2005, 2010, 2015, 2020 oraz 2024.

Wyjątek stanowią dane w tym podrozdziale z zakresu migracji, które zaprezentowane są dla lat: 1999, 2004, 2009, 2014, 2019, 2024. Jest to związane z brakiem publikowanych danych przez GUS w roku 2015.

Zgodnie z informacją publikowaną na stronach GUS: „W przypadku tablic bilansowych dotyczących ludności oraz ruchu naturalnego i migracji od 2015 roku jest opracowywany wyłącznie bilans za pierwsze półrocze i rok. Nie są upowszechniane kwartalne tablice bilansowe (1, 2, 3, 4 kwartał oraz 1–3 kwartały). Przyczyną braku opracowań kwartalnych są opóźnienia w przekazywaniu danych z USC do statystyki, a w konsekwencji brak dla danego kwartału pełnej informacji o liczbie faktów ruchu naturalnego i migracji. Opóźnienia te są spowodowane wdrożeniem (w marcu 2015 r.) nowego systemu MSWiA w zakresie rejestracji aktów stanu cywilnego (system informatyczny Źródło). Ze względu na niedostateczną jakość danych dotyczących migracji zagranicznych na pobyt stały za 2015 r., dane te, a także dane o migracjach długookresowych, nie zostały opublikowane.”

Tabela 14. Migracje w gminach Metropolii Poznań

	1999	2004	2009	2014	2019	2024
Buk	-4	4	18	-17	26	67
Czerwonak	261	285	269	23	35	156
Dopiewo	224	778	800	845	1 139	705
Kleszczewo	34	93	87	251	352	349
Komorniki	92	385	1 057	923	826	265
Kostrzyn	-76	-16	136	108	172	329
Kórnik	118	451	495	565	1 163	1 036
Luboń	453	477	326	76	94	46
Mosina	140	262	426	594	318	257
Murowana	44	71	14	-24	14	33
Oborniki	22	51	71	90	-22	-12
Pobiedziska	128	280	305	151	190	160
Puszczykowo	62	121	31	30	15	20
Rokietnica	89	350	661	384	736	593
Skoki	9	78	48	18	64	109
Stęszew	63	123	98	29	78	104
Suchy Las	150	448	273	230	456	365
Swarzędz	289	832	405	439	612	430
Szamotuły	61	36	20	-5	130	61
Śrem	82	57	25	-63	55	69
Tarnowo Podgórne	145	462	515	399	862	564
Poznań	352	-2 021	-2 871	-1 884	-1 693	-1 092
powiat poznański	2 212	5 406	5 916	5 006	7 088	5 479

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych GUS Bank Danych Lokalnych

Od końca lat 90. obserwowany jest systematyczny **odpływ ludności z Poznania** oraz **równoczesny napływ mieszkańców do gmin powiatu poznańskiego**, zwłaszcza tych położonych najbliższej granic miasta. W efekcie saldo migracji całego powiatu poznańskiego pozostaje dodatnie przez cały analizowany okres, a jego wartość w latach 2010–2024 utrzymuje się na poziomie kilku tysięcy osób rocznie.

- powiat poznański przez cały okres 1999–2024 notował wysokie dodatnie saldo migracji.
- Poznań natomiast trwale tracił mieszkańców — saldo migracji wynosiło od **- 2 871** osób w 2009 r. do **-1 092** w 2024 r. Oznacza to, że co roku z miasta wyprowadza się więcej osób, niż do niego napływa. Te dwa przeciwstawne kierunki są charakterystycznym obrazem suburbanizacji — mieszkańcy przenoszą się do gmin sąsiadujących z miastem, zachowując jednak codzienne powiązania z Poznaniem.
- Największy napływ ludności w całym okresie analizy odnotowały gminy: Dopiewo, Kórnik, Tarnowo Podgórne, Rokietnica, Komorniki, Suchy Las i Czerwonak – w każdej z nich saldo migracji w ostatnich latach (2019–2024) przekraczało +300 osób rocznie.
- Dopiewo utrzymuje się od lat w czołówce – rekordowe saldo w 2019 r. wyniosło +1 139 osób, a w 2024 r. nadal pozostaje wysokie (+705).
- Kórnik w 2024 r. osiągnął saldo +1 036, co potwierdza jego rolę jako jednego z głównych kierunków migracji z Poznania.
- Rokietnica i Tarnowo Podgórne również należą do kluczowych beneficjentów ruchów migracyjnych w aglomeracji (saldo w 2024 r. odpowiednio +593 i +564).

Wszystkie te gminy łączy intensywny rozwój budownictwa mieszkaniowego, dobre skomunikowanie z Poznaniem i wysoka atrakcyjność osiedleńcza. W kilku gminach saldo migracji pozostaje niskie lub ujemne, co oznacza niewielki napływ ludności bądź odpływ mieszkańców:

- Oborniki, Murowana Goślina, Szamotuły i Śrem w ostatnich latach notowały wartości ujemne lub bliskie zera, co wskazuje na stabilizację liczby ludności i mniejsze znaczenie migracji w rozwoju tych ośrodków;
- Puszczykowo ma bardzo niskie saldo (+20 w 2024 r.).

W części mniejszych gmin (na przykład Buk, Stęszew, Skoki) migracje mają niewielką skalę, ale w ostatnich latach ich bilans staje się dodatni, co sugeruje powolne ożywienie osiedleńcze.

4.7 Prognoza liczby ludności w gminach

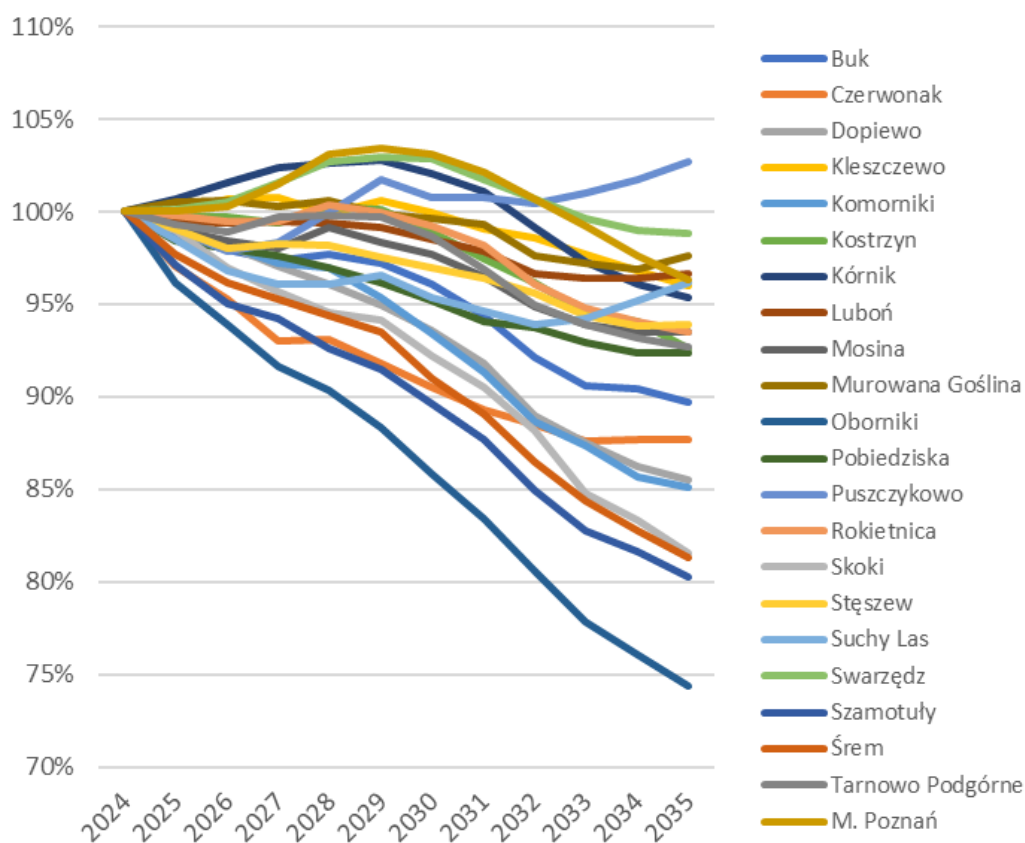
Główny Urząd Statystyczny (GUS) po zakończeniu *Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021* przygotował prognozy liczby ludności. Co do zasady, prognozy ludności sporządzane są dla powiatów, które są jednostkami wystarczająco dużymi, by możliwe było trafne prognozowanie. Wychodząc jednak naprzeciw oczekiwaniom, sporządzono również prognozę dla poszczególnych gmin. W celu zachowania trafności przygotowano prognozy dla grup wiekowych. Z punktu widzenia niniejszego opracowania kluczowe znaczenie ma prognoza ludności w wieku 0–14 lat.

Tabela 15. Prognoza liczby ludności w wieku 0-14 lat w poszczególnych gminach Metropolii Poznań

Nazwa	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
Buk	2 238	2 212	2 192	2 179	2 187	2 175	2 151	2 113	2 062	2 028	2 023	2 007
Czerwonak	4 568	4 432	4 353	4 248	4 251	4 192	4 133	4 080	4 041	4 003	4 006	4 007
Dopiewo	8 438	8 386	8 281	8 187	8 107	8 010	7 897	7 745	7 506	7 382	7 279	7 214
Kleszczewo	2 683	2 680	2 702	2 703	2 680	2 699	2 682	2 657	2 645	2 621	2 597	2 576
Komorniki	8 706	8 625	8 545	8 465	8 445	8 303	8 133	7 949	7 721	7 606	7 460	7 406
Kostrzyn	3 768	3 759	3 756	3 745	3 780	3 772	3 726	3 672	3 623	3 564	3 543	3 488
Kórnik	8 112	8 168	8 239	8 303	8 327	8 337	8 281	8 202	8 041	7 895	7 791	7 738
Luboń	5 459	5 432	5 426	5 432	5 427	5 411	5 376	5 341	5 275	5 264	5 262	5 276
Mosina	6 700	6 637	6 594	6 568	6 642	6 589	6 547	6 465	6 358	6 290	6 264	6 264
Murowana Goślina	2 818	2 832	2 836	2 825	2 834	2 814	2 808	2 798	2 751	2 739	2 731	2 751
Oborniki	5 812	5 591	5 457	5 324	5 252	5 132	4 989	4 847	4 684	4 523	4 422	4 323
Pobiedziska	3 722	3 664	3 649	3 634	3 608	3 580	3 543	3 502	3 488	3 459	3 439	3 438
Puszczykowo	1 325	1 313	1 297	1 303	1 324	1 348	1 335	1 335	1 331	1 338	1 348	1 361
Rokietnica	5 381	5 370	5 354	5 352	5 402	5 379	5 340	5 281	5 169	5 101	5 062	5 032
Skoki	1 894	1 875	1 836	1 812	1 791	1 783	1 747	1 715	1 670	1 605	1 578	1 545
Stęszew	2 613	2 588	2 561	2 567	2 565	2 549	2 534	2 518	2 497	2 467	2 452	2 453
Suchy Las	3 835	3 777	3 714	3 685	3 684	3 703	3 656	3 629	3 600	3 612	3 650	3 687
Swarzędz	10 748	10 759	10 804	10 917	11 037	11 067	11 058	10 934	10 819	10 707	10 642	10 621
Szamotuły	4 773	4 635	4 536	4 496	4 419	4 366	4 277	4 185	4 053	3 951	3 895	3 829
Śrem	7 079	6 913	6 806	6 742	6 680	6 621	6 441	6 304	6 122	5 974	5 859	5 754
Tarnowo Podgórne	6 851	6 802	6 777	6 832	6 837	6 832	6 760	6 638	6 504	6 432	6 385	6 352
M. Poznań	72 368	72 414	72 556	73 467	74 630	74 830	74 617	73 898	72 861	71 783	70 647	69 700

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych GUS Bank Danych Lokalnych

Wykres 4. Prognoza liczby ludności w wieku 0-14 lat – zmiana (rok 2000=100%)

Źródło:
*opracowanie własne
na podstawie danych
GUS Bank Danych
Lokalnych*

Prognoza liczby ludności w wieku 0–14 lat dla gmin wchodzących w skład Metropolii Poznań wskazuje na systematyczny spadek liczby dzieci i młodzieży w tym przedziale wiekowym w większości gmin, w perspektywie do 2035 roku. Zjawisko to odzwierciedla ogólny trend starzenia się ludności oraz malejącej liczby urodzeń, obserwowany w całym kraju.

Największe spadki przewidywane są w miastach i gminach o bardziej ustabilizowanej strukturze demograficznej, takich jak Śrem, Szamotuły, Oborniki, Czerwonak czy Luboń, gdzie liczba dzieci zmniejszy się nawet o kilkanaście procent. W przypadku Poznania prognozowany jest spadek liczby najmłodszych mieszkańców z około 72 tys. w 2022 r. do niespełna 70 tys. w 2035 r., co oznacza powolne, ale stałe kurczenie się populacji dzieci w mieście.

Stosunkowo stabilna liczba najmłodszych mieszkańców utrzyma się natomiast w gminach Kórnik, Kleszczewo, Suchy Las i Swarzędz, które wciąż przyciągają młode rodziny osiedlające się na terenach podmiejskich. W gminach tych spadek liczby dzieci ma być niewielki.

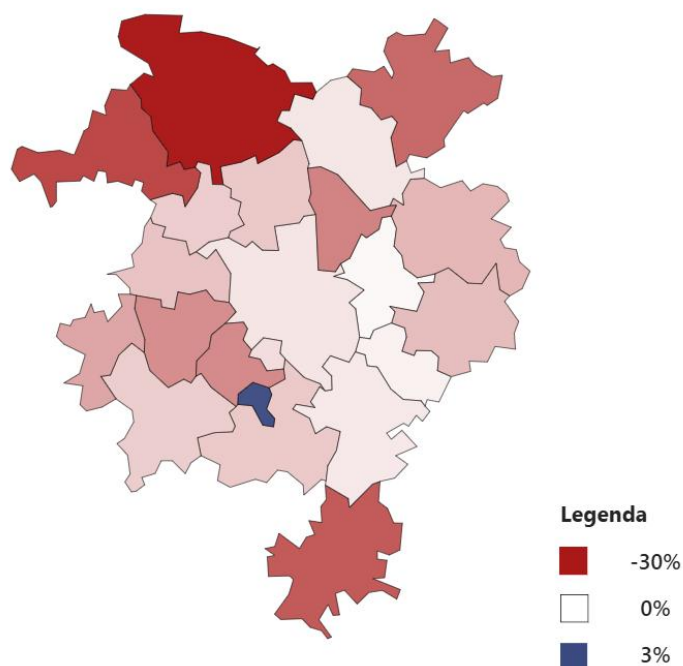
Najwięcej dzieci w ujęciu bezwzględny w 2035 r. będzie mieszkać w gminach Swarzędz, Komorniki, Dopiewo i Kórnik, co potwierdza, że strefa podmiejska pozostaje głównym obszarem zamieszkania rodzin z dziećmi.

Wykres 5. Zmiana liczby ludności w wieku 0-14 lat w poszczególnych gminach Metropolii Poznań wg prognozy do 2035 roku

Jednostka	2022	2035	Zmiana liczbowa	Zmiana procentowa
Buk	2 271	2 007	-264	-11,62
Czerwonak	4 773	4 007	-766	-16,05
Dopiewo	8 450	7 214	-1 236	-14,63
Kleszczewo	2 625	2 576	-49	-1,87
Komorniki	8 725	7 406	-1 319	-15,12
Kostrzyn	3 811	3 488	-323	-8,48
Kórnik	7 969	7 738	-231	-2,90
Luboń	5 517	5 276	-241	-4,37
Mosina	6 724	6 264	-460	-6,84
Murowana Goślina	2 838	2 751	-87	-3,07
Oborniki	6 135	4 323	-1 812	-29,54
Pobiedziska	3 792	3 438	-354	-9,34
Puszczykowo	1 323	1 361	38	2,87
Rokietnica	5 378	5 032	-346	-6,43
Skoki	1 915	1 545	-370	-19,32
Stęszew	2 619	2 453	-166	-6,34
Suchy Las	3 967	3 687	-280	-7,06
Swarzędz	10 712	10 621	-91	-0,85
Szamotuły	5 021	3 829	-1 192	-23,74
Śrem	7 317	5 754	-1 563	-21,36
Tarnowo Podgórne	6 876	6 352	-524	-7,62
M. Poznań	72 166	69 700	-2 466	-3,42

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Kartogram 8. Prognoza zmiany liczby ludności 0-14 roku życia w gminach

4.8 Prognoza liczby ludności w powiatach

W prezentowanym rozdziale przygotowano prognozę dla poniższych powiatów, uwzględniając położenie gmin w powiatach wchodzących w skład Stowarzyszenia Metropolia Poznań:

- Skoki – powiat wągrowiecki;
- Śrem – powiat śremski;
- Oborniki – powiat obornicki;
- Szamotuły – powiat szamotulski;
- pozostałe gminy Metropolii – powiat poznański.

Tabela 16. Prognoza liczby ludności ogółem w powiatach

powiat/rok	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
obornicki	58 692	58 501	58 288	58 112	57 943	57 720	57 464	57 181	56 879	56 549	56 207	55 855
poznański	454 398	459 680	464 617	469 721	474 683	478 908	482 637	486 003	489 045	491 797	494 323	496 635
szamotulski	91 627	91 554	91 428	91 430	91 462	91 350	91 140	90 867	90 558	90 198	89 820	89 399
śremski	61 002	60 936	60 845	60 858	60 908	60 861	60 752	60 619	60 443	60 259	60 064	59 853
wągrowiecki	68 694	68 479	68 241	68 018	67 792	67 492	67 174	66 839	66 485	66 115	65 712	65 295

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Tabela 17. Prognoza liczby ludności w powiatach – dynamika względem 2024 roku (%)

powiat/rok	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
obornicki	100	99,67	99,31	99,01	98,72	98,34	97,91	97,43	96,91	96,35	95,77	95,17
poznański	100	101,2	102,2	103,4	104,5	105,4	106,2	107	107,6	108,2	108,8	109,3
szamotulski	100	99,92	99,78	99,78	99,82	99,7	99,47	99,17	98,83	98,44	98,03	97,57
śremski	100	99,89	99,74	99,76	99,85	99,77	99,59	99,37	99,08	98,78	98,46	98,12
wągrowiecki	100	99,69	99,34	99,02	98,69	98,25	97,79	97,3	96,78	96,25	95,66	95,05

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Analiza prognozy liczby ludności ogółem w pięciu powiatach aglomeracji poznańskiej wskazuje na zróżnicowane kierunki zmian demograficznych. W latach 2024–2035 przewiduje się systematyczny wzrost liczby mieszkańców wyłącznie w powiecie poznańskim, natomiast w pozostałych analizowanych powiatach obserwowany będzie stopniowy spadek.

Powiat poznański

powiat poznański pozostaje jedynym obszarem o stabilnym i wyraźnym wzroście liczby ludności. W 2024 r. liczył około 454 tys. mieszkańców, natomiast w 2035 r. prognozuje się wzrost do około 496,6 tys. osób, co oznacza przyrost o ponad 42 tys. mieszkańców (około +9 proc.). Dynamika roczna oscyluje między 101 proc. a 109 proc. względem roku bazowego, co potwierdza utrzymującą się intensywną suburbanizację oraz atrakcyjność osiedleńczą gmin otaczających Poznań.

Powiat obornicki

W powiecie obornickim prognozowany jest stały, lecz niewielki spadek liczby ludności. Od 58,7 tys. osób w 2024 r. liczba mieszkańców zmniejszy się do około 55,9 tys. w 2035 r. (spadek o 4,8 proc.). Dynamika w analizowanym okresie obniża się ze 100 proc. do 95,2 proc., co oznacza utratę około

3 tys. mieszkańców. Zmiana ta może wynikać z niższego przyrostu naturalnego i ograniczonej migracji wewnętrznej.

Powiat szamotulski

Powiat szamotulski utrzyma względnie stabilną liczbę ludności – z 91,6 tys. mieszkańców w 2024 r. do około 89,4 tys. w 2035 r., czyli spadek o około 2,2 tys. osób (–2,4 proc.). Dynamika spada do 97,6 proc., co wskazuje na umiarkowany odpływ ludności i starzenie się populacji przy niewielkim napływie migracyjnym.

Powiat śremski

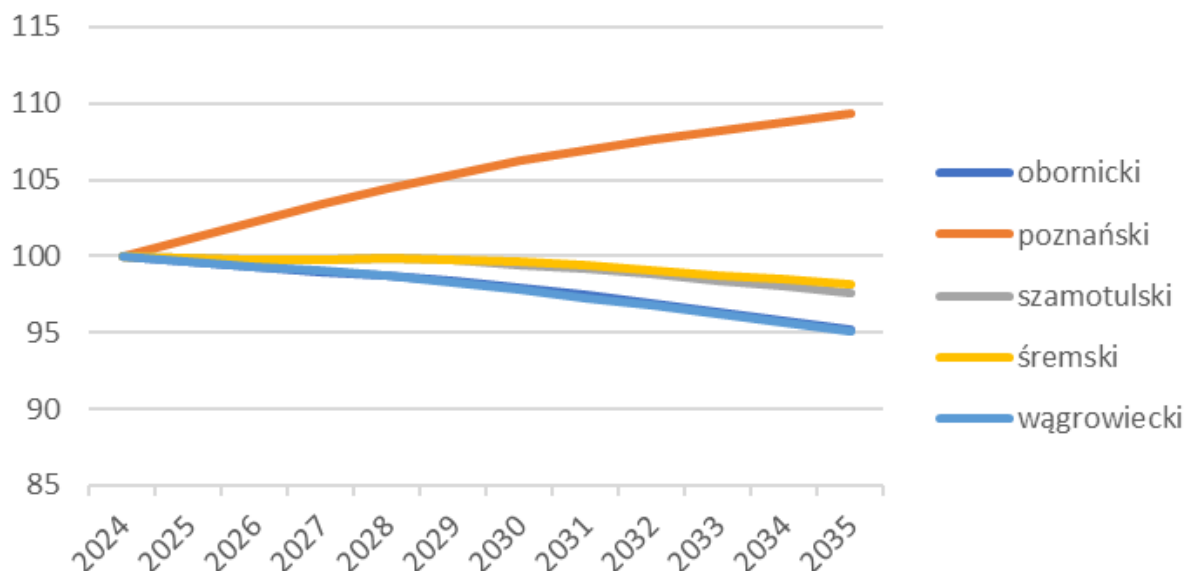
W powiecie śremskim prognozuje się niewielki spadek liczby ludności – z 61 tys. w 2024 r. do około 59,8 tys. w 2035 r., czyli o około 1,2 tys. osób (–2 proc.). Dynamika obniża się ze 100 proc. do 98,1 proc. Zmiana ta ma charakter łagodny i długofalowy, typowy dla obszarów o ograniczonym napływie nowych mieszkańców.

Powiat wągrowiecki

Powiat wągrowiecki odnotuje najsilniejszy spadek demograficzny w analizowanym zestawieniu. Liczba mieszkańców zmniejszy się z 68,7 tys. w 2024 r. do około 65,3 tys. w 2035 r., czyli o ponad 3,4 tys. osób (–5 proc.). Dynamika spada do 95 proc., co wskazuje na niekorzystny bilans migracji i niską liczbę urodzeń.

W dłuższej perspektywie może to prowadzić do dalszej koncentracji ludności wokół strefy metropolitalnej Poznania, przy równoczesnym spadku liczby mieszkańców w obszarach peryferyjnych regionu.

Wykres 6. Dynamika liczby ludności w powiatach (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Tabela 18. Prognoza liczby ludności w powiatach w grupie wiekowej 0-14 lat

powiat/rok	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
obornicki	9 819	9 478	9 234	9 023	8 895	8 714	8 508	8 294	8 058	7 825	7 687	7 558
poznański	87 558	86 687	85 911	85 023	84 301	83 142	81 624	79 792	77 629	75 943	74 586	73 503
szamotulski	15 167	14 776	14 483	14 305	14 250	14 033	13 753	13 482	13 076	12 770	12 486	12 292
śremski	10 169	9 938	9 778	9 615	9 509	9 370	9 149	8 947	8 649	8 447	8 290	8 127
wągrowiecki	11 250	10 958	10 723	10 491	10 320	10 142	9 917	9 659	9 369	9 114	8 906	8 731

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Tabela 19. Prognoza ludności w powiatach w grupie wiekowej 0-14 – dynamika względem 2024 roku (%)

powiat/rok	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
obornicki	100	96,53	94,04	91,89	90,59	88,75	86,65	84,47	82,07	79,69	78,29	76,97
poznański	100	99,01	98,12	97,1	96,28	94,96	93,22	91,13	88,66	86,73	85,18	83,95
szamotulski	100	97,42	95,49	94,32	93,95	92,52	90,68	88,89	86,21	84,2	82,32	81,04
śremski	100	97,73	96,15	94,55	93,51	92,14	89,97	87,98	85,05	83,07	81,52	79,92
wągrowiecki	100	97,4	95,32	93,25	91,73	90,15	88,15	85,86	83,28	81,01	79,16	77,61

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Prognozy demograficzne dla powiatów aglomeracji poznańskiej wskazują na systematyczny i powszechny spadek liczby dzieci w wieku 0–14 lat w całym analizowanym okresie. Zjawisko to odzwierciedla niską dzietność, ujemny przyrost naturalny oraz coraz silniejsze starzenie się struktury ludności.

Powiat poznański

W powiecie poznańskim, który skupia największą liczbę dzieci w regionie, prognozuje się spadek z 87,6 tys. w 2024 r. do 73,5 tys. w 2035 r., czyli o ponad 14 tys. osób (–16 proc.). Dynamika obniża się ze 100 proc. do 83,9 proc., co wskazuje na stopniowy, ale wyraźny ubytek najmłodszych roczników, mimo utrzymującego się dodatniego bilansu migracyjnego. Proces ten może w przyszłości wpłynąć na niższe zapotrzebowanie na infrastrukturę edukacyjną w gminach podmiejskich.

Powiat obornicki

W powiecie obornickim liczba dzieci spadnie z 9,8 tys. w 2024 r. do 7,6 tys. w 2035 r. (–23 proc.). Dynamika zmniejsza się ze 100 proc. do 76,9 proc., co oznacza najsilniejszy spadek w całej grupie. Ubytek ten może prowadzić do stopniowego zmniejszania liczby klas szkolnych i presji na reorganizację sieci oświatowej.

Powiat szamotulski

W powiecie szamotulskim liczba dzieci zmniejszy się z 15,2 tys. do 12,3 tys. (–19 proc.). Dynamika spada do 81 proc., co oznacza utratę prawie jednej piątej populacji najmłodszych mieszkańców. Proces ten ma charakter równomierny, bez gwałtownych wahań, co wskazuje na utrwalone niskie wskaźniki urodzeń.

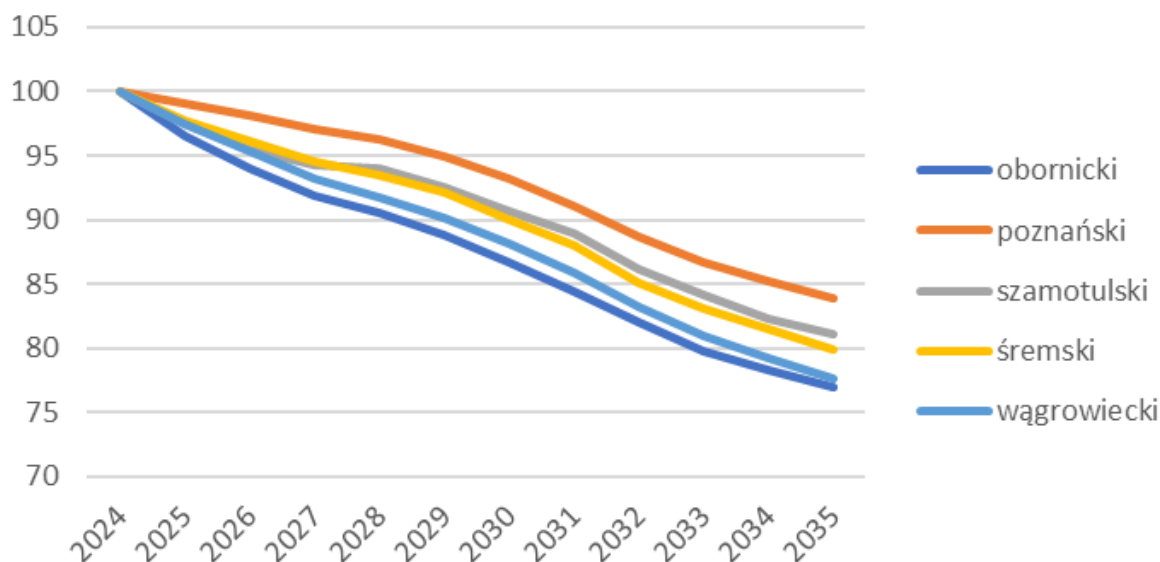
Powiat śremski

W powiecie śremskim liczba dzieci spadnie z 10,2 tys. w 2024 r. do 8,1 tys. w 2035 r., co stanowi spadek o około 20 proc. Dynamika maleje do 79,9 proc. Powiat ten charakteryzuje się stałym i łagodnym trendem spadkowym, bez sygnałów odwrócenia tendencji.

Powiat wągrowiecki

W powiecie wągrowieckim prognozuje się zmniejszenie liczby ludności w wieku 0–14 lat z 11,3 tys. w 2024 r. do 8,7 tys. w 2035 r., czyli o ponad 22 proc. Dynamika spada do 77,6 proc., co wskazuje na systematyczny i głęboki spadek potencjału demograficznego w tej grupie wiekowej.

Wykres 7. Dynamika ludności w powiatach w grupie wiekowej 0-14

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Tabela 20. Prognoza liczby ludności w powiatach w wieku 15-18 lat

powiat/rok	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
obornicki	2 767	2 887	3 070	3 107	3 106	3 029	2 905	2 878	2 829	2 868	2 887	2 810
poznański	21 499	23 011	24 252	25 001	25 338	25 214	25 178	25 577	26 034	26 977	27 211	26 897
szamotulski	4 275	4 466	4 691	4 651	4 639	4 584	4 497	4 500	4 458	4 608	4 600	4 582
śremski	2 817	2 923	2 989	2 979	2 973	2 925	2 849	2 912	2 905	3 027	3 056	2 978
wągrowiecki	3 296	3 540	3 611	3 551	3 527	3 376	3 289	3 280	3 260	3 320	3 363	3 332

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Tabela 21. Prognoza liczby ludności w powiatach w grupie wiekowej 15-18 lat – zmiana (rok 2024 =100%)

powiat/rok	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
obornicki	100	104,3	110,6	112,3	112,3	109,5	105,0	104,0	102,2	103,7	104,3	101,6
poznański	100	107,0	112,8	116,3	117,9	117,3	117,1	119,0	121,1	125,5	126,6	125,1
szamotulski	100	104,5	109,7	108,8	108,5	107,2	105,2	105,3	104,3	107,8	107,6	107,2
śremski	100	103,7	106,1	105,8	105,5	103,8	101,1	103,4	103,1	107,5	108,5	105,7
wągrowiecki	100	107,	109,6	107,7	107,0	102,4	99,79	99,51	98,91	100,7	102,0	101,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Analiza prognoz demograficznych wskazuje, że w latach 2024–2035 w całym regionie obserwowany będzie wyraźny wzrost liczby młodzieży w wieku 15–18 lat, czyli populacji uczniów szkół ponadpodstawowych.

Powiat poznański

powiat poznański wykazuje najsilniejszy wzrost liczby młodzieży w analizowanym okresie. W 2024 r. populacja w wieku 15–18 lat wynosiła 21,5 tys. osób, a do 2035 r. wzrośnie do 26,9 tys. osób, czyli o 5,4 tys. (około +25 proc.). Dynamika zwiększa się do 126 proc. względem roku bazowego. To oznacza, że powiat pozostanie głównym ośrodkiem edukacyjnym aglomeracji, z rosnącym zapotrzebowaniem na miejsca w szkołach średnich.

Powiat obornicki

W powiecie obornickim liczba młodzieży zwiększy się z 2,8 tys. w 2024 r. do 3,1 tys. w 2028 r., a następnie ustabilizuje się i nieco obniży do 2,8 tys. w 2035 r. Dynamika wzrasta do 112 proc. w szczytowym momencie, po czym spada do około 102 proc. Wskazuje to na krótkotrwały, lecz zauważalny wzrost liczby uczniów w szkołach ponadpodstawowych do końca dekady, po czym trend się odwraca.

Powiat szamotulski

W powiecie szamotulskim prognozuje się stały, umiarkowany wzrost liczby młodzieży – z 4,3 tys. w 2024 r. do około 4,6 tys. w 2035 r. (+7 proc.). Dynamika utrzymuje się w przedziale 104–108 proc., co sugeruje stabilizację liczby uczniów i relatywnie niewielkie wahania w kolejnych latach.

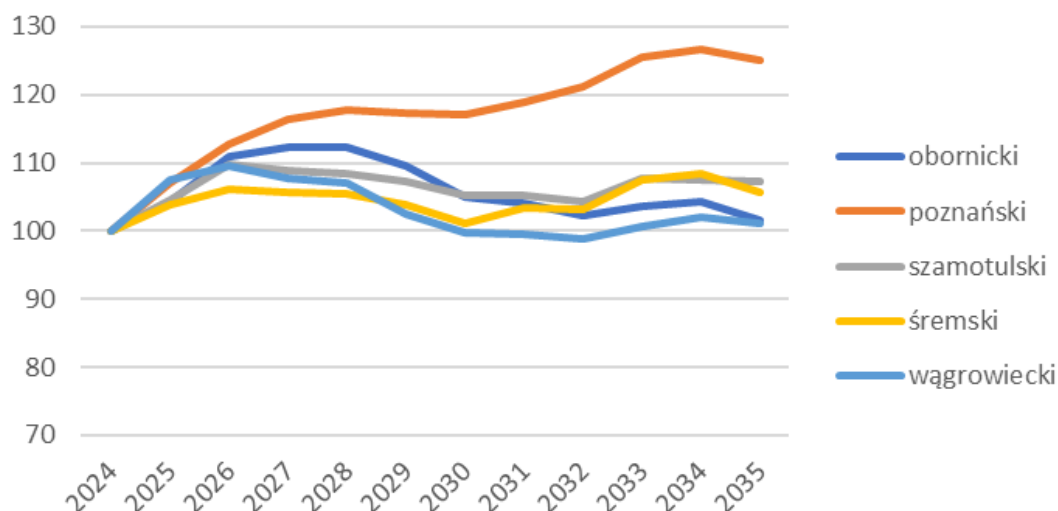
Powiat śremski

Powiat śremski odnotuje umiarkowany wzrost liczby młodzieży z 2,8 tys. w 2024 r. do około 3,0 tys. w 2035 r., czyli o około 8 proc. Dynamika wzrasta do 108 proc. w końcowych latach, przy lekkich wahaniami po 2029 r. Trend ten wskazuje na utrzymanie stabilnej populacji uczniów szkół średnich, z lekką tendencją wzrostową.

Powiat wągrowiecki

W powiecie wągrowieckim liczba młodzieży wzrośnie z 3,3 tys. w 2024 r. do 3,6 tys. w 2026 r. (+10 proc.), a następnie ustabilizuje się na poziomie około 3,3 tys. osób. Dynamika osiąga maksimum 110 proc., po czym spada w okolice 101 proc. w końcowym roku prognozy. Wskazuje to na przejściowy wzrost liczby uczniów, po którym populacja młodzieży ponownie zacznie maleć.

Wykres 8. Dynamika ludności w powiatach w grupie wiekowej 15-18

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

4.9 Prognoza liczby uczniów i oddziałów w szkołach

Na podstawie podanej przez GUS *Ludności wg pojedynczych roczników wieku i płci* zsumowano liczby osób w rocznikach odpowiadających uczęszczaniu do przedszkola i szkoły podstawowej w kolejnych latach. W zakresie dostępnych danych porównano otrzymane wartości z rzeczywistą liczbą dzieci i przedszkolaków. Podawana przez GUS liczba ludności w takich grupach okazała się o około 5 proc. mniejsza od liczby dzieci w przedszkolach i uczniów w szkołach. W dalszej części tego rozdziału zaprezentowano jednak procentową zmianę liczby ludności.

4.9.1 Edukacja przedszkolna

Wg danych GUS, w ciągu trzech lat, tj. do roku 2027 liczba ludności w wieku przedszkolnym w Metropolii Poznań zmniejszy się z 47 do 40 tysięcy dzieci. Jest to początek trwałego procesu, którego przyszłe wartości znajdują potwierdzenie w przedstawionej wcześniej prognozie liczby ludności w wieku 0-14 lat.

Najmniejsza skala zmiany liczby dzieci objętych edukacją przedszkolną spodziewana jest w Mieście Poznaniu. To tylko -7 proc. dzieci (a w konsekwencji również oddziałów) mniej w roku 2027.

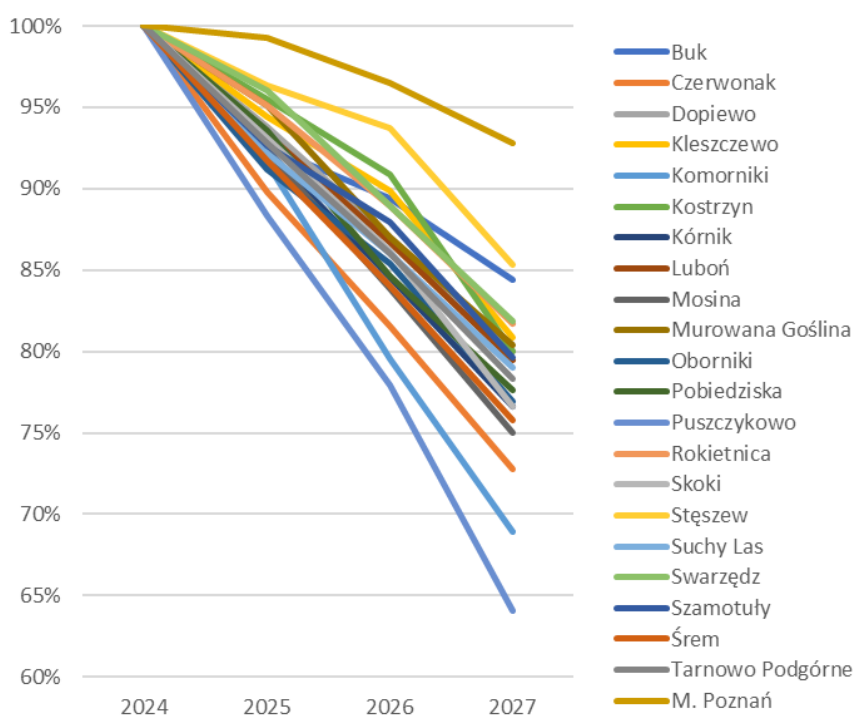
O 15 proc. zmniejszy się liczba dzieci w wieku przedszkolnym w gminach: Buki Stęszew. Największej zmiany spodziewać się należy w gminach: Puszczykowo (-36 proc.), Komorniki (-31 proc.) oraz Czerwonak (-27 proc.). W pozostałych gminach Metropolii zmiana liczby przedszkolaków mieścić się będzie w granicach od -18 do -25 proc.

Łącznie w Metropolii Poznań liczba dzieci w wieku przedszkolnym zmniejszy się o 16 proc.

Tabela 22. Zmiana liczby dzieci w wieku przedszkolnym (rok 2024=100%)

	2025	2026	2027
Buk	93%	89%	84%
Czerwonak	90%	82%	73%
Dopiewo	94%	87%	80%
Kleszczewo	94%	90%	81%
Komorniki	92%	80%	69%
Kostrzyn	95%	91%	80%
Kórnik	92%	85%	77%
Luboń	93%	87%	79%
Mosina	92%	84%	75%
Murowana Goślina	95%	87%	80%
Oborniki	91%	85%	77%
Pobiedziska	94%	85%	78%
Puszczykowo	88%	78%	64%
Rokietnica	95%	89%	82%
Skoki	93%	86%	77%
Stęszew	96%	94%	85%
Suchy Las	92%	86%	79%
Swarzędz	96%	89%	82%
Szamotuły	93%	88%	80%
Śrem	92%	84%	76%
Tarnowo Podgórne	93%	86%	78%
M. Poznań	99%	97%	93%
Metropolia łącznie	96%	90%	84%

Wykres 9. Zmiana liczby dzieci w wieku przedszkolnym (rok 2024=100%)

Przeliczając tę zmianę na oddziały otrzymamy łączny spadek o niemal 400 oddziałów przedszkolnych w ciągu czterech lat. Przyjmując, że jeden oddział przedszkolny to praca dla dwóch nauczycieli, likwidacja 400 oddziałów oznacza ograniczenie liczby miejsc pracy o 800 etatów.

Tabela 23. Prognozowana liczba oddziałów przedszkolnych

	2024	2025	2026	2027
Buk	30	28	27	25
Czerwonak	54	48	44	39
Dopiewo	98	92	85	78
Kleszczewo	37	35	33	30
Komorniki	110	101	88	76
Kostrzyn	54	52	49	43
Kórnik	110	102	93	84
Luboń	80	75	69	64
Mosina	74	68	62	55
Murowana Goślina	30	29	26	24
Oborniki	74	67	63	57
Pobiedziska	49	46	41	38
Puszczykowo	23	20	18	15
Rokietnica	65	62	58	53
Skoki	23	21	20	18
Stęszew	33	32	31	28
Suchy Las	67	62	58	53
Swarzędz	144	138	128	118
Szamotuły	65	60	57	52
Śrem	111	102	93	84
Tarnowo Podgórne	104	97	89	81
M. Poznań	1 069	1061	1032	992
Metropolia łącznie	2 504	2 397	2 265	2 108

4.9.2 Szkoły podstawowe

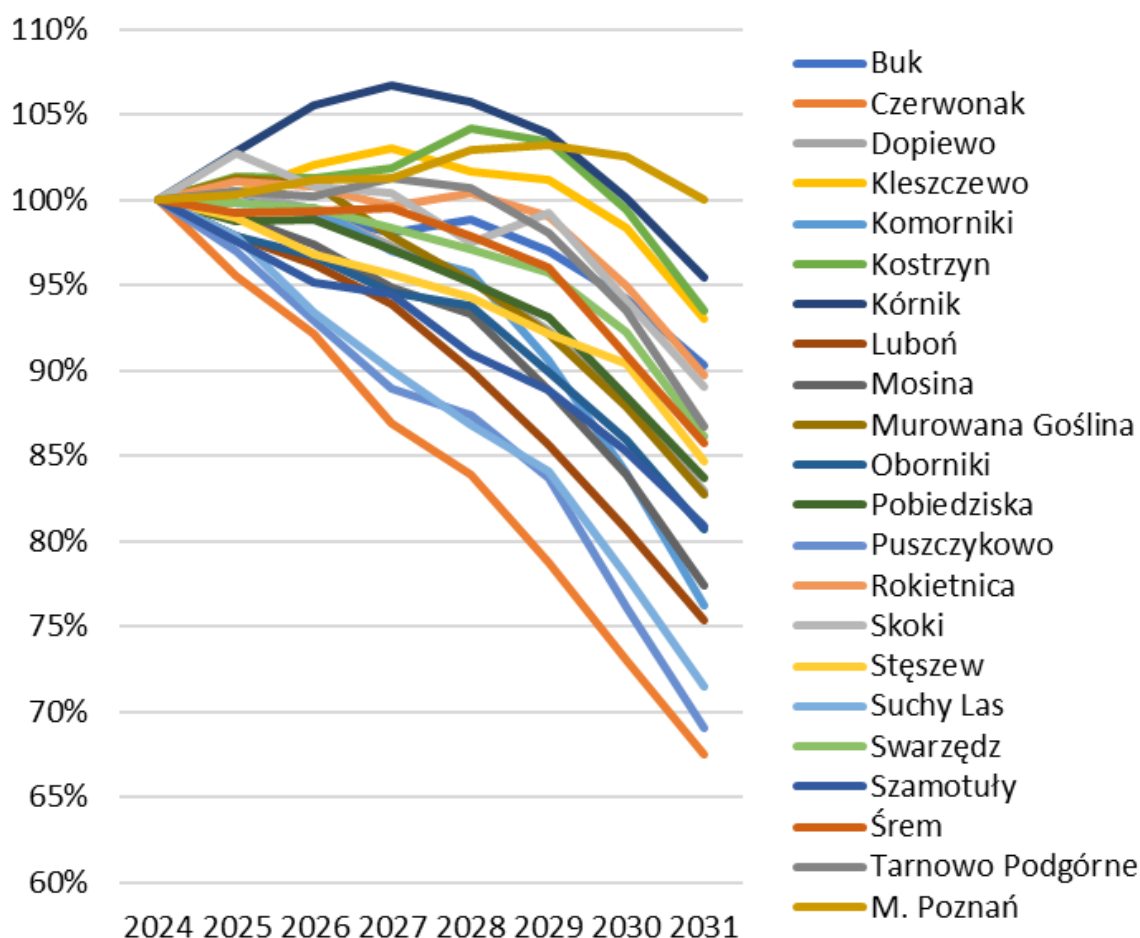
Łączna liczba uczniów szkół podstawowych w Metropolii Poznań do roku 2028 utrzymać się będzie na poziomie zbliżonym do obecnego. Od roku 2029 spodziewać się należy systematycznego spadku liczby uczniów, który w roku 2031 wyniesie ponad 10 proc. Zmiana ta nie będzie przebiegała jednakowo we wszystkich gminach.

W gminach Kleszczewo, Kostrzyn, Kórnik należy spodziewać się kilkuletniego wzrostu, a w Mieście Poznaniu – stabilizacji liczby uczniów na poziomie zbliżonym do obecnego. Najtrudniejsza jest sytuacja gmin Czerwonak, Puszczykowo, Suchy Las oraz Luboń. W tych gminach liczba uczniów w ciągu siedmiu lat może spaść nawet o jedną czwartą.

Tabela 24. Zmiana liczby uczniów w szkołach podstawowych (rok 2024=100%)

	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Buk	100%	99%	98%	99%	97%	94%	90%
Czerwonak	96%	92%	87%	84%	79%	73%	68%
Dopiewo	101%	99%	97%	95%	92%	88%	83%
Kleszczewo	100%	102%	103%	102%	101%	98%	93%
Komorniki	100%	99%	97%	96%	91%	84%	76%
Kostrzyn	101%	101%	102%	104%	103%	99%	94%
Kórnik	103%	106%	107%	106%	104%	100%	95%
Luboń	98%	96%	94%	90%	86%	81%	75%
Mosina	99%	97%	95%	93%	89%	84%	77%
Murowana Goślina	101%	101%	98%	95%	92%	88%	83%
Oborniki	98%	97%	95%	94%	90%	86%	81%
Pobiedziska	99%	99%	97%	95%	93%	88%	84%
Puszczykowo	97%	93%	89%	87%	84%	76%	69%
Rokietnica	101%	101%	100%	100%	99%	95%	90%
Skoki	103%	101%	100%	98%	99%	94%	89%
Stęszew	99%	97%	96%	94%	92%	90%	85%
Suchy Las	98%	93%	90%	87%	84%	78%	71%
Swarzędz	100%	100%	98%	97%	96%	92%	86%
Szamotuły	98%	95%	94%	91%	89%	85%	81%
Śrem	99%	99%	100%	98%	96%	91%	86%
Tarnowo Podgórne	100%	100%	101%	101%	98%	93%	87%
M. Poznań	100%	101%	101%	103%	103%	103%	100%
Metropolia łącznie	100%	100%	99%	99%	97%	94%	89%

Wykres 10. Zmiana liczby uczniów w szkołach podstawowych (rok 2024=100%)

Przeliczenie liczby uczniów na oddziały pokazuje, że również w szkołach podstawowych konieczne będzie ograniczenie oferty edukacyjnej. W większości gmin proces rozpocznie się jednak cztery lata później niż w przedszkolach. Do roku 2031 liczba oddziałów szkoły podstawowej w szkołach Metropolii powinna zmniejszyć się o 500. Przyjmując, że jeden oddział szkoły podstawowej to w ciągu ośmiu lat średnio przynajmniej 1,5 etatu nauczyciela otrzymujemy przynajmniej 750 etatów nauczycieli. Ostateczna liczba zależy jednak będzie od organizacji szkół po tym okresie. Zapotrzebowanie na pracę może być jeszcze mniejsze, gdyż zmniejszy się również liczba uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego. Spadek liczby zatrudnionych może być mniejszy, na przykład, gdy tworzone będą mniejsze oddziały.

Tabela 25. Prognozowana liczba oddziałów w szkołach podstawowych

	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Buk	61	60	60	60	59	57	55
Czerwonak	105	101	96	92	87	80	74
Dopiewo	210	208	203	199	193	184	173
Kleszczewo	70	71	72	71	71	69	65
Komorniki	218	217	211	209	198	183	166
Kostrzyn	105	105	106	108	108	103	97
Kórnik	173	177	179	178	175	168	160
Luboń	155	152	148	142	135	127	119
Mosina	174	171	167	164	156	148	136
Murowana Goślina	82	82	79	77	75	71	67
Oborniki	163	162	158	157	150	143	135
Pobiedziska	108	108	106	104	101	96	91
Puszczykowo	38	36	35	34	33	30	27
Rokietnica	114	114	113	113	112	107	101
Skoki	62	60	60	59	60	56	53
Stęszew	64	63	62	61	60	59	55
Suchy Las	144	137	132	128	124	115	105
Swarzędz	274	274	270	267	263	254	237
Szamotuły	139	136	135	130	127	122	116
Śrem	212	213	213	210	205	194	184
Tarnowo Podgórne	208	208	210	208	203	194	179
M. Poznań	2 263	2 282	2 285	2 323	2 329	2 313	2 256
Metropolia łącznie	5 144	5 137	5 102	5 095	5 023	4 875	4 653

4.9.3 Szkoły ponadpodstawowe

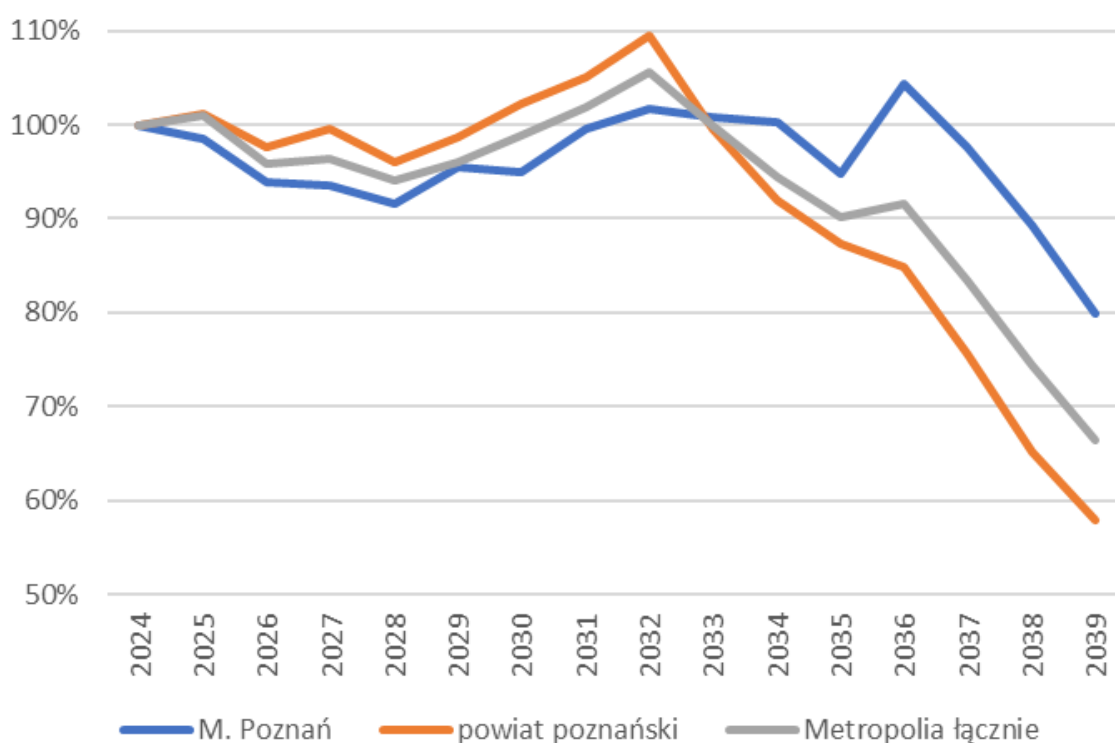
Brak obowiązku szkolnego po ukończeniu szkoły podstawowej oraz zmieniająca się struktura wyboru typów szkół sprawiają, że precyzyjne prognozowanie liczby uczniów w poszczególnych rodzajach placówek jest w praktyce niemożliwe. Ponadto na możliwość podjęcia nauki w danej szkole wpływają decyzje jednostek samorządu terytorialnego. Miasto lub powiat mogą ograniczać liczbę miejsc w liceach lub technikach, kształtując w ten sposób lokalny rynek pracy.

W związku z powyższym prognozę dla szkół ponadpodstawowych oparto na analizie zmian liczby ludności w poszczególnych rocznikach.

Do roku 2033 liczba młodzieży rozpoczynającej naukę w szkole ponadpodstawowej będzie zbliżona do obecnej, a różnica nie przekroczy 10 proc. Od roku 2024 rozpocznie się powolny spadek liczby uczniów – najpierw w powiecie, a od roku 2038 również w Poznaniu.

Aby zapewnić dostęp do edukacji przez najbliższe dziesięciolecie, niezbędne będzie utrzymanie sieci szkół ponadpodstawowych w kształcie zbliżonym do obecnego.

Wykres 11. Zmiana liczby ludności w Metropolii wg roku rozpoczęcia nauki w szkole ponadpodstawowej (rok 2024=100%)

4.10 Dojazdy uczniów do szkół

Ostatnim prezentowanym czynnikiem wpływającym na zapotrzebowanie na usługi edukacyjne są dojazdy uczniów do szkół. Dowożenie dzieci do szkół podstawowych i dojazdy młodzieży do szkół ponadpodstawowych są w Polsce uważane za rozwiązanie standardowe. Pozwalają na nie przepisy prawa regulujące funkcjonowanie oświaty, a w przestrzeni publicznej możliwość nieograniczonego wyboru szkoły przez rodzica uznaje się za oczywiste prawo każdego rodzica.

Analizę przygotowano na podstawie badania eksperymentalnego *Dojazdy uczniów do szkół na podstawowych i ponadpodstawowych w roku szkolnym 2023/24* prowadzonego przez Główny Urząd Statystyczny (GUS). To już drugie takie badanie i wiele wskazuje, że w następnych latach będą miały miejsce kolejne.

Należy podkreślić, że źródłem danych do badania jest System Informacji Oświatowej (SIO), do którego w szkole wprowadzane są dane o miejscu zamieszkania każdego ucznia/wychowanka/słuchacza. Porównanie tej informacji z siedzibą szkoły daje zestawienie o dużym poziomie wiarygodności. Ze względu na konieczność zachowania tajemnicy statystycznej, w badaniu podano informacje wyłącznie wtedy, gdy liczba dojeżdżających w danym kierunku była równa przynajmniej trzem osobom.

Mobilność edukacyjna uczniów stanowi istotny element funkcjonowania systemu oświaty w obszarach metropolitalnych. Analiza kierunków i natężenia dojazdów do szkół podstawowych pozwala lepiej zrozumieć zależności przestrzenne pomiędzy miejscem zamieszkania a lokalizacją placówek edukacyjnych. Dane dotyczące przepływów uczniów wskazują, w jakim stopniu poszczególne gminy są samowystarczalne edukacyjnie, a w jakim pełnią funkcję obszarów rezydencjalnych, z których dzieci dojeżdżają do szkół w innych jednostkach.

Zjawisko to jest szczególnie widoczne w Metropolii Poznań, gdzie obserwuje się znaczne zróżnicowanie w rozmieszczeniu i dostępności szkół podstawowych. Część gmin, zwłaszcza o charakterze podmiejskim, wykazuje wysoki poziom wyjazdów uczniów do sąsiednich miejscowości lub do Poznania. Natomiast inne – dysponujące dobrze rozwiniętą infrastrukturą edukacyjną – przyciągają uczniów spoza swojego obszaru. Analiza danych o dojazdach uczniów pozwala więc określić kierunki codziennych przepływów dzieci i młodzieży, a także wskazać lokalne centra edukacyjne w ramach Metropolii.

4.10.1 Dojazdy uczniów do szkół podstawowych

Tabela 26. Dojazdy uczniów do szkół podstawowych

Gmina	Uczniowie wyjeżdżający do szkół podstawowych	Uczniowie przyjeżdżający do szkół podstawowych	Saldo (wyjeżdżający – przyjeżdżający)	Liczba dojeżdżających (wyjeżdżający + przyjeżdżający)
Buk	45	17	-28	62
Czerwonak	327	48	-279	375
Dopiewo	442	43	-399	485
Kleszczewo	145	143	-2	288
Komorniki	643	150	-493	793
Kostrzyn	155	46	-109	201
Kórnik	543	27	-516	570
Luboń	230	223	-7	453
Mosina	254	151	-103	405
Murowana	88	87	-1	175
Oborniki	97	108	11	205
Pobiedziska	126	29	-97	155
Puszczykowo	78	105	27	183
Rokietnica	517	39	-478	556
Skoki	82	7	-75	89
Stęszew	79	29	-50	108
Suchy Las	220	287	67	507
Swarzędz	554	129	-425	683
Szamotuły	83	172	89	255
Śrem	76	208	132	284
Tarnowo Podgórne	282	249	-33	531
M. Poznań	491	3 658	3 167	4149

Najwięcej wyjeżdżających uczniów odnotowano w gminach: **Komorniki** (643), **Kórnik** (543), **Swarzędz** (554), **Dopiewo** (442), **Rokietnica** (517). Są to gminy o dużej liczbie nowych mieszkańców, z których wielu wybiera szkoły w Poznaniu lub w sąsiednich gminach.

Gminy o relatywnie wysokim bilansie dodatnim (więcej przyjeżdżających niż wyjeżdżających) to: **Śrem** (+132), **Szamotuły** (+89), **Suchy Las** (+67), **Oborniki** (+11). Oznacza to, że szkoły w tych miejscowościach przyciągają uczniów z sąsiednich gmin – prawdopodobnie dzięki dobrej ofercie edukacyjnej lub dogodnemu położeniu komunikacyjnemu.

Poznań pełni funkcję dominującego ośrodka edukacyjnego w skali metropolii. Do szkół w mieście przyjeżdża aż 3 658 uczniów, podczas gdy wyjeżdża z niego zaledwie 491. Może to świadczyć o tym, że w Poznaniu koncentruje się najwyższy poziom oferty edukacyjnej, co w efekcie przyciąga uczniów z całego obszaru metropolitalnego.

Tabela 27 Kierunki dojazdów do szkół podstawowych

Gmina	Skąd przyjeżdżają (gmina zamieszkania)	Dokąd wyjeżdżają (gmina szkoły)
Buk	Duszniki – 6, Opalenica – 6, Stęszew – 3	Poznań – 31, Stęszew – 5, Dopiewo – 4, Opalenica – 3
Czerwonak	Poznań – 12, Murowana Goślina – 6, Swarzędz – 6, Rogoźno – 4, Pobiedziska – 3	Poznań – 226, Suchy Las – 46, Murowana Goślina – 32, Swarzędz – 23
Dopiewo	Tarnowo Podgórne – 21, Stęszew – 6, Poznań – 6, Buk – 4, Duszniki – 3	Poznań – 339, Tarnowo Podgórne – 32, Komorniki – 26, Luboń – 21, Stęszew – 11, Suchy Las – 4
Kleszczewo	Kórnik – 61, Poznań – 28, Swarzędz – 26, Kostrzyn – 24, Pobiedziska – 3	Poznań – 115, Kostrzyn – 11, Swarzędz – 11, Środa Wlkp. – 5
Komorniki	Poznań – 64, Luboń – 29, Dopiewo – 26, Mosina – 7, Stęszew – 7, Tarnowo Podgórne – 4	Poznań – 494, Luboń – 98, Puszczykowo – 27, Mosina – 15, Stęszew – 4
Kostrzyn	Swarzędz – 12, Kleszczewo – 11, Pobiedziska – 7, Dominowo – 5, Nekla – 4, Poznań – 4	Poznań – 69, Swarzędz – 48, Kleszczewo – 24, Środa Wlkp. – 10
Kórnik	Mosina – 15, Środa Wlkp. – 7	Poznań – 349, Mosina – 71, Kleszczewo – 61, Środa Wlkp. – 29, Śrem – 22, Zaniemyśl – 7
Luboń	Komorniki – 98, Poznań – 78, Dopiewo – 21, Puszczykowo – 13, Mosina – 7	Poznań – 177, Komorniki – 29, Mosina – 13, Puszczykowo – 4
Mosina	Kórnik – 71, Komorniki – 15, Luboń – 13, Poznań – 13, Puszczykowo – 12, Brodnica – 11, Stęszew – 11	Poznań – 144, Puszczykowo – 65, Kórnik – 15, Luboń – 7, Komorniki – 7, Brodnica – 6, Śrem – 4
Murowana Goślina	Skoki – 43, Czerwonak – 32, Oborniki – 4	Poznań – 36, Suchy Las – 24, Oborniki – 18, Czerwonak – 6
Oborniki	Rogoźno – 47, Ryczywół – 27, Murowana Goślina – 18, Szamotuły – 8	Szamotuły – 35, Suchy Las – 24, Poznań – 15, Rokietnica – 8, Murowana Goślina – 4
Pobiedziska	Łubowo – 8, Swarzędz – 6, Poznań – 4, Czerniejewo – 3, Kiszkowo – 3	Poznań – 75, Swarzędz – 23, Łubowo – 8, Kostrzyn – 7, Gniezno – 5, Czerwonak – 3, Kleszczewo – 3
Puszczykowo	Mosina – 65, Komorniki – 27, Poznań – 5, Luboń – 4	Poznań – 49, Luboń – 13, Mosina – 12
Rokietnica	Szamotuły – 17, Oborniki – 8, Poznań – 7	Poznań – 425, Tarnowo Podgórne – 54, Suchy Las – 25, Szamotuły – 8
Skoki	Rogoźno – 3	Murowana Goślina – 45, Mieścisko – 18, Wągrowiec – 8, Rogoźno – 4
Stęszew	Dopiewo – 11, Buk – 5, Komorniki – 4	Poznań – 24, Mosina – 11, Kamieniec – 10, Komorniki – 7, Granowo – 6, Dopiewo – 6, Swarzędz – 4, Buk – 3, Tarnowo Podgórne – 3
Suchy Las	Poznań – 155, Czerwonak – 46, Rokietnica – 25, Oborniki – 24,	Poznań – 213

	Murowana Goślina – 24, Tarnowo Podgórne – 5, Dopiewo – 4	
Swarzędz	Kostrzyn – 48, Czerwonak – 23, Pobiedziska – 23, Poznań – 14, Kleszczewo – 11, Stęszew – 4	Poznań – 494, Kleszczewo – 26, Kostrzyn – 12, Czerwonak – 6, Pobiedziska – 6
Szamotuły	Oborniki – 35, Pniewy – 32, Obrzycko (gm.w.) – 29, Kaźmierz – 22, Ostroróg – 14, Wronki – 14, Duszniki – 9, Rokietnica – 8, Obrzycko (gm.m.) – 7	Poznań – 23, Rokietnica – 17, Obrzycko – 15, Oborniki – 8, Pniewy – 6, Kaźmierz – 4
Śrem	Dolsk – 90, Książ Wlkp. – 41, Brodnica – 29, Kórnik – 22, Zaniemyśl – 12, Mosina – 4, Czempin – 3	Brodnica – 58, Poznań – 5, Książ Wielkopolski – 4

Opracowanie własne na podstawie macierzy dojazdu uczniów do szkół podstawowych i ponadpodstawowych w roku szkolnym 2023/24

4.10.2 Dojazdy uczniów do szkół ponadpodstawowych

Tabela 28. Dojazdy uczniów do szkół ponadpodstawowych

Gmina zamieszkania	Wyjeżdżający z gminy do szkoły ponadpodstawowej	Gmina szkoły	Przyjeżdżający do gminy do szkoły ponadpodstawowej
Buk	451	Buk	132
Czerwonak	1 262	Czerwonak	385
Dopiewo	1 903		
Kleszczewo	619		
Komorniki	2 065	Komorniki	25
Kostrzyn	983		
Kórnik	1 601	Kórnik	50
Luboń	1 662	Luboń	125
Mosina	1 589	Mosina	183
Murowana Goślina	735	Murowana Goślina	95
Oborniki	327	Oborniki	242
Pobiedziska	922	Pobiedziska	18
Puszczykowo	315	Puszczykowo	393
Rokietnica	1 001	Rokietnica	245
Skoki	473		
Stęszew	773		
Suchy Las	1 112	Suchy Las	130
Swarzędz	1 752	Swarzędz	734
Szamotuły	311	Szamotuły	835
Śrem	112	Śrem	1 470
Tarnowo Podgórne	1 488	Tarnowo Podgórne	346
M. Poznań	521	M. Poznań	19 180

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Analiza kierunków dojazdów uczniów do szkół ponadpodstawowych w Metropolii Poznań ujawnia znacznie silniejszą niż w przypadku szkół podstawowych koncentrację ruchu w kierunku największych ośrodków edukacyjnych. W przypadku młodzieży w wieku szkół ponadpodstawowych wyraźnie zaznacza się dominująca rola Poznania, który stanowi centralny punkt przyciągania dla uczniów z całego obszaru metropolitalnego.

W większości gmin Metropolii saldo dojazdów uczniów do szkół ponadpodstawowych jest ujemne, co oznacza, że znacznie więcej młodych osób **wyjeżdża uczyć się poza gminę zamieszkania**, niż do niej przyjeżdża. Spośród 22 analizowanych jednostek jedynie Poznań, Puszczykowo, Szamotuły i Śrem wykazują dodatni bilans uczniów, czyli więcej osób przyjeżdżających niż wyjeżdżających.

Największy odpływ uczniów odnotowano w gminach o charakterze typowo rezydencjalnym i podmiejskim: Komorniki (-2 040), Kórnik (-1 551), Luboń (-1 537), Mosina (-1 406), Suchy Las (-982), Swarzędz (-1 018). Są to obszary, w których oferta szkolnictwa ponadpodstawowego jest ograniczona, a młodzież w zdecydowanej większości wybiera licea i technika w Poznaniu.

Tabela 29 Kierunki dojazdów do szkół ponadpodstawowych

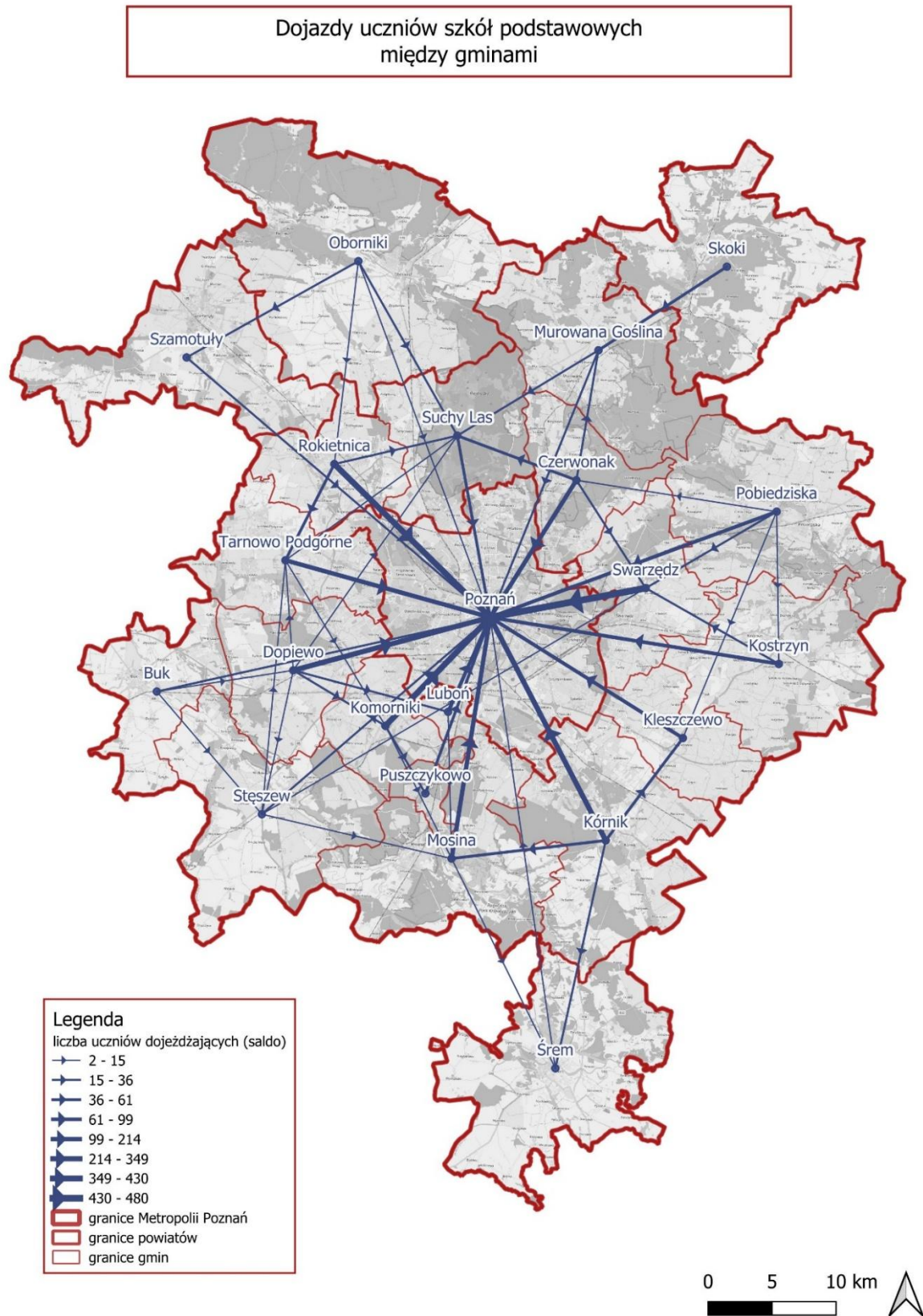
Gmina	Skąd przyjeżdżają	Dokąd wyjeżdżają
Buk	Duszniki – 53, Opalenica – 30, Dopiewo – 18, Stęszew – 14, Kuślin – 4, Poznań – 4, Lwówek – 3	Poznań – 272, Opalenica – 132, Kuślin – 22, Nowy Tomyśl – 11, Grodzisk Wlkp. – 6, Tarnowo Podgórne – 4
Czerwonak	Murowana Goślina – 242, Poznań – 42, Skoki – 39, Suchy Las – 36, Rogoźno – 7, Oborniki – 5, Swarzędz – 3, Tarnowo Podgórne – 3	Poznań – 1155, Murowana Goślina – 54, Swarzędz – 37, Wągrowiec – 8
Dopiewo	<i>nie dotyczy</i>	Poznań – 1807, Tarnowo Podgórne – 32, Buk – 18, Opalenica – 15, Kuślin – 6, Nowy Tomyśl – 4, Luboń – 4
Kleszczewo	<i>nie dotyczy</i>	Poznań – 477, Środa Wlkp. – 69, Swarzędz – 68
Komorniki	Poznań – 10, Luboń – 6, Stęszew – 3	Poznań – 1970, Luboń – 35, Puszczykowo – 34, Mosina – 8, Brodnica – 3
Kostrzyn	<i>nie dotyczy</i>	Poznań – 536, Swarzędz – 318, Września – 87, Środa Wlkp. – 33, Gniezno – 3
Kórnik	Zaniemyśl – 23, Mosina – 10, Poznań – 7	Poznań – 1209, Śrem – 197, Środa Wlkp. – 147, Mosina – 14, Swarzędz – 10, Brodnica – 10, Puszczykowo – 4
Luboń	Komorniki – 35, Mosina – 34, Poznań – 23, Puszczykowo – 21, Dopiewo – 4, Stęszew – 4	Poznań – 1542, Puszczykowo – 70, Mosina – 34, Komorniki – 6, Swarzędz – 4
Mosina	Puszczykowo – 42, Luboń – 34, Czempień – 28, Brodnica – 24, Kórnik – 14, Stęszew – 13, Poznań – 9, Komorniki – 8,	Poznań – 1110, Puszczykowo – 243, Brodnica – 93, Kościan – 69, Luboń – 34, Śrem – 19, Kórnik – 10, Środa Wlkp. – 4, Swarzędz – 3,
Murowana Goślina	Czerwonak – 54, Skoki – 25, Suchy Las – 11	Poznań – 423, Czerwonak – 242, Wągrowiec – 24, Rogoźno – 21, Oborniki – 18

Oborniki	Ryczywół – 124, Rogoźno – 70, Murowana Goślina – 18, Suchy Las – 17, Połajewo – 4	Poznań – 155, Szamotuły – 103, Rogoźno – 35, Czerwonak – 5, Rokietnica – 5, Chodzież – 4, Suchy Las – 3
Pobiedziska	Swarzędz – 7, Kłecko – 3, Łubowo – 3	Poznań – 668, Gniezno – 199, Swarzędz - 44, Kłecko – 3
Poznań	Komorniki – 1970, Dopiewo – 1807, Swarzędz – 1699, Luboń – 1542, Tarnowo Podgórne – 1393, Kórnik – 1209, Czerwonak – 1155, Mosina – 1110, Suchy Las – 1018, Rokietnica – 849, Pobiedziska – 668, Stęszew – 539, Kostrzyn – 536, Kleszczewo – 477, Murowana Goślina – 423, Buk – 272, Puszczykowo – 233, Kaźmierz – 220, Duszniki – 168, Oborniki – 155, Opalenica – 140, Szamotuły – 137, Czempiń – 103, Skoki – 84, Nekla – 73, Środa Wielkopolska – 70, Łubowo – 61, Kościan – 59, Rogoźno – 52, Nowy Tomyśl – 43, Granowo – 41, Września – 36, Wronki – 35, Kościan – 30, Gniezno – 28, Zaniemyśl – 28, Szczytniki – 21, Śrem – 21, Kiszkowo – 20, Wągrowiec – 20, Zakrzewo – 20, Grodzisk Wielkopolski – 17, Pniewy – 15, Brodnica – 13, Czerniejewo – 12, Kamieniec – 11, Obrzycko – 11, Krzykosy – 11, Szczecin – 11, Jarocin – 10, Międzychód – 10, Budzyń – 9, Wieleń – 9, Gostyń – 9, Świebodzin – 8, Kuślin – 8, Siedlec – 8, Wolsztyn – 8, Konin – 8, Zbąszynek – 7, Połajewo – 7, Koźmin Wielkopolski – 7, Zbąszyń – 7, Ryczywół – 7, Słupca – 7, Leszno – 7, Drawsko – 6, Krzyż Wielkopolski – 6, Krzywiń – 6, Kwilcz – 6, Sieraków – 6, Miedzichowo – 6, Nowe Miasto nad Wartą – 6, Dolsk – 6, Miłosław – 6, Międzyrzecz – 5, Trzciel – 5, Zielona Góra – 5, Śmigiel – 5, Ostroróg – 5, Wałcz – 5, Łagów – 4, Gorzów Wielkopolski – 4, Gniezno – 4, Kłecko – 4, Wielichowo – 4, Krotoszyn – 4, Strzałkowo – 4, Kołaczkowo – 4, Chocianów – 3, Pszczew – 3, Drezdenko – 3, Łęczyca – 3, Warszawa – 3, Rakoniewice – 3, Kłodawa – 3, Golina – 3, Święciechowa – 3, Lwówek – 3, Piła –	Swarzędz – 171, Suchy Las – 86, Tarnowo Podgórne – 46, Czerwonak -42, Rokietnica – 25, Luboń – 23, Puszczykowo – 14, Komorniki -10, Opalenica – 9, Mosina – 9, Kórnik – 7, Środa Wlkp. – 7, Pleszew – 4, Buk – 4, Szamotuły – 3, Brodnica – 3

	3, Bojanowo – 3, Słupca – 3, Zagórow – 3, Obrzycko – 3, Książ Wielkopolski – 3, Turek – 3, Wągrowiec – 3, Białogard – 3, Koszalin – 3, Świnoujście – 3,	
Puszczykowo	Mosina – 243, Luboń – 70, Komorniki – 34, Czempień – 16, Poznań – 14, Brodnica – 6, Kórnik – 4	Poznań – 233, Mosina – 43, Luboń – 21, Brodnica – 14
Rokietnica	Szamotuły – 92, Tarnowo Podgórne – 70, Poznań – 25, Suchy Las – 22, Kaźmierz – 12, Oborniki – 5, Wronki – 5, Duszniki – 4, Obrzycko – 4, Ostroróg – 3	Poznań – 849, Tarnowo podgórne – 65, Szamotuły – 48, Suchy Las – 35
Skoki	<i>nie dotyczy</i>	Wągrowiec – 306, Poznań – 84, Czerwonak – 39, Murowana Goślina – 25, Gniezno – 6, Gołańcz – 6, Rogoźno - 4
Stęszew	<i>nie dotyczy</i>	Poznań – 539, Grodziska Wlkp. – 179, Buk – 14, Mosina – 13, Opalenica – 7, Brodnica – 7, Luboń – 4, Komorniki – 3
Suchy Las	Poznań – 86, Rokietnica – 35, Oborniki – 3, Tarnowo Podgórne – 3	Poznań – 1018, Czerwonak – 36, Rokietnica – 22, Oborniki – 17, Murowana Goślina – 11
Swarzędz	Kostrzyn – 318, Poznań – 171, Kleszczewo – 68, Nekla – 45, Pobiedziska – 44, Czerwonak – 37, Września – 12, Kórnik – 10, Luboń – 4, Łubowo – 3, Mosina - 3	Poznań – 1699, Gniezno – 14, Września – 13, Pobiedziska – 7, Czerwonak – 3, Niechanowo – 3
Szamotuły	Obrzycko – 154, Ostroróg – 146, Oborniki – 103, Wronki – 99, Kaźmierz – 98, Obrzycko – 84, Rokietnica – 48, Pniewy – 36, Duszniki – 11, Drawsko – 10, Wieleń – 5, Chrzypsko Wielkie – 5, Tarnowo Podgórne – 5, Poznań – 3	Poznań - 137, Rokietnica – 92, Wronki – 40, Lubasz - 12, Pniewy – 9, Tarnowo Podgórne – 5
Śrem	Książ Wlkp. – 428, Dolsk – 277, Krzywiń – 251, Kórnik – 197, Brodnica – 152, Zaniemyśl – 68, Gostyń – 34, Mosina – 19, Czempień – 14, Piaski – 8, Kościan – 6, Borek Wlkp. – 3, Pogorzela – 3	Brodnica – 79, Poznań – 21
Tarnowo Podgórne	Kaźmierz – 104, Rokietnica – 65, Duszniki – 58, Poznań – 46, Dopiewo – 32, Pniewy – 15, Kwilcz – 6, Szamotuły – 5, Buk – 4	Poznań – 1393, Rokietnica – 70, Szamotuły – 5, Czerwonak – 3, Suchy Las – 3

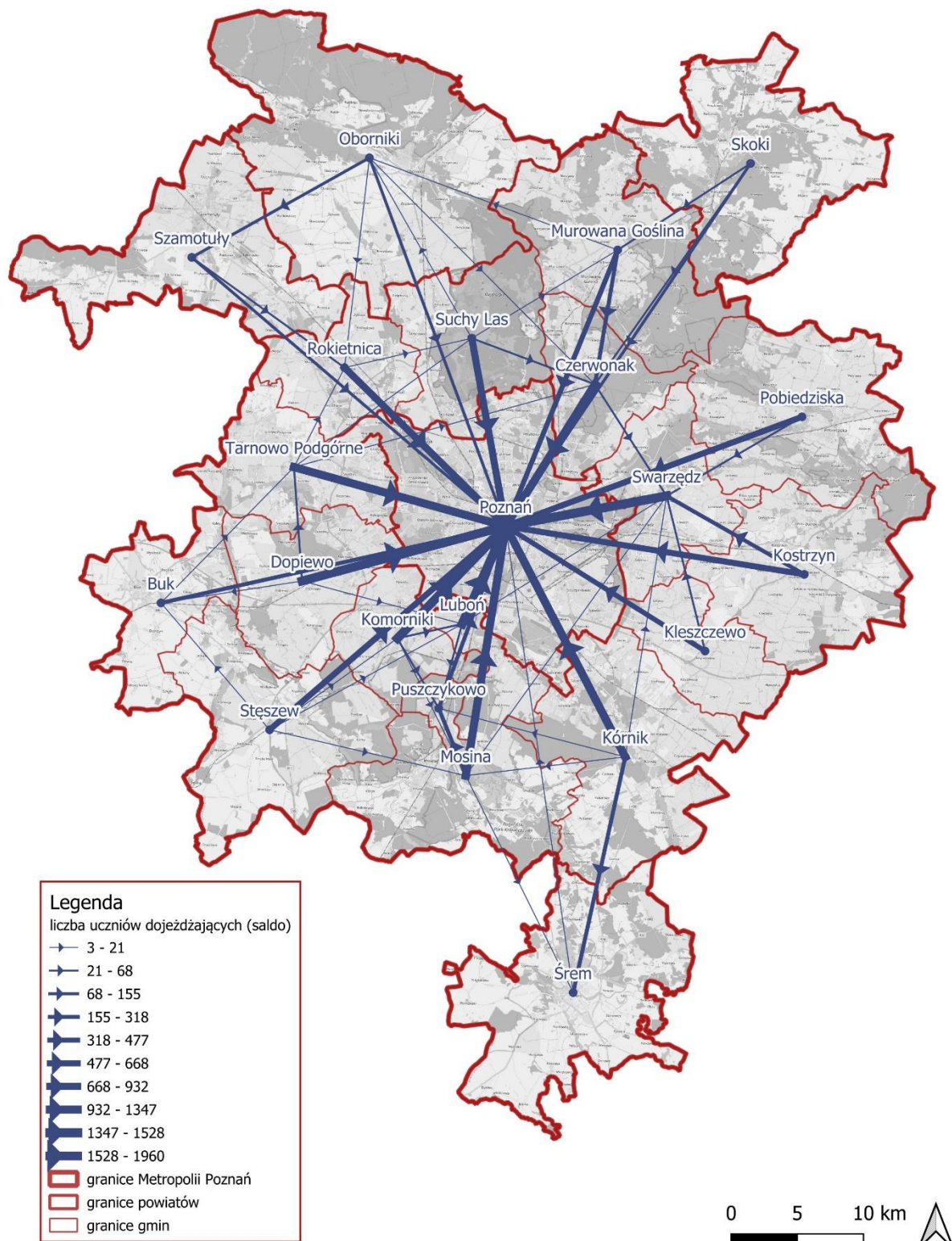
4.10.3 Syntetycznie kierunki dojazdów w ramach gmin Metropolii Poznań

Mapa 1. Dojazdy uczniów do szkół podstawowych między gminami Metropolii

Mapa 2. Dojazdy uczniów do szkół ponadpodstawowych między gminami Metropolii

Dojazdy uczniów szkół ponadpodstawowych między gminami

4.11 Podsumowanie

Stan ludności

- W latach 2000–2024 nastąpiła **silna suburbanizacja** – gwałtowny wzrost liczby mieszkańców w gminach wokół Poznania (m.in. Dopiewo, Komorniki, Kórnik, Rokietnica).
- Sam **Poznań utracił 8 proc. ludności**, co jest efektem odpływu mieszkańców do gmin podmiejskich.
- W całym powiecie poznańskim populacja wzrosła o **74 proc.**, co czyniło go jednym z najszybciej rozwijających się obszarów w Polsce.
- Struktura wieku przesuwa się w kierunku **starzenia się populacji** – wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym, spadek liczby dzieci i młodzieży.
- W gminach o największym napływie młodych rodzin nadal obserwuje się **lokalne potrzeby edukacyjne** (Dopiewo, Komorniki, Kleszczewo, Kórnik).

Ludność w wieku szkolnym (2020–2024)

- Widoczny **spadek liczby najmłodszych dzieci (0–4 lata)** – efekt niżu urodzeń i stabilizacji migracyjnej.
- **Liczba dzieci w wieku szkolnym (5–14 lat)** pozostaje względnie stabilna, z lekkim wzrostem w gminach podmiejskich.
- **Grupa młodzieży (15–19 lat)** systematycznie rośnie, szczególnie w gminach dynamicznych demograficznie.
- Trendy te oznaczają **malejące potrzeby w zakresie edukacji przedszkolnej, ale rosnące zapotrzebowanie na szkoły ponadpodstawowe**.
- W dłuższej perspektywie liczba uczniów będzie spadała wraz ze spadkiem liczby urodzeń.

Liczba urodzeń

- W całej Metropolii Poznań liczba urodzeń osiągnęła szczyt około 2010–2015, po czym **systematycznie maleje**.
- **Największe wzrosty urodzeń** wystąpiły w gminach podmiejskich (Dopiewo, Komorniki, Rokietnica, Kórnik), co wiąże się z napływem młodych rodzin.
- **Spadki urodzeń** dominują w miastach i gminach stabilnych demograficznie (np. Oborniki, Śrem, Puszczykowo).
- Wskaźnik liczby kobiet w wieku prokreacyjnym **maleje niemal we wszystkich gminach**, co ogranicza potencjał demograficzny regionu.

Przyrost naturalny

- Po 2015 r. obserwowany jest **gwałtowny spadek przyrostu naturalnego** w całej metropolii.
- Większość gmin przeszła z dodatnich wskaźników do wartości **bliskich zeru lub ujemnych**.
- Największe ujemne przyrosty w 2024 r. notują: **Puszczykowo, Śrem, Mosina, Luboń i Poznań**.
- Dodatnie wartości utrzymują tylko **Dopiewo, Kórnik, Kleszczewo, Rokietnica i Tarnowo Podgórne**, ale z tendencją spadkową.
- Oznacza to, że wzrost populacji metropolii napędzany jest **niemal wyłącznie migracjami**, a nie naturalnym przyrostem.

Migracje ludności

- **Migracje są głównym czynnikiem wzrostu ludności** w gminach otaczających Poznań.
- Od 25 lat utrzymuje się **dodatnie saldo migracji w powiecie poznańskim** i ujemne w Poznaniu.
- Największy napływ notują: **Dopiewo, Kórnik, Tarnowo Podgórne, Rokietnica, Komorniki, Suchy Las, Czerwonak**.

- Zjawisko to potwierdza **silny proces suburbanizacji** oraz przesunięcie centrów wzrostu demograficznego poza granice miasta.

Prognozy demograficzne

- Do 2035 r. prognozowany jest **spadek liczby dzieci w wieku 0–14 lat** w większości gmin metropolii.
- **Największe spadki** nastąpią w gminach Śrem, Szamotuły, Oborniki i Czerwonak.
- **Stosunkowo stabilna sytuacja** utrzyma się w gminach podmiejskich przyciągających młode rodziny (Swarzędz, Kórnik, Kleszczewo, Suchy Las).
- powiat poznański pozostanie **jedynym obszarem o wyraźnym wzroście liczby mieszkańców ogółem**, przy równoczesnym spadku liczby dzieci.
- W grupie wiekowej 15–18 lat prognozowany jest **wzrost liczby młodzieży**, zwłaszcza w powiecie poznańskim, co zwiększy presję na szkolnictwo ponadpodstawowe.

Dojazdy uczniów do szkół

- Do szkoły w innej gminie dojeżdża niemal 40 tysięcy uczniów (11 tysięcy uczniów szkół podstawowych oraz 26 tysięcy uczniów szkół ponadpodstawowych).
- **Poznań pełni funkcję dominującego centrum edukacyjnego** – przyciąga tysiące uczniów z całej metropolii
- Gminy podmiejskie, takie jak **Komorniki, Kórnik, Dopiewo, Swarzędz, Rokietnica**, charakteryzują się dużym odpływem uczniów do szkół w Poznaniu.
- **Śrem, Szamotuły, Suchy Las i Oborniki** pełnią rolę lokalnych centrów edukacyjnych – przyciągają uczniów z sąsiednich gmin.
- W szkołach ponadpodstawowych dominacja Poznania jest jeszcze silniejsza – większość młodzieży dojeżdża do liceów i techników w mieście.

Proces suburbanizacji w Metropolii Poznań postępuje systematycznie od początku wieku.

Mieszkańcy Poznania wyprowadzają się do mniejszych gmin, głównie ościennych. Jest to zjawisko typowe dla wielu miast w Polsce i w Europie. Uczestnikami tego procesu są w dużej mierze osoby młode, wychowujące dzieci w wieku szkolnym lub planujące powiększenie rodziny. W konsekwencji w mieście pozostają osoby starsze oraz rezydenci niebędący stałymi mieszkańcami (na przykład studenci). Wraz z migracją rodziców miejsce zamieszkania zmieniają także dzieci.

W rezultacie powinno zmniejszać się zapotrzebowanie na miejsca w szkołach w Poznaniu, a zwiększać w gminach ościennych. Taki proces faktycznie występuje. Jego skala jest jednak w pewnym stopniu łagodzona znaczącym ruchem uczniów dojeżdżających do szkół w mieście.

W wielu małych i średnich miastach w Polsce obserwuje się podobne zjawiska, choć w mniejszej skali. Mieszkańcy miast w obszarze funkcjonalnym Poznania (takich jak Oborniki, Swarzędz, Szamotuły) przeprowadzają się na otaczające je tereny wiejskie. Procesy te wykraczają poza ramy niniejszej analizy, można jednak z dużą pewnością przypuszczać, że mają one istotne znaczenie dla lokalnych społeczności.

Przez kilkanaście lat Poznań rozwiązywał problemy wynikające z powolnego spadku liczby uczniów w szkołach i dzieci w przedszkolach, podczas gdy gminy ościenne (Dopiewo, Tarnowo Podgórne, Rokietnica) rozbudowywały bazę oświatową, by sprostać rosnącym potrzebom. Wiele wskazuje na to, że okres ten dobiega końca.

Wyzwaniem najbliższych lat będzie nadmiar miejsc w szkołach i przedszkolach. Od pięciu lat maleje liczba urodzeń, a prognozy demograficzne nie pozwalają liczyć na szybkie odwrócenie tego trendu – spada zarówno liczba kobiet w wieku prokreacyjnym, jak i przyrost naturalny. Gminy muszą więc wprowadzić mechanizmy pozwalające dostosowywać ofertę oświatową do rzeczywistych

potrzeb. Mieszkańcy przyzwyczajeni do stałej rozbudowy wspomnianej oferty będą musieli zaakceptować konieczność jej ograniczenia.

Problematyczna może stać się migracja oświatowa. Obecnie zjawisko to, ukierunkowane głównie na Poznań, pozwala spełniać oczekiwania mieszkańców, a jednocześnie optymalizować koszty poprzez dopełnianie mniejszych oddziałów w przedszkolach i szkołach podstawowych. Przy zmniejszającej się populacji uczniów prawdopodobne jest pojawienie się dążenia do „zdobycia” maksymalnej liczby wychowanków z sąsiednich gmin w celu ochrony miejsc pracy nauczycieli i innych pracowników szkół. Działania podejmowane w poszczególnych placówkach mogą prowadzić do pogorszenia wskaźników efektywności finansowej.

Efekty zmian ustroju szkolnego z 2016 roku przestały już wpływać na wielkość szkół podstawowych. W poprzednim roku szkoły te ukończyli uczniowie z rocznika 2010. Był to pierwszy „pełny” rocznik dzieci, które rozpoczęły naukę po podniesieniu wieku szkolnego do siedmiu lat. Zmiany te w dalszym ciągu wpływają jednak na liczebność szkół ponadpodstawowych. W klasach trzecich i czwartych uczą się „podwójne” roczniki młodzieży (rozpoczynającej naukę jako sześciolatkowie), natomiast w klasie drugiej – rocznik zmniejszony (uczniowie, którzy wbrew wcześniejszym planom nie poszli do szkół podstawowych jako sześciolatkowie). Uczniowie ci wkrótce ukończą szkoły. Za rok zmniejszy się liczba uczniów liceów ogólnokształcących, a za dwa lata – techników i liceów plastycznych. Dopiero we wrześniu 2027 roku na liczbę uczniów we wszystkich szkołach ponadpodstawowych przestaną wpływać decyzje ustawodawcy z 2016 roku. W tym samym czasie populacja szkolna będzie zmniejszała się systematycznie z przyczyn demograficznych. Oferta szkół ponadpodstawowych również będzie musiała ulec ograniczeniu.

5. Charakterystyka struktury oświatowej w Metropolii

5.1 Edukacja przedszkolna

Wychowanie przedszkolne obejmuje dzieci od początku roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy trzy lata, do końca roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym kończy siedem lat. W przypadku dzieci posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, wychowaniem przedszkolnym może być objęte dziecko w wieku powyżej siedmiu lat, nie dłużej jednak niż do końca roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym kończy dziewiąty rok życia. W uzasadnionych przypadkach wychowaniem przedszkolnym może zostać objęte także dziecko, które ukończyło dwa i pół roku.

Edukacja ta realizowana jest w przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz w innych formach wychowania przedszkolnego (zespołach wychowania przedszkolnego i punktach przedszkolnych). Celem wychowania przedszkolnego jest zapewnienie dzieciom opieki, wspomaganie ich indywidualnego rozwoju, realizacja podstawy programowej oraz przygotowanie do nauki w szkole.

O edukacji przedszkolnej dziecka decydują rodzice. Dziecko sześciolatnie jest jednak obowiązane odbyć roczne przygotowanie przedszkolne. Gmina, na terenie której mieszka dziecko (niezależnie od miejsca zameldowania), ma obowiązek zapewnienia miejsca w przedszkolu każdemu trzylatkowi. Nie musi to być placówka wskazana przez rodziców jako preferowana w procesie rekrutacji, jednak czas jej pracy musi być zbliżony do czasu pracy jednostki, o przyjęcie do której wnioskowali rodzice. Rodzice mogą również ubiegać się o przyjęcie dziecka do jednostki wychowania przedszkolnego poza gminą zamieszkania.

Zapewnienie dzieciom edukacji przedszkolnej jest zadaniem własnym gminy; zadanie to obejmuje również prowadzenie przedszkoli specjalnych. Z tego tytułu od roku 2025 wyliczane są dla każdej gminy kwoty potrzeb edukacyjnych, na zasadach zbliżonych do tych obowiązujących w szkołach. Do końca roku 2024 gminy otrzymywały subwencję oświatową na dzieci sześciolatnie i dotację z tytułu zapewnienia edukacji dzieciom młodszym. Dotacja ta została włączona do porządku prawnego w 2012 roku w celu wyrównania samorządom strat wynikających z ustawowego ograniczenia (do jednej złotówki za godzinę) maksymalnej opłaty, jaką organy prowadzące mogą pobierać od rodziców.

Wychowaniem przedszkolnym na terenie gmin Metropolii Poznań objętych jest około 50 tys. dzieci. Nieznacznie ponad 40 proc. z nich (20,5 tys.) uczęszcza do jednostek w Poznaniu. Zdecydowana większość (46 tys., czyli 93 proc. ogółu) uczęszcza do przedszkoli, a niecałe 6 proc. (2,8 tys.) do oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych. Na terenie gmin funkcjonują również zespoły wychowania przedszkolnego i punkty przedszkolne, w których opiekę otrzymywało 242 dzieci.

Niespełna połowa (49,4 proc.) dzieci uczęszcza do jednostek prowadzonych przez gminy, 26,7 proc. do jednostek publicznych prowadzonych przez inne podmioty, a 24,9 proc. do jednostek niepublicznych.

5.1.1 Sieć przedszkoli, oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz innych formy wychowania przedszkolnego

Sieć jednostek wychowania przedszkolnego w roku szkolnym 2024/25 obejmowała 638 szkół i placówek. W grupie tej znajdowały się 254 jednostki (40 proc.) prowadzone przez gminy (będące z mocy prawa publicznymi) oraz 117 jednostek publicznych (18 proc.) prowadzonych przez inne podmioty. Najliczniejszą grupę – 267 placówek (42 proc.) – stanowiły jednostki niepubliczne.

Zdecydowaną większość podmiotów – 536 (84 proc.) – stanowiły przedszkola. Funkcjonowało również 81 oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych (13 proc.), natomiast pozostałe 21 placówek to inne formy wychowania przedszkolnego.

Tabela 30. Liczba jednostek wychowania przedszkolnego ogółem w latach (z oddziałami przedszkolnymi w szkołach podstawowych)

	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24	2024/25
Buk	6	7	7	6	6
Czerwonak	15	13	13	14	14
Dopiewo	17	17	18	18	18
Kleszczewo	7	7	7	8	8
Komorniki	28	29	29	29	30
Kostrzyn	12	13	13	13	15
Kórnik	25	27	27	27	27
Luboń	22	21	22	21	21
Mosina	23	23	24	23	22
Murowana Goślina	10	10	9	10	9
Oborniki	20	20	20	21	22
Pobiedziska	13	13	13	16	16
Puszczykowo	8	10	10	10	8
Rokietnica	10	10	11	11	11
Skoki	4	4	4	4	5
Stęszew	7	7	7	8	7
Suchy Las	12	14	13	14	14
Swarzędz	38	38	39	37	38
Szamotuły	18	18	18	18	19
Śrem	21	21	22	21	21
Tarnowo Podgórne	24	27	26	27	28
M. Poznań	316	308	286	286	279
Łącznie	656	657	638	642	638

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Informacji Oświatowej (SIO)

Tabela 31. Liczba jednostek wychowania przedszkolnego ogółem w roku szkolnym 2024/25

Jednostki	prowadzone przez gminę	publiczne prowadzone przez inne podmioty	niepubliczne	Łącznie
Buk	3	2	1	6
Czerwonak	4	3	7	14
Dopiewo	5	7	6	18
Kleszczewo	2	3	3	8
Komorniki	10	13	7	30
Kostrzyn	5	2	8	15
Kórnik	10	8	9	27
Luboń	4	7	10	21
Mosina	13	2	7	22
Murowana Goślina	1	4	4	9
Oborniki	13	5	4	22
Pobiedziska	6	6	4	16
Puszczykowo	2	1	5	8
Rokietnica	3	5	3	11
Skoki	1	1	3	5
Stęszew	4	0	3	7
Suchy Las	3	1	10	14
Swarzędz	11	12	15	38
Szamotuły	12	0	7	19
Śrem	10	2	9	21
Tarnowo Podgórne	10	9	9	28
M. Poznań	122	24	133	279
Łącznie	254	117	267	638

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Informacji Oświatowej (SIO)

Tabela 32. Jednostki wychowania przedszkolnego w roku szkolnym 2024/25 wg typu

	Przedszkola	Oddziały przedszkolne	Punkty przedszkolne	Łącznie
Buk	4	2	0	6
Czerwonak	13	0	1	14
Dopiewo	17	1	0	18
Kleszczewo	8	0	0	8
Komorniki	22	7	1	30
Kostrzyn	10	4	1	15
Kórnik	19	6	2	27
Luboń	17	4	0	21
Mosina	14	8	0	22
Murowana Goślina	8	1	0	9
Oborniki	17	4	1	22
Pobiedziska	13	3	0	16
Puszczykowo	6	2	0	8
Rokietnica	11	0	0	11
Skoki	4	0	1	5
Stęszew	7	0	0	7
Suchy Las	12	1	1	14
Swarzędz	33	5	0	38
Szamotuły	12	6	1	19
Śrem	14	6	1	21
Tarnowo Podgórne	21	5	2	28
M. Poznań	254	16	9	279
Łącznie	536	81	21	638

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Informacji Oświatowej (SIO)

5.1.2 Dzieci objęte edukacją przedszkolną

Wychowaniem przedszkolnym na terenie gmin Metropolii Poznań **objętych jest około 50 tys. dzieci**. Nieznacznie ponad 40 proc. z nich (20,5 tys.) uczęszcza do jednostek w Poznaniu. Zdecydowana większość (46 tys., czyli 93 proc. ogółu) korzysta z przedszkoli, a niespełna 6 proc. (2,8 tys.) z oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych. Na terenie gmin funkcjonują również zespoły wychowania przedszkolnego i punkty przedszkolne, w których z opieki korzysta 242 dzieci.

Niespełna połowa (49,4 proc.) dzieci uczęszcza do jednostek prowadzonych przez gminy. Do placówek publicznych prowadzonych przez inne podmioty uczęszcza 26,7 proc. wychowanków, a do jednostek niepublicznych – 24,9 proc.

Tabela 33. Liczba dzieci objętych edukacją przedszkolną ogółem w latach

	2020	2021	2022	2023	2024
Buk	603	660	725	711	673
Czerwonak	1 165	1 158	1 151	1 135	1 075
Dopiewo	2 004	2 109	2 184	2 174	2 091
Kleszczewo	623	650	702	723	750
Komorniki	2 277	2 287	2 365	2 304	2 103
Kostrzyn	789	879	925	1 032	1 051
Kórnik	1 836	2 109	2 312	2 360	2 271
Luboń	1 655	1 673	1 678	1 642	1 517
Mosina	1 576	1 583	1 658	1 573	1 509
Murowana Goślina	728	764	774	762	661
Oborniki	1 531	1 536	1 550	1 519	1 494
Pobiedziska	874	928	998	1 020	1 031
Puszczykowo	451	475	483	423	377
Rokietnica	1 171	1 237	1 359	1 375	1 344
Skoki	421	457	492	484	459
Stęszew	630	658	696	695	671
Suchy Las	1 109	1 175	1 207	1 211	1 149
Swarzędz	2 833	2 929	3 104	2 996	2 941
Szamotuły	1 197	1 262	1 317	1 303	1 238
Śrem	2 116	2 147	2 180	2 119	2 047
Tarnowo Podgórne	1 991	2 136	2 280	2 182	2 148
M. Poznań	21 398	21 663	22 676	21 853	20 483
Łącznie	48 978	50 475	52 816	51 596	49 083

Tabela 34. Liczba dzieci objętych edukacją przedszkolną w roku szkolnym 2024/25 wg typu jednostki

	Przedszkola	Oddziały przedszkolne	Inne formy	Łącznie
Buk	587	86	0	673
Czerwonak	1 067	0	8	1 075
Dopiewo	2 042	49	0	2 091
Kleszczewo	750	0	0	750
Komorniki	1 742	338	23	2 103
Kostrzyn	971	76	4	1 051
Kórnik	2 091	156	24	2 271
Luboń	1 474	43	0	1 517
Mosina	1 166	343	0	1 509
Murowana Goślina	650	11	0	661
Oborniki	1 336	147	11	1 494
Pobiedziska	984	47	0	1 031
Puszczykowo	306	71	0	377
Rokietnica	1 344	0	0	1 344
Skoki	456	0	3	459
Stęszew	671	0	0	671
Suchy Las	1 131	5	13	1 149
Swarzędz	2 820	121	0	2 941
Szamotuły	853	379	6	1 238
Śrem	1 747	292	8	2 047
Tarnowo Podgórne	1 965	153	30	2 148
M. Poznań	19 877	494	112	20 483
Łącznie	46 030	2 811	242	49 083

Tabela 35. Liczba dzieci objętych edukacją w przedszkolach przedszkolną wg typu organu prowadzącego w roku szkolnym 2024/25

Przedszkola	publiczne prowadzone przez gminę	publiczne prowadzone przez inne podmioty	niepubliczne	Łącznie
Buk	295	253	125	673
Czerwonak	458	351	266	1 075
Dopiewo	724	1 084	283	2 091
Kleszczewo	253	337	160	750
Komorniki	740	1 126	237	2 103
Kostrzyn	319	347	385	1 051
Kórnik	872	1 062	337	2 271
Luboń	344	836	337	1 517
Mosina	715	330	464	1 509
Murowana Goślina	11	354	296	661
Oborniki	981	422	91	1 494
Pobiedziska	418	497	116	1 031
Puszczykowo	71	62	244	377

Rokietnica	508	709	127	1 344
Skoki	176	118	165	459
Stęszew	560	0	111	671
Suchy Las	576	212	361	1 149
Swarzędz	705	1 375	861	2 941
Szamotuły	924	0	314	1 238
Śrem	973	238	836	2 047
Tarnowo Podgórne	823	972	353	2 148
M. Poznań	12 787	2 442	5 254	20 483
Łącznie	24 233	13 127	11 723	49 083

Tabela 36. Średnia liczba dzieci w przedszkolu prowadzonym przez gminę

	2020	2021	2022	2023	2024
Buk	159	145	149	237	209
Czerwonak	112	112	117	115	115
Dopiewo	145	146	147	147	145
Kleszczewo	142	144	170	147	127
Komorniki	110	108	110	109	105
Kostrzyn	180	178	206	232	243
Kórnik	184	172	171	188	179
Luboń	164	167	165	169	156
Mosina	71	73	74	72	74
Murowana Goślina	0	0	0	0	0
Oborniki	96	94	95	89	85
Pobiedziska	121	124	126	126	124
Puszczykowo	0	0	0	0	0
Rokietnica	151	164	180	176	169
Skoki	175	175	177	177	176
Stęszew	145	145	150	144	140
Suchy Las	197	199	203	201	192
Swarzędz	100	98	98	97	97
Szamotuły	90	89	93	94	91
Śrem	173	174	175	177	170
Tarnowo Podgórne	138	134	134	136	134
M. Poznań	114	113	118	114	107

Kartogram 9. Średnia liczba dzieci w przedszkolu prowadzonym przez gminę w roku 2020 oraz 2024

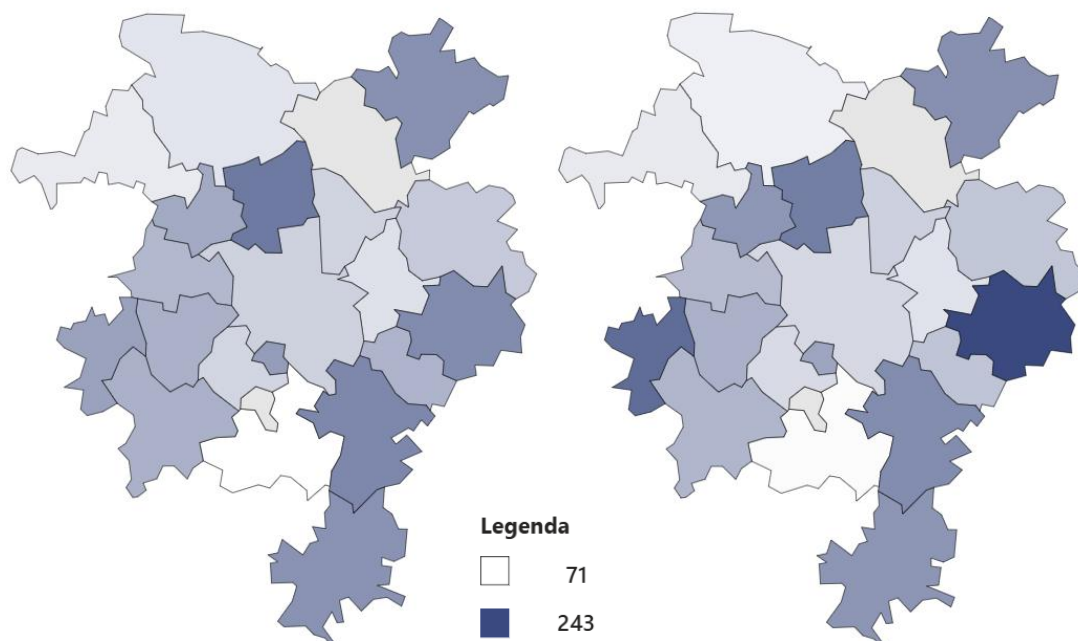

Tabela 37. Średnia liczba dzieci w oddziałach przedszkolnych w szkole podstawowej

	2020	2021	2022	2023	2024
Buk	48	50	49	49	43
Czerwonak	19	0	0	0	0
Dopiewo	0	0	0	0	0
Kleszczewo	0	0	0	0	0
Komorniki	73	70	65	69	54
Kostrzyn	23	26	28	21	19
Kórnik	28	34	32	25	26
Luboń	17	19	20	14	16
Mosina	47	40	45	43	43
Murowana Goślina	0	0	0	10	11
Oborniki	49	38	40	41	45
Pobiedziska	22	17	16	14	16
Puszczykowo	34	28	45	37	36
Rokietnica	0	0	0	0	0
Skoki	0	0	0	0	0
Stęszew	8	11	14	12	0
Suchy Las	0	0	0	0	0
Swarzędz	27	26	33	30	24
Szamotuły	59	65	71	70	63
Śrem	38	37	40	44	49
Tarnowo Podgórne	37	37	38	36	31
M. Poznań	24	25	48	47	28

Kartogram 10. Średnia liczba dzieci w oddziałach przedszkolnych w szkole podstawowej

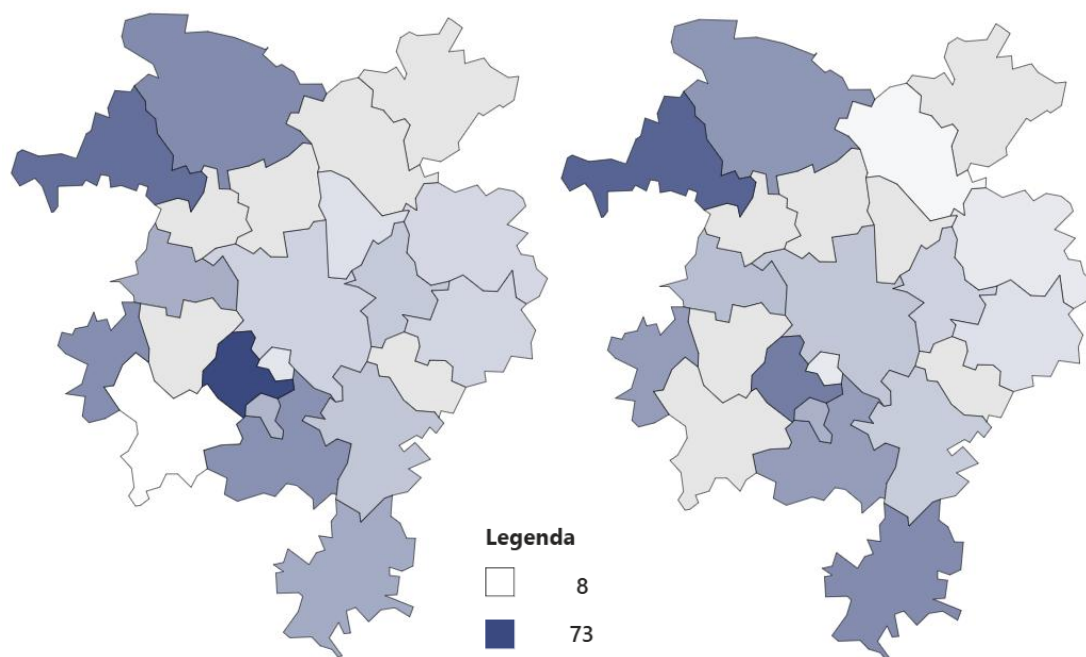

Tabela 38. Współczynnik skolaryzacji netto dla edukacji przedszkolnej

	2020	2021	2022	2023	2024
Buk	93,3	97,3	109,2	110,3	108,3
Czerwonak	88,6	90,6	95,3	97,3	100,3
Dopiewo	86,0	88,0	89,3	90,9	93,1
Kleszczewo	91,4	86,7	93,1	91,9	95,3
Komorniki	83,8	86,3	90,7	93,4	93,3
Kostrzyn	75,2	80,3	83,8	91,7	93,2
Kórnik	81,5	87,8	93,2	95,5	95,2
Luboń	102,7	104,6	111,5	114,3	118,8
Mosina	79,6	81,9	86,1	86,6	89,2
Murowana Goślina	88,3	94,0	94,7	96,0	95,4
Oborniki	88,8	87,9	92,1	93,0	94,1
Pobiedziska	86,9	90,0	98,2	100,1	100,8
Puszczykowo	123,9	127,1	143,4	135,6	115,1
Rokietnica	78,5	79,7	87,5	88,0	89,1
Skoki	82,9	79,6	86,2	85,4	86,9
Stęszew	87,9	90,4	97,4	100,6	100,9
Suchy Las	103,1	108,9	116,4	124,4	125,5
Swarzędz	93,2	96,5	102,1	103,3	106,0
Szamotuły	86,5	90,1	96,8	97,2	100,6
Śrem	100,3	99,7	103,3	103,1	105,5
Tarnowo Podgórne	100,6	106,5	112,7	108,9	112,1
M. Poznań	103,4	105,3	111,5	110,7	104,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Monitorowania Usług Publicznych (smup.gov.pl)

Kartogram 11. Współczynnik skolaryzacji netto dla edukacji przedszkolnej w roku 2020 oraz 2024

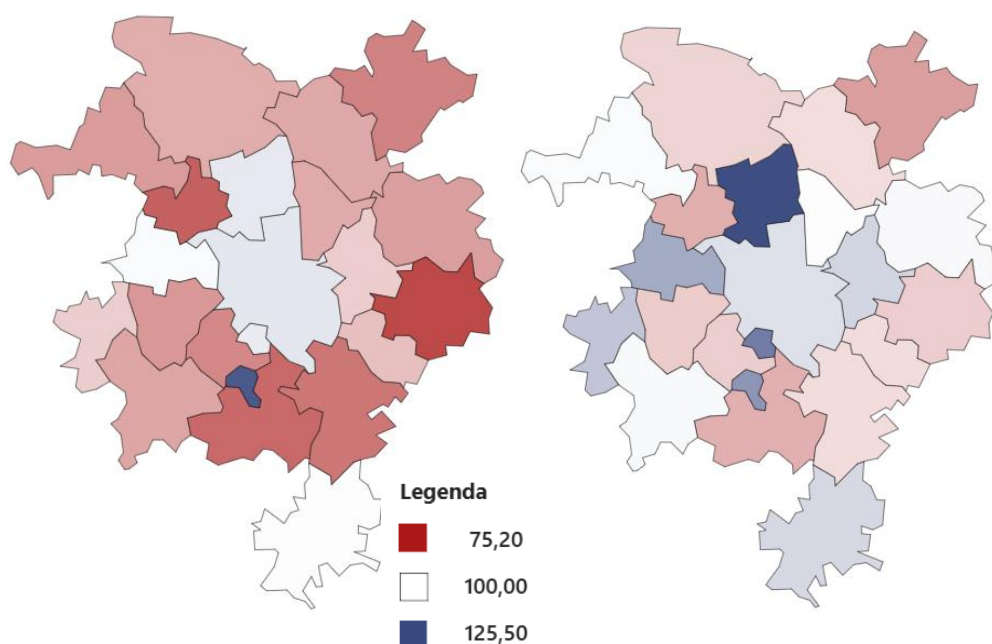
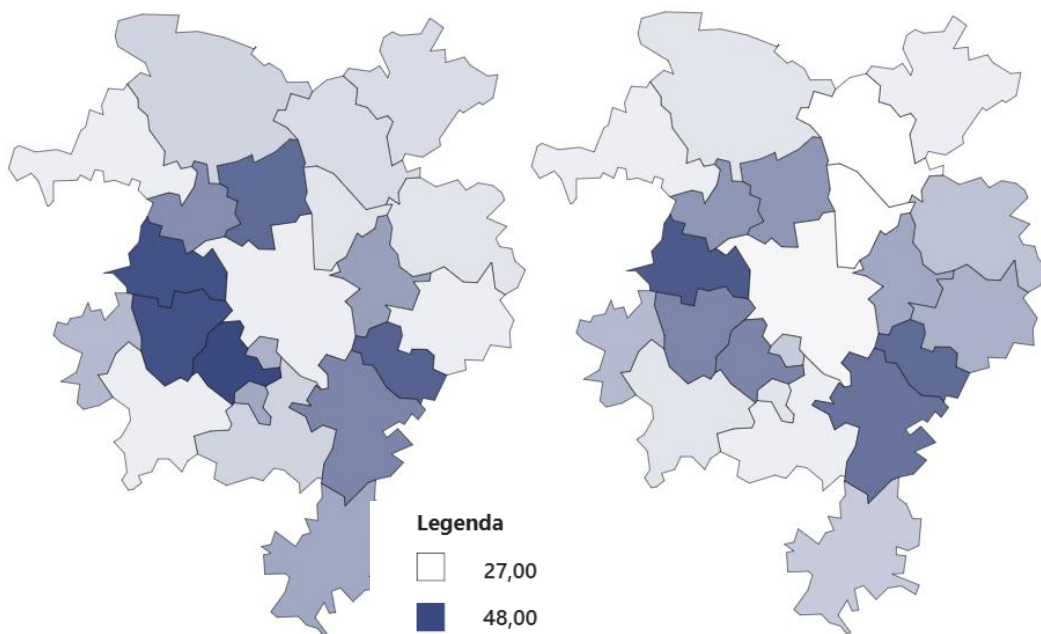

Tabela 39. Liczba dzieci objętych edukacją przedszkolną na 1000 ludności w roku 2024

Dzieci objęte edukacją przedszkolną na 1000 ludności	3-5 lat	6 lat
Buk	35	15
Czerwonak	27	10
Dopiewo	41	15
Kleszczewo	44	16
Komorniki	41	15
Kostrzyn	36	13
Kórnik	43	16
Luboń	33	12
Mosina	29	12
Murowana Goślina	27	11
Oborniki	30	12
Pobiedziska	34	12
Puszczykowo	30	10
Rokietnica	39	13
Skoki	29	13
Stęszew	30	12
Suchy Las	39	15
Swarzędz	37	14
Szamotuły	29	12
Śrem	33	14
Tarnowo Podgórne	46	17
M. Poznań	28	10

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Systemu Monitorowania Usług Publicznych (smup.gov.pl)

Kartogram 12. Dzieci w wieku 3-5 lat objęte edukacją przedszkolną na 1000 ludności w roku 2020 oraz 2024

5.1.3 Oddziały przedszkolne

Edukacja przedszkolna w Metropolii realizowana była w ponad 2500 oddziałach. Zdecydowaną większość z nich (93 proc.) stanowiły oddziały w przedszkolach. Pozostała część to głównie oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych, funkcjonowały również pojedyncze punkty przedszkolne.

Co do zasady oddziały przedszkolne są liczne. Średnia wielkość oddziału w placówkach prowadzonych przez gminy była stabilna i utrzymywała się w przedziale 20–25 dzieci.

Tabela 40. Liczba oddziałów przedszkolnych ogółem (razem z oddziałami przedszkolnymi w szkołach podstawowych) w latach

	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24	2024/25
Buk	27	29	32	31	30
Czerwonak	57	56	56	56	54
Dopiewo	95	96	102	100	98
Kleszczewo	30	31	32	37	37
Komorniki	115	112	110	108	110
Kostrzyn	41	46	47	52	54
Kórnik	90	105	111	111	110
Luboń	76	85	83	82	80
Mosina	78	74	79	76	74
Murowana Goślina	33	33	33	34	30
Oborniki	78	80	75	73	74
Pobiedziska	41	44	45	48	49
Puszczykowo	23	28	26	28	23
Rokietnica	58	60	64	65	65
Skoki	20	23	24	23	23
Stęszew	32	33	34	36	33
Suchy Las	57	63	64	65	67
Swarzędz	138	139	144	139	144
Szamotuły	64	65	64	66	65
Śrem	105	109	106	111	111
Tarnowo Podgórne	98	105	105	105	104
M. Poznań	1 119	1 118	1 120	1 119	1 069
Łącznie	2 475	2 534	2 556	2 565	2 504

Tabela 41. Liczba oddziałów przedszkolnych w podziale wg typu w roku szkolnym 2024/25

	Przedszkola	Oddziały przedszkolne	Punkty przedszkolne	Łącznie
Buk	26	4	0	30
Czerwonak	53	0	1	54
Dopiewo	96	2	0	98
Kleszczewo	37	0	0	37
Komorniki	91	18	1	110
Kostrzyn	48	5	1	54
Kórnik	100	8	2	110
Luboń	76	4	0	80
Mosina	59	15	0	74
Murowana Goślina	29	1	0	30
Oborniki	66	7	1	74
Pobiedziska	46	3	0	49
Puszczykowo	19	4	0	23
Rokietnica	65	0	0	65
Skoki	22	0	1	23
Stęszew	33	0	0	33
Suchy Las	65	1	1	67
Swarzędz	138	6	0	144
Szamotuły	46	18	1	65
Śrem	95	15	1	111
Tarnowo Podgórne	95	7	2	104
M. Poznań	1 031	29	9	1 069
Łącznie	2 336	147	21	2 504

Tabela 42. Średnia wielkość oddziału w przedszkolach w latach

	2020	2021	2022	2023	2024
Buk	22,3	22,8	22,7	22,9	22,4
Czerwonak	20,4	20,7	20,6	20,3	19,9
Dopiewo	21,1	22,0	21,4	21,7	21,3
Kleszczewo	20,8	21,0	21,9	19,5	20,3
Komorniki	19,8	20,4	21,3	21,0	19,2
Kostrzyn	19,2	19,1	19,7	19,8	19,5
Kórnik	20,4	20,1	20,8	21,3	20,7
Luboń	20,7	18,8	19,5	19,3	18,4
Mosina	20,3	21,5	21,1	20,8	20,4
Murowana Goślina	22,1	23,2	23,5	22,4	22,0
Oborniki	19,6	19,2	20,7	20,8	20,2
Pobiedziska	21,3	21,1	22,2	21,3	21,0
Puszczykowo	19,6	17,1	19,7	16,6	16,4
Rokietnica	20,2	20,6	21,2	21,2	20,7
Skoki	21,1	19,9	20,5	21,0	20,0
Stęszew	19,7	19,9	20,5	19,3	20,3
Suchy Las	19,5	18,7	18,9	18,6	17,3

Swarzędz	20,4	20,8	21,1	20,2	19,1
Szamotuły	18,7	19,4	20,6	19,7	19,0
Śrem	20,2	19,7	20,6	19,4	18,4
Tarnowo Podgórne	20,3	20,3	21,7	20,8	20,9
M. Poznań	18,4	18,7	19,5	18,8	18,4

Tabela 43. Średnia wielkość oddziału w przedszkolu prowadzonym przez gminę w latach

	2020	2021	2022	2023	2024
Buk	22,6	24,1	24,8	23,7	23,2
Czerwonak	23,6	23,5	23,3	24,2	24,1
Dopiewo	24,1	24,3	24,5	24,5	24,1
Kleszczewo	23,7	22,1	24,2	22,6	23,0
Komorniki	23,1	22,8	23,2	22,8	22,1
Kostrzyn	22,5	22,3	22,9	23,2	22,1
Kórnik	23,0	23,7	22,8	22,8	23,1
Luboń	21,8	23,8	23,6	24,1	22,3
Mosina	22,1	22,9	23,0	22,5	23,3
Murowana Goślina	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Oborniki	20,8	18,9	20,6	21,2	20,7
Pobiedziska	21,4	21,9	22,2	22,2	21,8
Puszczykowo	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Rokietnica	21,6	21,4	23,4	24,0	23,1
Skoki	25,0	25,0	25,3	25,3	25,1
Stęszew	21,4	20,6	21,5	20,6	21,5
Suchy Las	21,9	22,9	23,5	23,2	22,2
Swarzędz	23,1	23,5	23,6	23,2	23,4
Szamotuły	21,6	21,4	22,3	22,4	21,8
Śrem	22,3	22,4	22,6	22,8	22,0
Tarnowo Podgórne	24,3	24,0	24,0	24,2	23,9
M. Poznań	22,8	22,7	23,6	22,8	22,4

Kartogram 13. Średnia wielkość oddziału w przedszkolu prowadzonym przez gminę w roku 2020 oraz 2024

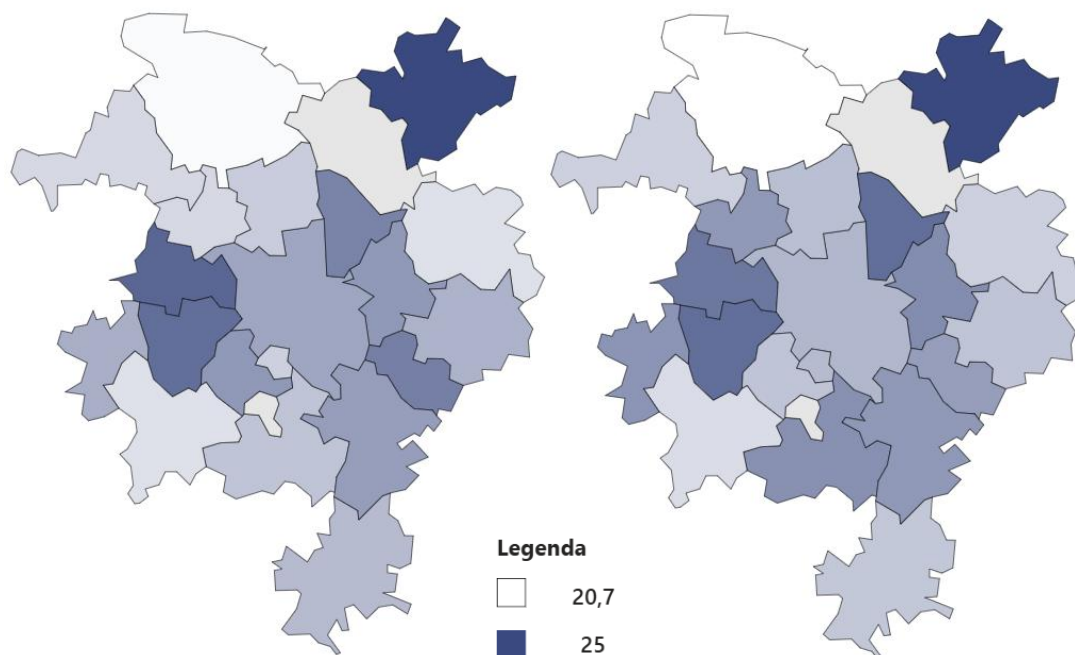
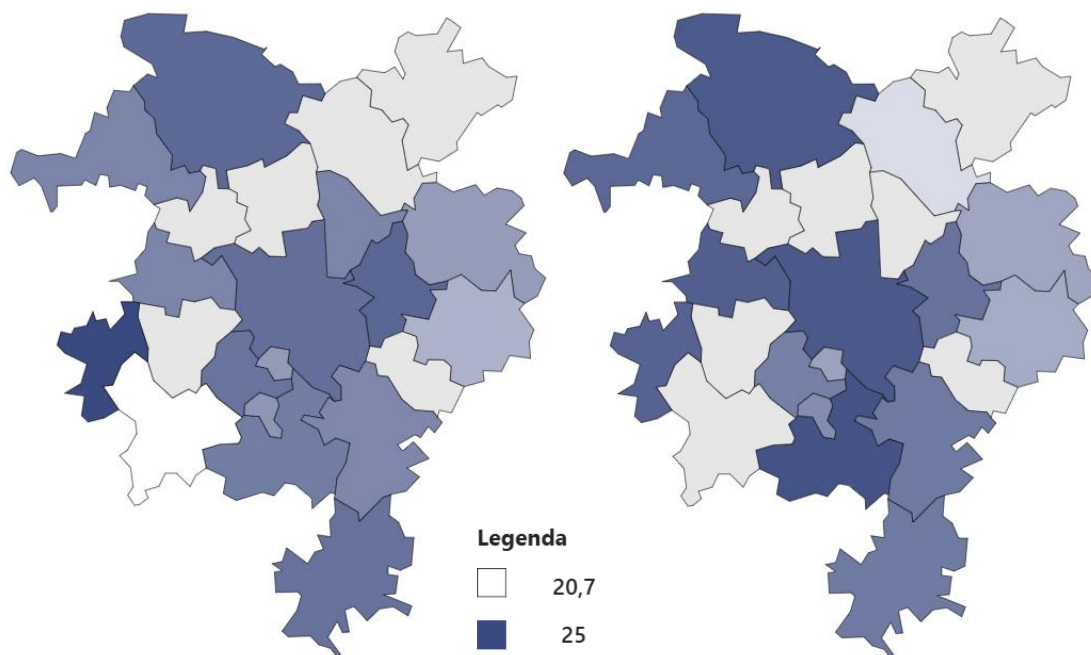

Tabela 44. Średnia wielkość oddziału przedszkolnego w szkole podstawowej prowadzonej przez gminę w latach

	2020	2021	2022	2023	2024
Buk	23,8	25,0	24,3	24,5	21,5
Czerwonak	18,5	0,0	0,0	0,0	0,0
Dopiewo	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Kleszczewo	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Komorniki	20,0	20,9	21,8	22,8	18,9
Kostrzyn	14,6	14,6	20,0	16,8	15,2
Kórnik	18,3	18,6	19,3	19,0	19,5
Luboń	16,7	19,3	19,7	14,3	16,0
Mosina	19,2	21,2	21,5	22,8	22,9
Murwana Goślina	0,0	0,0	0,0	10,0	11,0
Oborniki	21,0	22,6	23,8	20,7	22,3
Pobiedziska	16,5	16,7	16,0	13,7	15,7
Puszczykowo	17,0	14,0	22,5	18,5	17,8
Rokietnica	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Skoki	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Stęszew	8,0	11,0	14,0	12,0	0,0
Suchy Las	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Swarzędz	21,2	19,1	20,6	21,4	20,2
Szamotuły	18,5	19,6	21,2	20,9	21,1
Śrem	20,2	19,9	20,2	20,4	19,5
Tarnowo Podgórne	18,5	20,1	23,9	22,5	21,9
M. Poznań	20,4	20,1	23,9	23,4	22,4

Kartogram 14. Średnia wielkość oddziału przedszkolnego w szkole podstawowej prowadzonej przez gminę w roku 2020 oraz 2024

5.1.4 Przedszkola prowadzone przez inne podmioty

Rola niesamorządowej edukacji przedszkolnej jest istotna. Odsetek dzieci uczęszczających do jednostek prowadzonych przez inne podmioty utrzymuje się na wysokim poziomie. W 2024 roku wskaźnik ten wahał się od 16 proc. w gminie Stęszew do aż 98 proc. w Murowanej Goślinie. W dwóch trzecich gmin udział ten przekroczył połowę.

Tabela 45. Liczba publicznych jednostek wychowania przedszkolnego prowadzonych przez inne podmioty w latach

	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24	2024/25
Buk	1	2	2	2	2
Czerwonak	3	3	3	3	3
Dopiewo	6	6	7	7	7
Kleszczewo	2	2	2	3	3
Komorniki	13	13	13	13	13
Kostrzyn	1	1	1	2	2
Kórnik	4	7	7	8	8
Luboń	7	7	7	7	7
Mosina	2	2	2	2	2
Murowana Goślina	5	5	5	5	4
Oborniki	4	4	4	4	5
Pobiedziska	4	4	4	6	6
Puszczykowo	1	1	1	1	1
Rokietnica	4	4	5	5	5
Skoki	1	1	1	1	1
Suchy Las	1	1	1	1	1
Swarzędz	11	11	11	11	12
Śrem	2	2	2	2	2
Tarnowo Podgórne	6	9	9	9	9
M. Poznań	24	24	24	24	24
Łącznie	102	109	111	116	117

Tabela 46. Liczba niepublicznych jednostek wychowania przedszkolnego w latach

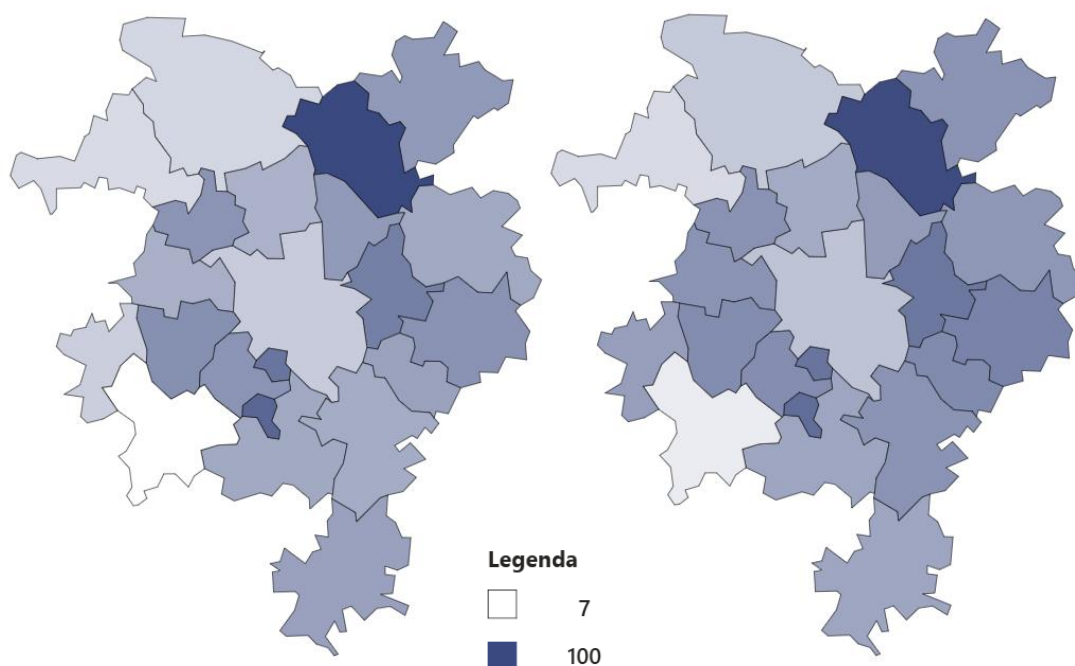
	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24	2024/25
Buk	1	1	1	1	1
Czerwonak	6	6	6	7	7
Dopiewo	6	6	6	6	6
Kleszczewo	3	3	3	3	3
Komorniki	5	6	6	6	7
Kostrzyn	5	6	6	6	8
Kórnik	10	10	10	9	9
Luboń	10	9	10	9	10
Mosina	7	7	8	7	7
Murowana Goślina	5	5	4	4	4
Oborniki	3	3	3	4	4

Pobiedziska	3	3	3	4	4
Puszczykowo	5	7	7	7	5
Rokietnica	3	3	3	3	3
Skoki	2	2	2	2	3
Stęszew	2	2	2	3	3
Suchy Las	8	10	9	10	10
Swarzędz	14	15	17	15	15
Szamotuły	6	6	6	6	7
Śrem	8	8	9	9	9
Tarnowo Podgórne	6	7	7	8	9
M. Poznań	137	136	139	139	133
Łącznie	255	261	267	268	267

Tabela 47. Odsetek dzieci objętych edukacją przedszkolną w jednostkach prowadzonych przez inne podmioty w latach

	2020	2021	2022	2023	2024
Buk	31,7	41,1	45,5	52,9	56,2
Czerwonak	58,4	61,4	59,5	59,5	57,4
Dopiewo	63,9	65,4	66,4	66,2	65,4
Kleszczewo	54,4	55,8	51,7	59,3	66,3
Komorniki	61,4	62,8	64,8	63,3	64,8
Kostrzyn	62,4	64,8	62,6	69,4	69,6
Kórnik	49,6	57,7	62,1	61,7	61,6
Luboń	77,2	76,6	76,8	76,9	77,3
Mosina	50,8	54,1	53,1	52,4	52,6
Murowana Goślina	100	100	100	98,7	98,3
Oborniki	27,8	31,3	31,3	33,2	34,3
Pobiedziska	50,9	54,4	57,4	59,0	59,5
Puszczykowo	84,9	88,2	81,4	82,5	81,2
Rokietnica	61,2	60,1	60,3	61,6	62,2
Skoki	58,4	61,7	64,0	63,4	61,7
Stęszew	7,0	10,5	11,6	15,4	16,5
Suchy Las	46,6	49,3	49,5	50,2	49,9
Swarzędz	72,1	74,7	75,7	75,6	76,0
Szamotuły	25,4	26,6	25,5	24,9	25,4
Śrem	54,9	55,6	54,9	54,2	52,5
Tarnowo Podgórne	47,3	58,2	62,1	60,7	61,7
M. Poznań	33,4	35,0	37,4	37,5	37,6

Kartogram 15. Odsetek dzieci objętych edukacją przedszkolną w jednostkach prowadzonych przez inne podmioty w roku 2020 i 2024

5.1.5 Podsumowanie

Edukacja przedszkolna w gminach Metropolii jest dobrze zorganizowana. Placówki są relatywnie duże, oddziały racjonalne pod względem ekonomicznym i rozmieszczone w taki sposób, że większość mieszkańców ma do nich blisko. Cechą charakterystyczną lokalnego systemu jest znaczący udział jednostek niepublicznych. Co drugie dziecko (51 proc.) mieszkające w Metropolii uczęszcza do przedszkola prowadzonego przez inne podmioty. Dla porównania w aglomeracji wrocławskiej⁹ gminy zapewniają miejsca dla 56 proc. dzieci. Wśród organów prowadzących niesamorządowe przedszkola dominują osoby fizyczne, które zapewniają miejsca dla 30 proc. dzieci (w aglomeracji wrocławskiej – 18 proc.), oraz spółki prawa handlowego – 10 proc. (w porównaniu do 15 proc. we Wrocławiu). Udział dzieci w przedszkolach niepublicznych jest zbliżony w obu aglomeracjach – w obu przypadkach co czwarte dziecko uczęszcza do takiej placówki.

Edukacja przedszkolna zorganizowana w przedszkolach to co do zasady najkorzystniejsze rozwiązanie dla rodziców. Placówki te funkcjonują dłużej, a jako jednostki wyspecjalizowane gwarantują zazwyczaj warunki lepiej dostosowane do potrzeb rodzin. W przeciwieństwie do niektórych szkół podstawowych są one jednostkami nieferyjnymi, dzięki czemu zapewniają opiekę przez cały rok. Przewagi te nie są jednak regułą, gdyż oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych mogą zapewniać analogiczne warunki i godziny pracy. W praktyce jednak w wielu rejonach Polski oddziały przedszkolne funkcjonują w czasie trwania zajęć dydaktycznych w szkołach, a dzieciom zapewniana jest opieka tylko przez 5 godzin. Pozostały czas spędzają one w świetlicy szkolnej.

Jak pokazują prognozy demograficzne, liczba dzieci w przedszkolach będzie malała. Okres dynamicznego wzrostu liczby ludności gmin w Metropolii wydaje się dobiegać końca. Spadek liczby dzieci w wieku przedszkolnym sprawi, że podaż miejsc w placówkach przewyższy popyt. Konieczne będzie zatem ograniczanie oferty – początkowo poprzez redukcję liczby oddziałów, a w perspektywie czterech lat również liczby przedszkoli. Prognozuje się likwidację około 400 oddziałów, co przekłada się na redukcję nawet 800 etatów nauczycielskich i kilkuset etatów pracowników obsługi. To proces nieznan dotychczas systematycznie rozwijającym się przedszkolom w Metropolii. Jest to wyzwanie trudne, do którego gminy muszą przygotować się już dziś. Niezbędne jest informowanie mieszkańców, ale również ograniczenie skali inwestycji w placówkach, które w przyszłości będą musiały zostać zlikwidowane.

Wpływ edukacji niesamorządowej na finanse samorządów zależeć będzie od działań JST. Jeśli w gminnych przedszkolach utrzymane zostaną wskaźniki organizacyjne, a prowadzone przez gminy oddziały będą likwidowane proporcjonalnie do spadku liczby dzieci, gminy na tym skorzystają, a skutki ograniczenia oferty dotkną jednostek samorządowych tylko częściowo. Jeśli jednak przy malejącej liczbie dzieci liczba oddziałów zostanie utrzymana, wzrośnie kwota wydatków bieżących przypadająca na jedno dziecko. W konsekwencji wzrośnie kwota dotacji udzielanych podmiotom niepublicznym, a samorząd lokalny będzie musiał ponieść wyższe koszty w obu tych przypadkach.

⁹ Przyjęto, że aglomeracja wrocławska to Wrocław oraz sąsiadujące powiaty: średzki, trzebnicki, wrocławski.

5.2 Szkoły podstawowe

Edukacja w szkole podstawowej obejmuje obecnie dzieci i młodzież od początku roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy siedem lat, do ukończenia szkoły podstawowej lub ukończenia 18. roku życia. W przypadku osób posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego ze względu na niepełnosprawność można przedłużyć okres nauki o trzy lata: o jeden rok na I etapie edukacyjnym (w klasach I–III) oraz o dwa lata na II etapie edukacyjnym (w klasach IV–VIII).

Dzieci i młodzież zamieszkujące na terenie Polski objęte są **obowiązkiem szkolnym**. Na podstawie art. 41 ustawy Prawo oświatowe dyrektorzy publicznych szkół podstawowych kontrolują spełnianie tego obowiązku przez dzieci zamieszkałe w obwodach tych szkół, a gmina kontroluje spełnianie obowiązku nauki przez młodzież zamieszkałą na jej terenie. Jeśli dyrektor szkoły nie posiada informacji o miejscu nauki dziecka zamieszkałego w obwodzie, zobowiązany jest podjąć działania w celu ustalenia stanu faktycznego. Jeśli wie, że w obwodzie jego szkoły mieszka dziecko nieuczęszczające do placówki oświatowej, podejmuje interwencję, która w skrajnym przypadku może skutkować ograniczeniem lub odebraniem praw rodzicielskich.

Obowiązek szkolny to jednak zobowiązanie nałożone również na szkoły. Publiczna szkoła podstawowa (a takimi są placówki prowadzone przez gminy) musi zapewnić miejsce nauki każdemu dziecku, którego rodzice oświadczą, że mieszkają w jej obwodzie. Gmina może oczywiście – i powinna – weryfikować prawdziwość takiego oświadczenia, ale dopóki nie zostanie ona podważona, szkoła zobowiązana jest przyjąć ucznia. Kluczowy jest bowiem tutaj zapis o dzieciach **zamieszkałych** w obwodach szkół.

Obowiązek szkolny może być realizowany w szkole obwodowej, innej szkole publicznej, szkole niepublicznej (w gminie zamieszkania dziecka lub poza jej granicami) albo w ramach edukacji domowej (za zgodą dyrektora). Istotne jest to, że jedynie pierwsza z wymienionych szkół ma obowiązek przyjęcia dziecka. Nauka w pozostałych placówkach podejmowana jest zawsze na wniosek rodziców i za zgodą dyrektora.

Gmina zobowiązana jest więc jedynie do zapewnienia miejsca nauki dzieciom zamieszkałym na jej terenie, przy czym każdemu z nich w jednej szkole – właściwej według miejsca zamieszkania. Przyjmowanie do szkół podstawowych uczniów spoza obwodu, w szczególności zamieszkałych poza terenem gminy, jest dobrowolną, choć powszechną i zazwyczaj dobrą praktyką dyrektorów i organów prowadzących.

Istnieje jeszcze jeden, niemierzalny czynnik, jakim jest wzrost wagi przykładanej przez rodziców do jakości edukacji. Powodowani różnymi motywami rodzice coraz częściej **wiedzą**, do której szkoły powinno uczęszczać ich dziecko, i są w stanie zrobić wiele, by swoje przekonanie wprowadzić w życie. Są gotowi włożyć wiele wysiłku, by doprowadzić do przyjęcia dziecka do wskazanej przez nich placówki. Determinacja ta bywa na tyle duża, że rodzice sześciolatków decydują się złożyć niezgodne z prawdą oświadczenie o miejscu zamieszkania, narażając się na poważne konsekwencje prawne (zgodnie z art. 233 Kodeksu karnego).

Zapewnienie dzieciom i młodzieży edukacji w szkołach podstawowych jest zadaniem własnym gminy. W przeciwieństwie do przedszkoli, zadanie to nie obejmuje prowadzenia szkół specjalnych – leży to w gestii powiatu. **Jeśli uczeń szkoły podstawowej posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego** podejmie naukę w szkole specjalnej, wydatki co do zasady ponosi powiat. Jeśli jednak uczęszcza on do szkoły ogólnodostępnej (również do oddziału integracyjnego), koszty związane z dostosowaniem metod i warunków nauki ponosi organ prowadzący szkołę podstawową, czyli gmina. Czyni to bezpośrednio w swojej szkole lub pośrednio, udzielając wyższych dotacji innemu organowi.

Z tytułu zapewnienia edukacji dla każdej gminy wyliczane są kwoty potrzeb edukacyjnych (do roku 2024 – subwencji oświatowej). Środki te naliczane są na uczniów uczęszczających do szkół na terenie danej gminy, niezależnie od ich miejsca zamieszkania.

Gmina musi prowadzić przynajmniej jedną szkołę podstawową. Na jej terenie mogą funkcjonować także publiczne i niepubliczne szkoły podstawowe prowadzone przez inne podmioty.

Niesamorządowe szkoły podstawowe otrzymują od gminy dotację.

Ostatnia dekada była okresem dynamicznych zmian ustroju szkolnego, który w znaczący sposób wpłynął na kształt szkół podstawowych:

- Wrzesień 2014 – początek obniżania wieku szkolnego: obowiązek szkolny obejmuje dzieci siedmioletnie oraz „starsze” sześciolatki (urodzone od 1 stycznia do 30 czerwca 2008 roku); w konsekwencji dzieci te przestają uczęszczać do przedszkoli.
- Wrzesień 2015 – koniec obniżania wieku szkolnego: obowiązek szkolny obejmuje dzieci siedmioletnie, „młodsze” siedmiolatki (urodzone od 1 lipca do 31 grudnia 2008 r.) oraz wszystkie sześciolatki; w konsekwencji dzieci te przestają uczęszczać do przedszkoli.
- Wrzesień 2016 – podniesienie wieku szkolnego: likwidacja obowiązku rocznego wychowania przedszkolnego dla pięciolatek; sześciolatki pozostają w przedszkolach (rozpoczynają naukę w szkole wyłącznie na wniosek rodziców).

Skutki tych zmian wpływały na organizację szkół podstawowych aż do roku szkolnego 2023/24.

W czerwcu 2024 roku szkołę podstawową ukończył bowiem „połówkowy” rocznik 2009, czyli uczniowie, którzy w 2016 roku nie poszli do szkoły jako sześciolatki. Od roku szkolnego 2024/25 na liczbę uczniów w szkołach wpływają jedynie czynniki demograficzne.

Sieć publicznych szkół podstawowych w gminie powinna być zorganizowana w sposób umożliwiający wszystkim dzieciom spełnianie obowiązku szkolnego. Musi ona zapewniać optymalną odległość placówki od domu dziecka (3 km w przypadku uczniów klas I–IV; 4 km w przypadku uczniów klas V–VIII). Jeśli odległość ta jest większa, gmina zobowiązana jest do zorganizowania bezpłatnego transportu uczniów i zapewnienia im opieki w czasie przewozu. Sieć szkół podstawowych powinna być zatem optymalizowana pod kątem odległości, jaką uczniowie muszą pokonać. Nie jest to jednak jedyne kryterium opisujące dobrą sieć szkolną.

Sieć szkolna powinna gwarantować uczniom odpowiednie warunki nauki. Szkoły nie mogą być ani za małe, ani za duże. Nadmierna wielkość placówki prowadzi do anonimowości i utrudnia proces wychowawczy. Niekorzystne są jednak również zbyt małe jednostki. W szkole dwuciągowej (czyli takiej, w której w każdym roczniku są dwa oddziały) przypada niewiele godzin przedmiotów przyrodniczych, np. fizyki czy chemii. Nie da się więc zatrudnić nauczyciela specjalizującego się wyłącznie w jednym z tych przedmiotów. Pedagog musi uczyć kilku przedmiotów lub uzupełniać etat w innej szkole. Podobne problemy dotyczą organizacji zajęć z innych dziedzin. Zbyt małe szkoły często nie są w stanie zapewnić zróżnicowanych zajęć dodatkowych. W większej placówce łatwiej też znaleźć nauczyciela, który pomoże uczniowi bardzo zdolnemu lub takiemu, który ma specyficzne trudności w nauce – w większym zespole łatwiej o dostęp do różnych specjalistów.

Dobrze zaplanowana sieć szkolna ułatwia dostosowywanie wielkości szkół do zmieniającej się liczby uczniów – mieszkańców, poszczególnych obwodów szkolnych. To wprost przekłada się na komfort nauki uczniów oraz warunki pracy nauczycieli. Nieoptymalna sieć szkolna prowadzi do napięć w czasie rekrutacji uczniów do szkoły oraz generuje stały dyskomfort dla nauczycieli, którzy regularnie czekają na informacje, czy wystarczy dla nich godzin i jakie zajęcia będą prowadzili w kolejnym roku.

Dobrze zaplanowana sieć szkolna ułatwia dostosowywanie wielkości szkół do zmieniającej się liczby uczniów – mieszkańców poszczególnych obwodów. Przekłada się to wprost na komfort nauki dzieci oraz warunki pracy nauczycieli. Nieoptymalna sieć prowadzi do napięć w czasie rekrutacji oraz generuje stały dyskomfort dla kadry pedagogicznej, która regularnie oczekuje na informacje o przydziale godzin i zajęć w kolejnym roku. **Optymalna szkoła podstawowa** powinna być dwu- lub trzyciągowa, czyli zapewniać naukę około 300–500 uczniom.

Edukacją w szkołach podstawowych na terenie gmin Metropolii Poznań **objętych było niemal 105 tys. uczniów**. Ponad 44 proc. z nich (46 tys.) uczęszczało do szkół w Poznaniu. Zdecydowana większość (90 tys., czyli 86 proc.) uczyła się w placówkach prowadzonych przez gminy. Do publicznych szkół podstawowych prowadzonych przez inne podmioty uczęszczało 4 proc., a do szkół niepublicznych – 9 proc. ogółu uczniów. Znacząca większość uczniów niepublicznych szkół podstawowych w Metropolii uczęszczała do placówek dotowanych przez Miasto Poznań.

5.2.1 Sieć szkół podstawowych dla dzieci i młodzieży

Edukacja na poziomie podstawowym realizowana jest w 280 placówkach. Liczba szkół systematycznie rośnie, co dotyczy jednak głównie Poznania. Ponad dwie trzecie (71 proc.) jednostek prowadzonych jest przez gminy, a 23 proc. stanowią szkoły niepubliczne. Pozostałe 6 proc. to szkoły publiczne prowadzone przez inne podmioty.

Szkoły w gminach Metropolii są dużymi jednostkami. Średnia wielkość placówki prowadzonej przez gminę wynosi niemal 450 uczniów. Największa szkoła zapewniała edukację ponad 1,5 tys. uczniów, podczas gdy tylko 54 placówki liczyły mniej niż 300 wychowanków.

Tabela 48. Liczba szkół podstawowych ogółem w latach

	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24	2024/25
Buk	4	4	4	4	5
Czerwonak	5	5	5	5	5
Dopiewo	9	9	9	9	9
Kleszczewo	4	4	4	4	4
Komorniki	6	7	7	8	8
Kostrzyn	7	7	7	8	8
Kórnik	6	6	6	6	6
Luboń	7	7	7	7	8
Mosina	11	11	11	11	11
Murowana Goślina	5	5	5	5	5
Oborniki	10	10	10	10	10
Pobiedziska	7	7	7	8	8
Puszczykowo	2	3	3	3	3
Rokietnica	3	3	3	3	3
Skoki	5	5	5	5	5
Stęszew	5	5	5	5	5
Suchy Las	7	8	8	8	8
Swarzędz	11	11	11	11	12
Szamotuły	9	8	8	8	8
Śrem	14	14	14	15	16
Tarnowo Podgórne	9	9	9	9	9
M. Poznań	116	118	122	124	124
Łącznie	262	266	270	276	280

Tabela 49. Liczba szkół podstawowych ogółem w roku szkolnym 2024/25

Szkoły podstawowe	prowadzone przez gminę	publiczne prowadzone przez inne podmioty	niepubliczne	Łącznie
Buk	4	0	1	5
Czerwonak	5	0	0	5
Dopiewo	8	0	1	9
Kleszczewo	2	1	1	4
Komorniki	6	0	2	8
Kostrzyn	7	0	1	8
Kórnik	6	0	0	6
Luboń	5	1	2	8
Mosina	9	0	2	11
Murowana Goślina	4	1	0	5
Oborniki	9	0	1	10
Pobiedziska	6	0	2	8
Puszczykowo	2	0	1	3
Rokietnica	3	0	0	3
Skoki	1	4	0	5
Stęszew	5	0	0	5
Suchy Las	5	0	3	8
Swarzędz	10	0	2	12
Szamotuły	8	0	0	8
Śrem	11	2	3	16
Tarnowo Podgórne	7	1	1	9
M. Poznań	76	8	40	124
Łącznie	199	18	63	280

Tabela 50. Liczba szkół podstawowych z oddziałami przedszkolnymi

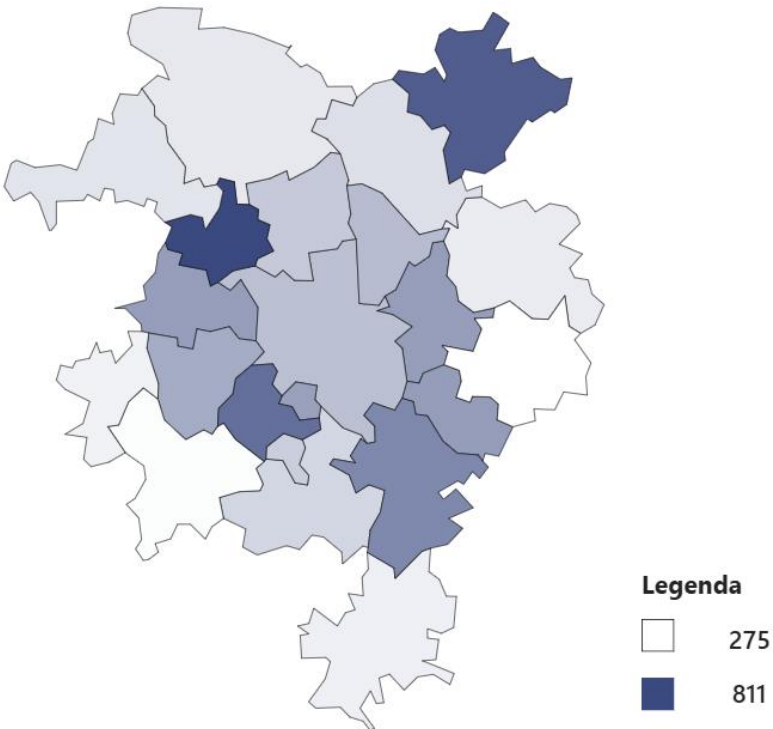
	2020	2021	2022	2023	2024
Buk	2	2	4	4	2
Czerwonak	2	0	0	0	0
Dopiewo	0	0	0	0	0
Kleszczewo	0	0	0	0	0
Komorniki	6	6	12	12	6
Kostrzyn	5	5	10	8	4
Kórnik	6	6	12	12	6
Luboń	3	3	6	6	2
Mosina	9	9	18	18	8
Murowana Goślina	0	0	0	2	1
Oborniki	3	3	6	6	3
Pobiedziska	3	3	6	6	3
Puszczykowo	2	2	4	4	2
Rokietnica	0	0	0	0	0

Skoki	0	0	0	0	0
Stęszew	1	1	2	2	0
Suchy Las	0	0	0	0	0
Swarzędz	7	6	10	10	5
Szamotuły	6	6	12	12	6
Śrem	7	7	14	12	6
Tarnowo Podgórne	6	6	10	10	5
M. Poznań	36	29	10	10	4
Łącznie	104	94	136	134	63

Tabela 51. Średnia wielkość szkoły podstawowej prowadzonej przez gminę w roku szkolnym 2024/25

	Liczba uczniów	Liczba oddziałów w klasie
Buk	312	1,9
Czerwonak	471	2,8
Dopiewo	520	3,1
Kleszczewo	564	3,3
Komorniki	698	4,3
Kostrzyn	275	1,8
Kórnik	623	3,5
Luboń	552	3,2
Mosina	394	2,3
Murowana Goślina	366	2,3
Oborniki	341	2,2
Pobiedziska	330	2,0
Puszczykowo	419	2,4
Rokietnica	811	4,7
Skoki	751	4,5
Stęszew	282	1,6
Suchy Las	434	2,7
Swarzędz	561	3,4
Szamotuły	352	2,2
Śrem	318	2,0
Tarnowo Podgórne	560	3,3
M. Poznań	459	2,7

Kartogram 16. Średnia wielkość szkoły podstawowej prowadzonej przez gminę w roku 2024

5.2.2 Dzieci i młodzież w szkołach podstawowych

Liczba uczniów w szkołach podstawowych systematycznie rosła. We wrześniu 2020 roku wynosiła niespełna 92 tysiące, by cztery lata później – w roku 2024 – przekroczyć 104 tysiące. Wzrost ten dotyczył niemal wszystkich gmin, choć jego skala malała wraz z odległością od Poznania. Zjawisko to było bezpośrednim skutkiem procesów suburbanizacyjnych.

Szkoły prowadzone przez podmioty inne niż JST zapewniły edukację 14 proc. uczniów z terenu Metropolii. Większość z tej grupy – niemal 10 tysięcy – uczęszczała do placówek niepublicznych, a 4,5 tysiąca do szkół publicznych prowadzonych przez inne podmioty.

Zdecydowana większość uczniów niepublicznych szkół podstawowych pobierała naukę w Poznaniu. Największą jednostką była Szkoła Podstawowa „Szkoła w Chmurze”, licząca ponad 1500 uczniów. Ze względu na specyfikę tej placówki, jej wychowankami niekoniecznie byli mieszkańcy Metropolii.

Tabela 52. Liczba uczniów szkół podstawowych ogółem w latach

	2020	2021	2022	2023	2024
Buk	1 102	1 141	1 187	1 161	1 248
Czerwonak	2 384	2 407	2 407	2 218	2 356
Dopiewo	3 449	3 695	3 919	3 946	4 382
Kleszczewo	1 177	1 227	1 298	1 289	1 366
Komorniki	3 504	3 863	4 019	3 923	4 336
Kostrzyn	1 704	1 748	1 763	1 794	1 936
Kórnik	2 952	3 099	3 351	3 345	3 737
Luboń	3 036	3 122	3 179	2 983	3 253
Mosina	3 064	3 297	3 444	3 345	3 623
Murowana Goślina	1 454	1 490	1 497	1 417	1 581
Oborniki	3 238	3 254	3 237	3 057	3 192
Pobiedziska	1 911	1 958	1 968	1 896	2 051
Puszczykowo	853	840	858	828	837
Rokietnica	1 812	1 962	2 131	2 155	2 433
Skoki	877	898	895	852	938
Stęszew	1 331	1 369	1 350	1 282	1 409
Suchy Las	2 171	2 229	2 353	2 392	2 626
Swarzędz	4 982	5 154	5 355	5 183	5 642
Szamotuły	2 774	2 799	2 843	2 634	2 818
Śrem	4 021	4 012	4 078	3 857	4 231
Tarnowo Podgórne	3 555	3 706	3 968	3 920	4 317
M. Poznań	40 390	41 116	44 203	43 881	46 005
Łącznie	91 741	94 386	99 303	97 358	104 317

Kartogram 17. Zmiana liczby uczniów w szkołach podstawowych między rokiem 2020 a 2024

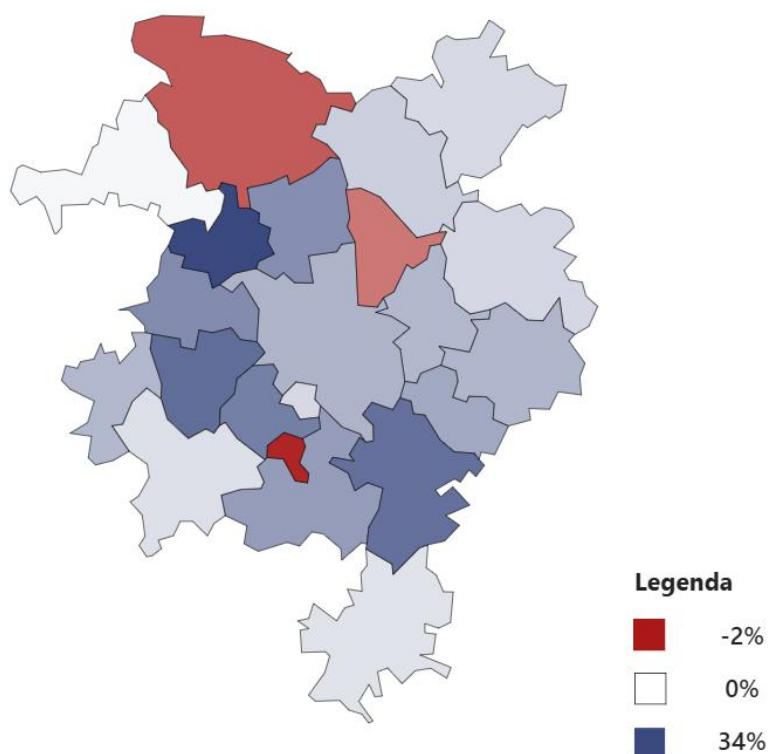

Tabela 53. Liczba uczniów szkół podstawowych wg typu organu prowadzącego w roku szkolnym 2024/25

Szkoły podstawowe	prowa- dzone przez gminę	publiczne prowa- dzone przez inne podmioty	niepub- liczne	Łącznie
Buk	1 248	0	0	1 248
Czerwonak	2 356	0	0	2 356
Dopiewo	4 162	0	220	4 382
Kleszczewo	1 127	85	154	1 366
Komorniki	4 186	0	150	4 336
Kostrzyn	1 927	0	9	1 936
Kórnik	3 737	0	0	3 737
Luboń	2 761	389	103	3 253
Mosina	3 545	0	78	3 623
Murowana Goślina	1 465	116	0	1 581
Oborniki	3 070	0	122	3 192
Pobiedziska	1 981	0	70	2 051
Puszczykowo	837	0	0	837
Rokietnica	2 433	0	0	2 433
Skoki	751	187	0	938
Stęszew	1 409	0	0	1 409

Suchy Las	2 168	0	458	2 626
Swarzędz	5 612	0	30	5 642
Szamotuły	2 818	0	0	2 818
Śrem	3 501	711	19	4 231
Tarnowo Podgórne	3 917	289	111	4 317
M. Poznań	34 879	2 726	8 400	46 005
Łącznie	89 890	4 503	9 924	104 317

Tabela 54. Liczba uczniów w szkołach podstawowych w podziale na klasy w roku szkolnym 2024/25

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
Buk	178	176	157	139	147	165	162	124
Czerwonak	293	294	307	303	283	345	285	246
Dopiewo	666	582	590	548	537	560	517	382
Kleszczewo	184	183	194	161	210	165	154	115
Komorniki	647	584	582	589	498	524	505	407
Kostrzyn	293	277	282	237	203	234	238	178
Kórnik	610	503	517	458	495	437	378	339
Luboń	418	427	437	431	417	408	405	310
Mosina	527	477	454	484	410	496	410	365
Murowana Goślina	241	207	207	211	179	205	187	144
Oborniki	421	402	429	420	370	435	398	317
Pobiedziska	285	273	254	265	280	253	219	222
Puszczykowo	106	104	104	91	99	127	125	81
Rokietnica	382	326	326	317	275	323	279	205
Skoki	141	126	124	109	115	117	118	105
Stęszew	180	173	191	186	159	176	172	172
Suchy Las	365	365	375	314	346	309	313	239
Swarzędz	808	795	730	685	692	709	695	552
Szamotuły	386	359	342	327	355	345	366	338
Śrem	590	544	585	493	515	507	518	518
Tarnowo Podgórne	607	651	558	532	558	484	488	439
M. Poznań	6114	5885	5859	5709	5560	5737	5811	5173
Suma końcowa	14442	13713	13604	13009	12703	13061	12743	10971

W analizowanym okresie znacząco wzrosło znaczenie Poznania w zakresie edukacji w szkołach podstawowych. O ile w 2020 roku na 100 dzieci zamieszkałych w mieście przypadało 112,2 ucznia, to w roku 2024 wskaźnik ten wzrósł do 126,2. Do szkół podstawowych z siedzibą w Poznaniu uczęszcza więc o ponad jedną czwartą więcej dzieci i młodzieży, niż wynikałoby to z samej liczby mieszkańców w wieku szkolnym. Mimo iż jest to sytuacja typowa dla aglomeracji, nie można uznać jej za w pełni korzystną.

Codziennie dojazdy osłabiają więzi społeczne w miejscu zamieszkania uczniów. Sprawiają, że młodzi ludzie tracą czas na podróż, a także przyczyniają się do zwiększenia natężenia ruchu drogowego oraz zapotrzebowania na transport publiczny. Dodatkowo w takiej sytuacji miejsce nauki nie pokrywa się

z miejscem płacenia podatków przez rodziców. W rezultacie inna gmina otrzymuje wpływy podatkowe, a inna ponosi koszty kształcenia.

Należy jednak zauważyć, że przy malejącej liczbie stałych mieszkańców Poznania proces ten pozwala miastu utrzymać optymalną wielkość szkół, a gminom ościennym ułatwia dostosowanie bazy lokalowej do rosnącej liczby uczniów. Tym samym jest to rozwiązanie racjonalne w okresie rosnącej liczby uczniów w szkołach.

Tabela 55. Współczynnik skolaryzacji netto dla szkół podstawowych

	2020	2021	2022	2023	2024
Buk	95,0	94,1	96,3	94,1	97,7
Czerwonak	83,6	84,9	83,3	78,4	84,5
Dopiewo	81,0	83,0	84,3	82,6	87,7
Kleszczewo	91,1	91,9	93,2	88,3	91,4
Komorniki	79,9	82,7	82,8	79,0	85,2
Kostrzyn	87,7	88,3	86,4	87,3	92,2
Kórnik	76,7	78,0	80,4	78,1	82,4
Luboń	95,2	97,8	98,9	93,4	103,2
Mosina	85,8	89,8	91,8	88,5	95,0
Murowana Goślina	92,7	93,6	94,2	90,1	99,1
Oborniki	96,7	95,6	94,9	90,2	94,8
Pobiedziska	88,8	90,9	90,3	88,0	96,4
Puszczykowo	104,7	108,8	108,7	106,3	106,8
Rokietnica	68,5	70,8	72,8	71,5	78,9
Skoki	87,6	88,8	88,3	84,5	90,5
Stęszew	95,5	94,9	92,6	89,0	98,8
Suchy Las	90,4	94,8	98,1	100,2	109,7
Swarzędz	87,3	88,8	90,5	86,9	95,0
Szamotuły	98,6	98,7	101,1	96,3	102,9
Śrem	102,0	102,3	100,7	97,6	106,4
Tarnowo Podgórne	102,5	102,5	103,0	99,3	106,2
M. Poznań	112,2	113,0	119,3	119,6	126,2

Kartogram 18. Współczynnik skolaryzacji netto dla szkół podstawowych w roku 2020 oraz 2024

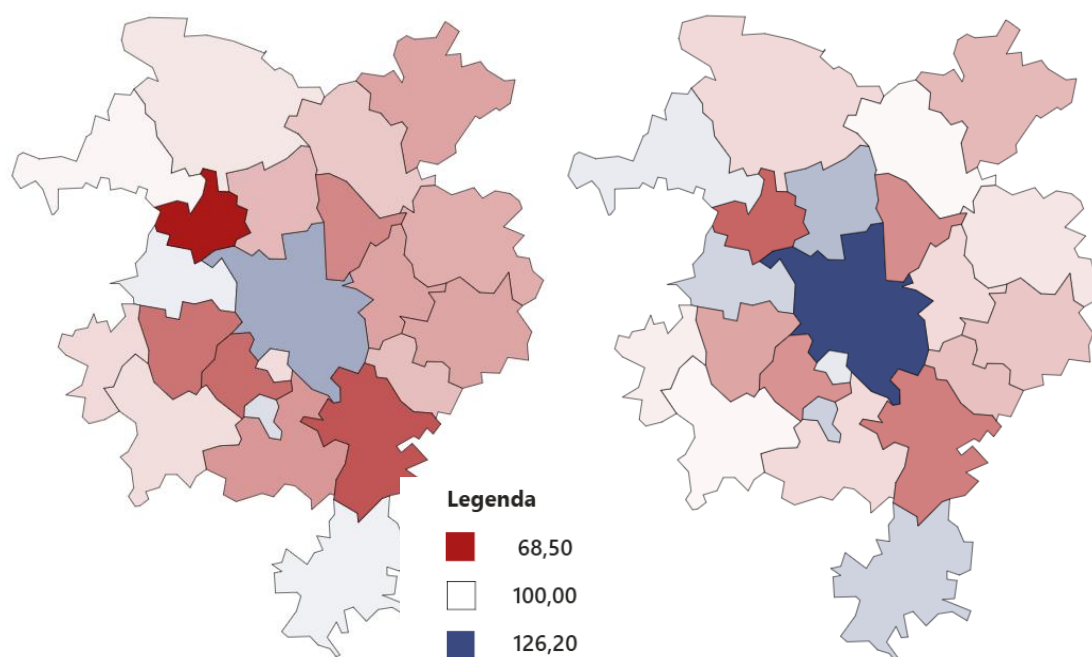
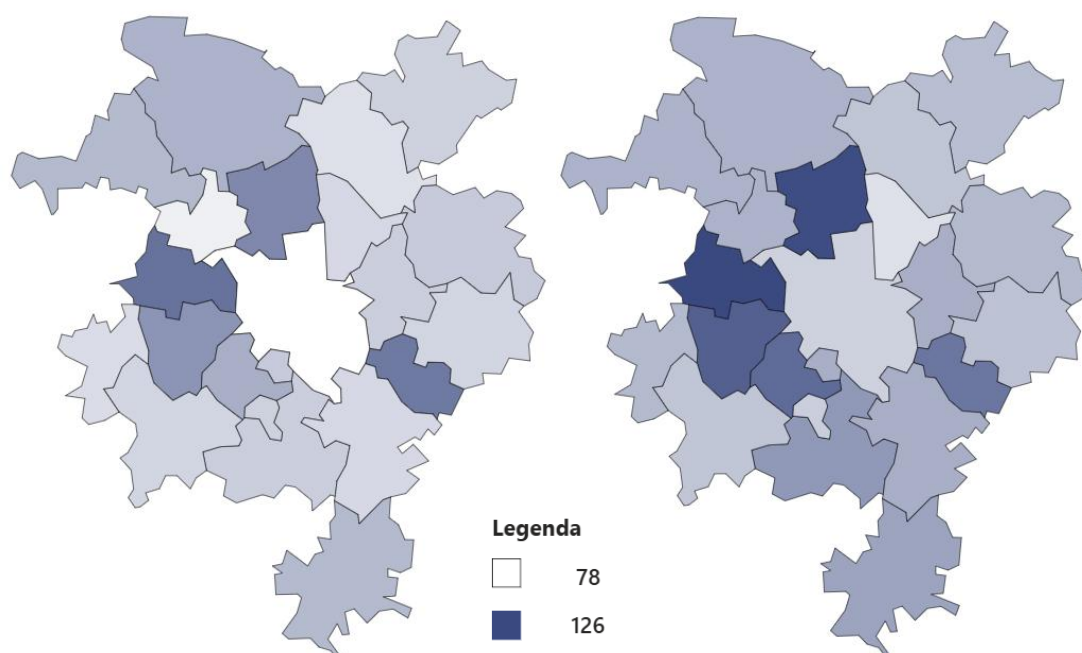

Tabela 56. Liczba uczniów szkół podstawowych na 1000 ludności

	2020	2021	2022	2023	2024
Buk	87	89	93	90	96
Czerwonak	88	89	89	82	86
Dopiewo	106	109	112	110	120
Kleszczewo	113	113	115	111	114
Komorniki	99	107	110	107	117
Kostrzyn	89	90	89	89	94
Kórnik	88	90	94	91	99
Luboń	92	95	97	91	99
Mosina	91	98	100	98	105
Murowana Goślina	86	88	88	83	93
Oborniki	98	99	99	94	98
Pobiedziska	92	93	93	89	96
Puszczykowo	90	89	92	89	91
Rokietnica	82	86	91	89	98
Skoki	90	92	91	86	95
Stęszew	89	91	89	85	93
Suchy Las	109	111	116	116	125
Swarzędz	91	93	95	91	99
Szamotuły	96	97	99	92	98
Śrem	96	96	97	93	102
Tarnowo Podgórne	115	116	119	117	126
M. Poznań	78	79	84	85	90

Kartogram 19. Liczba uczniów szkół podstawowych na 1000 ludności w roku 2024

5.2.3 Oddziały w szkołach podstawowych

Wysoka i stale rosnąca liczba uczniów sprzyja dobrej organizacji szkół. W Metropolii nauka odbywa się w relatywnie licznych oddziałach. Średnia wielkość oddziału szkoły podstawowej w gminach jest stabilna i zazwyczaj mieści się w przedziale 20–23 uczniów.

Tabela 57. Liczba oddziałów w szkołach podstawowych ogółem w latach

	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24	2024/25
Buk	55	56	55	55	61
Czerwonak	114	112	108	102	110
Dopiewo	171	180	184	189	209
Kleszczewo	63	64	66	68	70
Komorniki	171	192	198	197	218
Kostrzyn	98	99	97	99	104
Kórnik	134	143	149	150	168
Luboń	149	152	146	142	158
Mosina	162	173	171	165	176
Murowana Goślina	79	79	77	74	81
Oborniki	166	169	167	162	167
Pobiedziska	99	102	102	103	109
Puszczykowo	41	44	44	41	39
Rokietnica	83	92	100	103	113
Skoki	55	55	58	58	60
Stęszew	67	68	63	60	65
Suchy Las	115	116	125	132	147
Swarzędz	244	255	257	252	275
Szamotuły	146	145	140	134	143
Śrem	203	203	199	195	214
Tarnowo Podgórne	180	184	188	189	207
M. Poznań	2 147	2 157	2 150	2 119	2 256
Łącznie	4 742	4 840	4 844	4 789	5 150

Tabela 58. Liczba oddziałów w szkołach podstawowych w podziale wg typu organu prowadzącego w roku szkolnym 2024/25

Szkoły podstawowe	prowadzone przez gminę	publiczne prowadzone przez inne podmioty	niepubliczne	Łącznie
Buk	61	0	0	61
Czerwonak	110	0	0	110
Dopiewo	196	0	13	209
Kleszczewo	53	8	9	70
Komorniki	208	0	10	218
Kostrzyn	101	0	3	104
Kórnik	168	0	0	168
Luboń	128	16	14	158
Mosina	167	0	9	176
Murowana Goślina	73	8	0	81
Oborniki	158	0	9	167

Pobiedziska	97	0	12	109
Puszczykowo	39	0	0	39
Rokietnica	113	0	0	113
Skoki	36	24	0	60
Stęszew	65	0	0	65
Suchy Las	106	0	41	147
Swarzędz	271	0	4	275
Szamotuły	143	0	0	143
Śrem	175	32	7	214
Tarnowo Podgórne	184	15	8	207
M. Poznań	1 646	114	496	2 256
Łącznie	4 298	217	635	5 150

Tabela 59. Liczba oddziałów w szkołach podstawowych w podziale na klasy w roku szkolnym 2024/25

Klasa	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Łącznie
Buk	9	9	7	7	7	7	9	6	61
Czerwonak	14	14	14	13	13	17	13	12	110
Dopiewo	33	29	29	26	26	26	23	17	209
Kleszczewo	9	10	10	8	10	8	8	7	70
Komorniki	31	29	28	32	24	27	25	22	218
Kostrzyn	15	15	14	12	11	13	13	11	104
Kórnik	27	23	23	20	22	19	18	16	168
Luboń	21	21	20	20	20	20	20	16	158
Mosina	26	23	23	23	19	24	21	17	176
Murowana Goślina	12	10	10	10	10	11	10	8	81
Oborniki	21	21	22	21	20	24	20	18	167
Pobiedziska	16	14	14	14	16	13	11	11	109
Puszczykowo	5	5	5	4	5	5	6	4	39
Rokietnica	17	15	16	14	13	15	13	10	113
Skoki	9	7	8	8	8	8	6	6	60
Stęszew	9	8	8	8	8	8	8	8	65
Suchy Las	22	23	22	16	17	17	17	13	147
Swarzędz	39	39	36	34	33	32	32	30	275
Szamotuły	19	19	17	17	17	17	19	18	143
Śrem	30	29	30	24	24	25	25	27	214
Tarnowo Podgórne	32	31	28	24	26	22	23	21	207
M. Poznań	310	301	297	279	269	281	266	253	2 256
Łącznie	726	695	681	634	618	639	606	551	5 150

Tabela 60. Średnia wielkość oddziału szkoły podstawowej prowadzonej przez gminę w latach

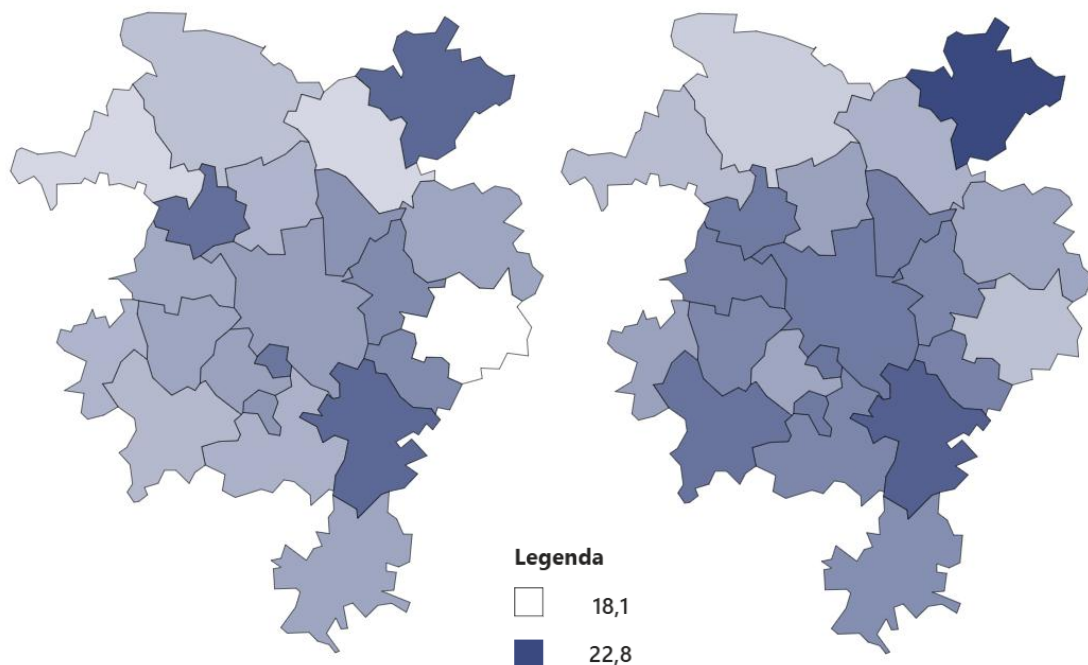
	2020	2021	2022	2023	2024
Buk	20,0	20,4	21,6	21,1	20,5
Czerwonak	20,9	21,5	22,3	21,7	21,4
Dopiewo	20,4	20,7	21,6	21,2	21,2
Kleszczewo	21,1	21,6	21,8	20,9	21,3
Komorniki	20,5	20,5	20,6	20,5	20,4
Kostrzyn	18,1	18,2	18,8	19,3	19,7
Kórnik	22,0	21,7	22,5	22,3	22,2
Luboń	21,6	21,4	22,4	21,5	21,6
Mosina	20,1	20,2	21,1	21,2	21,2
Murowana Goślina	19,1	19,6	20,3	19,9	20,1
Oborniki	19,7	19,6	19,8	19,1	19,4
Pobiedziska	20,4	20,4	20,5	20,5	20,4
Puszczykowo	20,8	19,9	20,4	21,0	21,5
Rokietnica	21,8	21,3	21,3	20,9	21,5
Skoki	22,0	23,7	23,9	22,6	22,8
Stęszew	19,9	20,1	21,1	21,4	21,7
Suchy Las	20,0	20,7	21,1	20,5	20,5
Swarzędz	21,1	20,8	21,2	20,9	21,2
Szamotuły	19,1	19,3	20,3	19,7	19,8
Śrem	20,4	20,5	20,9	20,4	21,0
Tarnowo Podgórne	20,3	20,6	20,8	21,3	21,4
M. Poznań	20,6	20,5	22,1	21,6	21,5

Tabela 61. Średnia wielkość oddziału klasy I w szkole podstawowej w latach

	2020	2021	2022	2023	2024
Buk	19,6	20,1	22,0	19,9	19,8
Czerwonak	21,1	24,6	22,1	21,2	20,9
Dopiewo	19,6	20,5	20,6	20,5	20,4
Kleszczewo	20,9	20,8	19,9	19,0	21,1
Komorniki	20,8	19,5	21,4	20,5	21,3
Kostrzyn	17,5	17,6	20,5	20,2	20,6
Kórnik	20,6	20,8	22,0	22,2	22,6
Luboń	21,8	21,9	22,8	21,2	21,1
Mosina	20,9	20,6	20,5	21,2	21,5
Murowana Goślina	17,6	22,4	21,3	21,1	19,9
Oborniki	19,7	19,9	20,5	19,6	20,2
Pobiedziska	18,5	18,8	20,5	22,0	18,9
Puszczykowo	18,6	16,6	21,2	20,8	21,2
Rokietnica	19,5	19,3	19,8	21,9	22,5
Skoki	20,3	20,8	22,0	22,8	22,0
Stęszew	19,5	21,8	23,0	21,9	20,0
Suchy Las	21,4	20,4	18,6	19,0	20,5
Swarzędz	20,6	20,4	20,2	20,6	21,2
Szamotuły	20,3	18,5	20,8	19,0	20,3

Śrem	20,5	20,8	20,3	20,5	21,9
Tarnowo Podgórne	19,3	20,6	19,0	21,5	19,7
M. Poznań	21,4	21,1	22,0	21,8	21,4

Kartogram 20. Średnia wielkość oddziału szkoły podstawowej w roku 2020 oraz 2024

5.2.4 Szkoły podstawowe prowadzone przez inne podmioty

Tabela 62. Liczba publicznych szkół podstawowych dla dzieci i młodzieży prowadzonych przez inne podmioty

	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24	2024/25
Kleszczewo	1	1	1	1	1
Luboń	1	1	1	1	1
Murowana Goślina	1	1	1	1	1
Śrem	2	2	2	2	2
Tarnowo Podgórne	1	1	1	1	1
Poznań	8	8	8	8	8
Łącznie	18	18	18	18	18

Tabela 63. Liczba niepublicznych szkół podstawowych dla dzieci i młodzieży

	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24	2024/25
Buk	0	0	0	0	1
Dopiewo	1	1	1	1	1
Kleszczewo	1	1	1	1	1
Komorniki	0	1	1	2	2
Kostrzyn	0	0	0	1	1
Luboń	1	1	1	1	2
Mosina	2	2	2	2	2
Oborniki	1	1	1	1	1
Pobiedziska	1	1	1	2	2
Puszczykowo	0	1	1	1	1
Suchy Las	2	3	3	3	3
Swarzędz	1	1	1	1	2
Śrem	1	1	1	2	3
Tarnowo Podgórne	1	1	1	1	1
Poznań	32	34	38	40	40
Łącznie	44	49	53	59	63

Tabela 64. Odsetek uczniów szkół podstawowych uczęszczających do szkół niepublicznych

	2020	2021	2022	2023	2024
Dopiewo	5,7	5,8	5,3	5,4	5,0
Kleszczewo	19,4	19,1	19,4	19,0	17,5
Komorniki	0,0	2,5	3,0	3,4	3,5
Kostrzyn	0,0	0,0	0,0	0,2	0,5
Luboń	8,2	12,3	13,2	14,1	15,1
Mosina	0,9	3,0	3,0	2,8	2,2
Murowana Goślina	6,8	6,8	6,5	7,1	7,3
Oborniki	5,5	4,9	4,5	4,5	3,8
Pobiedziska	0,8	1,1	1,3	1,6	3,4
Puszczykowo	0,0	0,7	2,6	3,6	0,0
Skoki	19,6	18,0	20,0	23,1	19,9
Suchy Las	7,1	8,9	10,4	14,2	17,4

Swarzędz	0,9	1,1	0,8	0,6	0,5
Śrem	13,7	13,1	15,4	16,0	17,3
Tarnowo Podgórne	10,4	10,4	9,8	9,8	9,3
M. Poznań	19,1	19,6	19,7	24,1	24,2

5.2.5 Podsumowanie

Szkoły podstawowe w Metropolii Poznań są, podobnie jak przedszkola, co do zasady dobrze zorganizowane. Placówki te są duże, a niektóre – jak choćby w przypadku Rokietnicy – bardzo duże. Tworzone w nich oddziały zachowują jednak racjonalną wielkość.

Ostatnie pięć lat było okresem stałego i systematycznego wzrostu liczby oddziałów w szkołach podstawowych niemal we wszystkich gminach Metropolii. W klasie ósmej, która ukończyła naukę, funkcjonowało 551 oddziałów, natomiast w klasie pierwszej – 726, czyli o ponad 30 proc. więcej. Liczba uczniów rosła, a szkoły były rozbudowywane. Proces ten uległ jednak zatrzymaniu.

Najbliższe 4–5 lat będzie okresem względnej stabilizacji liczby uczniów, a po roku 2029 należy spodziewać się systematycznego spadku. Gminy Metropolii mają więc pięć lat na przygotowanie się do okresu kurczenia się skali usług edukacyjnych.

W kontekście prognozowanych zmian niepokoić może postępujący proces podejmowania nauki w poznańskich szkołach przez dzieci i młodzież zamieszkałe w gminach ościennych. Pewna skala dojazdów jest nieuchronna, jeśli jednak zjawisko to nadal będzie narastać, może przyczynić się jednocześnie do kłopotów finansowych Poznania i marginalizacji znaczenia społecznego okolicznych gmin.

Koszt kształcenia ucznia szkoły podstawowej w Poznaniu jest wyższy niż kwota potrzeb edukacyjnych wyliczonych w związku z zapewnieniem mu edukacji. Miasto, przyjmując do szkoły ucznia, którego rodzice płacą podatki w innej gminie, finansuje jego edukację z własnych środków. Co więcej, uczeń dojeżdżający do szkoły w innym mieście nie buduje typowych relacji z rówieśnikami z sąsiedztwa. Korzyści takiego rozwiązania można upatrywać jedynie w zadowoleniu rodziców oraz komforcie organizacyjnym szkół, które nie muszą dostosowywać swojej oferty do zmieniającej się liczby uczniów. Ani w wymiarze społecznym, ani finansowym procesu tego nie można uznać za korzystny.

Rola szkół niesamorządowych w edukacji podstawowej zależy od specyfiki danej gminy. Oprócz Poznania, jest ona znacząca jedynie w Śremie, Suchym Lesie, Skokach i Luboniu. W pozostałych gminach stanowi jedynie uzupełnienie oferty publicznej.

Z finansowego punktu widzenia szkoła niepubliczna jest dla gminy neutralna. Jest ona dotowana kwotą, jaką JST otrzymuje w ramach naliczonych potrzeb oświatowych. Inaczej wygląda sytuacja w przypadku szkoły publicznej prowadzonej przez inny podmiot. Tu kwota dotacji zależy od wydatków ponoszonych w szkołach prowadzonych przez JST. Choć jest ona wyliczana na podstawie rozbudowanego algorytmu, w praktyce zbliżona jest do wartości średnich wydatków bieżących na ucznia w szkole danego typu. Jeśli więc gmina podnosi standard edukacji we własnych szkołach lub pogarsza wskaźniki ich organizacji, zobowiązana jest do podnoszenia kwot dotacji również dla szkół publicznych prowadzonych przez inne podmioty. Samorząd lokalny nie ma przy tym możliwości cofnięcia zgody na funkcjonowanie szkoły publicznej ani jej „odpublicznienia”. Raz wyrażona zgoda jest nieodwołalna.

5.3 Licea ogólnokształcące dla młodzieży

Liceum ogólnokształcące to czteroletnia szkoła ponadpodstawowa, której ukończenie umożliwia otrzymanie świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego. Prowadzenie liceów ogólnokształcących jest zadaniem własnym powiatu. Ustawodawca nie nakłada jednak na powiat bezpośredniego obowiązku prowadzenia takiej placówki. Są w Polsce powiaty (np. powiat łomżyński), które nie prowadzą żadnej szkoły ponadpodstawowej. Licea ogólnokształcące o znaczeniu ponadlokalnym mogą być prowadzone przez samorząd województwa. Na podstawie porozumienia między powiatem a gminą, licea mogą być prowadzone również przez gminy. W Polsce funkcjonuje ponad 750 takich szkół, w tym 77 w Wielkopolsce, a trzy w Metropolii.

Zasady organizacji i finansowania szkół ponadpodstawowych są analogiczne do modelu finansowania szkół podstawowych. Naliczone potrzeby oświatowe (dawniej subwencja) związane są z zapewnieniem edukacji każdemu uczniowi, niezależnie od jego miejsca zamieszkania. Dotacji niesamorządowym szkołom ponadpodstawowym udziela powiat właściwy dla siedziby szkoły.

Funkcjonowanie liceów ogólnokształcących uległo zmianie po 2016 roku. Wskutek przekształceń ustrojowych naukę w tych szkołach podjął najpierw tzw. podwójny rocznik: uczniowie, którzy ukończyli ostatnią klasę gimnazjum oraz pierwsi absolwenci ośmioletnich szkół podstawowych.

Obecnie w liceach uczą się: w klasie trzeciej i czwartej – uczniowie z „podwójnych roczników” (rozpoczynający naukę w wieku sześciu lat), a w klasie drugiej – „połówkowy” rocznik urodzonych w drugiej połowie 2009 roku (którzy rozpoczęli naukę jako siedmiolatki). Jeszcze przez trzy kolejne lata na wielkość liceów ogólnokształcących dla młodzieży wpływać będą decyzje ustawodawcy z 2016 roku. Dopiero we wrześniu 2028 roku liczebność tych szkół zależeć będzie wyłącznie od czynników demograficznych.

Do liceów ogólnokształcących dla młodzieży w Metropolii Poznań uczęszczało niemal 32 tysiące uczniów. Prawie 85 proc. z nich to osoby uczące się w szkołach w Poznaniu, 11 proc. uczęszcza do placówek prowadzonych przez powiaty, a niecałe 2 proc. do szkół dotowanych przez powiaty. Pozostałą grupę stanowią uczniowie liceów prowadzonych przez gminy.

5.3.1 Sieć liceów ogólnokształcących młodzieży

Tabela 65. Licea ogólnokształcące wg lokalizacji

	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24	2024/25
Buk	0	0	1	1	1
Czerwonak	1	1	1	1	1
Komorniki	0	1	1	1	1
Kórnik	1	1	1	1	1
Luboń	1	1	1	1	1
Mosina	1	1	1	1	1
Oborniki	1	1	1	1	1
Pobiedziska	1	1	1	1	2
Puszczykowo	1	1	1	1	1
Rokietnica	1	1	1	1	1
Suchy Las	0	0	0	1	1
Swarzędz	3	3	3	3	3
Szamotuły	2	2	2	2	2
Śrem	3	3	3	4	4
Tarnowo Podgórne	1	1	1	1	1
M. Poznań	58	58	66	68	71
Łącznie	75	76	85	89	93

Tabela 66. Licea ogólnokształcące w gminach w roku szkolnym 2024/25 wg typu organu prowadzącego

	powiat lub MNPP	gmina	inny - publiczny	inny - niepubliczny
Buk	0	0	0	1
Czerwonak	1	0	0	0
Komorniki	0	0	0	1
Kórnik	1	0	0	0
Luboń	0	1	0	0
Mosina	1	0	0	0
Oborniki	1	0	0	0
Pobiedziska	0	1	1	0
Puszczykowo	1	0	0	0
Rokietnica	1	0	0	0
Suchy Las	0	0	1	0
Swarzędz	2	0	0	1
Szamotuły	2	0	0	0
Śrem	2	0	1	1
Tarnowo Podgórne	0	1	0	0
M. Poznań	31		6	34
Łącznie	43	3	9	38

5.3.2 Uczniowie liceów ogólnokształcących młodzieży

Tabela 67. Uczniowie liceów ogólnokształcących w latach

	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24	2024/25
Czerwonak	208	229	222	215	206
Komorniki	0	14	24	36	34
Kórnik	141	144	160	194	189
Luboń	133	165	193	202	202
Oborniki	472	487	541	553	499
Pobiedziska	100	118	125	109	113
Puszczykowo	405	413	465	515	435
Rokietnica	0	0	24	49	70
Suchy Las	0	0	0	250	299
Swarzędz	528	510	561	652	614
Szamotuły	684	740	834	913	821
Śrem	937	930	1 048	1 294	1 182
Tarnowo Podgórne	266	271	279	301	309
M. Poznań	17 626	17 919	19 288	27 524	26 931
Łącznie	21 500	21 940	23 764	32 807	31 904

Tabela 68. Uczniowie liceów ogólnokształcących w roku szkolnym 2024/25 wg typu organu prowadzącego

	powiat lub MNPP	gmina	inny - publiczny	inny - niepubliczny
Czerwonak	206	0	0	0
Komorniki	0	0	0	34
Kórnik	189	0	0	0
Luboń	0	202	0	0
Oborniki	499	0	0	0
Pobiedziska	0	97	16	0
Puszczykowo	435	0	0	0
Rokietnica	70	0	0	0
Suchy Las	0	0	299	0
Swarzędz	503	0	0	111
Szamotuły	821	0	0	0
Śrem	965	0	138	79
Tarnowo Podgórne	0	309	0	0
M. Poznań	16 365	0	1 418	9 148
Łącznie	20 053	608	1 871	9 372

Tabela 69. Liczba uczniów w liceach ogólnokształcących w podziale na klasy w roku szkolnym 2024/25

	Wstępna	I	II	III	IV
Buk	0	0	0	0	0
Czerwonak	0	47	57	58	44
Komorniki	0	0	21	8	5
Kórnik	0	38	62	45	44
Luboń	0	27	58	60	57
Mosina	0	0	0	0	0
Oborniki	0	68	149	159	123
Pobiedziska	0	23	37	29	24
Puszczykowo	0	46	135	147	107
Rokietnica	0	18	28	24	0
Suchy Las	0	77	94	70	58
Swarzędz	0	104	211	184	115
Szamotuły	0	89	257	301	174
Śrem	0	159	430	352	241
Tarnowo Podgórne	0	67	88	79	75
M. Poznań	90	4 774	9 551	8 274	4 242
Łącznie	90	5 537	11 178	9 790	5 309

Tabela 70. Współczynnik skolaryzacji netto dla liceów ogólnokształcących

	2020	2021	2022	2023	2024
Czerwonak	19,7	19,9	17,0	13,2	13,8
Komorniki	0	0,9	1,2	1,3	1,7
Kórnik	9,5	8,9	8,7	8,4	8,7
Luboń	9,4	11,0	11,7	10,9	11,8
Oborniki	32,7	33,3	32,7	29,8	27,4
Pobiedziska	9,9	12,3	11,3	9,1	9,6
Puszczykowo	102,8	102,9	103,9	109,6	103,8
Rokietnica	0	0	0,9	2,6	4,9
Skoki	9,3	9,4	8,2	5,3	4,9
Suchy Las	0	0	0	17,8	21,9
Swarzędz	21,7	19,7	19,0	18,6	19,5
Szamotuły	54,3	57,3	56,3	54,3	52,4
Śrem	55,9	53,9	52,4	52,8	56,7
Tarnowo Podgórne	19,0	17,8	16,0	15,4	15,4
M. Poznań	109,3	107,0	103,5	128,9	134,1
powiat poznański	9,4	9,3	8,9	9,4	9,9

Kartogram 21. Współczynnik skolaryzacji netto dla liceów ogólnokształcących (2024)

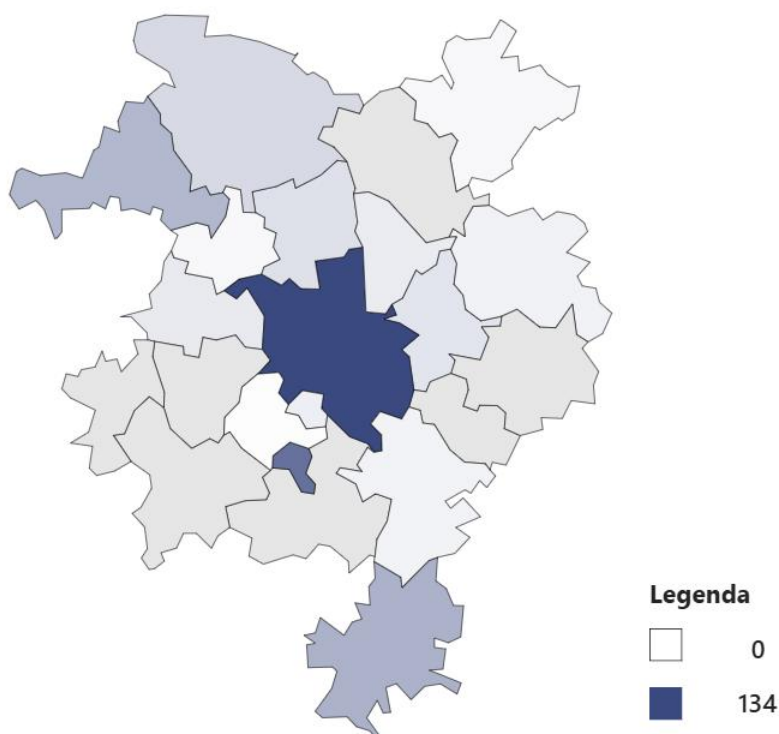

Tabela 71. Liczba uczniów liceów ogólnokształcących na 1000 ludności

	2020	2021	2022	2023	2024
Czerwonak	9	9	9	9	8
Komorniki	0	0	1	1	1
Kórnik	4	4	4	5	5
Luboń	4	5	6	6	6
Oborniki	14	14	16	16	15
Pobiedziska	5	6	6	5	5
Puszczykowo	43	44	50	55	47
Rokietnica	0	0	1	2	3
Skoki	4	4	4	3	2
Suchy Las	0	0	0	12	14
Swarzędz	10	9	10	12	11
Szamotuły	23	25	28	30	27
Śrem	22	22	25	30	28
Tarnowo Podgórne	9	9	9	9	9
M. Poznań	32	33	36	52	51
powiat poznański	4	4	5	6	5
Łącznie	183	188	210	253	237

Tabela 72. Odsetek uczniów klas pierwszych szkół ponadpodstawowych dla młodzieży uczęszczających do liceów ogólnokształcących

	2020	2021	2022	2023	2024
Czerwonak	45,0	50,4	40,1	44,6	49,5
Komorniki		100,0	100,0	100,0	
Kórnik	63,2	67,1	69,6	73,2	64,4
Luboń	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Oborniki	34,1	32,5	32,5	29,2	26,2
Pobiedziska	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Puszczykowo	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Rokietnica			15,8	14,6	20,5
Skoki	61,9	57,9	72,2	40,0	36,0
Suchy Las				100,0	100,0
Swarzędz	30,4	32,4	32,5	32,4	34,4
Szamotuły	42,5	46,3	45,6	36,0	29,3
Śrem	32,9	31,2	33,1	38,3	38,4
Tarnowo Podgórne	33,9	42,1	40,2	43,4	37,2
M. Poznań	53,1	52,6	49,3	60,5	61,1
Powiat poznański	35,4	39,1	37,1	40,9	41,5

5.3.3 Oddziały w liceach ogólnokształcących młodzież

Tabela 73. Liczba oddziałów w liceach ogólnokształcących ogółem w latach

	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24	2024/25
Czerwonak	9	9	9	8	8
Komorniki	0	3	4	4	3
Kórnik	8	8	8	9	9
Luboń	5	6	7	7	7
Oborniki	17	17	18	18	16
Pobiedziska	5	5	5	4	6
Puszczykowo	16	16	17	18	17
Rokietnica	0	0	1	2	3
Suchy Las	0	0	0	10	13
Swarzędz	28	27	30	31	31
Szamotuły	26	28	31	35	31
Śrem	34	33	38	46	45
Tarnowo Podgórne	12	12	12	12	12
M. Poznań	678	701	764	885	865
Łącznie	838	865	944	1089	1066

Tabela 74. Liczba oddziałów w liceach ogólnokształcących w podziale na klasy

	I	II	III	IV	Łącznie
Czerwonak	2	2	2	2	8
Komorniki	0	1	1	1	3
Kórnik	2	3	2	2	9
Luboń	1	2	2	2	7
Oborniki	2	5	5	4	16
Pobiedziska	2	2	1	1	6
Puszczykowo	3	5	5	4	17
Rokietnica	1	1	1	0	3
Suchy Las	3	5	3	2	13
Swarzędz	6	10	9	6	31
Szamotuły	3	10	11	7	31
Śrem	8	16	13	8	45
Tarnowo Podgórne	3	3	3	3	12
M. Poznań	159	292	227	182	865
Łącznie	195	357	285	224	1066

Tabela 75. Średnia wielkość oddziału liceum ogólnokształcącego w latach

	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24	2024/25
Czerwonak	23,1	25,4	24,7	26,9	25,8
Komorniki	0,0	4,7	6,0	9,0	11,3
Kórnik	17,6	18,0	20,0	21,6	21,0
Luboń	26,6	27,5	27,6	28,9	28,9
Oborniki	27,8	28,6	30,1	30,7	31,2
Pobiedziska	20,0	23,6	25,0	27,3	18,8
Puszczykowo	25,3	25,8	27,4	28,6	25,6
Rokietnica	0,0	0,0	24,0	24,5	23,3
Suchy Las	0,0	0,0	0,0	25,0	23,0
Swarzędz	18,9	18,9	18,7	21,0	19,8
Szamotuły	26,3	26,4	26,9	26,1	26,5
Śrem	27,6	28,2	27,6	28,1	26,3
Tarnowo Podgórne	22,2	22,6	23,3	25,1	25,8
M. Poznań	26,0	25,6	25,2	31,1	31,1

Tabela 76. Średnia wielkość oddziału klasy I w liceum ogólnokształcącym w latach

	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24	2024/25
Czerwonak	30,5	27,5	28,5	30,0	23,5
Kórnik	18,0	24,5	27,5	23,7	19,0
Luboń	25,0	28,5	29,0	28,5	27,0
Oborniki	28,8	30,8	33,8	29,8	34,0
Pobiedziska	28,0	30,0	33,0	31,0	11,5
Puszczykowo	26,5	27,8	29,6	29,2	15,3
Rokietnica	0,0	0,0	24,0	24,0	18,0
Suchy Las	0,0	0,0	0,0	21,8	25,7

Swarzędz	17,3	22,0	21,3	22,1	17,3
Szamotuły	27,1	25,7	28,7	26,3	29,7
Śrem	30,5	29,5	28,3	27,5	19,9
Tarnowo Podgórne	25,3	25,7	26,0	28,7	22,3
M. Poznań	25,0	25,7	26,5	31,4	30,0

5.3.4 Licea ogólnokształcące dla młodzieży prowadzone przez inne podmioty

Udział szkół prowadzonych przez inne podmioty w zapewnieniu uczniom miejsca nauki szybko rośnie. W roku 2020 15 proc. uczniów z Miasta Poznania uczęszczało do LO nieprowadzonych przez miasto, w roku 2024 było to już niemal 40 proc. przyczyną tak dużej zmiany było rozpoczęcie działalności w Mieście przez *Szkołę w Chmurze*.

Tabela 77. Odsetek uczniów liceów ogólnokształcących uczęszczających do szkół niesamorządowych

	2020	2021	2022	2023	2024
Poznań	15,28	17,14	20,15	37,65	39,14
powiat poznański	9,44	9,47	9,55	21,51	24,69
Łącznie	24,72	26,61	29,69	59,16	63,83

5.3.5 Podsumowanie

Liczba młodzieży uczęszczającej do liceów ogólnokształcących wzrosła w ciągu pięciu lat o połowę. Zjawisko to ma dwie przyczyny: pierwszą jest przeprowadzona w 2016 roku zmiana ustroju szkolnego, drugą – systematyczny wzrost zainteresowania nauką w liceach. W 2022 roku naukę w tych placówkach rozpoczęła niemal dwukrotnie większa liczba uczniów niż rok wcześniej. Podobnie było w kolejnym, 2023 roku.

W 2024 roku liczebność klas pierwszych spadła do poprzedniego poziomu. Stało się tak, mimo że w całej Polsce szkoły podstawowe ukończyły tylko dwie trzecie ogólnej liczby uczniów z rocznika. Jednocześnie rośnie popularność liceów – odsetek absolwentów szkół podstawowych wybierających tę ścieżkę wzrósł z 53,1 proc. w 2020 roku do 61,1 proc. w 2024 roku.

Kolejnym czynnikiem, który mógł wpłynąć na skalę edukacji w liceach, jest działalność „Liceum w Chmurze”. W latach 2023 i 2024 do placówki tej uczęszczało po niemal 6 tysięcy uczniów, niekoniecznie mieszkających w Metropolii.

Za dwa lata, w czerwcu 2027 roku, licea ogólnokształcące ukończą uczniowie ostatniego większego rocznika. W konsekwencji liczba licealistów w Metropolii zmniejszy się o jedną trzecią (10 tysięcy osób), a szkoły osiągną docelową wielkość wynikającą ze zmian demograficznych. Spadnie też o około 200 liczba tworzonych oddziałów, co ograniczy zapotrzebowanie na pracę nauczycieli. Po tych zmianach, wynikających z czynników niedemograficznych, można spodziewać się ośmiu lat stabilizacji liczby uczniów.

W Poznaniu mieszka 40 proc. młodzieży Metropolii w wieku 15–18 lat, natomiast do tutejszych liceów ogólnokształcących uczęszcza niemal 85 proc. licealistów z całego obszaru. Zaledwie co siódmy uczeń z aglomeracji wybiera szkołę poza Poznaniem. Ta znacząca dysproporcja pokazuje, że miasto jest niemal jedynym ośrodkiem zapewniającym młodzieży edukację ogólnokształcącą. Nie jest to rozwiązanie korzystne ani dla lokalnych społeczności, ani dla budżetu Poznania, który ponosi koszty kształcenia większości młodzieży z Metropolii. Rodzi się jednak pytanie, czy inwestycje w nowe miejsca nauki (biorąc pod uwagę perspektywę jedynie ośmiu lat stabilizacji) są ekonomicznie uzasadnione.

5.4 Technika

Technikum to pięcioletnia szkoła ponadpodstawowa umożliwiająca uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe oraz dająca możliwość otrzymania świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego.

Prowadzenie techników podlega tym samym regulacjom co prowadzenie liceów. Jest to zadanie własne powiatu, choć szkoła może być prowadzona również przez gminę. Sposób finansowania i dotowania techników jest analogiczny do tego stosowanego w przypadku innych szkół.

Skutki zmian ustroju szkolnego wprowadzonych w 2016 roku będą wpływać na organizację pracy techników o rok dłużej niż w przypadku liceów ogólnokształcących, tj. do czerwca 2029 roku.

Cechą odróżniającą technika od liceów jest kształcenie zawodowe. Każdy absolwent może zdobyć tytuł technika, który stanowi potwierdzenie uzyskania kwalifikacji w zawodzie. Liczba kwalifikacji, które należy potwierdzić, zależy od specyfiki danego zawodu (zazwyczaj są to dwie kwalifikacje).

Technikum jest szkołą przeznaczoną wyłącznie dla młodzieży. Osoby dorosłe, posiadające wykształcenie średnie (również bez matury) i chcące zdobyć tytuł zawodowy, muszą uzyskać kwalifikacje w szkole policealnej lub w ramach kwalifikacyjnych kursów zawodowych.

Sieć techników w Metropolii obejmuje 37 szkół, do których uczęszczało niemal 20 tysięcy uczniów. Blisko trzy czwarte z nich pobiera naukę w placówkach zlokalizowanych w Poznaniu, w tym 13 proc. w szkołach prowadzonych przez inne podmioty.

5.4.1 Sieć techników

Tabela 78. Technika wg lokalizacji

	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24	2024/25
Buk	0	0	1	1	1
Czerwonak	1	1	1	1	1
Kórnik	1	1	1	1	1
Mosina	1	1	1	1	1
Oborniki	2	2	2	2	2
Rokietnica	1	1	1	1	1
Swarzędz	1	1	1	1	1
Szamotuły	2	2	2	2	2
Śrem	3	3	3	3	3
Tarnowo Podgórne	1	1	1	1	1
M. Poznań	22	22	23	23	23
Łącznie	35	35	37	37	37

Tabela 79. Technika w gminach w roku szkolnym 2024/25 wg typu organu prowadzącego

	powiat lub MNPP	gmina	inny - publiczny	inny - niepubliczny
Buk	0	0	0	1
Czerwonak	1	0	0	0
Kórnik	1	0	0	0
Mosina	1	0	0	0
Oborniki	1	1	0	0
Rokietnica	1	0	0	0
Swarzędz	1	0	0	0
Szamotuły	2	0	0	0
Śrem	3	0	0	0
Tarnowo Podgórne	0	1	0	0
M. Poznań	19	0	2	2
Łącznie	30	2	2	3

5.4.2 Uczniowie techników

Tabela 80. Uczniowie techników w latach

	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24	2024/25
Czerwonak	282	277	314	335	299
Kórnik	86	96	104	108	109
Mosina	152	187	223	256	226
Oborniki	571	579	626	667	625
Rokietnica	360	402	430	448	404
Swarzędz	729	708	731	883	839
Szamotuły	716	676	784	902	793
Śrem	1 403	1 448	1 559	1 649	1 419
Tarnowo Podgórne	90	170	249	331	411
M. Poznań	12 550	13 288	14 632	15 562	14 287
Łącznie	16 939	17 831	19 652	21 141	19 412

Tabela 81. Uczniowie techników w roku szkolnym 2024/25 wg typu organu prowadzącego

	powiat lub MNPP	gmina	inny - publiczny	inny - niepubliczny
Czerwonak	299	0	0	0
Kórnik	109	0	0	0
Mosina	226	0	0	0
Oborniki	379	246	0	0
Rokietnica	404	0	0	0
Swarzędz	839	0	0	0
Szamotuły	793	0	0	0
Śrem	1 419	0	0	0
Tarnowo Podgórne	0	411	0	0
M. Poznań	12 048	0	1 229	1 010
Łącznie	16 516	657	1 229	1 010

Tabela 82. Liczba uczniów w technikach w podziale na klasy w roku szkolnym 2024/25

	I	II	III	IV	V	Łącznie
Czerwonak	47	74	75	46	57	299
Kórnik	21	24	24	20	20	109
Mosina	20	69	64	45	28	226
Oborniki	84	169	174	113	85	625
Rokietnica	46	108	90	86	74	404
Swarzędz	118	259	195	136	131	839
Szamotuły	87	266	220	118	102	793
Śrem	108	363	396	279	273	1 419
Tarnowo Podgórne	82	85	84	79	81	411
M. Poznań	2 205	3 864	3 686	2 454	2 078	14 287
Łącznie	2 818	5 281	5 008	3 376	2 929	19 412

Tabela 83. Współczynnik skolaryzacji netto dla techników

	2020	2021	2022	2023	2024
Czerwonak	19,7	18,5	17,9	17,3	15,3
Kórnik	4,7	5,2	4,8	4,3	4,4
Mosina	8,3	10,1	10,2	10,8	10,2
Oborniki	31,6	31,3	29,7	29,3	29,0
Rokietnica	29,9	29,8	29,6	26,2	23,9
Swarzędz	25,2	22,5	21,2	21,8	22,4
Szamotuły	44,2	43,2	44,5	44,3	43,2
Śrem	67,9	67,9	65,1	62,1	56,8
Tarnowo Podgórne	4,4	8,9	11,8	14,0	17,1
M. Poznań	60,8	65,4	64,7	62,2	60,8
powiat poznański	7,3	7,5	7,5	7,6	7,6

Kartogram 22. Współczynnik skolaryzacji netto dla techników w roku 2020 oraz 2024

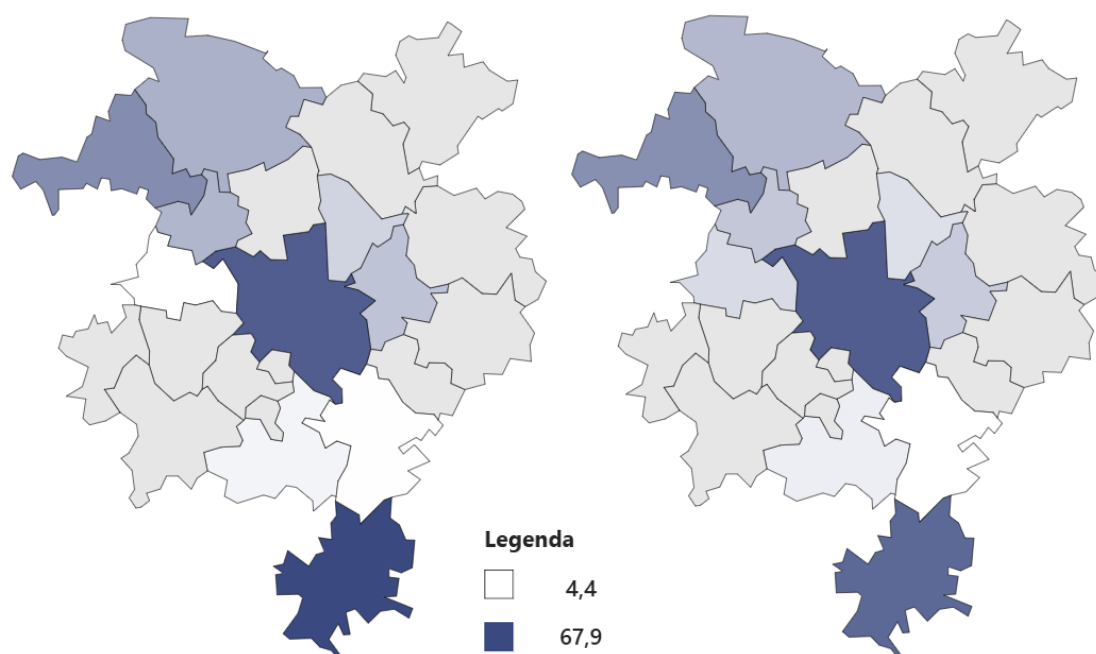
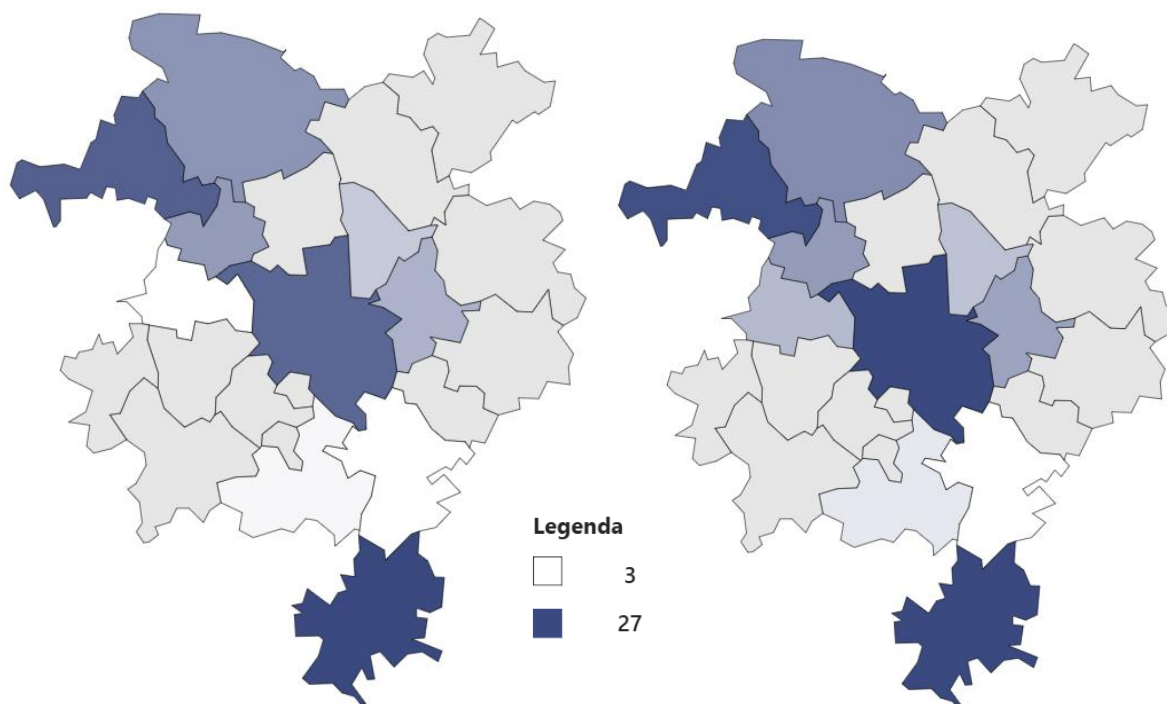

Tabela 84. Liczba uczniów techników na 1000 ludności

	2020	2021	2022	2023	2024
Czerwonak	10	10	11	12	11
Kórnik	3	3	3	3	3
Mosina	4	5	6	7	6
Oborniki	17	17	18	20	18
Rokietnica	16	18	18	19	16
Swarzędz	13	13	13	16	15
Szamotuły	24	22	26	30	26
Śrem	33	34	37	39	33
Tarnowo Podgórne	3	5	8	10	12
M. Poznań	23	24	27	29	27
powiat poznański	4	4	5	5	5
Łącznie	150	155	172	190	172

Kartogram 23. Liczba uczniów techników na 1000 ludności w roku 2020 oraz 2024

5.4.3 Oddziały w technikach

Tabela 85. Liczba oddziałów w technikach ogółem w latach

	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24	2024/25
Czerwonak	13	12	13	14	13
Kórnik	5	5	5	5	5
Mosina	7	8	10	12	10
Oborniki	21	21	23	24	23
Rokietnica	16	17	18	19	18
Swarzędz	30	29	32	37	37
Szamotuły	31	30	34	38	35
Śrem	53	54	58	63	56
Tarnowo Podgórne	5	10	15	20	24
M. Poznań	497	519	563	603	569
Łącznie	678	705	771	835	790

Tabela 86. Liczba oddziałów w technikach w podziale na klasy

	I	II	III	IV	V	Łącznie
Czerwonak	2	3	3	2	3	13
Kórnik	1	1	1	1	1	5
Mosina	1	3	3	2	1	10
Oborniki	3	6	6	4	4	23
Rokietnica	2	4	4	4	4	18
Swarzędz	5	11	8	7	6	37
Szamotuły	3	12	10	5	5	35
Śrem	4	15	14	11	12	56
Tarnowo Podgórne	4	5	5	5	5	24
M. Poznań	79	146	138	107	99	569
Łącznie	104	206	192	148	140	790

Tabela 87. Średnia wielkość oddziału technikum w latach

	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24	2024/25
Czerwonak	21,7	23,1	24,2	23,9	23,0
Kórnik	17,2	19,2	20,8	21,6	21,8
Mosina	21,7	23,4	22,3	21,3	22,6
Oborniki	27,2	27,6	27,2	27,8	27,2
Rokietnica	22,5	23,6	23,9	23,6	22,4
Swarzędz	24,3	24,4	22,8	23,9	22,7
Szamotuły	23,1	22,5	23,1	23,7	22,7
Śrem	26,5	26,8	26,9	26,2	25,3
Tarnowo Podgórne	18,0	17,0	16,6	16,6	17,1
M. Poznań	25,3	25,6	26,0	25,8	25,1

Kartogram 24. Średnia wielkość oddziału technikum w roku 2020 oraz 2024

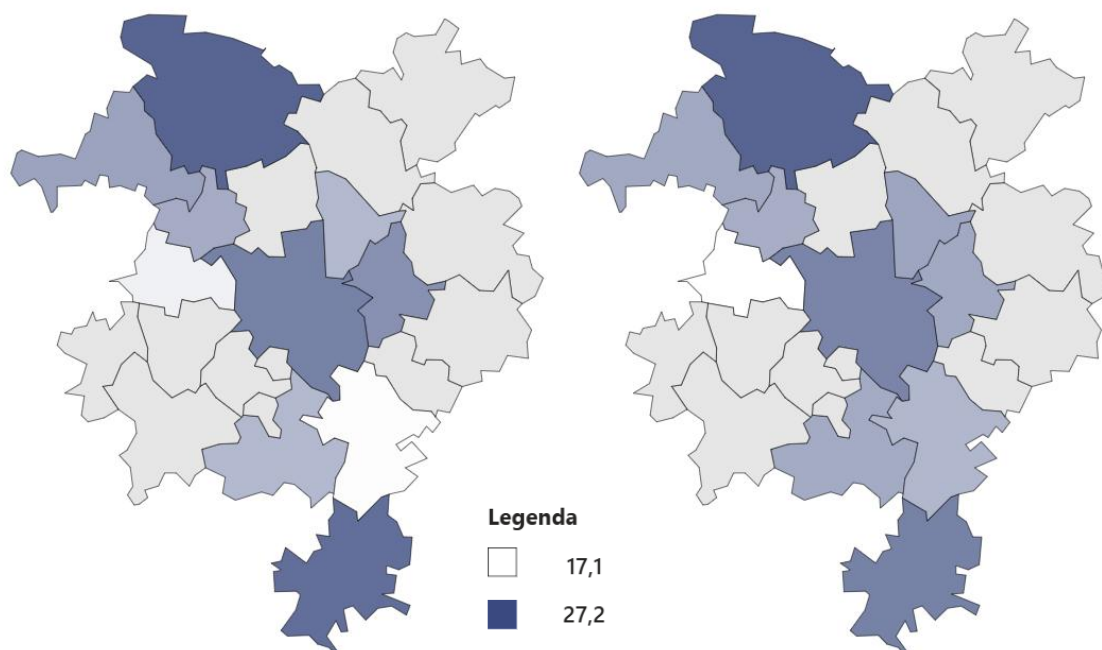

Tabela 88. Średnia wielkość oddziału klasy I w technikum w latach

	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24	2024/25
Czerwonak	25,0	26,5	27,0	26,3	23,5
Kórnik	21,0	24,0	24,0	26,0	21,0
Mosina	19,5	29,5	24,0	23,7	20,0
Oborniki	26,0	34,5	31,8	31,0	28,0
Rokietnica	22,8	26,3	26,0	28,0	23,0
Swarzędz	26,7	25,0	23,4	27,7	23,6
Szamotuły	23,0	25,4	25,9	25,4	29,0
Śrem	28,4	29,4	31,4	28,1	27,0
Tarnowo Podgórne	18,0	16,2	17,0	16,4	20,5
M. Poznań	26,9	29,2	31,3	29,6	27,9

5.4.4 Zawody, w których odbywa się kształcenie

Zawody, w których prowadzone jest kształcenie w technikach, pogrupowano zgodnie z Klasyfikacją Zawodów i Specjalności.

Tabela 89. Liczba uczniów w technikach kształcących się w grupach zawodów w roku szkolnym 2024/25

	elektryczno- elektroniczny	administracyjno- usługowy	turystyczno- gastronomiczny	mechaniczny i górnico- hutniczy	budowlany	rolniczo-leśny z ochroną środowiska	Łącznie
Czerwonak	108	91	100				299
Kórnik	0	109	0				109
Mosina	0	130	96				226
Oborniki	152	144	202		83	44	625
Rokietnica	113	103	99			89	404
Swarzędz	314	239	153	68	65	0	839
Szamotuły	28	322	155	75		213	793
Śrem	384	701	143	84	107		1 419
Tarnowo Podgórze	296	115					411
M. Poznań	4 631	4 625	1 359	1 139	1 368	1 165	14 287
Łącznie	6 026	6 579	2 307	1 366	1 623	1 511	19 412

Tabela 90. Liczba uczniów w technikach kształcących się w grupach zawodów w roku szkolnym 2024/25

Zawody	Liczba uczniów
elektryczno-elektroniczny	6 026
administracyjno-usługowy	6 579
turystyczno-gastronomiczny	2 307
mechaniczny i górniczo-hutniczy	1 366
budowlany	1 623
rolniczo-leśny z ochroną środowiska	1 511
Łącznie	19 412

Tabela 91. Liczba uczniów w technikach kształcących się w grupach zawodów w podziale na klasy w roku szkolnym 2024/25

Zawody	I	II	III	IV	V	Łącznie
elektryczno-elektroniczny	865	1 642	1 459	1 095	965	6 026
administracyjno-usługowy	1 009	1 736	1 608	1 149	1 077	6 579
turystyczno-gastronomiczny	346	668	628	365	300	2 307
mechaniczny i górniczo-hutniczy	242	374	352	219	179	1 366
budowlany	130	424	556	266	247	1 623
rolniczo-leśny z ochroną środowiska	226	437	405	282	161	1 511
Łącznie	2 818	5 281	5 008	3 376	2 929	19 412

5.4.5 Technika prowadzone przez inne podmioty

Tabela 92. Odsetek uczniów techników uczęszczających do szkół niesamorządowych

	2020	2021	2022	2023	2024
M. Poznań	13,36	13,72	15,50	15,66	15,84
Łącznie	13,36	13,72	15,50	15,66	15,84

5.4.6 Podsumowanie

Technika to drugi – po liceach ogólnokształcących – najczęściej wybierany przez uczniów typ szkoły. Skalę zainteresowania młodzieży (lub dostępność oferty) dobrze obrazuje współczynnik skolaryzacji. O ile dla liceów w analizowanym okresie przyjmował on wartości z przedziału 100–130, o tyle dla techników wynosił od 60 do 65, był zatem niemal dwukrotnie niższy. Podobnie jak w przypadku liceów, większość placówek zlokalizowana jest w Poznaniu.

Wśród kierunków kształcenia dominują dwie grupy branżowe: administracyjno-usługowa (6 579 osób) oraz elektryczno-elektroniczna (6 026 osób). Do najpopularniejszych zawodów w pierwszej z nich należą: technik logistyki (1 624 uczniów), technik organizacji reklamy (988) oraz technik fotografii i multimedialnych (809). W drugiej grupie dominują: technik informatyki (2 682) oraz technik programisty (1 063). Inne popularne zawody to: technik żywienia i usług gastronomicznych (1 085), technik pojazdów samochodowych (819), technik architektury krajobrazu (806) oraz technik budownictwa (709). W każdym z pozostałych zawodów kształcą się poniżej 500 osób.

5.5 Szkoły branżowe I stopnia

Szkoły branżowe I stopnia są przeznaczone dla absolwentów szkół podstawowych. Cykl kształcenia trwa trzy lata, a uczeń kończący szkołę może – po pomyślnym złożeniu egzaminu – uzyskać dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe. Organem prowadzącym dla tego typu placówek jest powiat.

Proces dydaktyczny realizowany jest w oddziałach kształcących w jednym (ewentualnie w dwóch lub trzech) zawodzie albo w oddziałach dla młodocianych pracowników. W pierwszym modelu praktyczna nauka zawodu odbywa się w ramach zajęć organizowanych przez szkołę. W drugim przypadku uczeń przyjmowany jest do placówki na podstawie umowy o pracę w celu przygotowania zawodowego. Umowę tę zawiera pracodawca z młodocianym pracownikiem na czas trwania nauki.

Rodzaj egzaminu końcowego zależy od statusu pracodawcy. Młodociany zatrudniony u rzemieślnika zdaje egzamin czeladniczy przed komisją izby rzemieślniczej, natomiast osoba zatrudniona u pracodawcy niebędącego rzemieślnikiem przystępuje do egzaminu zawodowego, przeprowadzanego przez okręgową komisję egzaminacyjną.

5.5.1 Sieć szkół branżowych I stopnia

Tabela 93. Szkoły branżowe I stopnia wg lokalizacji

	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24	2024/25
Buk	1	2	2	2	2
Mosina	1	1	1	1	1
Murowana Goślina	1	1	1	1	1
Oborniki	2	2	2	2	2
Rokietnica	1	1	1	1	1
Swarzędz	1	1	1	1	1
Szamotuły	3	3	3	3	3
Śrem	4	5	5	5	5
Tarnowo Podgórne	1	1	1	1	1
M. Poznań	17	17	17	17	17
Łącznie	32	34	34	34	34

Tabela 94. Szkoły branżowe I stopnia w gminach w roku szkolnym 2024/25 wg typu organu prowadzącego

	powiat lub MNPP	gmina	inny - publiczny	inny - niepubliczny
Buk	0	1	0	1
Mosina	1	0	0	0
Murowana Goślina	1	0	0	0
Oborniki	1	1	0	0
Rokietnica	1	0	0	0
Swarzędz	1	0	0	0
Szamotuły	3	0	0	0
Śrem	3	0	1	1
Tarnowo Podgórne	0	1	2	0
M. Poznań	15	0	0	0
Łącznie	26	3	3	2

5.5.2 Uczniowie szkół branżowych I stopnia

Tabela 95. Uczniowie szkół branżowych I stopnia w latach

	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24	2024/25
Buk	200	198	180	238	246
Mosina	179	189	191	199	192
Murowana Goślina	152	171	171	202	185
Oborniki	305	340	333	395	374
Rokietnica	80	80	62	71	75
Swarzędz	419	426	425	480	427
Szamotuły	347	339	293	326	342
Śrem	487	518	571	675	625
Tarnowo Podgórne	58	78	105	80	85
M. Poznań	2576	2743	3029	3486	3217
Łącznie	4803	5082	5360	6152	5768

Tabela 96. Uczniowie szkół branżowych I stopnia w roku szkolnym 2024/25 wg typu organu prowadzącego

	powiat lub MNPP	gmina	inny - publiczny	inny - niepubliczny
Buk	0	246	0	0
Mosina	192	0	0	0
Murowana Goślina	185	0	0	0
Oborniki	289	85	0	0
Rokietnica	75	0	0	0
Swarzędz	427	0	0	0
Szamotuły	342	0	0	0
Śrem	550	0	0	75
Tarnowo Podgórne	0	85	0	0
M. Poznań	2 771	0	446	0
Łącznie	4 831	416	446	75

Tabela 97. Liczba uczniów w szkołach branżowych I stopnia w podziale na klasy w roku szkolnym 2024/25

	I	II	III
Buk	61	95	90
Mosina	42	72	78
Murowana Goślina	54	72	59
Oborniki	108	149	117
Rokietnica	24	27	24
Swarzędz	80	155	192
Szamotuły	128	125	89
Śrem	147	242	236
Tarnowo Podgórne	31	25	29
M. Poznań	800	1 181	1 236
Łącznie	1 475	2 143	2 150

Tabela 98. Współczynnik skolaryzacji netto dla szkół branżowych I stopnia

	2020	2021	2022	2023	2024
Buk	36,9	38,3	30,8	37,3	43,8
Czerwonak	1,5	1,3	1,5	1,5	1,6
Mosina	12,8	12,4	10,9	10,4	11,0
Murwana Goślina	21,3	22,8	17,5	19,2	21,9
Oborniki	20,4	21,2	19,9	21,0	21,9
Rokietnica	7,2	6,6	5,0	4,6	5,3
Skoki	3,3	3,7	2,2	5,5	7,3
Swarzędz	16,1	16,4	13,7	14,9	14,3
Szamotuły	26,2	24,7	20,6	19,9	22,2
Śrem	27,9	28,7	27,7	30,1	30,5
Tarnowo Podgórne	3,6	5,2	6,1	4,0	4,7
M. Poznań	16,1	16,5	15,3	17,3	17,7
powiat poznański	5,7	5,7	4,8	5,0	5,2

Kartogram 25. Współczynnik skolaryzacji netto dla szkół branżowych I stopnia w roku 2020 oraz 2024

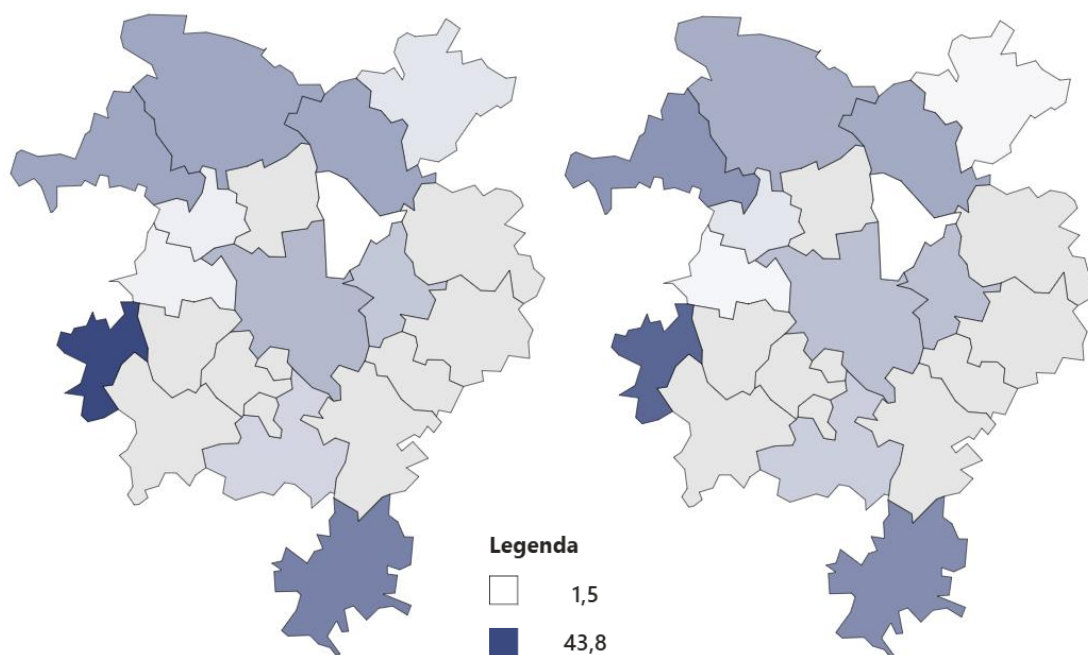
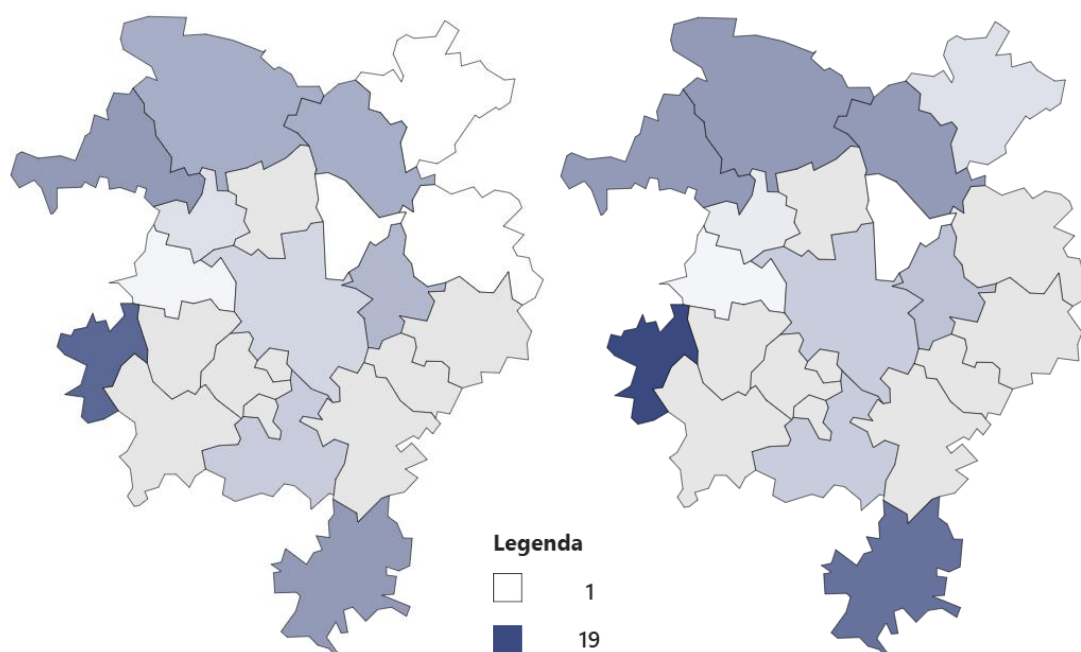

Tabela 99. Liczba uczniów szkół branżowych I stopnia na 1000 ludności

	2020	2021	2022	2023	2024
Buk	16	16	14	18	19
Czerwonak	1	1	1	1	1
Mosina	6	6	6	6	6
Murowana Goślina	9	10	10	12	11
Oborniki	9	10	10	12	11
Rokietnica	4	4	3	3	3
Skoki	1	2	1	3	4
Swarzędz	8	8	8	8	7
Szamotuły	11	11	10	11	11
Śrem	11	12	13	16	15
Tarnowo Podgórne	2	2	3	2	2
M. Poznań	5	5	6	7	6
powiat poznański	3	3	3	3	3
Łącznie	86	90	88	102	99

Kartogram 26. Liczba uczniów szkół branżowych I stopnia na 1000 ludności w roku 2020 oraz 2024

5.5.3 Oddziały w szkołach branżowych I stopnia

Tabela 100. Liczba oddziałów w szkołach branżowych I stopnia ogółem w latach

	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24	2024/25
Buk	9	9	7	8	8
Mosina	8	8	7	8	8
Murowana Goślina	7	8	7	9	9
Oborniki	12	13	13	16	16
Rokietnica	4	4	3	3	3
Swarzędz	19	19	19	21	18
Szamotuły	17	17	15	14	16
Śrem	20	22	22	26	26
Tarnowo Podgórne	2	3	4	3	3
M. Poznań	123	128	121	139	134
Łącznie	221	231	218	247	241

Tabela 101. Liczba oddziałów w szkołach branżowych I stopnia w podziale na klasy

	I	II	III	Łącznie
Buk	2	3	3	8
Mosina	2	3	3	8
Murowana Goślina	2	4	3	9
Oborniki	4	6	6	16
Rokietnica	1	1	1	3
Swarzędz	3	7	8	18
Szamotuły	5	6	5	16
Śrem	6	10	10	26
Tarnowo Podgórne	1	1	1	3
M. Poznań	28	50	56	134
Łącznie	54	91	96	241

Tabela 102. Średnia wielkość oddziału w szkole branżowej I stopnia w latach

	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24	2024/25
Buk	22,2	22,0	25,7	29,8	30,8
Mosina	22,4	23,6	27,3	24,9	24,0
Murowana Goślina	21,7	21,4	24,4	22,4	20,6
Oborniki	25,4	26,2	25,6	24,7	23,4
Rokietnica	20,0	20,0	20,7	23,7	25,0
Swarzędz	22,1	22,4	22,4	22,9	23,7
Szamotuły	20,4	19,9	19,5	23,3	21,4
Śrem	24,4	23,5	26,0	26,0	24,0
Tarnowo Podgórne	29,0	26,0	26,3	26,7	28,3
M. Poznań	20,9	21,4	25,0	25,1	24,0

Kartogram 27. Średnia wielkość oddziału w szkole branżowej I stopnia w roku 2020 oraz 2024

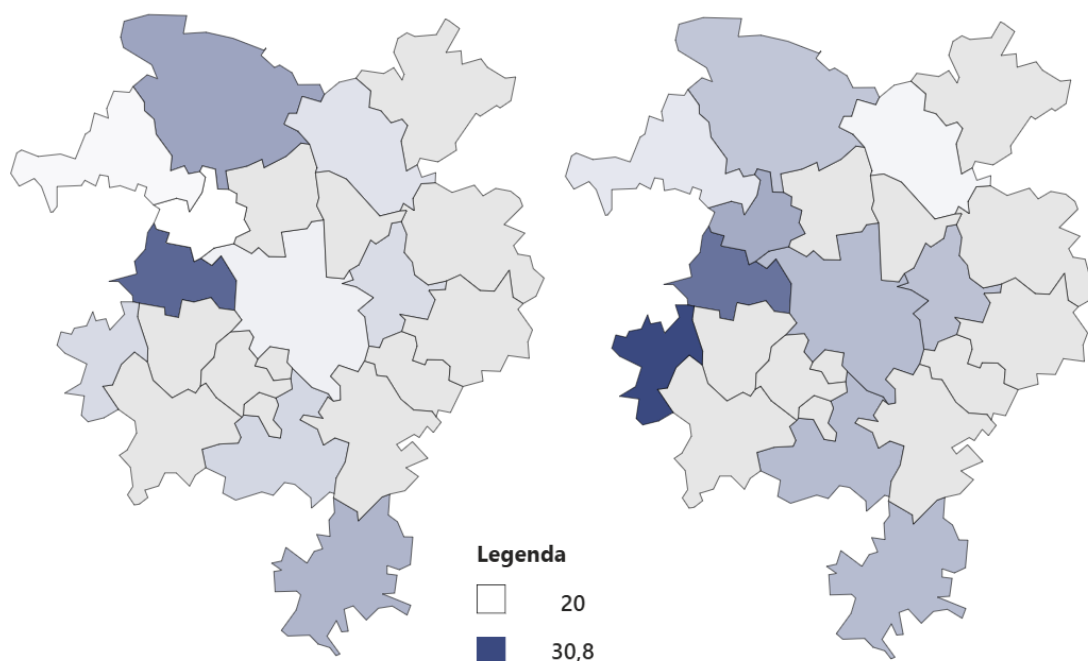

Tabela 103. Średnia wielkość oddziału klasy I w szkole branżowej I stopnia w latach

	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24	2024/25
Buk	19,0	24,0	31,7	33,7	30,5
Mosina	28,0	27,0	33,0	24,0	21,0
Murowana Goślina	30,0	26,0	28,7	25,8	27,0
Oborniki	30,7	29,3	26,7	29,3	27,0
Rokietnica	22,0	24,0	24,0	28,0	24,0
Swarzędz	23,4	20,8	26,5	26,3	26,7
Szamotuły	19,8	20,5	23,6	32,6	25,6
Śrem	26,0	24,0	27,6	28,7	24,5
Tarnowo Podgórne	29,0	25,0	31,0	30,0	31,0
M. Poznań	25,0	25,9	29,5	29,3	28,6

5.5.4 Zawody, w których odbywa się kształcenie

Tabela 104. Liczba uczniów w szkołach branżowych I stopnia kształcących się w poszczególnych zawodach w podziale na gminy w roku szkolnym 2024/25

	elektryczno- elektroniczny	administracyjno- usługowy	turystyczno- gastronomiczny	mechaniczny i górnictwo- hutniczy	budowlany	rolniczo- leśny z ochroną środowiska	artystyczny	Łącznie
Buk	13	98	51	66	6	12		246
Mosina	9	85	40	48	9	1		192
Murowana Goślina	38	58	47	32	10	0	0	185
Oborniki	18	139	106	91	20	0	0	374
Rokietnica	2	26	21	22	3	1		75
Swarzędz	17	135	79	195	1	0	0	427
Szamotuły	23	127	63	109	10	10	0	342
Śrem	51	269	118	129	47	11	0	625
Tarnowo Podgórne	23	46	5	11	0	0	0	85
M. Poznań	221	1 093	642	1 032	196	0	33	3 217
Łącznie	415	2 076	1 172	1 735	302	35	33	5 768

Tabela 105. Liczba uczniów w szkołach branżowych I stopnia kształcących się w poszczególnych zawodach ogółem w roku szkolnym 2024/25

Zawody	Liczba uczniów
elektryczno-elektroniczny	415
administracyjno-usługowy	2 076
turystyczno-gastronomiczny	1 172
mechaniczny i górnictwo-hutniczy	1 735
budowlany	302
rolniczo-leśny z ochroną środowiska	35
artystyczny	33
Łącznie	5 768

Tabela 106. Liczba uczniów w szkołach branżowych I stopnia kształcących się w poszczególnych zawodach w podziale na klasy w roku szkolnym 2024/25

Zawody	I	II	III	Łącznie
elektryczno-elektroniczny	87	143	185	415
administracyjno-usługowy	477	801	798	2 076
turystyczno-gastronomiczny	321	433	418	1 172
mechaniczny i górnictwo-hutniczy	483	644	608	1 735
budowlany	85	102	115	302
rolniczo-leśny z ochroną środowiska	10	9	16	35
artystyczny	12	11	10	33
Łącznie	1 475	2 143	2 150	5 768

5.5.5 Szkoły branżowe I stopnia prowadzone przez inne podmioty

Tabela 107. Odsetek uczniów szkół branżowych I stopnia uczęszczających do szkół niesamorządowych

	2020	2021	2022	2023	2024
M. Poznań	12,17	11,55	11,98	12,93	13,76
Łącznie	12,17	11,55	11,98	12,93	13,76

5.5.6 Podsumowanie

Liczba uczniów uczęszczających do branżowych szkół I st. w Metropolii utrzymuje się na stałym, niskim choć typowym poziomie. Należy jednak podkreślić, że w klasie II i III szkół branżowych uczą się „podwójne” roczniki. Stała liczba uczniów oznacza spadek zainteresowania tą formą edukacji. Potwierdza to współczynnik skolaryzacji netto dla branżowych szkół I st., który w ciągu 5 lat w spadł o 10 procent.

5.6 Edukacja dorosłych

Oferta szkół dla dorosłych skierowana jest do osób, które ukończyły co najmniej szkołę podstawową. W placówkach tych słuchacze mogą uzyskać wykształcenie średnie i świadectwo dojrzałości (liceum ogólnokształcące dla dorosłych) lub zdobyć tytuł technika (szkoła policealna).

Skala edukacji dorosłych jest w Polsce znacząco mniejsza niż w przypadku kształcenia dzieci i młodzieży. Do szkół tego typu w Metropolii uczęszcza corocznie około 3,5 tysiąca słuchaczy. Placówki dla dorosłych funkcjonują zazwyczaj w ramach zespołów szkół, a w wielu z nich nabór nie odbywa się w cyklu corocznym.

5.6.1 Sieć szkół dla dorosłych

Tabela 108. Liczba szkół dla dorosłych ogółem w latach

	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24	2024/25
Buk	1	1	1	1	1
Czerwonak	0	0	0	1	1
Kostrzyn	1	1	1	0	0
Mosina	1	1	1	1	1
Murowana Goślina	1	1	1	0	0
Oborniki	2	2	2	2	2
Pobiedziska	1	1	1	0	0
Swarzędz	1	1	1	1	1
Szamotuły	1	1	1	1	1
Śrem	3	3	3	3	3
M. Poznań	30	29	29	27	23
Łącznie	42	41	41	37	33

5.6.2 Słuchacze szkół dla dorosłych

Tabela 109. Liczba słuchaczy szkół dla dorosłych ogółem w latach

	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24	2024/25
Buk	138	118	103	104	106
Czerwonak	0	0	0	72	61
Kostrzyn	34	14	0	0	0
Mosina	12	7	25	38	58
Murowana Goślina	13	15	47	0	0
Oborniki	79	89	118	95	118
Pobiedziska	28	8	0	0	0
Swarzędz	135	90	96	142	147
Szamotuły	127	87	110	141	187
Śrem	123	113	168	189	185
M. Poznań	3 054	2 753	2 606	2 690	2 779
Łącznie	3 743	3 294	3 273	3 471	3 641

Tabela 110. Liczba słuchaczy szkół dla dorosłych na 10 000 ludności

	2020	2021	2022	2023	2024
Buk	204	264	200	252	293
Czerwonak	0	0	0	26	22
Kostrzyn	18	7	0	0	0
Mosina	3	2	7	11	16
Murowana Goślina	8	9	28	0	0
Oborniki	41	42	49	51	53
Pobiedziska	13	4	0	0	0
Swarzędz	24	16	17	25	26
Szamotuły	61	39	60	85	93
Śrem	74	63	85	82	85
M. Poznań	206	255	275	301	290
powiat poznański	11	11	10	13	14
Łącznie	663	712	731	846	892

Tabela 111. Średnia wielkość oddziału w szkołach dla dorosłych

	2020	2021	2022	2023	2024
Buk	20	21	16	17	19
Czerwonak	0	0	0	24	20
Kostrzyn	17	14	0	0	0
Mosina	12	7	25	19	19
Murowana Goślina	13	15	24	0	0
Oborniki	13	12	14	15	12
Pobiedziska	14	8	0	0	0
Swarzędz	27	23	32	28	25
Szamotuły	26	30	30	26	25
Śrem	18	18	18	18	19

M. Poznań	28	35	31	32	31
powiat poznański	20	20	19	20	20

Tabela 112. Średnia liczba uczniów przypadająca na etat nauczyciela w szkołach dla dorosłych

	2020	2021	2022	2023	2024
Buk	416	2808	173	301	574
Czerwonak	0	0	0	450	43
Mosina	20	16	37	41	39
Murowana Goślina	76	0	0	0	0
Oborniki	116	102	167	215	754
Swarzędz	38	34	28	37	33
Szamotuły	39	42	39	38	39
Śrem	205	87	228	91	191
M. Poznań	82	96	128	126	122
powiat poznański	96	147	75	95	81

Tabela 113. Liczba etatów nauczycielskich w szkołach dla dorosłych prowadzonych przez JST

	2023/24	2024/25
M. Poznań	9,65	7,65
powiat poznański	4,51	7,36

5.7 Kształcenie specjalne

Kształcenie specjalne organizowane jest dla dzieci i młodzieży wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy, posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, wydane przez zespół orzekający działający w publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej. Podstawą wydania takiego orzeczenia może być niepełnosprawność, niedostosowanie społeczne lub zagrożenie niedostosowaniem społecznym.

Orzeczenie może otrzymać dziecko lub uczeń: niesłyszący, słabosłyszący, niewidomy, słabowidzący, z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją, z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, umiarkowanym lub znacznym, z autyzmem (w tym z zespołem Aspergera) oraz z niepełnosprawnościami sprzężonymi (tj. ze zdiagnozowanymi co najmniej dwiema z wymienionych powyżej niepełnosprawności).

Kształcenie specjalne organizują publiczne i niepubliczne przedszkola i szkoły: ogólnodostępne, ogólnodostępne z oddziałami integracyjnymi, integracyjne, ogólnodostępne z oddziałami specjalnymi oraz specjalne. Ponadto kształcenie to jest realizowane w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych, młodzieżowych ośrodkach socjoterapii, specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych, specjalnych ośrodkach wychowawczych, a także w ośrodkach rewalidacyjno-wychowawczych.

Kształcenie specjalne w szkołach i ośrodkach może być realizowane do końca roku szkolnego, w którym uczeń szkoły podstawowej kończy 20. rok życia, a uczeń szkoły ponadpodstawowej 24. rok życia. Za organizację tego procesu, w tym realizację zaleceń zawartych w orzeczeniu, odpowiada dyrektor przedszkola, szkoły lub ośrodka. Miejsce edukacji ucznia posiadającego orzeczenie wynika z jego treści. Jeśli dokument dopuszcza różne możliwości, decyzję podejmują rodzice (opiekunowie prawni).

Zapewnienie miejsca edukacji ucznia lub dziecka posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego zależy od specyfiki placówki i etapu edukacji. W przypadku:

- przedszkola lub szkoły podstawowej (z wyłączeniem szkół specjalnych) jest to gmina właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka;
- szkoły specjalnej jest to powiat właściwy ze względu na miejsce zamieszkania dziecka.

Jeżeli powiat właściwy ze względu na miejsce zamieszkania dziecka nie prowadzi szkoły specjalnej lub ośrodka odpowiednich ze względu na rodzaj niepełnosprawności, starosta tego powiatu kieruje dziecko do najbliższego powiatu prowadzącego taką szkołę lub ośrodek, który dysponuje wolnymi miejscami. Starosta najbliższego powiatu nie może odmówić przyjęcia dziecka do placówki. Zapewnienie dowozu uczniów do szkoły specjalnej jest zawsze zadaniem gminy, w której mieszka dziecko.

Zakładanie i prowadzenie publicznych przedszkoli (w tym integracyjnych i specjalnych) oraz innych form wychowania przedszkolnego (w tym integracyjnych oraz z oddziałami integracyjnymi lub specjalnymi), z wyjątkiem szkół podstawowych specjalnych oraz z pominięciem kilku innych wyjątków nieistotnych z punktu widzenia niniejszego opracowania, należy do zadań własnych gmin. Zakładanie i prowadzenie publicznych szkół podstawowych specjalnych oraz szkół ponadpodstawowych (w tym integracyjnych i specjalnych) co do zasady należy do zadań własnych powiatu. Jednostki samorządu terytorialnego mogą zakładać i prowadzić szkoły i placówki, których prowadzenie nie należy do ich zadań własnych, po zawarciu porozumienia z jednostką samorządu terytorialnego, dla której prowadzenie danego typu szkoły lub placówki jest zadaniem własnym.

W związku z zapewnieniem edukacji ucznia lub dziecka posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, organowi prowadzącemu naliczane są dodatkowe kwoty potrzeb

edukacyjnych. Waga będąca podstawą wyliczenia kwoty zależy od podstawy wydania orzeczenia. W roku 2025 wynosi ona przykładowo:

- **1,4** – dla uczniów lub słuchaczy z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, niedostosowanych społecznie, zagrożonych niedostosowaniem społecznym;
- **2,9** – dla uczniów lub słuchaczy niewidomych, słabowidzących, z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją;
- **3,6** – dla uczniów lub słuchaczy niesłyszących, słabosłyszących, z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym;
- **9,5** – dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim objętych zajęciami rewalidacyjno-wychowawczymi organizowanymi w przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych, innych formach wychowania przedszkolnego, specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych, specjalnych ośrodkach wychowawczych, szkołach i poradniach psychologiczno-pedagogicznych oraz dla uczniów lub słuchaczy z niepełnosprawnościami sprzężonymi lub z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera, w oddziałach integracyjnych w szkołach podstawowych i szkołach ponadpodstawowych;
- **10,0** – dla uczniów lub słuchaczy z niepełnosprawnościami sprzężonymi lub z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera, w oddziałach specjalnych w szkołach podstawowych i szkołach ponadpodstawowych;
- **9,5** – dla uczniów lub słuchaczy z niepełnosprawnościami sprzężonymi lub z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera, w szkołach podstawowych i szkołach ponadpodstawowych w oddziałach innych niż oddziały integracyjne i specjalne, dla których liczba godzin wsparcia jest większa niż 10 godzin;
- **7,1** – dla uczniów lub słuchaczy z niepełnosprawnościami sprzężonymi lub z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera, w szkołach podstawowych i szkołach ponadpodstawowych w oddziałach innych niż oddziały integracyjne i specjalne, dla których liczba godzin wsparcia jest większa niż 5 godzin i mniejsza niż 10 godzin lub równa 10 godzinom;
- **3,6** – dla uczniów lub słuchaczy z niepełnosprawnościami sprzężonymi lub z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera, w szkołach podstawowych i szkołach ponadpodstawowych w oddziałach innych niż oddziały integracyjne i specjalne, dla których liczba godzin wsparcia jest większa niż 2 godziny i mniejsza niż 5 godzin lub równa 5 godzinom;
- **1,5** – dla uczniów lub słuchaczy z niepełnosprawnościami sprzężonymi lub z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera, w szkołach podstawowych i szkołach ponadpodstawowych w oddziałach innych niż oddziały integracyjne i specjalne, dla których liczba godzin wsparcia jest mniejsza niż 2 godziny lub równa 2 godzinom i nie jest równa 0;
- **0,8** – dla uczniów lub słuchaczy niepełnosprawnych w oddziałach integracyjnych w szkołach podstawowych i szkołach ponadpodstawowych.

Jeśli uczeń posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego uczęszcza do szkoły prowadzonej przez inny podmiot niebędący JST, wówczas organ ją prowadzący otrzymuje dodatkową kwotę dotacji. Wynoszą one w przypadku:

- **niepublicznej szkoły** – kwotę naliczonych potrzeb oświatowych;
- **publicznej szkoły** – średnią wydatków bieżących wynikających z zapewnienia edukacji uczniom o podobnych potrzebach w szkołach prowadzonych przez dotującą JST;
- **publicznego przedszkola** – średnią wydatków bieżących wynikających z zapewnienia edukacji dziecku o podobnych potrzebach w przedszkolach prowadzonych przez dotującą gminę;
- **niepublicznego przedszkola** – 75 proc. średniej wydatków bieżących wynikających z zapewnienia edukacji dziecku o podobnych potrzebach w przedszkolach prowadzonych przez dotującą gminę.

Powyższa średnia wydatków wyliczana jest za pomocą współczynnika korygującego określonego w ustawie o finansowaniu zadań oświatowych.

Finansowanie edukacji dziecka lub ucznia posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego spoczywa na organie prowadzącym szkołę lub placówkę, do której uczęszcza uczeń lub dziecko, niezależnie od jego miejsca zamieszkania. W przypadku organów prowadzących niebędących JST, naliczana jest odpowiednia dotacja.

Przykładowo, jeśli uczeń szkoły podstawowej posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego podejmie naukę:

- w szkole obwodowej – jego edukację finansuje gmina, na terenie której mieszka;
- w innej, prowadzonej przez samorząd szkole podstawowej (np. w innej gminie) – jego edukację finansuje gmina prowadząca szkołę;
- w niepublicznej szkole podstawowej – jego edukację finansuje gmina dotująca szkołę (niezależnie od miejsca zamieszkania ucznia);
- w szkole specjalnej prowadzonej przez JST – jego edukację finansuje organ prowadzący (zazwyczaj powiat);
- w niepublicznej szkole specjalnej – jego edukację finansuje powiat dotujący szkołę.

Orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydaje zespół orzekający działający w publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej właściwej dla miejsca nauki ucznia. W przypadku dzieci nieuczęszczających jeszcze do szkoły lub przedszkola jest to poradnia właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka. Orzeczenie wydaje się na wniosek rodziców. W obecnym stanie prawnym rodzic może nie informować szkoły o wydaniu orzeczenia.

Dla każdego ucznia posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego szkoła przygotowuje *Wielospecjalistyczną ocenę poziomu funkcjonowania ucznia*, a na jej podstawie sporządza *Indywidualny Program Edukacyjno-Terapeutyczny (IPET)*. Jest on najważniejszym dokumentem wewnątrzszkolnym określającym sposób pracy z uczniem. Przygotowywany na podstawie orzeczenia, opisuje zintegrowane działania nauczycieli i specjalistów prowadzących zajęcia z dzieckiem lub uczniem, w tym:

- dla ucznia niepełnosprawnego – działania o charakterze rewalidacyjnym;
- dla ucznia niedostosowanego społecznie – działania o charakterze resocjalizacyjnym;
- dla ucznia zagrożonego niedostosowaniem społecznym – działania o charakterze socjoterapeutycznym.

IPET zawiera również opis form i sposobów udzielania uczniowi lub dziecku pomocy psychologiczno-pedagogicznej, a także wymiar godzin, w którym poszczególne formy pomocy będą realizowane. Dokument łączy więc charakter pedagogiczny z finansowym: pedagogiczny – gdyż określa sposób działania nauczycieli i specjalistów w szkole, finansowy – gdyż przyjęte w nim zapisy skutkują obowiązkiem realizacji dodatkowych zajęć lub zatrudnienia dodatkowych nauczycieli.

5.7.1 Pomoc psychologiczno-pedagogiczna

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna udzielana uczniowi w przedszkolu, szkole i placówce polega na rozpoznawaniu i zaspokajaniu jego indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz rozpoznawaniu indywidualnych możliwości psychofizycznych i czynników środowiskowych wpływających na jego funkcjonowanie. Celem tych działań jest wspieranie potencjału rozwojowego ucznia i stworzenie warunków do jego aktywnego, pełnego uczestnictwa w życiu placówki oraz w środowisku społecznym. Pomoc ta skierowana jest do wszystkich uczniów – zarówno tych mających trudności w nauce lub zachowaniu, jak i osób wyjątkowo zdolnych.

Pomocą psychologiczno-pedagogiczną obejmuje się również rodziców uczniów i nauczycieli. Polega ona na wspieraniu ich w rozwiązywaniu problemów wychowawczych i dydaktycznych oraz rozwijaniu umiejętności wychowawczych, co ma na celu zwiększenie efektywności wsparcia udzielanego uczniom.

Udzielanie pomocy, w przeciwieństwie do realizacji zadań wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy, nie wynika z formalnych decyzji administracyjnych. Może być ona inicjowana przez niemal każdy zainteresowany podmiot i stanowi standardowy, integralny element codziennej pracy szkoły lub placówki oświatowej. **Co istotne, jej udzielanie nie stanowi źródła dodatkowych dochodów dla organu prowadzącego.**

Ważną przesłanką do udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej jest dostarczenie szkole przez rodziców opinii poradni. Dokument ten może dotyczyć w szczególności: objęcia dziecka pomocą w placówce, dostosowania wymagań edukacyjnych do indywidualnych potrzeb ucznia, specyficznych trudności w uczeniu się, zgody na indywidualny program lub tok nauki oraz innych spraw związanych z kształceniem i wychowaniem.

Jeśli w treści opinii zawarte są zalecenia dla szkoły (np. dotyczące organizacji dodatkowych zajęć lub objęcia dziecka wsparciem logopedycznym), placówka zobowiązana jest do ich wdrożenia. Organizacja pomocy psychologiczno-pedagogicznej jest ściśle uregulowana przepisami prawa. Precyzyjnie definiują one na przykład maksymalną liczebność grup, w jakich mogą odbywać się poszczególne rodzaje zajęć. Za udzielanie pomocy odpowiada dyrektor szkoły lub placówki, a jej finansowanie jest obowiązkiem organu prowadzącego.

Rzeczywista skala pomocy psychologiczno-pedagogicznej jest trudna do oszacowania. Wiele wynikających z niej działań realizowanych jest w ramach codziennego funkcjonowania jednostek, a opinie wydane przez poradnie nie są szczegółowo rejestrowane w Systemie Informacji Oświatowej. Wskaźnikiem pozwalającym oszacować skalę tego zjawiska jest liczba etatów psychologów, pedagogów i innych specjalistów, których podstawowym zadaniem jest realizacja pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

Tabela 114. Etaty psychologów pedagogów i innych specjalistów w jednostkach

	2021/22	2022/23	2023/24	2024/25
Buk	8,53	11,40	11,24	13,55
Czerwonak	17,77	20,91	20,93	19,04
Dopiewo	22,94	27,25	26,01	28,58
Kleszczewo	5,38	6,27	7,18	5,59
Komorniki	33,42	38,23	44,72	49,17
Kostrzyn	11,80	15,45	17,13	18,38
Kórnik	22,95	30,79	35,66	37,86
Luboń	15,02	20,23	19,99	22,16
Mosina	27,11	31,65	30,89	35,66

Murowana Goślina	7,10	8,56	7,66	8,44
Oborniki	21,27	27,62	29,43	36,80
Pobiedziska	11,36	13,51	14,17	15,14
Puszczykowo	12,39	11,50	11,77	10,43
Rokietnica	22,66	30,21	27,38	29,57
Skoki	3,35	3,72	4,81	5,49
Stęszew	10,87	14,80	13,74	12,74
Suchy Las	11,44	13,96	14,30	14,72
Swarzędz	43,58	48,82	51,76	57,28
Szamotuły	18,83	27,16	27,60	30,11
Śrem	25,25	28,71	29,48	34,13
Tarnowo Podgórne	29,63	29,40	30,34	33,54
M. Poznań	365,96	420,28	484,23	539,89
powiat poznański	24,47	28,13	32,70	33,66

Wzrost liczby etatów był znaczący we wszystkich JST. Największą dynamikę odnotowano w Gminie Oborniki, gdzie analizowana liczba etatów wzrosła w ciągu trzech lat o ponad 70 proc. Wysoki wzrost wystąpił również w Gminach: Kórnik, Skoki, Szamotuły, Buk oraz Kostrzyn. We wszystkich pięciu wymienionych jednostkach wyniósł on ponad 50 proc. Jedynie w Gminie Puszczykowo zatrudnienie ww. specjalistów zmalało o niemal 2 etaty.

5.7.2 Szkoły specjalne

Na terenie gmin Metropolii w 21 zespołach funkcjonują 54 szkoły specjalne dla dzieci i młodzieży.

W ciągu trzech lat liczba uczniów w tych szkołach wzrosła o ponad 20 proc. Z uwagi na zastrzeżenia co do jakości danych za pozostałe okresy, zaprezentowano statystyki obejmujące jedynie dwa lata.

Tabela 115. Liczby uczniów w szkołach specjalnych w latach

Etykiety wierszy	2021/22	2024/25
M. Poznań	1 440	1 719
powiat obornicki	136	161
powiat poznański	308	332
powiat szamotulski	145	160
powiat śremski	77	89
powiat wągrowiecki	64	78
województwo wielkopolskie	111	152
gmina Stęszew	36	42
Inne niepubliczne	190	327
Łącznie	2 507	3 060

Tabela 116. Uczniowie we szkołach specjalnych wg niepełnosprawności dominująca w szkole

	2020/21	2024/25
niewidomi lub słabowidzący	139	132
niesłyszący lub słabosłyszący	122	152
niepełnosprawność intelektualna w stopniu lekkim	727	797
niepełnosprawność intelektualna w stopniu umiarkowanym lub znacznym	388	535
z niepełnosprawnościami sprzężonymi	175	428
niedostosowani społecznie lub nim zagrożeni	111	133
przewlekłe choroby	292	433
z niepełnosprawnością ruchową w tym z afazją	175	252
z autyzmem w tym z zespołem Aspergera	9	5
nie określona	166	193
Łącznie	2 507	3 060

Tabela 117. Uczniowie we szkołach specjalnych wg niepełnosprawności dominująca w szkole w podziale na organy prowadzące szkoły w roku 2024/25

Niepełnosprawności dominująca w szkole	M. Poznań	Powiat Obornicki	Powiat Poznański	Powiat Szamotulski	Powiat Śremski	Powiat Wągrowiecki	Województwo Wielkopolskie	Gmina Stęszew	Inne niepubliczne
niewidomi lub słabowidzący			132						
niesłyszący lub słabosłyszący							152		
niepełnosprawność intelektualna w stopniu lekkim	453	137	14	121	72				
niepełnosprawność intelektualna w stopniu umiarkowanym lub znacznym	403	24	45	39	17				7
z niepełnosprawnościami sprzężonymi	101		12						315
niedostosowani społecznie lub nim zagrożeni	55					78			
przewlekłe choroby	433								
z niepełnosprawnością ruchową w tym z afazją	252								
z autyzmem w tym z zespołem Aspergera									5
nie określona	22		129					42	
Łącznie	1 719	161	332	160	89	78	152	42	327

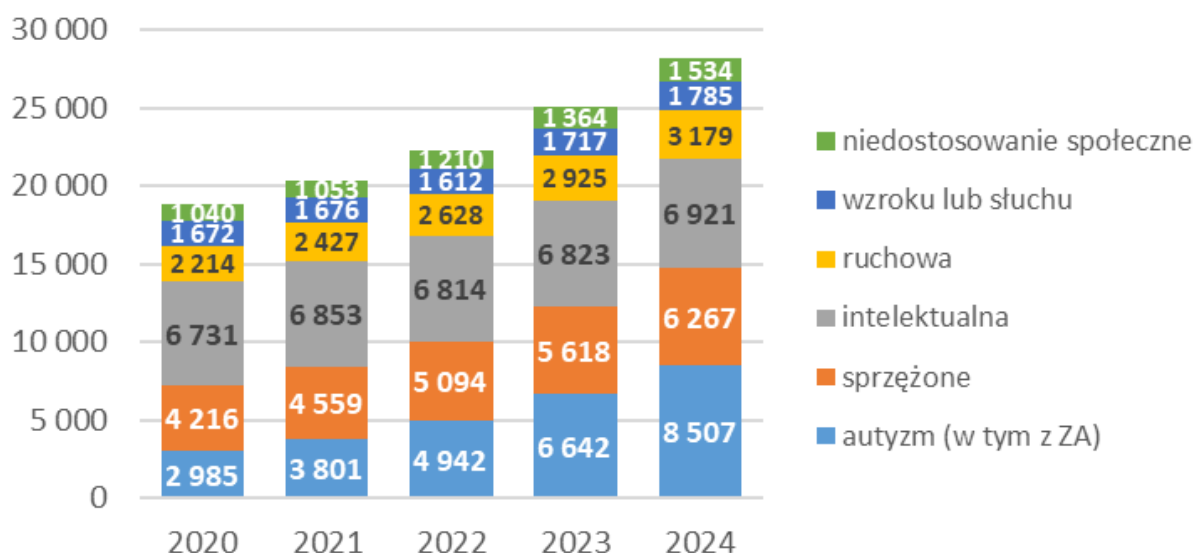
Na terenie Metropolii funkcjonują 62 szkoły prowadzące oddziały integracyjne (40 w Poznaniu, po 4 w gminach Komorniki i Śrem, po 2 w gminach: Swarzędz, Pobiedziska, Kostrzyn i Mosina oraz po jednej w gminach: Szamotuły, Kleszczewo, Czerwonak, Dopiewo, Kórnik i Oborniki). Oddziały o charakterze terapeutycznym prowadzone są wyłącznie w Poznaniu.

5.7.3 Struktura orzeczeń w województwie wielkopolskim w latach 2020-24

Struktura orzeczeń w województwie wielkopolskim uległa wyraźnej zmianie na przestrzeni ostatnich lat. O ile w 2020 roku osoby z niepełnosprawnością intelektualną (w stopniu lekkim, umiarkowanym lub znacznym) stanowiły niemal 36 proc., a osoby z autyzmem (w tym z zespołem Aspergera) niecałe 16 proc. ogółu uczniów, którym wystawiono orzeczenie, o tyle w roku 2024 proporcje te niemal się odwróciły. Spektrum autyzmu stanowiło ponad 30 proc. przyczyn wydania orzeczeń, a niepełnosprawność intelektualna – mniej niż 25 proc.

Zmiana tej struktury wynika z gwałtownego wzrostu liczby wydawanych dokumentów. W ciągu analizowanego okresu liczba orzeczeń wydanych w związku z autyzmem wzrosła niemal trzykrotnie (+5522 orzeczenia). Wzrosty odnotowano także w przypadku: niepełnosprawności sprzężonych (+2051 orzeczeń), niedostosowania społecznego lub zagrożenia nim (+494 orzeczenia) oraz niepełnosprawności ruchowej, w tym afazji (+965 orzeczeń). W tych kategoriach liczebność grup wzrosła o niemal połowę. Ogólna liczba wydanych orzeczeń w województwie wzrosła w tym czasie z 19 do 28 tysięcy.

Rysunek 1. Liczba orzeczeń wydanych w województwie wielkopolskim wg grup rodzajów niepełnosprawności

Zmiana struktury wydawanych orzeczeń ma istotny wpływ na funkcjonowanie szkół i finansowanie zadań przez jednostki samorządu terytorialnego. Zmieniają się bowiem mechanizmy finansowe – przechodzimy od dochodów z tytułu subwencji oświatowej (dawniej) do naliczonych potrzeb oświatowych (obecnie) – ale przede wszystkim zmieniają się zobowiązania szkoły lub placówki wobec ucznia lub dziecka.

W jednostkach wychowania przedszkolnego oraz szkołach ogólnodostępnych, w których kształceniem specjalnym objęci są uczniowie posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane ze względu na autyzm lub niepełnosprawności sprzężone, zatrudnia się dodatkowo nauczycieli współorganizujących kształcenie. Jest to wymóg obligatoryjny. Dyrektor szkoły decyduje jedynie o wymiarze godzin pracy takiego nauczyciela. W przypadku zapewnienia edukacji w szkołach ogólnodostępnych uczniom z niepełnosprawnością intelektualną taki wymóg nie obowiązuje. Wzrost liczby orzeczeń wydanych w związku z autyzmem prowadzi więc do znaczącego wzrostu zatrudnienia w szkołach i przedszkolach.

5.7.4 Struktura orzeczeń w Metropolii w roku 2024

Kształceniem specjalnym w jednostkach oświatowych prowadzonych lub dotowanych przez gminy i powiaty wchodzące w skład Metropolii Poznań objętych było niemal 10 tysięcy uczniów, z czego ponad połowa (56 proc.) w Poznaniu.

Najczęstszym powodem tej formy kształcenia był autyzm, w tym zespół Aspergera (36 proc.). Kolejną grupę stanowiły osoby z niepełnosprawnościami sprzężonymi, tj. takie, u których współistnieją co najmniej dwa różne rodzaje niepełnosprawności (22 proc. tej populacji). W ponad połowie wszystkich wydanych orzeczeń wskazano więc jedną z tych dwóch przyczyn.

Rozkład ten różni się w stosunku do danych dla całego województwa. Znacząco większy jest udział uczniów z autyzmem (36 proc. na terenie Metropolii wobec 30 proc. w województwie), a mniejszy – uczniów z niepełnosprawnością intelektualną (18 proc. wobec 25 proc.). Pozostałe grupy mają zbliżone udziały. Widać wyraźnie, że procesy opisane w skali województwa na obszarze Metropolii postępują szybciej.

Tabela 118. Orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego w roku 2024

Rodzaj niepełnosprawności	Liczba uczniów	Procent
autyzmem w tym z zespół Aspergera	3 450	35,9
niepełnosprawność ruchowa w tym afazja	1 157	12,0
niepełnosprawność intelektualna w stopniu lekkim	1 229	12,8
niepełnosprawność intelektualna w stopniu umiarkowanym	452	4,7
niepełnosprawność intelektualna w stopniu znacznym	37	0,4
niesłyszący	103	1,1
niewidomi	15	0,2
słabosłyszący	261	2,7
słabowidzący	205	2,1
zagrożenie niedostosowaniem społecznym	579	6,0
niedostosowani społecznie	18	0,2
osoby z niepełnosprawnościami sprzężonymi	2 110	21,9
Łącznie	9 616	100

Ponad dwie trzecie (70 proc.) uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego uczęszczało do szkół ogólnodostępnych. Miejsce pobierania nauki istotnie zależało jednak od rodzaju niepełnosprawności. W placówkach ogólnodostępnych kształciło się aż 93 proc. uczniów z autyzmem, 90 proc. słabosłyszących oraz 88 proc. osób z niepełnosprawnością ruchową lub afazją.

Natomiast szkoły specjalne były głównym miejscem edukacji dla osób z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu znacznym (97 proc.) i umiarkowanym (91 proc.), a także dla uczniów niewidomych (80 proc.).

Tabela 119. Szkoły i placówki do których uczęszczają uczniowie z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego wg specyfiki

Specyfika szkoły	brak specyfiki	specjalna
z autyzmem w tym z zespołem Aspergera	93%	7%
z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim	56%	44%
z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym	9%	91%
z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu znacznym	3%	97%
niesłyszący	55%	45%
niewidomi	20%	80%
słabosłyszący	90%	10%
słabowidzący	82%	18%
z niepełnosprawnością ruchową w tym z afazją	88%	12%
zagrożeni niedostosowaniem społecznym	80%	20%
niedostosowani społecznie	39%	61%
z niepełnosprawnościami sprzężonymi	41%	59%
Łącznie	70%	30%

Ponad połowa (53 proc.) uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego uczęszczała do oddziałów ogólnodostępnych, co trzeci (34 proc.) do oddziałów specjalnych, a co dziewiąty (11 proc.) do oddziałów integracyjnych.

Pozostali uczniowie (2 proc.) pobierali naukę w oddziałach o innej specyfice, takich jak: dwujęzyczne, międzynarodowe, eksperymentalne, przysposabiające do pracy lub terapeutyczne.

Tabela 120. Typy oddział, do których uczęszczali uczniowie z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego

Typ oddziału	ogólnodostępny	integracyjny	specjalny	pozostałe typy
z autyzmem w tym z zespołem Aspergera	75%	12%	12%	2%
z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim	38%	12%	50%	0%
z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym	3%	2%	95%	0%
z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu znacznym	3%	0%	97%	0%
niesłyszący	52%	1%	45%	2%
niewidomi	20%	0%	80%	0%
słabosłyszący	81%	8%	10%	1%
słabowidzący	69%	11%	19%	1%
z niepełnosprawnością ruchową w tym z afazją	65%	22%	13%	1%
zagrożeni niedostosowaniem społecznym	72%	4%	21%	3%
niedostosowani społecznie	39%	0%	61%	0%
z niepełnosprawnościami sprzężonymi	21%	9%	67%	3%
Łącznie	53%	11%	34%	2%

Co piąta osoba (19,9 proc.) posiadająca orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego to dziecko objęte edukacją przedszkolną. Uczniowie szkół podstawowych stanowią 59,5 proc. tej grupy, a osoby objęte edukacją w ośrodkach rewalidacyjno-wychowawczych – 0,6 proc. Pozostała część to uczniowie szkół ponadpodstawowych.

Tabela 121. Uczniowie z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego wg etapu edukacyjnego

	Liczba uczniów
Przedszkole	1 691
Oddział przedszkolny w szkole podstawowej	108
Punkt przedszkolny	115
Szkoła podstawowa	5 626
Liceum ogólnokształcące	903
Technikum	275
Ogólnokształcąca szkoła muzyczna I stopnia	5
Ogólnokształcąca szkoła baletowa	2
Branżowa szkoła I stopnia	455
Branżowa szkoła II stopnia	5
Liceum sztuk plastycznych	1
Szkoła specjalna przysposabiająca do pracy	341
Szkoła muzyczna I stopnia	1
Ośrodek Rewalidacyjno-Wychowawczy	60
Szkoła policealna	28
Łącznie	9 616

Osoby posiadające orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego uczęszczają do szkół na terenie wszystkich gmin wchodzących w skład Metropolii. Poniższa tabela prezentuje ich liczbę w poszczególnych gminach, niezależnie od organu prowadzącego szkołę lub placówkę. W odrębnej kategorii ujęto osoby z ośrodków rewalidacyjno-wychowawczych, dla których nie definiuje się kategorii wiekowej.

Tabela 122. Uczniowie z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego w gminach wg etapu edukacyjnego

	Edukacja przedszkola	Szkoły podstawowe	Szkoły ponadpodstawowe	OREW
Buk	17	33	17	
Czerwonak	26	154	79	
Dopiewo	31	112		
Kleszczewo	19	53		
Komorniki	92	158	9	
Kostrzyn	47	75		
Kórnik	59	132	4	
Luboń	59	111	2	9
Mosina	51	311	65	
Murowana Goślina		39		1
Oborniki	78	221	63	
Pobiedziska	27	56	4	

Puszczykowo	4	32	9	
Rokietnica	31	65	11	
Skoki	14	39	6	
Stęszew	16	79		
Suchy Las	32	63	6	
Swarzędz	110	241	49	13
Szamotuły	64	248	94	
Śrem	110	284	121	
Tarnowo Podgórne	95	113	21	
Poznań	932	3 007	1 455	38
Łącznie	1 914	5 626	2 016	60

Ze względu na rosnące znaczenie grupy uczniów z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera, szczegółowej analizie poddano miejsce ich edukacji w poszczególnych gminach.

Tabela 123. Odsetek uczniów z autyzmem w oddziałach ogólnodostępnych

	Edukacja przedszkolna	Szkoły podstawowe	Szkoły ponadpodstawowe
Buk	100%	75%	
Czerwonak	100%	96%	89%
Dopiewo	100%	89%	
Kleszczewo	100%	73%	
Komorniki	28%	100%	100%
Kostrzyn	77%	100%	
Kórnik	86%	100%	100%
Luboń	64%	96%	
Mosina	32%	98%	100%
Murowana Goślina		100%	
Oborniki	100%	100%	72%
Pobiedziska	55%	69%	100%
Puszczykowo	100%	100%	100%
Rokietnica	100%	100%	100%
Skoki	100%	100%	
Stęszew	100%	100%	
Suchy Las	87%	98%	100%
Swarzędz	34%	92%	100%
Szamotuły	75%	100%	100%
Śrem	96%	78%	73%
Tarnowo Podgórne	65%	100%	100%
Poznań	54%	66%	79%
Łącznie	63%	79%	81%

5.7.5 Kształcenie uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego

Struktura typów oddziałów, do których uczęszczają uczniowie z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego w Metropolii, jest zbliżona do przeciętnej dla Polski. Występują jednak pewne różnice:

- uczniowie niedostosowani społecznie lub zagrożeni niedostosowaniem znacząco częściej uczęszczają do oddziałów ogólnodostępnych;
- odsetek uczniów słabowidzących w oddziałach ogólnodostępnych jest mniejszy;
- uczniowie z autyzmem nieznacznie częściej uczęszczają do oddziałów ogólnodostępnych;
- uczniowie z niepełnosprawnościami sprzężonymi znacznie częściej uczą się w oddziałach specjalnych, podobnie jak osoby z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim.

Tabela 124. Odsetek uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego uczęszczających wg typu oddziału

	Metropolia				Polska			
	ogólno-dostępny	integracyjny	specjalny	pozostałe typy	ogólno-dostępny	integracyjny	specjalny	pozostałe typy
niedostosowani społecznie	39%	0%	61%	0%	6%	0%	92%	2%
zagrożeni niedostosowaniem społecznym	72%	4%	21%	3%	59%	8%	32%	1%
słabosłyszący	81%	8%	10%	1%	80%	13%	7%	1%
nieśłyszący	52%	1%	45%	2%	43%	14%	42%	1%
słabowidzący	69%	11%	19%	1%	78%	13%	8%	1%
niewidomi	20%	0%	80%	0%	23%	8%	68%	1%
z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim	38%	12%	50%	0%	52%	10%	37%	0%
z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym	3%	2%	95%	0%	10%	3%	87%	0%
z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu znacznym	3%	0%	97%	0%	3%	1%	97%	0%
z autyzmem w tym z zespołem Aspergera	75%	12%	12%	2%	71%	17%	11%	1%
z niepełnosprawnością ruchową w tym z afazją	65%	22%	13%	1%	72%	23%	5%	0%
z niepełnosprawnościami sprzężonymi	21%	9%	67%	3%	28%	10%	56%	6%

Wyliczony przez Główny Urząd Statystyczny koszt jednostkowy edukacji ucznia różnymi formami edukacji specjalnej dynamicznie rośnie. Wskaźniki te wyliczane są przez statystykę publiczną dla powiatów, jako jednostek, dla których edukacja specjalna jest zadaniem własnym. Wskaźniki mające w tytule gminę prezentują wartości średnie dla wszystkich gmin z powiatu.

Koszt jednostkowy wszystkich usług związanych z kształceniem specjalnym wzrósł znacząco. Częściowo wynika to z podwyżek, jakie otrzymali nauczyciele. Nowym zjawiskiem jest znaczny wzrost kosztów edukacji specjalnej w szkołach ponadpodstawowych.

Tabela 125. Koszt jednostkowy edukacji ucznia/dziecka w szkole i przedszkolu specjalnym prowadzonym lub dotowanym przez powiat

	2022	2023	2024
M. Poznań	66 072	75 269	90 922
powiat poznański	91 964	86 815	124 233

Tabela 126. Koszt jednostkowy edukacji ucznia/dziecka w szkole i przedszkolu specjalnym prowadzonym przez powiat

	2022	2023	2024
M. Poznań	72 800	87 207	101 692
powiat poznański	112 641	112 125	160 904

Tabela 127. Koszt jednostkowy specjalnej organizacji nauki dziecka w przedszkolach prowadzonych lub dotowanych przez gminę

	2022	2023	2024
M. Poznań	40 737	49 600	70 490
powiat poznański	40 957	52 147	70 134

Tabela 128. Koszt jednostkowy specjalnej organizacji nauki dziecka w przedszkolach prowadzonych przez gminę

	2022	2023	2024
M. Poznań	24 345	35 660	56 727
powiat poznański	26 879	41 838	54 027

Tabela 129. Koszt jednostkowy specjalnej organizacji nauki ucznia w szkołach podstawowych prowadzonych lub dotowanych przez gminę [zł]

	2022	2023	2024
M. Poznań	37 166	46 860	66 802
powiat poznański	36 809	55 217	64 583

Tabela 130. Koszt jednostkowy specjalnej organizacji nauki ucznia w szkołach podstawowych prowadzonych przez gminę [zł]

	2022	2023	2024
M. Poznań	31 421	42 138	58 725
powiat poznański	36 332	54 951	64 358

Tabela 131. Koszt jednostkowy specjalnej organizacji nauki ucznia w szkołach ponadpodstawowych prowadzonych lub dotowanych przez powiat [zł]

	2022	2023	2024
M. Poznań	22 023	24 916	51 147
powiat poznański	8 321	14 463	18 993

Tabela 132. Koszt jednostkowy specjalnej organizacji nauki ucznia w szkołach ponadpodstawowych prowadzonych przez powiat [zł]

	2022	2023	2024
M. Poznań	3 665	13 189	20 937
powiat poznański	5 129	12 561	12 604

5.7.6 Podsumowanie

Liczba uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego rośnie w całej Polsce. Zjawisko to wiąże się z licznymi, trudnymi do realizacji zadaniami. Każde orzeczenie wydane uczniowi zawiera bowiem wskazania nakładające obowiązek organizacji dodatkowych zajęć. Analiza kosztów jednostkowych pokazuje również zwiększenie skali udzielanej pomocy. Pięciokrotny wzrost kosztu jednostkowego specjalnej organizacji nauki ucznia w szkołach ponadpodstawowych nie da się uzasadnić podwyżką wynagrodzeń.

5.8 Poradnie psychologiczno-pedagogiczne

Publiczne poradnie psychologiczno-pedagogiczne, w tym placówki specjalistyczne, zapewniają dzieciom i młodzieży pomoc psychologiczno-pedagogiczną oraz wsparcie w wyborze kierunku kształcenia i zawodu. Ponadto udzielają rodzicom i nauczycielom pomocy w zakresie wychowania i kształcenia, a także wspomagają przedszkola, szkoły i inne placówki w realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych.

Poradnie specjalistyczne koncentrują swoją działalność na specyficznych, jednorodnych problemach, uwzględniając przy tym potrzeby lokalnej społeczności. Organami prowadzącymi dla publicznych poradni są powiaty.

Do zadań publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych należy:

- diagnozowanie dzieci i młodzieży;
- wydawanie opinii i orzeczeń w sprawach kształcenia i wychowania;
- udzielanie bezpośredniej pomocy uczniom oraz rodzicom;
- realizacja zadań profilaktycznych oraz wspierających wychowawczą i edukacyjną funkcję przedszkola, szkoły lub placówki (w tym wspieranie nauczycieli w rozwiązywaniu problemów dydaktyczno-wychowawczych);
- wspomaganie pracy przedszkoli, szkół i placówek oświatowych.

Korzystanie z pomocy publicznej poradni jest dobrowolne i nieodpłatne. Placówka podejmuje działania na wniosek rodzica. To rodzice dysponują wydanymi orzeczeniami lub opiniami i samodzielnie decydują o ich przekazaniu do szkoły.

Celem diagnozy jest przede wszystkim określenie indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych dziecka oraz jego możliwości psychofizycznych, a także wyjaśnienie mechanizmów funkcjonowania w kontekście zgłaszanego problemu. Proces ten pozwala na wytyczenie kierunków działań w zakresie kształcenia, wychowania i terapii. Jego efektem jest wydanie stosownego dokumentu (opinii lub orzeczenia – w poradniach publicznych działają zespoły orzekające) oraz objęcie ucznia lub rodziny bezpośrednim wsparciem.

W systemie oświaty funkcjonują również **niepubliczne poradnie psychologiczno-pedagogiczne**. Udzielają one wsparcia na zasadach zbliżonych do placówek publicznych i są uprawnione do wydawania wybranych rodzajów opinii. Na terenie Metropolii działa łącznie 59 poradni: 25 z nich to placówki publiczne, a 34 – niepubliczne.

Rosnąca skala potrzeb – lub przynajmniej oczekiwań rodziców w zakresie uzyskania orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego – generuje coraz większe zapotrzebowanie na pracę psychologów i pedagogów. Dostosowanie poziomu zatrudnienia do tych wymagań stanowi poważne wyzwanie dla organów prowadzących poradnie. Liczba orzeczeń przypadających na jeden etat nauczyciela ma swoje granice; przygotowanie rzetelnego dokumentu wymaga czasu, a nadmierny

pośpiech może negatywnie wpłynąć na jakość diagnozy. Jest to szczególnie istotne w przypadku sporządzania opinii odmownych, które wymagają wnikliwego i obszernego uzasadnienia.

Tabela 133. Liczba poradnie psychologiczno-pedagogicznych ogółem w roku szkolnym 2025/2026

	Publiczne	Niepubliczne	Łącznie
Buk	1	0	1
Czerwonak	1	1	2
Komorniki	0	2	2
Kostrzyn	1	2	3
Kórnik	1	1	2
Luboń	1	0	1
Murowana Goślina	1	0	1
Oborniki	1	0	1
Pobiedziska	1	0	1
Puszczykowo	1	0	1
Stęszew	1	0	1
Suchy Las	1	1	2
Swarzędz	1	0	1
Szamotuły	1	1	2
Śrem	1	4	5
Tarnowo Podgórne	1	0	1
M. Poznań	10	22	32
Łącznie	25	34	59

Tabela 134. Liczba etatów nauczycieli poradni PP na 1000 uczniów / przedszkolaków

	2020	2021	2022	2023	2024
powiat poznański	0,9	0,8	0,8	0,9	0,8
M. Poznań	1,3	1,2	1,4	1,3	1,2

Tabela 135. Odsetek nauczycieli dyplomowanych w poradniach psychologiczno-pedagogicznych

	2020	2021	2022	2023	2024
powiat poznański	52,8	53,1	50,7	50,7	56,3
M. Poznań	49,2	51,4	43,1	45,2	48,0

Tabela 136. Przeprowadzone badania na etat nauczyciela poradni

	2020	2021	2022	2023
Buk	185,2	221,1	220,0	167,1
Czerwonak	133,1	122,2	217,5	130,7
Kostrzyn	96,0	134,5	159,7	150,8
Kórnik	60,7	225,6	157,9	134,3
Luboń	149,5	138,0	130,5	130,2
Murowana Goślina	113,0	134,3	174,5	161,5
Oborniki	76,5	150,1	151,4	127,1
Pobiedziska	120,0	140,4	177,1	244,0

Puszczykowo	194,3	195,0	179,5	147,4
Stęszew	148,9	148,9	102,4	246,7
Suchy Las	114,1	214,8	325,3	139,8
Swarzędz	104,9	92,2	98,6	111,2
Szamotuły	169,9	197,5	163,3	
Śrem	167,2	133,9	111,9	135,8
Tarnowo Podgórne	199,5	239,7	187,5	173,8
M. Poznań	61,2	76,7	121,9	67,0
powiat poznański	136,2	157,2	155,7	144,3

Tabela 137. Przeprowadzone terapie na etat nauczyciela poradni

	2020	2021	2022	2023
Buk	6,8	8,0	14,2	6,8
Czerwonak	4,1	5,7	3,3	0,0
Kostrzyn	3,4	5,5	3,4	6,5
Kórnik	0,0	2,4	0	0
Luboń	10,5	10,4	4,8	3,0
Murowana Goślina	6,7	7,6	6,3	2,8
Oborniki	12,6	11,5	66,9	27,9
Pobiedziska	6,7	2,5	1,3	2,7
Puszczykowo	1,4	3,2	10,2	14,0
Stęszew	0,6	0,6	1,4	6,0
Suchy Las	19,3	16,6	25,3	6,7
Swarzędz	0,9	1,0	1,5	1,5
Szamotuły	17,4	10,9	0	0
Śrem	4,2	10,3	10,5	12,5
Tarnowo Podgórne	0	0	6,4	5,0
M. Poznań	13,2	15,6	8,4	11,0
powiat poznański	4,4	4,9	5,7	5,4

Tabela 138. Wydane opinie o pomocy psychologiczno-pedagogicznej na etat nauczyciela poradni

	2020	2021	2022	2023
Buk	37,6	53,1	44,4	23,5
Czerwonak	45,9	53,7	101,7	45,6
Kostrzyn	50,2	67,9	84,5	75,4
Kórnik	34,4	128,5	100,8	67,8
Luboń	50,8	52,0	49,5	52,2
Murowana Goślina	39,7	48,6	51,8	52,9
Oborniki	34,9	57,1	56,1	52,4
Pobiedziska	61,7	59,6	90,4	100,7
Puszczykowo	43,3	63,2	71,2	57,3
Stęszew	55,6	64,4	36,2	92,0
Suchy Las	40,0	87,2	146,3	59,1
Swarzędz	37,0	36,6	33,3	50,8
Szamotuły	55,1	74,0		
Śrem	42,5	43,8	53,0	48,7
Tarnowo Podgórne	82,1	87,6	84,1	86,5
M. Poznań	24,9	21,1	32,3	23,8
powiat poznański	45,6	60,3	62,5	58,0

Tabela 139. Wydane opinie o wczesnym wspomaganie rozwoju na etat nauczyciela poradni

	2020	2021	2022	2023
Luboń	13,0	14,5	14,7	18,5
Oborniki	2,8	5,4	5,6	4,6
Puszczykowo	12,0	10,4	11,9	11,6
Swarzędz	10,4	10,3	11,6	12,3
Szamotuły	4,2	7,9	5,3	7,0
Śrem	3,1	4,1	2,3	4,9
M. Poznań	2,7	3,5	3,2	3,1
powiat poznański	5,7	6,2	7,2	6,8

Tabela 140. Wydane orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego na etat nauczyciela poradni

	2020	2021	2022	2023
Luboń	30,1	42,1	43,2	52,7
Oborniki	12,9	17,1	18,9	15,3
Powiat poznański	13,2	17,4	18,9	18,9
Puszczykowo	24,4	21,8	20,2	25,8
Swarzędz	27,5	33,8	36,4	41,1
Szamotuły	19,0	26,7	25,4	31,3
Śrem	15,2	16,1	16,7	21,1
M. Poznań	10,0	12,0	12,0	13,5

5.9 Inne szkoły i placówki oświatowe

Oprócz przedszkoli, szkół i poradni, na terenie Metropolii funkcjonują również inne jednostki oświatowe, takie jak: bursy, międzyszkolne ośrodki sportowe, młodzieżowe domy kultury, ogniska pracy pozaszkolnej, ogrody jordanowskie, pałace młodzieży, szkolne schroniska młodzieżowe oraz placówki doskonalenia nauczycieli. Instytucje te zapewniają mieszkańcom i nauczycielom możliwość rozwoju kompetencji.

Tabela 141. Liczba innych szkół i placówek oświatowych

	Publiczne	Niepubliczne
Kórnik	0	1
Mosina	0	1
Oborniki	1	0
Suchy Las	0	2
Swarzędz	1	1
Śrem	0	1
M. Poznań	12	19
Łącznie	14	25

5.10 Struktura przestrzenna szkół według typów

W sytuacji dynamicznych zmian liczby i struktury ludności miast i wsi, szczególnej uwagi wymaga lokalizacja usług publicznych, takich jak edukacja. Obowiązek ten wynika zarówno z **ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym**, jak i z przywoływanej wcześniej **ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe**.

Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym stanowi w art. 13f, że gminne standardy dostępności infrastruktury społecznej obejmują zasady zapewnienia dostępu do obiektów tej infrastruktury, w szczególności do szkół podstawowych. Przez zapewnienie dostępu do szkoły podstawowej rozumie się położenie działki ewidencyjnej w odległości nie większej niż 1500 m w miastach oraz 3000 m poza nimi. Z kolei możliwość realizacji obiektu infrastruktury społecznej w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego oznacza wyznaczenie terenu usług edukacji. Jest to zatem wymóg dotyczący planowania przestrzennego, a nie stanu zastanego.

Natomiast **ustawa Prawo oświatowe w art. 39** stanowi, że sieć publicznych szkół podstawowych powinna być zorganizowana w sposób umożliwiający wszystkim dzieciom spełnianie obowiązku szkolnego. Droga dziecka z domu do szkoły obwodowej nie może przekraczać:

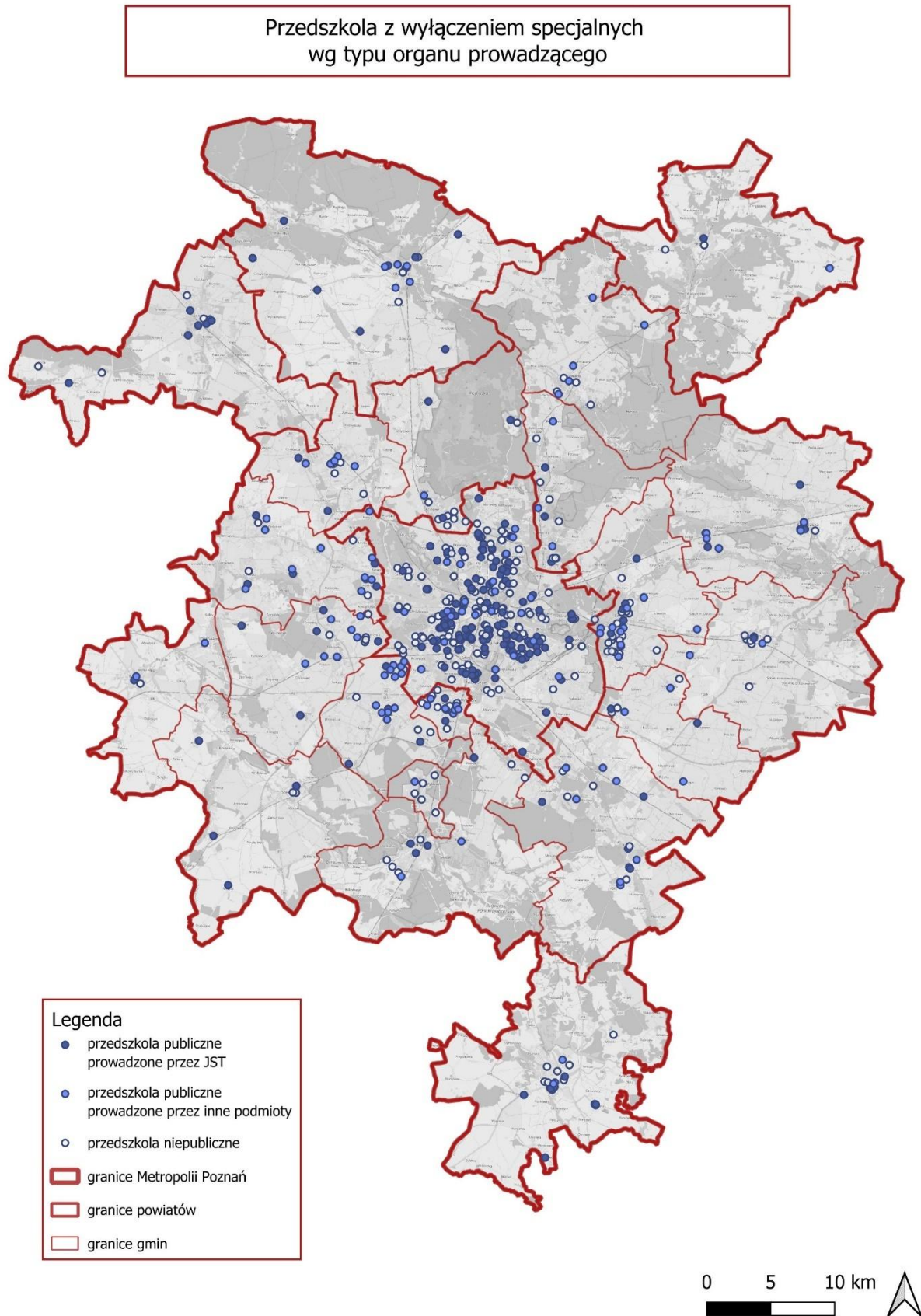
- 3 km – w przypadku uczniów klas I–IV szkół podstawowych;
- 4 km – w przypadku uczniów klas V–VIII szkół podstawowych.

Jeśli droga ta jest dłuższa, obowiązkiem gminy jest zapewnienie bezpłatnego transportu i opieki w czasie przewozu. Alternatywą jest zwrot kosztów przejazdu dziecka środkami komunikacji publicznej (jeżeli dowożenie zapewniają rodzice), a w przypadku dzieci do lat 7 – także zwrot kosztów przejazdu opiekuna.

Przepis ten nakłada na gminy obowiązki w zakresie organizacji sieci szkół oraz dowożenia uczniów, gdy odległość od placówki jest zbyt duża. Ustalenie planu sieci publicznych szkół następuje po uzyskaniu **pozytywnej opinii kuratora oświaty**, który weryfikuje m.in. długość drogi do szkoły. Projekt sieci jest następnie uchwalany przez radę gminy i publikowany w dzienniku urzędowym województwa.

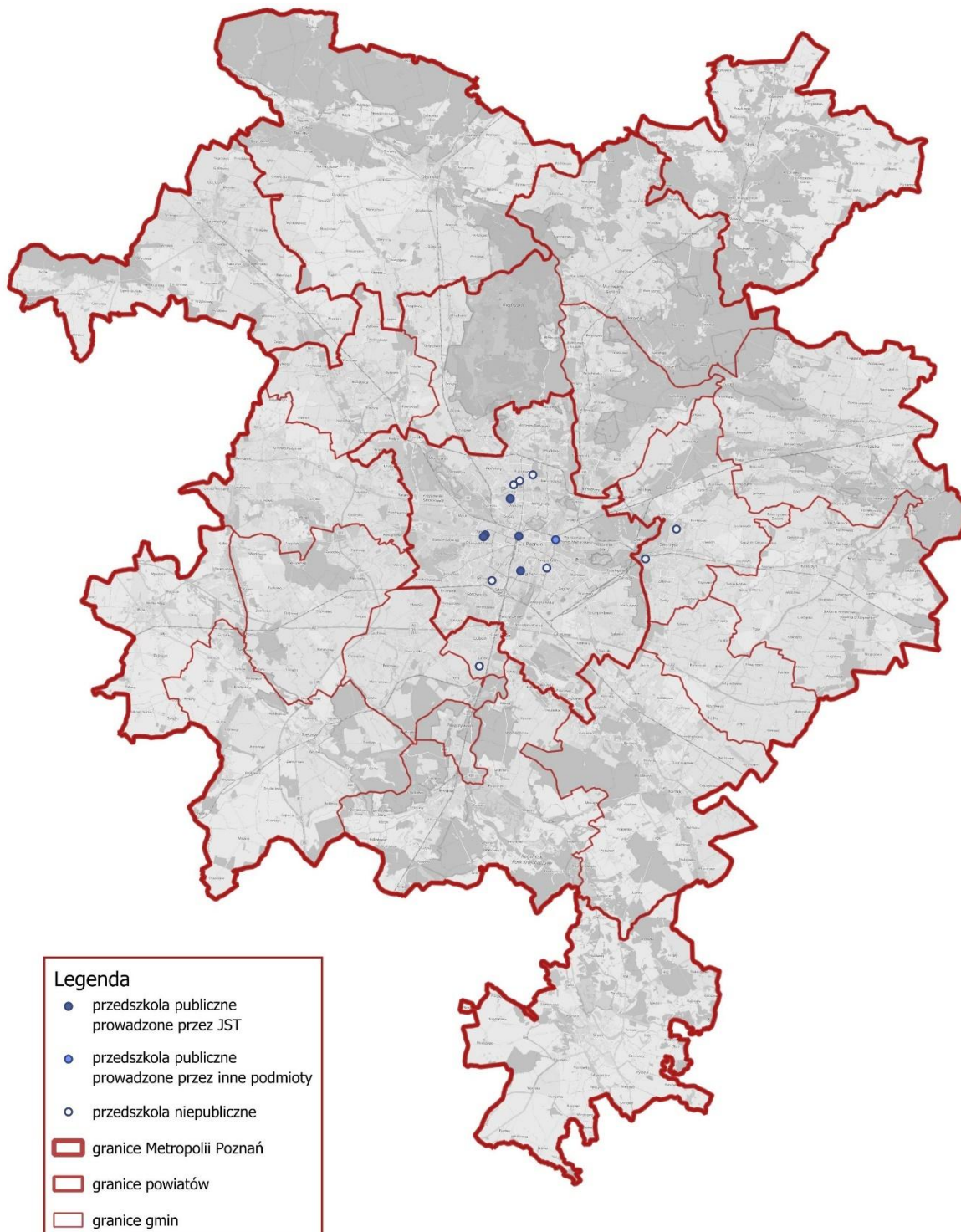
5.10.1 Lokalizacja szkół względem rozmieszczenia skupisk ludności

Mapa 3. Przedszkola z wyłączeniem specjalnych wg organu prowadzącego

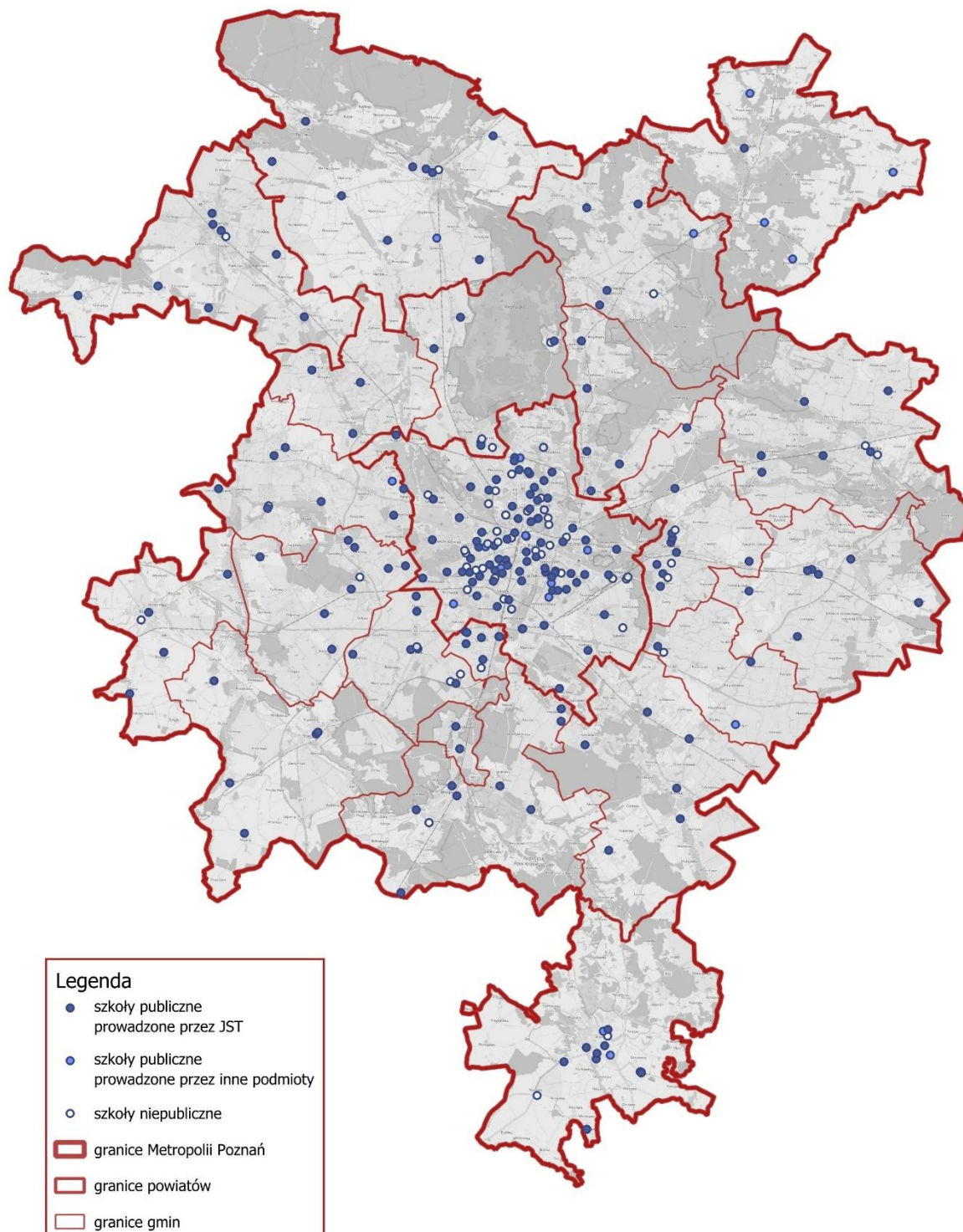
Mapa 4. Przedszkola specjalne wg organu prowadzącego

Przedszkola specjalne
wg typu organu prowadzącego

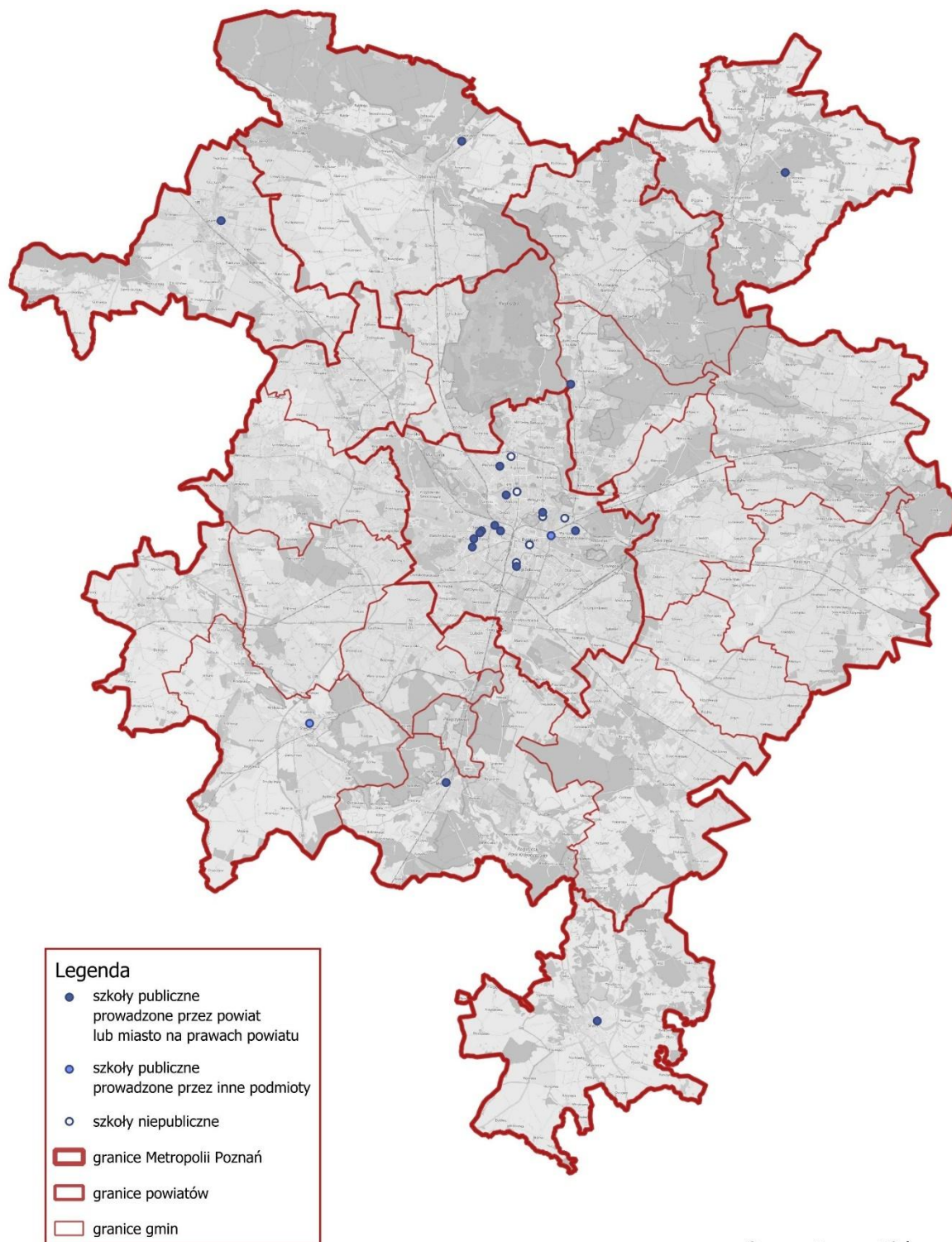
Mapa 5. Szkoły podstawowe z wyłączeniem specjalnych wg organu prowadzącego

Szkoły podstawowe z wyłączeniem specjalnych
wg typu organu prowadzącego

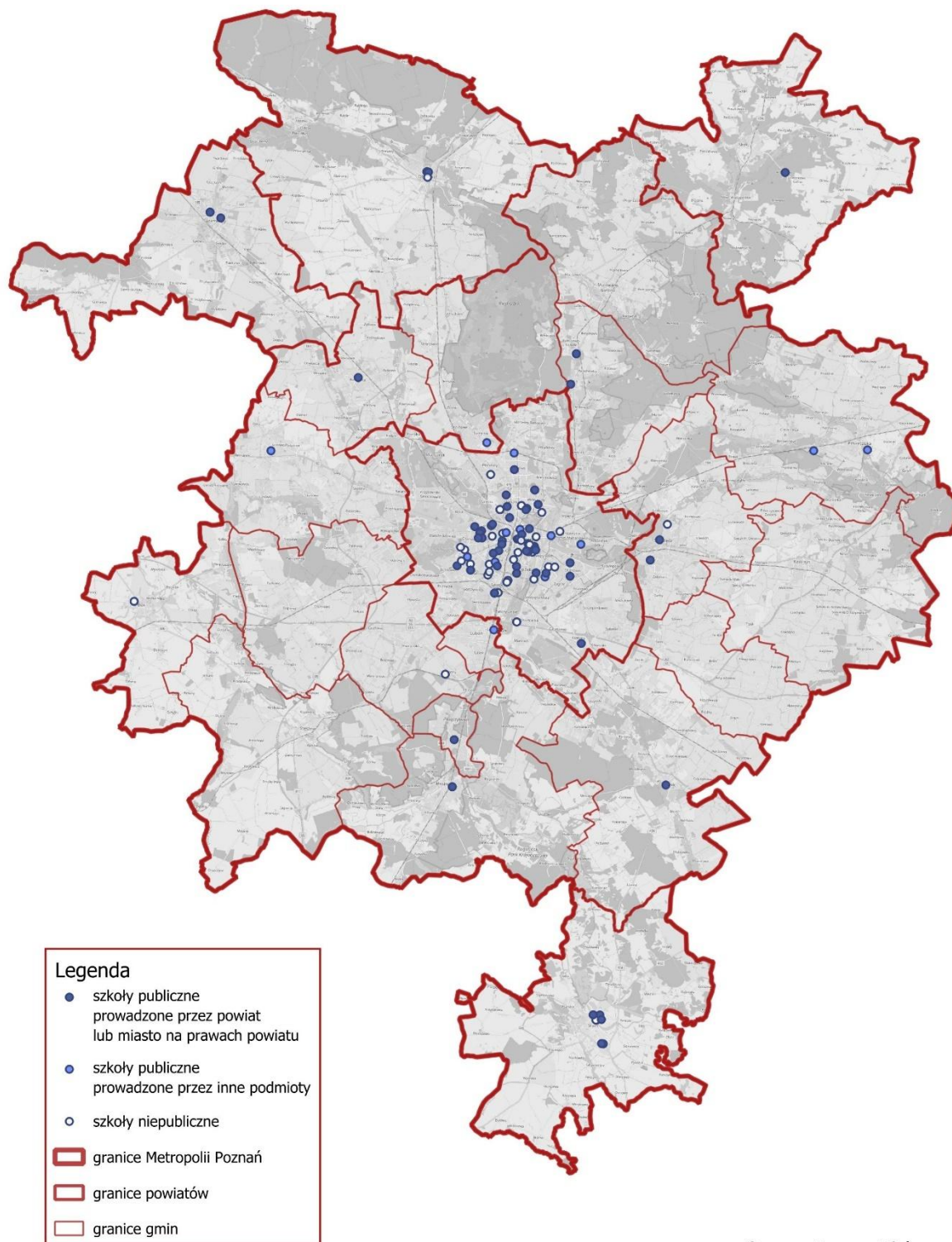
Mapa 6. Szkoły specjalne wg organu prowadzącego

Szkoły specjalne
wg typu organu prowadzącego

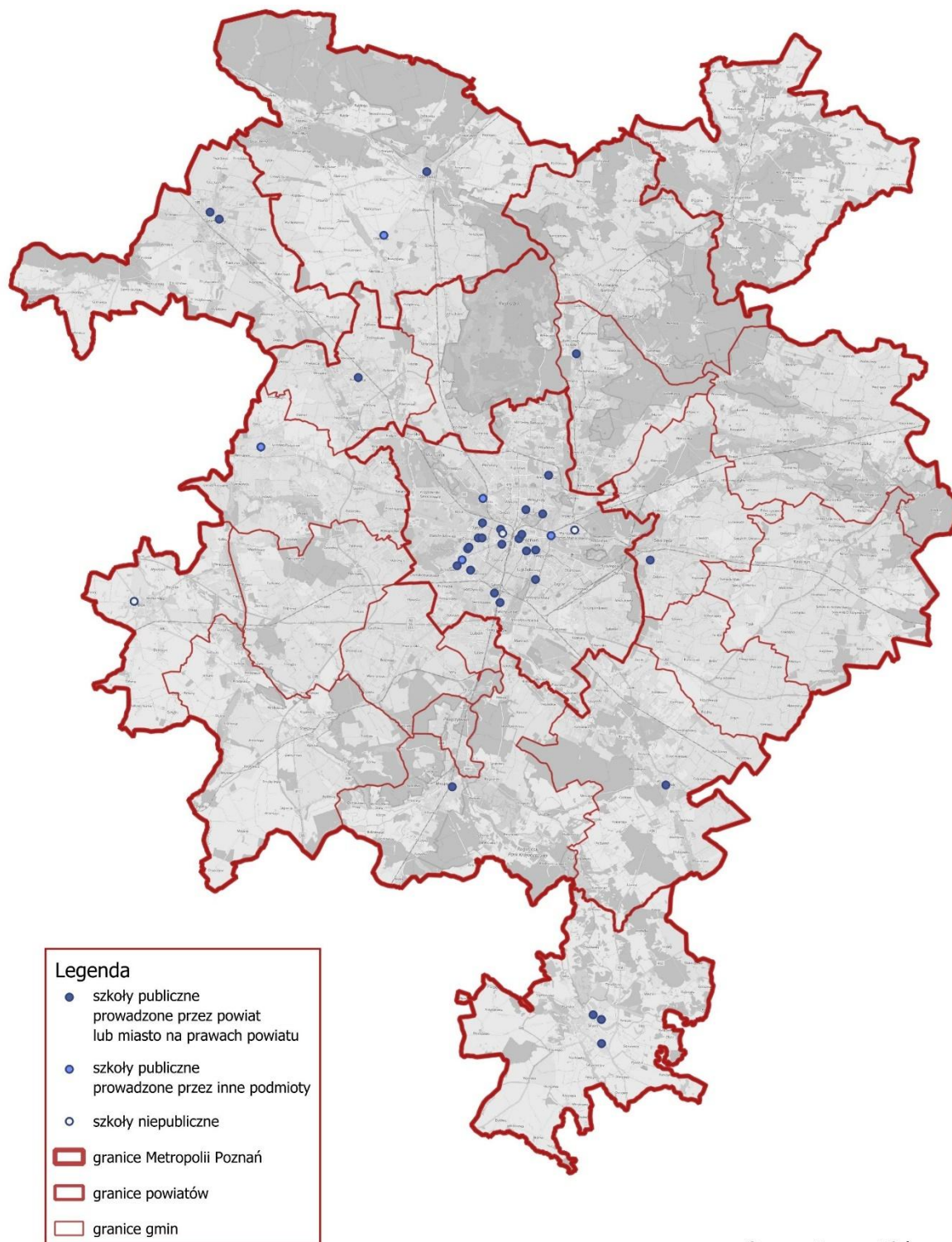
Mapa 7. Licea ogólnokształcące wg organu prowadzącego

Licea ogólnokształcące
wg typu organu prowadzącego

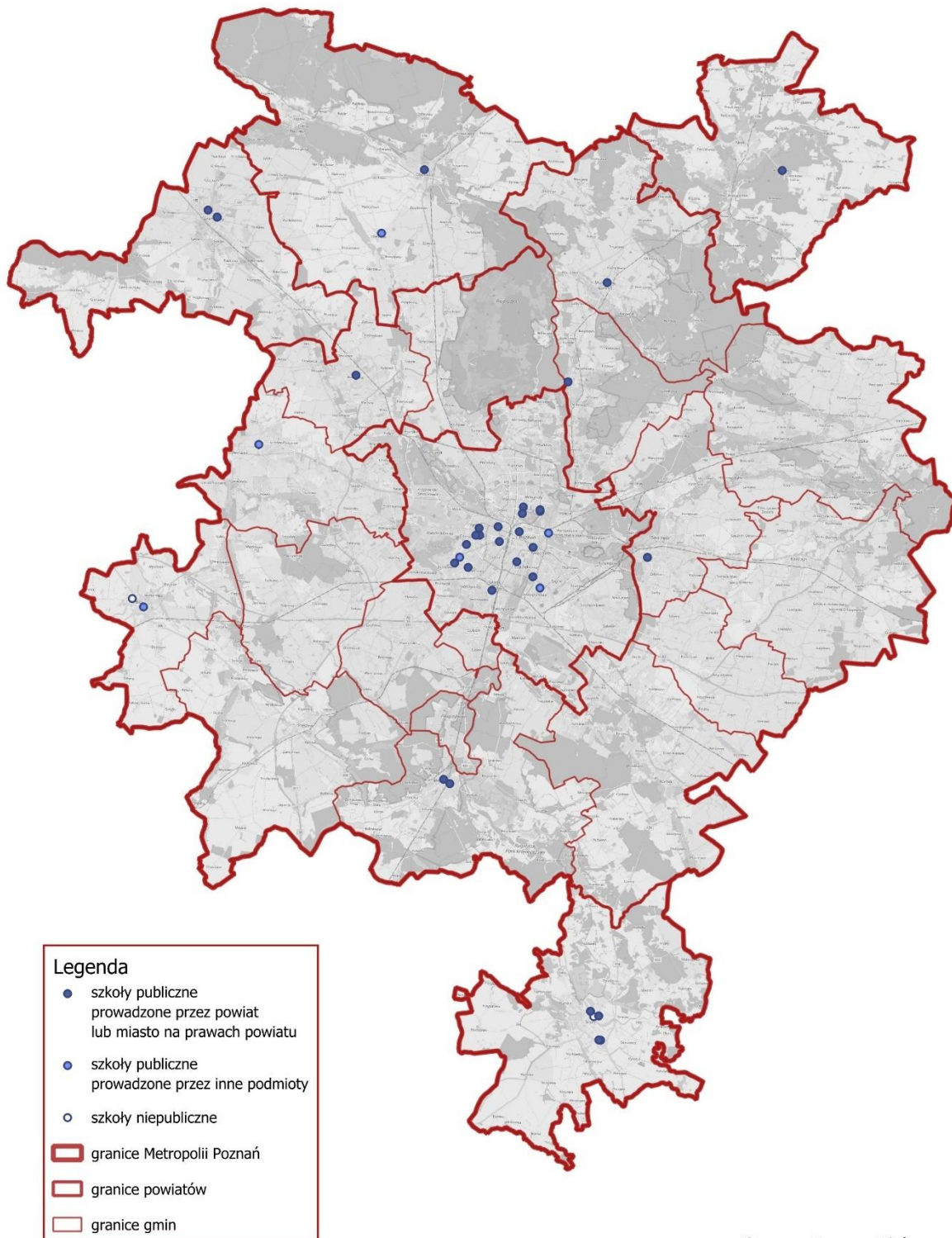
Mapa 8. Technika wg typu organu prowadzącego

Technika
wg typu organu prowadzącego

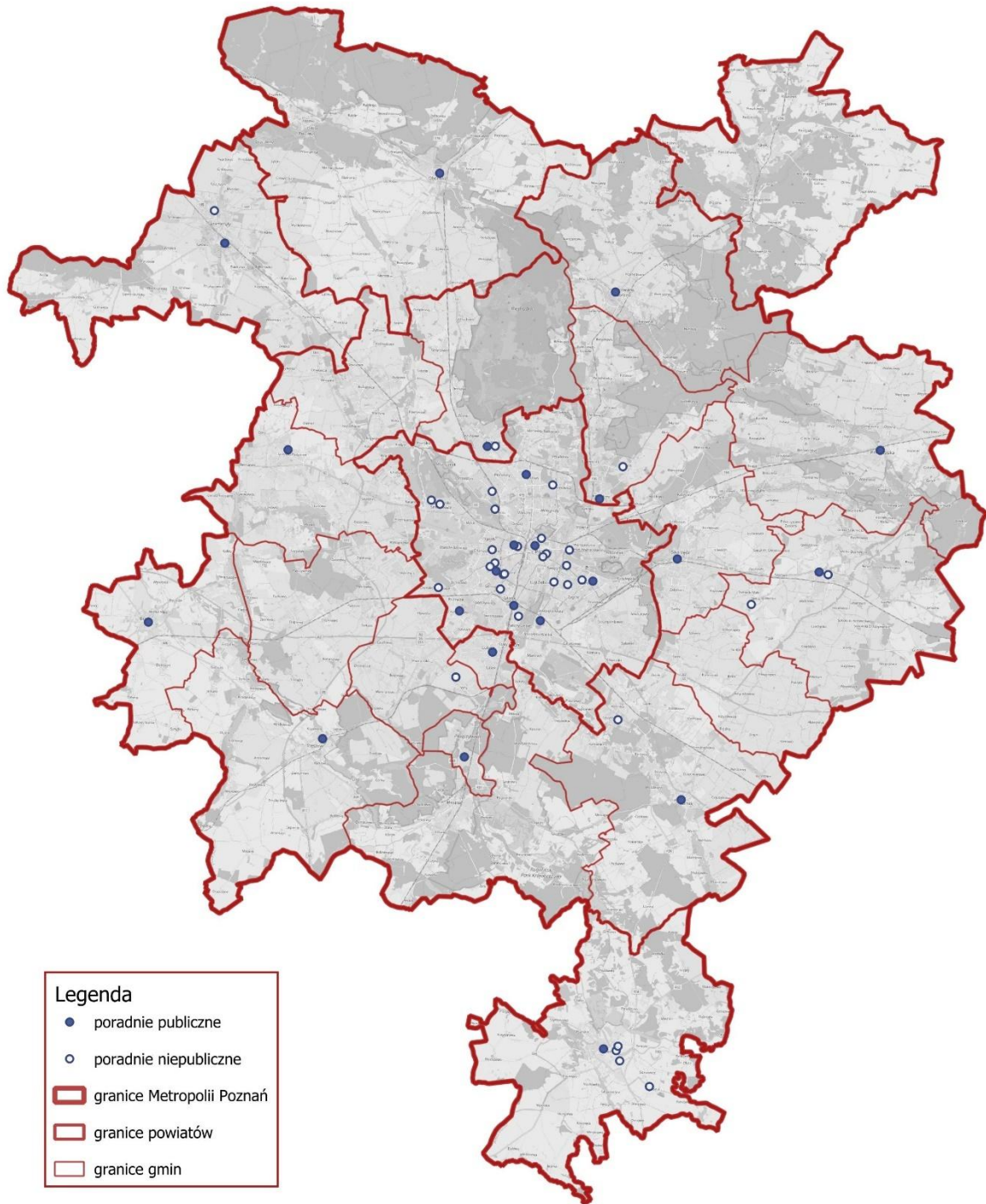
Mapa 9. Szkoły branżowe I stopnia wg typu organu prowadzącego

Szkoły branżowe I stopnia
wg typu organu prowadzącego

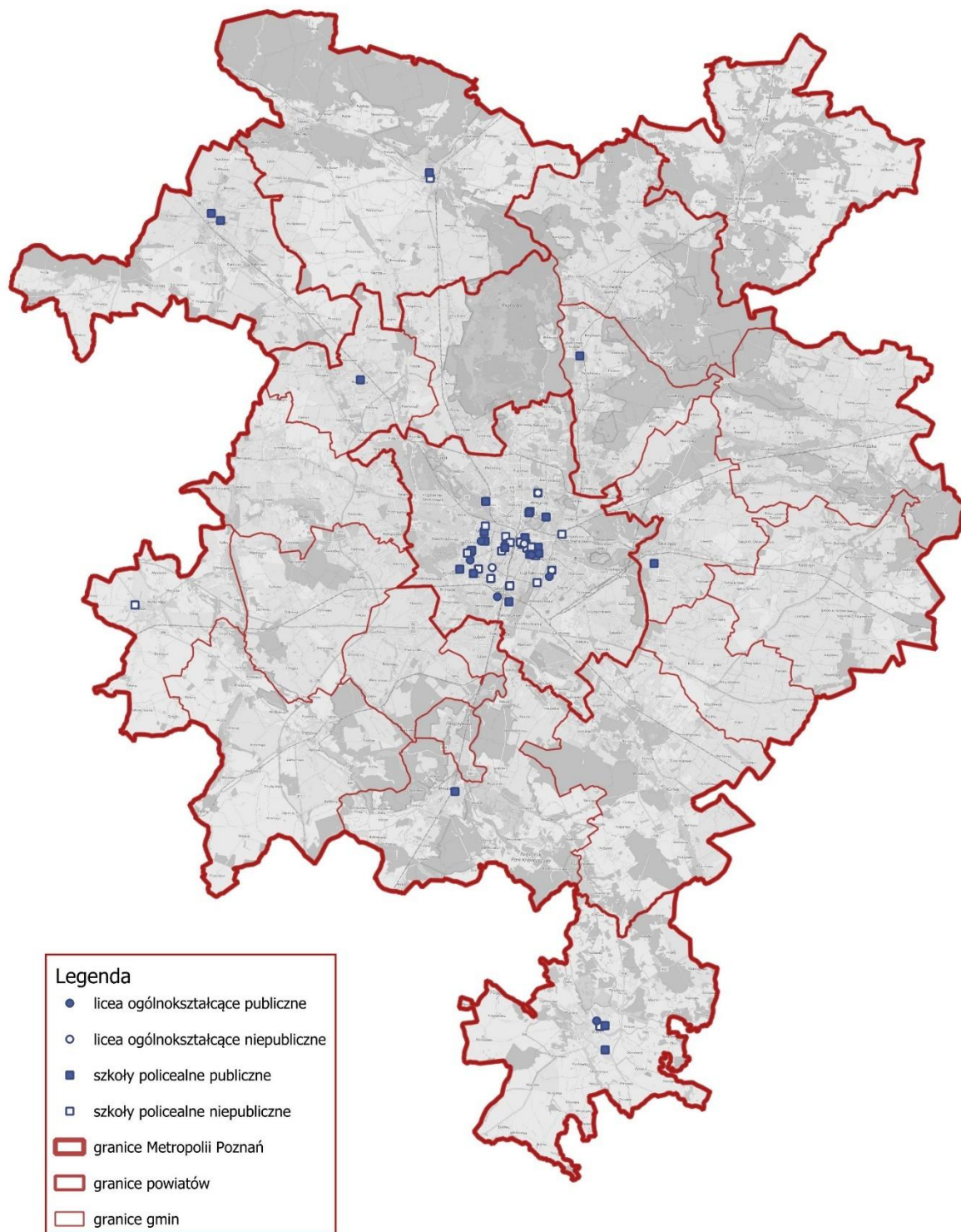
Mapa 10. Poradnie psychologiczno-pedagogiczne

Poradnie psychologiczno-pedagogiczne

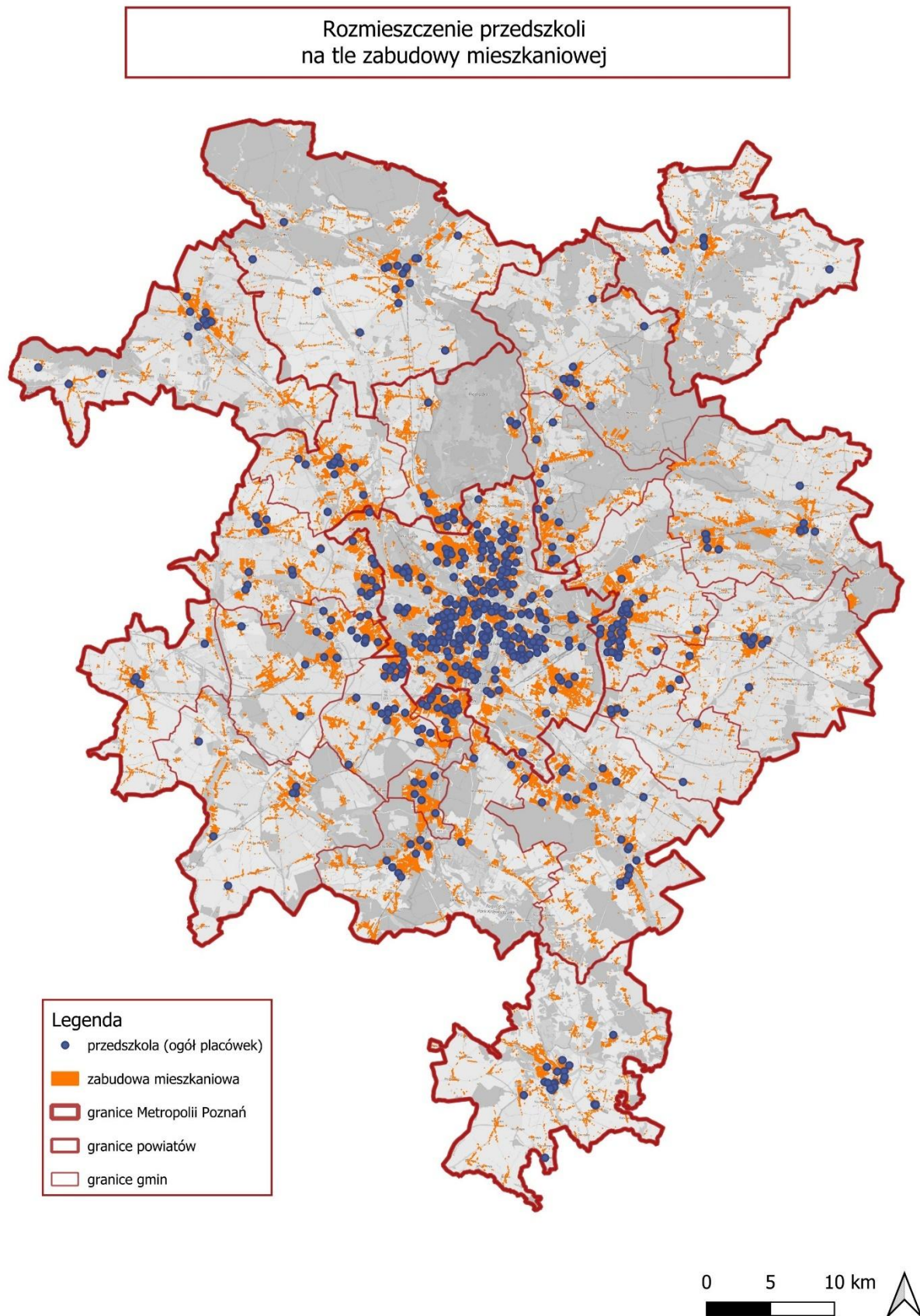
Mapa 11. Szkoły dla dorosłych

Szkoły dla dorosłych

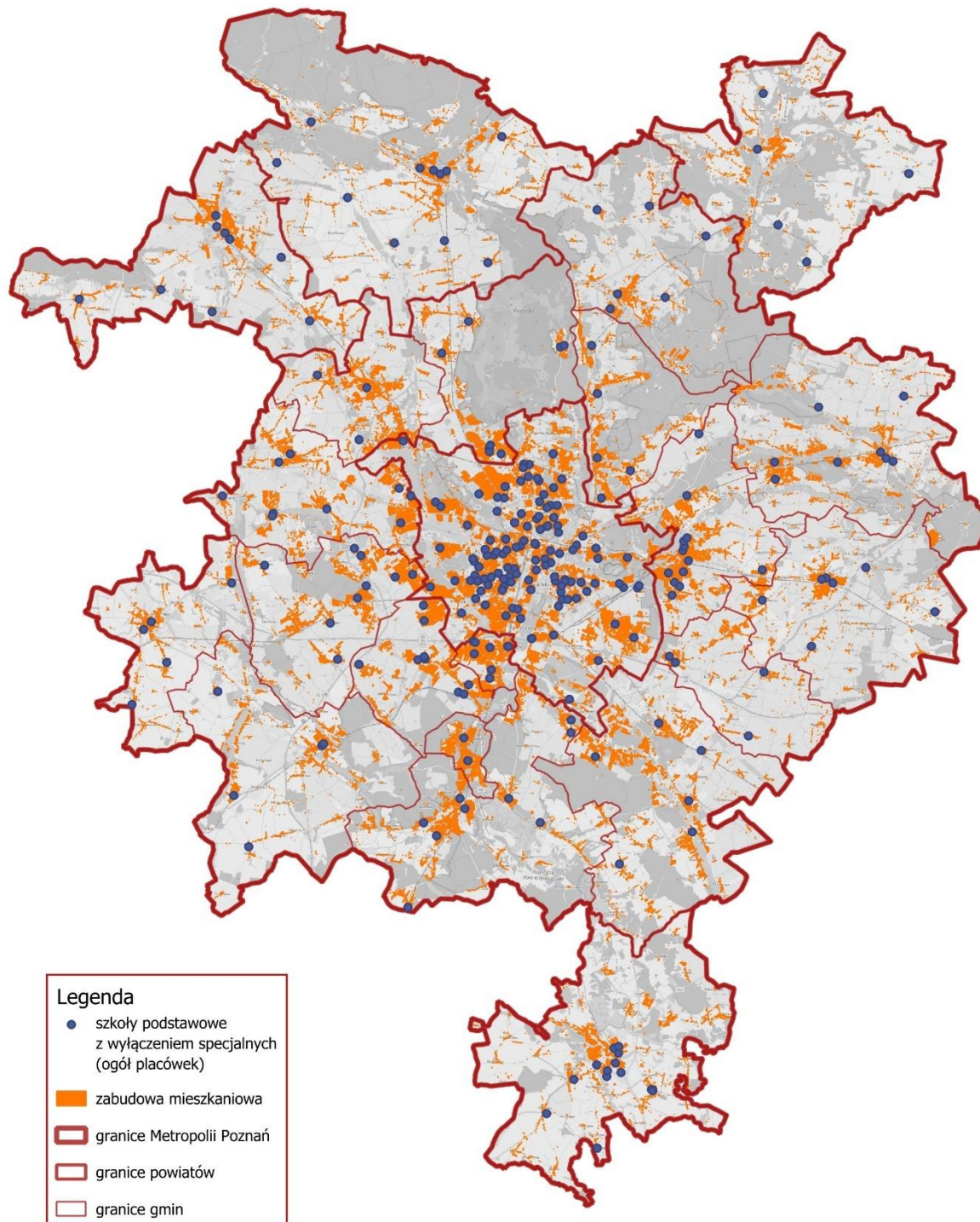
5.10.2 Szkoły i przedszkola na tle skupisk ludności

Mapa 12. Rozmieszczenie przedszkoli na tle zabudowy mieszkaniowej

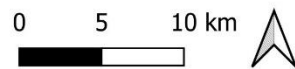
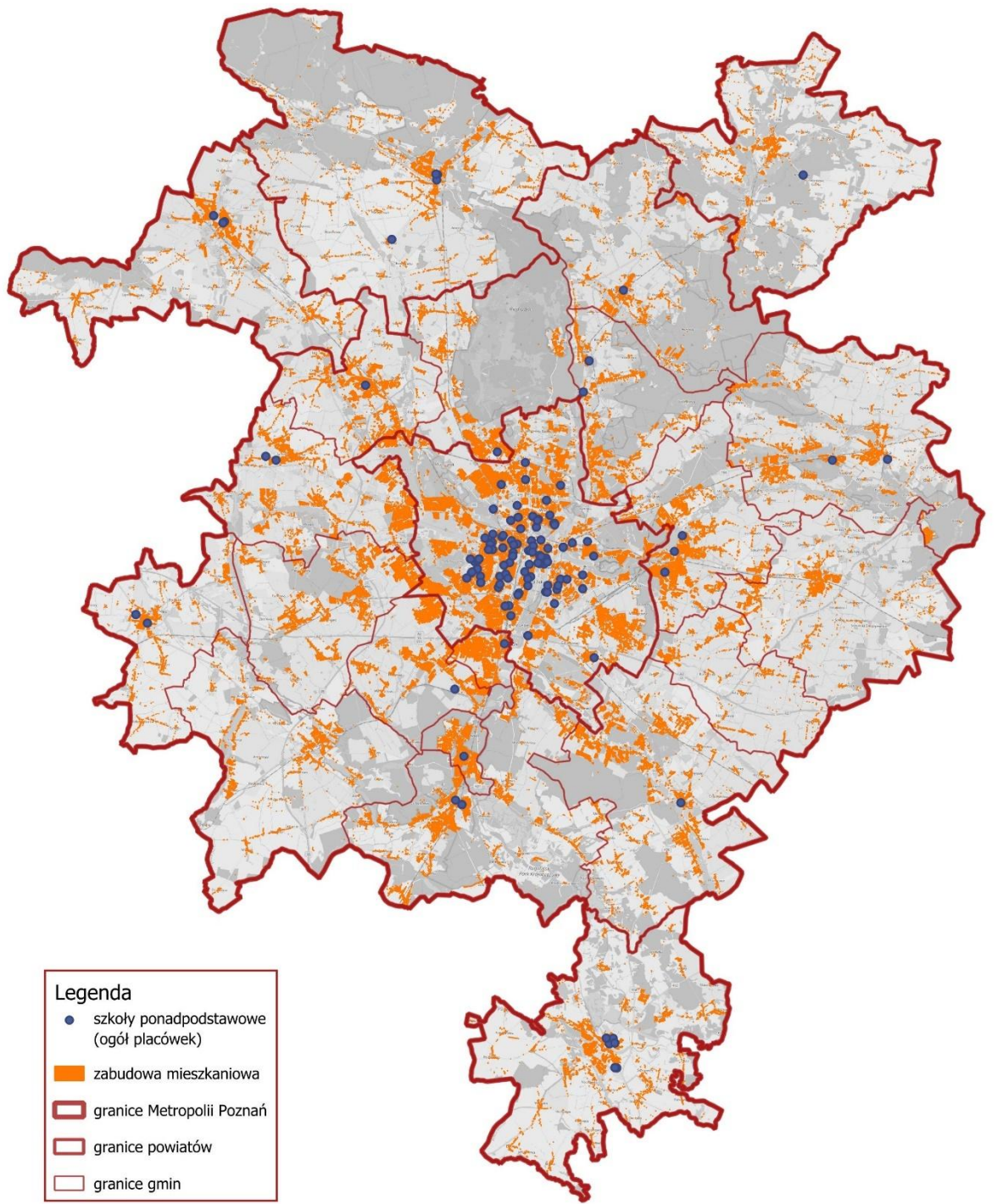
Mapa 13. Szkoły podstawowe na tle zabudowy mieszkaniowej

Szkoły podstawowe
na tle zabudowy mieszkaniowej

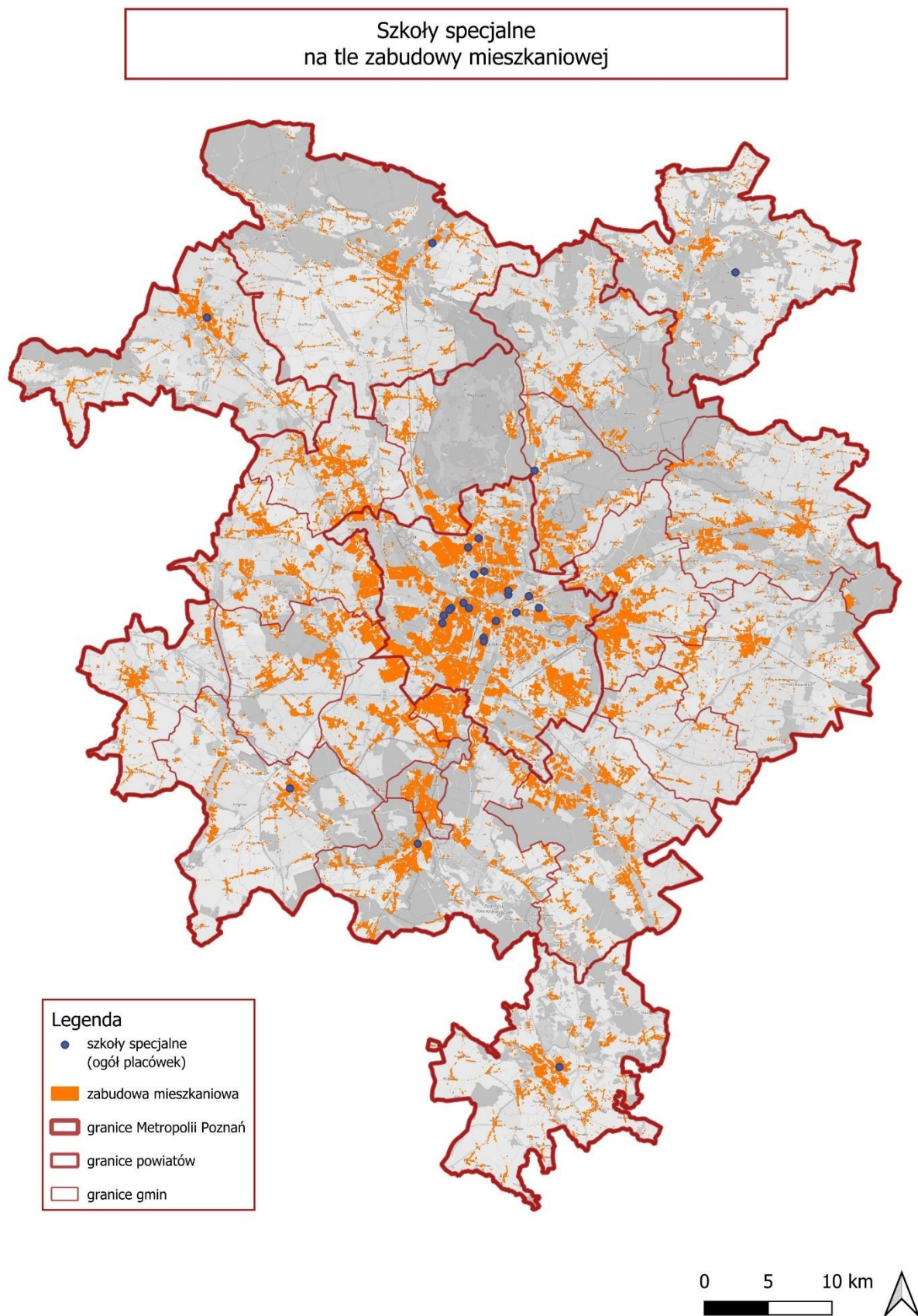

Mapa 14. Szkoły ponadpodstawowe na tle zabudowy mieszkaniowej

Szkoły ponadpodstawowe
na tle zabudowy mieszkaniowej

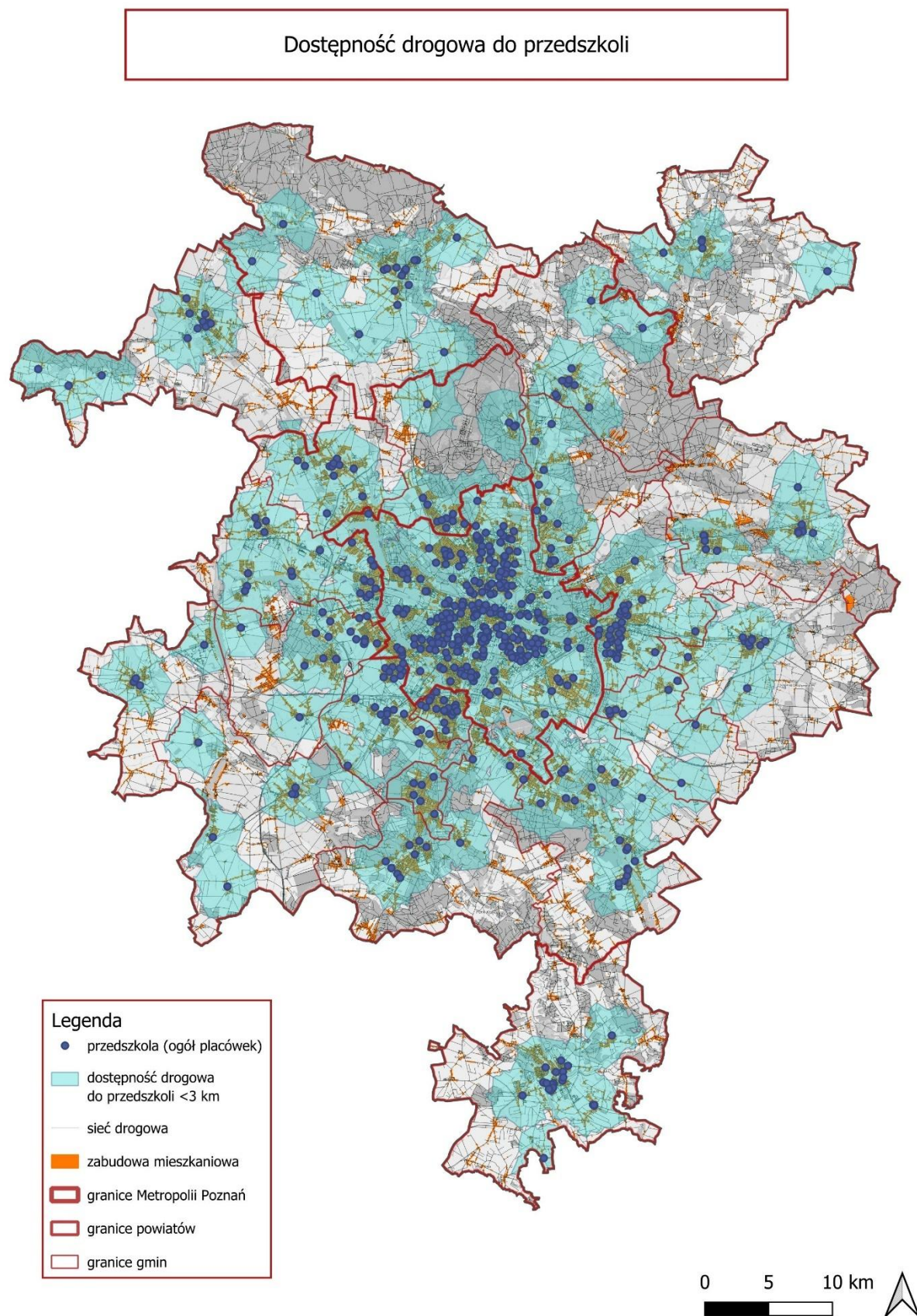

Mapa 15. Szkoły specjalne na tle zabudowy mieszkaniowej

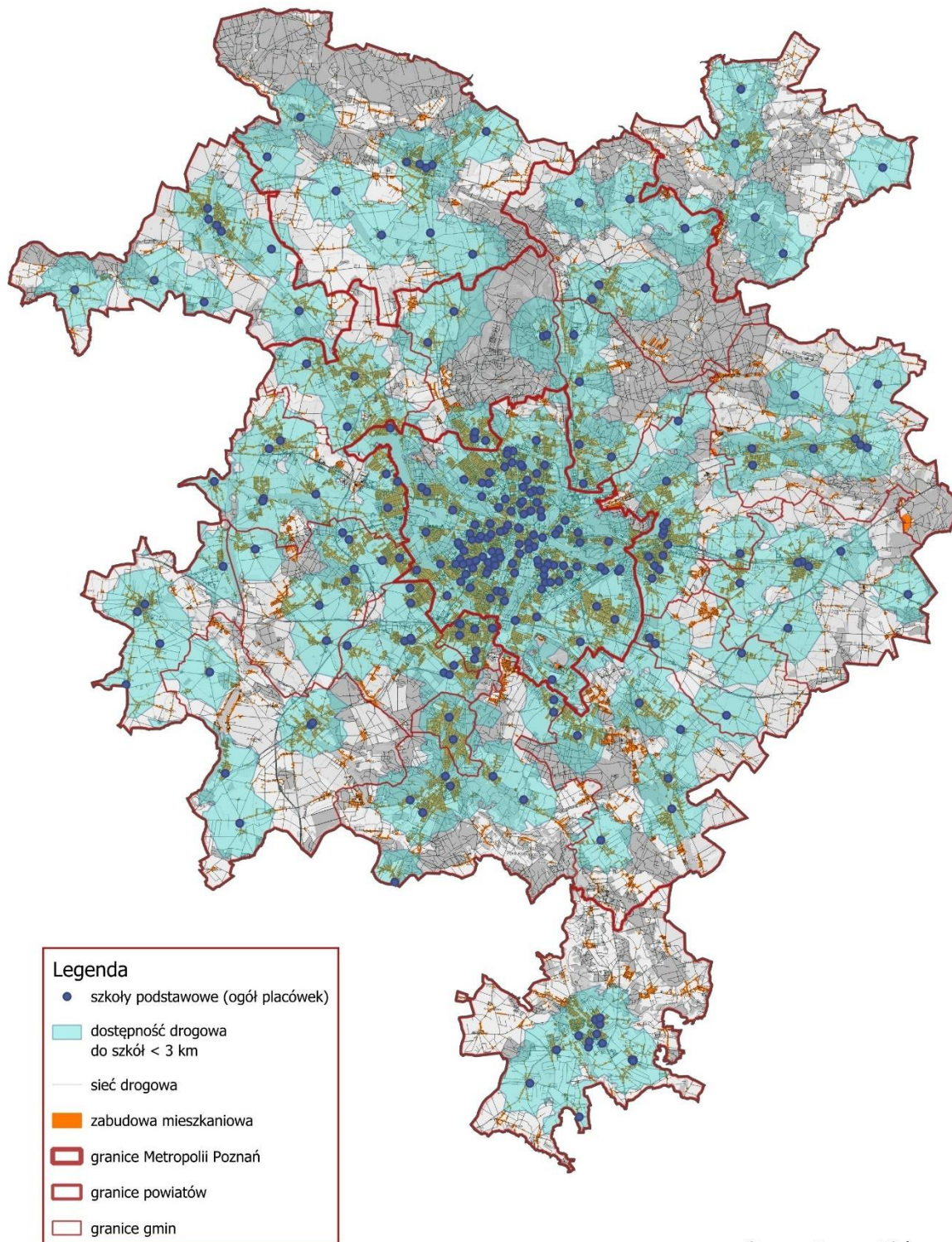
5.10.3 Lokalizacja szkół w kontekście infrastruktury drogowej

Mapa 16. Dostępność drogowa przedszkoli

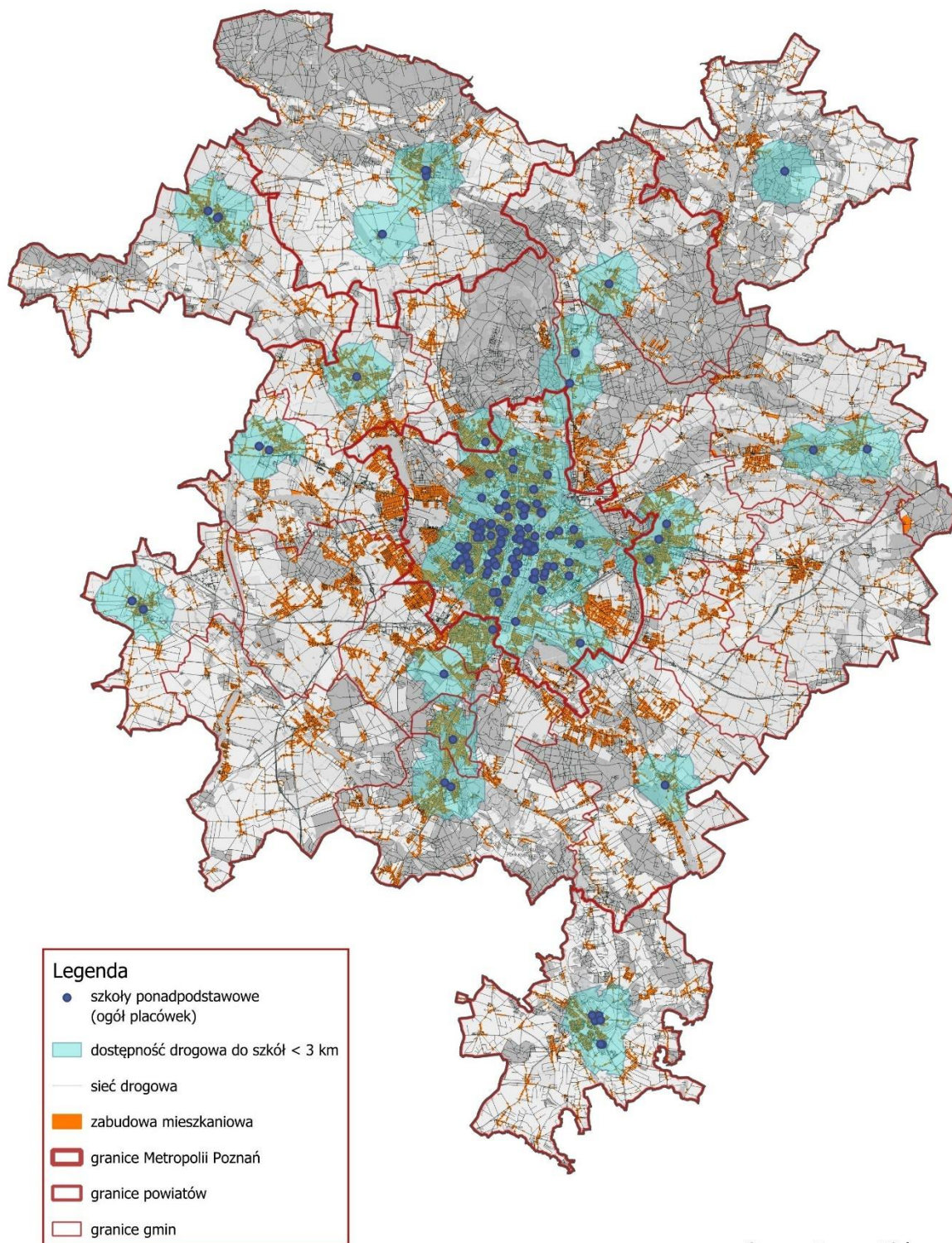
Mapa 17. Dostępność drogowa szkół podstawowych

Dostępność drogowa do szkół podstawowych

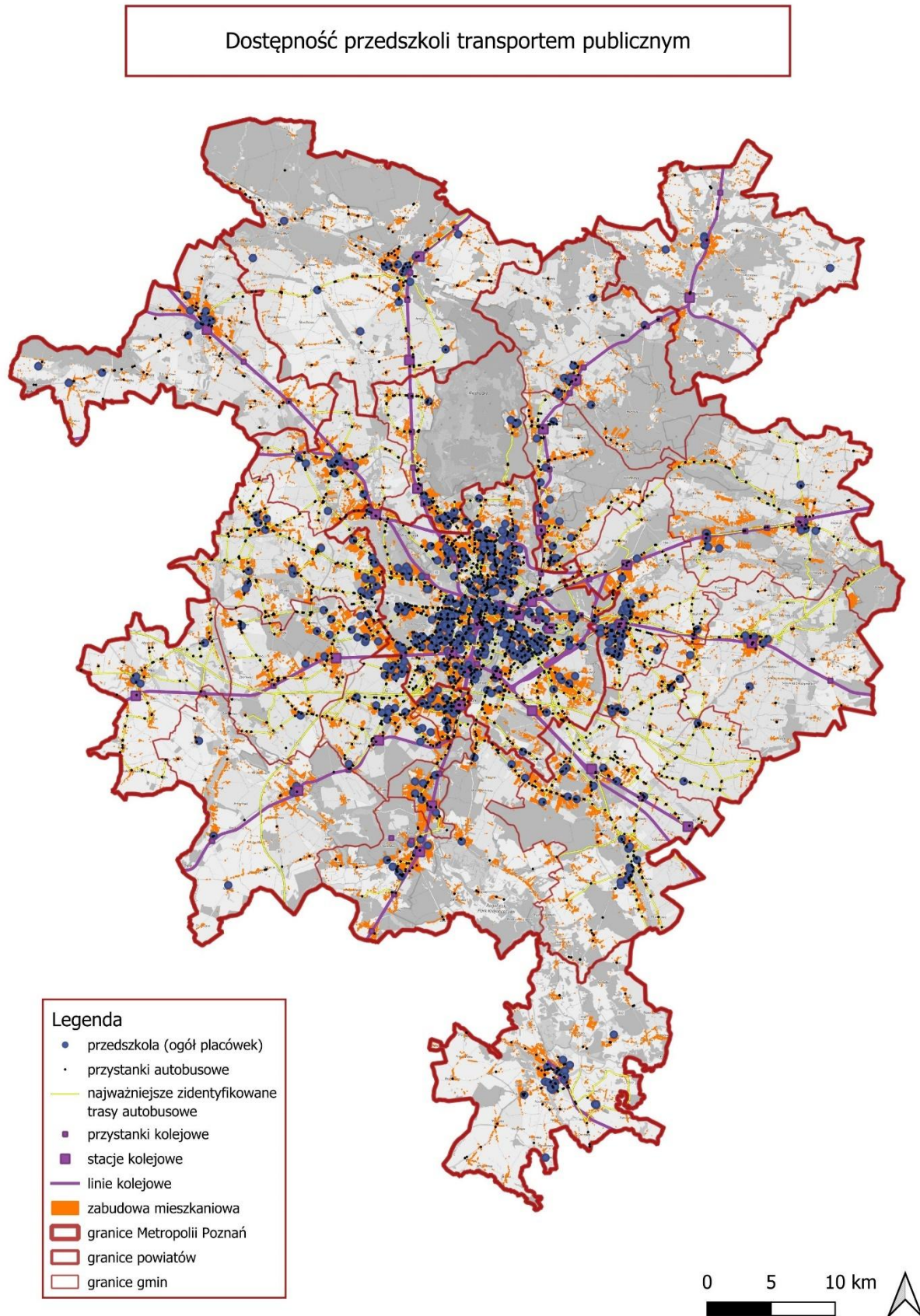
Mapa 18. Dostępność drogowa szkół ponadpodstawowych

Dostępność drogowa do szkół ponadpodstawowych

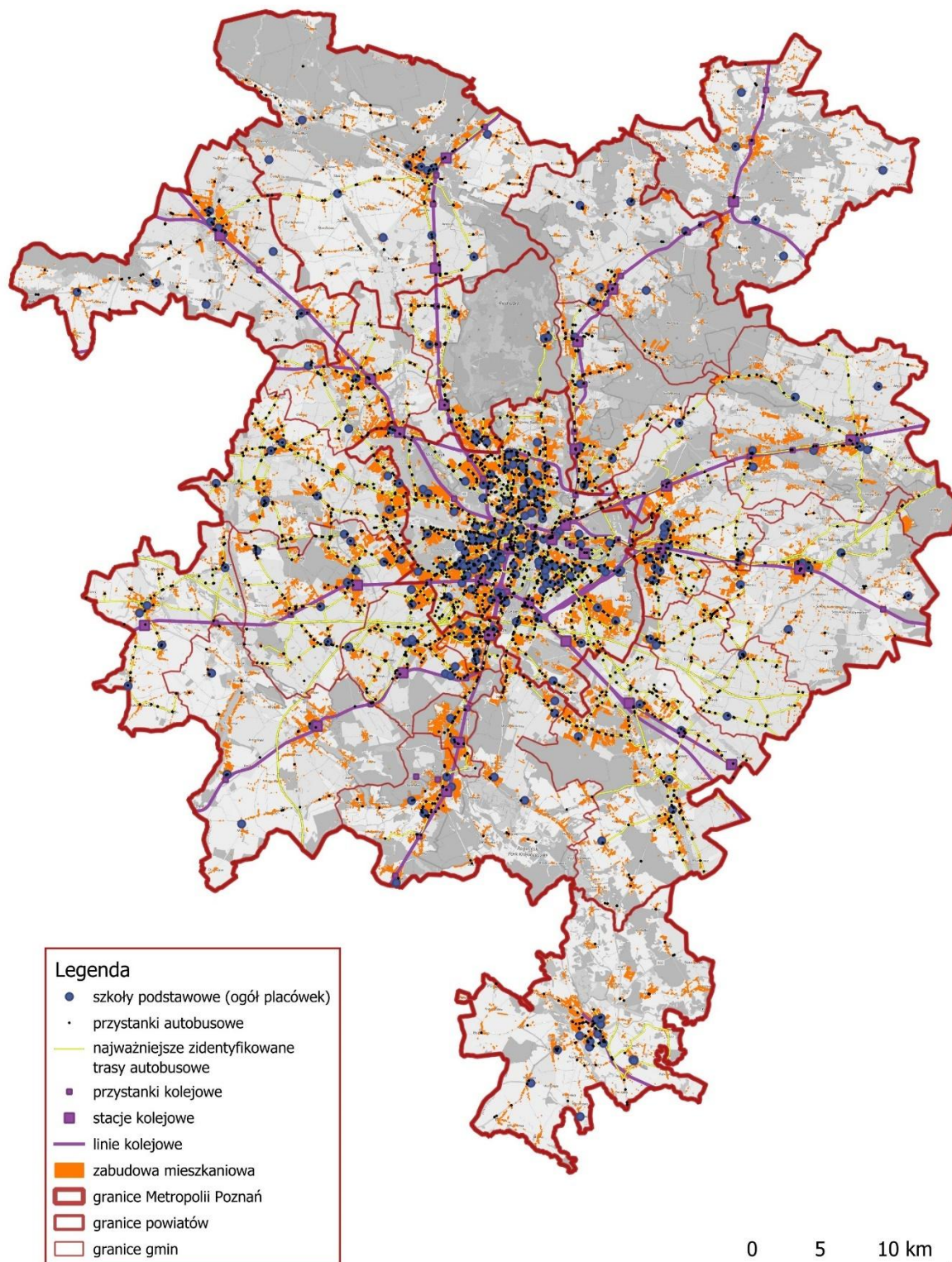
5.10.4 Lokalizacja szkół w kontekście transportu publicznego

Mapa 19. Dostępność przedszkoli transportem publicznym

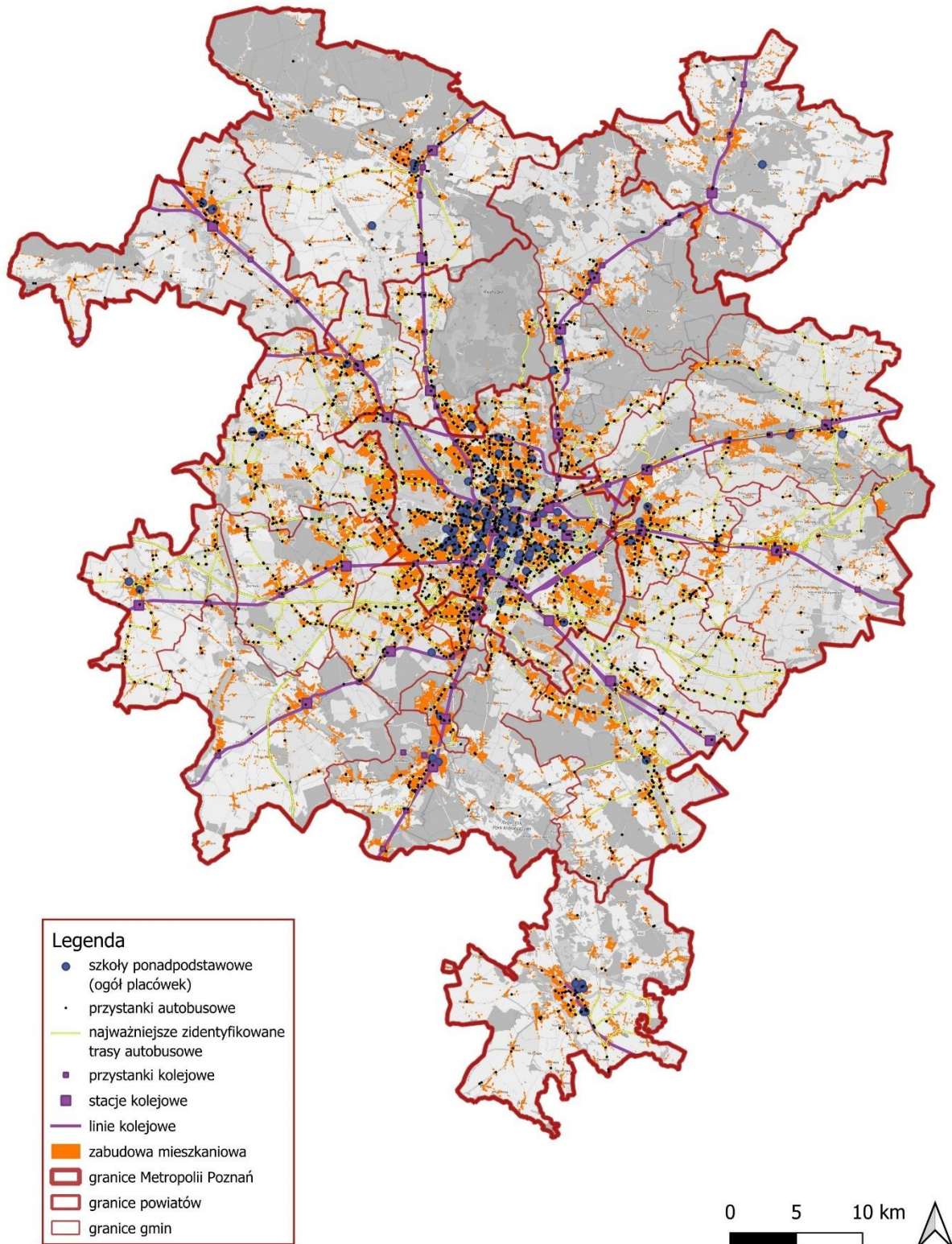
Mapa 20. Dostępność szkół podstawowych transportem publicznym

Dostępność szkół podstawowych transportem publicznym

Mapa 21. Dostępność szkół ponadpodstawowych transportem publicznym

Dostępność szkół ponadpodstawowych transportem publicznym

6. Nauczyciele i pracownicy niepedagogiczni

6.1 Nauczyciele w edukacji przedszkolnej

6.1.1 Nauczyciele w jednostkach wychowania przedszkolnego

Zatrudnienie kadry pedagogicznej w przedszkolach na terenie Metropolii Poznań wynosi niemal 2700 etatów. Ponad połowa z nich przypada na placówki funkcjonujące w Poznaniu.

W analizowanym okresie liczebność kadry ulegała istotnym zmianom. Choć ogólna liczba etatów zmalała, to w wielu gminach zmniejszyła się również liczba dzieci przypadających na jeden etat nauczycielski.

Tabela 142. Liczba etatów nauczycielskich w przedszkolach prowadzonych przez JST

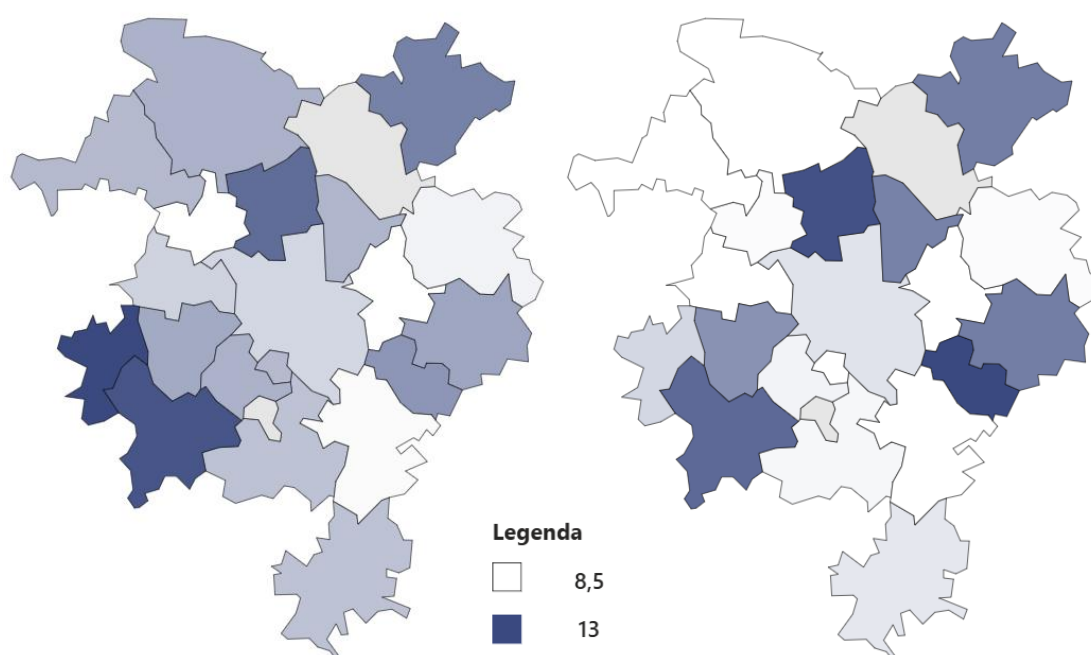
	2023/24	2024/25
Buk	29,31	28,77
Czerwonak	42,13	39,65
Dopiewo	69,34	64,49
Kleszczewo	25,26	19,45
Komorniki	83,12	83,45
Kostrzyn	26,84	27,01
Kórnik	112,44	104,98
Luboń	40,23	40,10
Mosina	74,22	70,41
Murowana Goślina	1,39	1,00
Oborniki	118,37	110,43
Pobiedziska	49,46	48,89
Puszczykowo	5,87	3,76
Rokietnica	55,73	58,97
Skoki	16,17	15,04
Stęszew	45,76	45,83
Suchy Las	45,30	45,02
Swarzędz	84,46	86,32
Szamotuły	96,11	97,93
Śrem	89,78	94,18
Tarnowo Podgórne	99,70	97,19
M. Poznań	1 569,42	1 494,18

Tabela 143. Średnia liczba dzieci objętych edukacją przedszkolną przypadająca na etat nauczyciela

	2020	2021	2022	2023	2024
Buk	13,0	12,7	12,1	10,5	9,5
Czerwonak	10,3	10,2	10,8	10,9	11,6
Dopiewo	10,6	11,3	10,5	10,6	11,2
Kleszczewo	11,1	11,1	11,9	11,6	13,0
Komorniki	10,4	10,4	9,9	9,6	8,8
Kostrzyn	10,7	8,9	9,9	11,3	11,7

Kórnik	8,6	8,0	8,0	7,8	8,0
Luboń	10,2	10,3	10,2	9,2	8,3
Mosina	10,0	10,6	8,7	10,1	8,7
Oborniki	10,4	10,1	9,1	8,2	8,1
Pobiedziska	8,8	9,3	9,1	8,4	8,6
Rokietnica	8,5	8,8	9,4	9,5	8,6
Skoki	11,6	11,6	11,5	10,9	11,7
Stęszew	12,7	11,8	12,5	12,6	12,2
Suchy Las	12,1	13,4	12,5	13,3	12,8
Swarzędz	8,5	9,4	8,2	7,9	7,5
Szamotuły	10,2	10,0	10,0	9,3	8,1
Śrem	10,0	10,2	10,4	10,2	9,1
Tarnowo Podgórne	9,6	8,5	8,1	8,3	8,0
M. Poznań	9,5	9,8	9,9	9,3	9,2

Kartogram 28. Średnia liczba dzieci objętych edukacją przedszkolną przypadająca na etat nauczyciela w roku 2020 i 2024

6.2 Nauczyciele w szkołach podstawowych

Zatrudnienie nauczycieli w szkołach podstawowych wynosi niemal 12 tysięcy etatów. W roku 2024 liczba ta wzrosła o blisko 500. Było to spowodowane odejściem rocznika „połówkowego”, którego uczniowie w 2024 roku ukończyli szkoły podstawowe.

Pomiędzy gminami występują znaczące różnice w zakresie dostępności nauczycieli dla uczniów. W roku 2021 w gminie Puszczykowo na jeden etat nauczycielski przypadało 5,4 ucznia, podczas gdy rok wcześniej w gminie Skoki wskaźnik ten był niemal dwukrotnie wyższy. W kolejnych latach zróżnicowanie to nieznacznie malało.

Tabela 144. Liczba etatów nauczycielskich w szkołach podstawowych prowadzonych przez JST

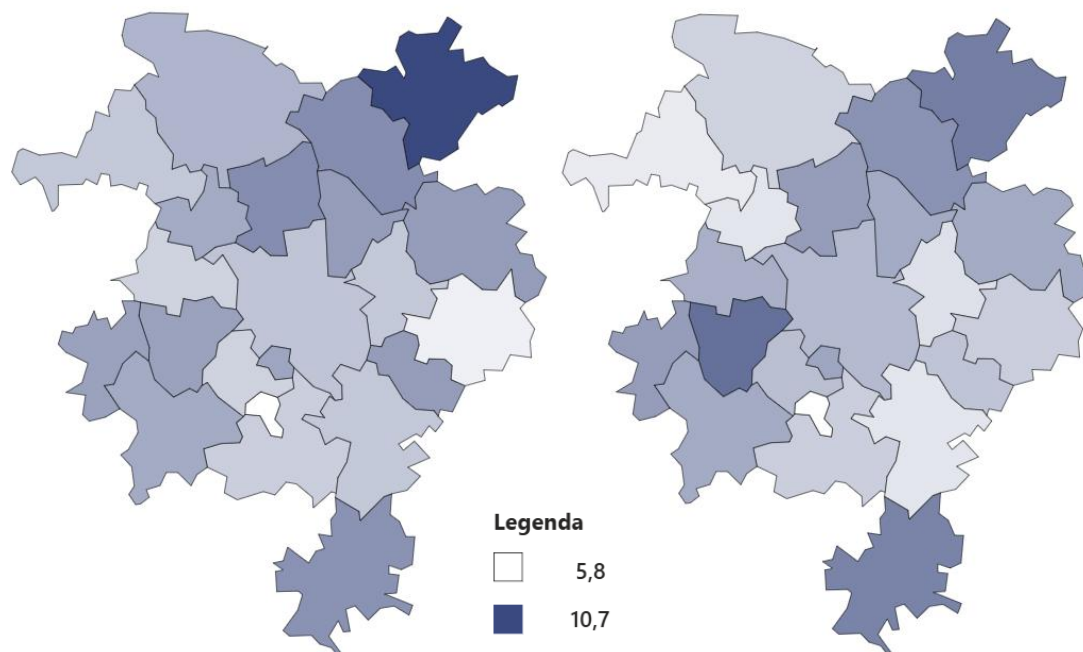
	2023/24	2024/25
Buk	129,12	138,90
Czerwonak	251,45	270,09
Dopiewo	396,30	419,49
Kleszczewo	121,69	137,64
Komorniki	494,45	507,30
Kostrzyn	241,58	244,11
Kórnik	451,44	495,88
Luboń	292,13	314,49
Mosina	408,04	441,81
Murowana Goślina	148,87	158,55
Oborniki	381,83	390,63
Pobiedziska	205,91	227,25
Puszczykowo	143,86	140,57
Rokietnica	300,84	325,97
Skoki	75,13	80,58
Stęszew	171,23	187,09
Suchy Las	230,52	240,37
Swarzędz	692,33	742,48
Szamotuły	361,83	381,22
Śrem	355,58	381,55
Tarnowo Podgórne	422,81	456,39
M. Poznań	4 725,36	4 782,27
powiat poznański	163,21	166,27

Tabela 145. Średnia liczba uczniów szkoły podstawowej przypadająca na etat nauczyciela

	2020	2021	2022	2023	2024
Buk	8,9	9,0	9,0	9,0	9,0
Czerwonak	9,0	9,0	9,2	8,8	8,7
Dopiewo	8,9	9,2	9,6	9,4	9,9
Kleszczewo	9,0	9,1	9,1	8,6	8,2
Komorniki	7,9	8,0	8,1	7,7	8,3
Kostrzyn	7,3	7,3	7,6	7,5	8,0
Kórnik	8,1	8,0	7,7	7,4	7,5
Luboń	8,8	8,7	8,8	8,8	8,8
Mosina	8,0	7,9	8,1	8,0	8,0

Murowana Goślina	9,3	9,2	9,4	8,8	9,2
Oborniki	8,5	8,3	8,1	7,6	7,9
Pobiedziska	9,0	8,7	8,7	9,1	8,7
Puszczykowo	5,8	5,4	6,0	5,5	6,0
Rokietnica	8,7	7,7	7,7	7,2	7,5
Skoki	10,7	10,3	10,2	9,0	9,6
Stęszew	8,7	8,0	8,4	8,6	8,7
Suchy Las	9,3	9,3	9,5	8,9	9,0
Swarzędz	8,1	7,8	7,9	7,5	7,6
Szamotuły	8,1	7,8	7,9	7,3	7,4
Śrem	9,2	9,4	9,6	9,3	9,5
Tarnowo Podgórne	7,9	7,8	8,3	8,4	8,6
M. Poznań	8,2	8,1	8,7	8,2	8,4

Kartogram 29. Średnia liczba uczniów szkoły podstawowej przypadająca na etat nauczyciela

6.3 Nauczyciele w liceach ogólnokształcących

W roku szkolnym 2024/2025 zatrudnienie nauczycieli liceów ogólnokształcących wyniosło nieznacznie ponad 2 tysiące etatów. Zdecydowana większość z nich przypada na Poznań, ponieważ to w tym mieście kształcą się przeważająca część uczniów z obszaru Metropolii.

Dostępność nauczycieli dla uczniów była zbliżona w liceach prowadzonych przez różne podmioty. Wyjątek stanowiło liceum prowadzone przez gminę Luboń.

Tabela 146. Liczba etatów nauczycielskich w liceach ogólnokształcących prowadzonych przez JST

	2023/24	2024/25
Luboń	26,37	25,24
Pobiedziska	10,97	9,66
Tarnowo Podgórne	29,58	28,36
M. Poznań	1 865,15	1 810,76
powiat poznański	179,56	173,24

Tabela 147. Średnia liczba uczniów liceum ogólnokształcącego przypadająca na etat nauczyciela

	2020	2021	2022	2023	2024
Luboń	6,51	7,87	7,81	7,66	8,00
Pobiedziska	9,03	10,40	11,17	9,93	10,04
Tarnowo Podgórne	10,33	10,00	9,77	10,18	10,90
M. Poznań	9,99	10,13	10,43	10,04	9,88
powiat poznański	9,05	9,18	9,44	9,83	9,51
Łącznie	44,92	47,57	48,62	47,63	48,33

6.4 Nauczyciele w technikach

Zatrudnienie nauczycieli w technikach wynosi około 1600 etatów. Większość z nich przypada na placówki funkcjonujące w Poznaniu. Dostępność nauczyciela dla ucznia była zbliżona w technikach prowadzonych przez różne podmioty. Wyjątek stanowiły szkoły prowadzone przez Miasto Poznań.

Tabela 148. Liczba etatów nauczycielskich w technikach prowadzonych przez JST

	2023/24	2024/25
Oborniki	32,35	31,12
Tarnowo Podgórne	46,56	53,24
M. Poznań	1 402,59	1 262,82
powiat poznański	287,53	264,27

Tabela 149. Średnia liczba uczniów technikum przypadająca na etat nauczyciela

	2020	2021	2022	2023	2024
Oborniki	7,98	7,49	7,87	8,01	7,90
Tarnowo Podgórne	7,89	7,55	7,75	7,11	7,72
M. Poznań	9,13	9,51	9,74	9,26	9,42
powiat poznański	7,48	7,67	7,67	7,74	7,75
Łącznie	32,48	32,22	33,02	32,11	32,80

6.5 Nauczyciele w branżowych szkołach I st.

Nauczyciele branżowych szkół I stopnia stanowią najmniej liczną grupę, obejmującą łącznie około 500 etatów. Dostępność nauczyciela dla ucznia była silnie zróżnicowana w zależności od organu prowadzącego szkołę. W Obornikach na jeden etat przypadało 7,32 ucznia, natomiast w Buku – aż 19.

Należy jednak podkreślić, że zapotrzebowanie na nauczycieli w szkołach branżowych jest ściśle powiązane z przyjętym modelem organizacji kształcenia zawodowego. Jeśli nauka odbywa się w oddziałach dla młodocianych pracowników, a teoretyczne przedmioty zawodowe realizowane są w formie kursów w centrach kształcenia praktycznego, liczba etatów jest wielokrotnie niższa niż w szkołach zapewniających pełne kształcenie teoretyczne i prowadzących własne warsztaty szkolne.

Tabela 150. Liczba etatów nauczycielskich w branżowych szkołach I st. prowadzonych przez JST

	2023/24	2024/25
Buk	13,20	12,95
Oborniki	12,64	11,62
Tarnowo Podgórne	8,58	8,78
M. Poznań	372,09	361,02
powiat poznański	116,24	112,19

Tabela 151. Średnia liczba uczniów branżowej szkoły I st. przypadająca na etat nauczyciela

	2020	2021	2022	2023	2024
Buk	19,69	18,68	17,01	18,03	19,00
Oborniki	6,45	7,31	6,57	7,28	7,32
Tarnowo Podgórne	14,39	10,99	11,52	9,32	9,69
M. Poznań	11,48	10,99	12,09	10,82	10,97
powiat poznański	10,78	10,75	11,04	11,73	11,91
Łącznie	62,79	58,71	58,23	57,18	58,88

6.6 Nauczyciele w edukacja specjalnej

Szkoły specjalne, ze względu na swoją specyfikę, wymagają zaangażowania licznej kadry pedagogicznej. W skali Metropolii edukacja specjalna obejmuje około 1300 etatów. Z uwagi na szczególne potrzeby uczniów, na jeden etat nauczycielski przypadało tam niespełna dwóch podopiecznych.

Tabela 152. Liczba etatów nauczycielskich w szkołach i placówkach specjalnych prowadzonych przez JST

	2023/24	2024/25
Stęszew	22,69	24,50
M. Poznań	1 050,26	1 074,93
powiat poznański	274,82	277,86

Tabela 153. Uczniowie szkół podstawowych przypadający na etat nauczyciela w szkołach specjalnych

	2020	2021	2022	2023	2024
Stęszew	1,84	1,91	1,66	1,90	1,71
M. Poznań	1,49	1,71	1,65	1,59	1,76
powiat poznański	1,13	1,12	1,11	1,16	1,19
Łącznie	4,46	4,73	4,41	4,64	4,67

6.7 Nauczyciele wg stopni awansu zawodowego

Nauczyciele dyplomowani zatrudnieni w szkołach i placówkach prowadzonych przez gminy i powiaty Metropolii stanowili 45 proc. ogółu kadry pedagogicznej. Najwyższy odsetek pedagogów o tym stopniu awansu zawodowego odnotowano w Buku i Śremie, natomiast najniższy – w Kórniku i Komornikach.

Tabela 154. Nauczyciele w szkołach i placówkach prowadzonych przez JST wg stopni awansu zawodowego w roku szkolnym 2024/25

	dyplomowany	mianowany	pozostałe
Buk	59,65%	21,05%	19,30%
Czerwonak	47,02%	30,18%	22,81%
Dopiewo	42,48%	34,20%	23,31%
Kleszczewo	39,85%	31,58%	28,57%
Komorniki	36,13%	36,13%	27,74%
Kostrzyn	46,39%	35,74%	17,87%
Kórnik	34,70%	31,38%	33,92%
Luboń	47,11%	27,66%	25,23%
Mosina	43,91%	28,26%	27,83%
Murowana Goślina	44,44%	25,73%	29,82%
Oborniki	52,16%	31,01%	16,84%
Pobiedziska	56,47%	22,35%	21,18%
Puszczykowo	38,93%	35,88%	25,19%
Rokietnica	37,54%	32,36%	30,10%
Skoki	54,55%	27,27%	18,18%
Stęszew	59,49%	18,97%	21,54%
Suchy Las	50,19%	30,57%	19,25%

Swarzędz	41,51%	34,22%	24,26%
Szamotuły	46,52%	33,09%	20,38%
Śrem	59,14%	24,94%	15,91%
Tarnowo Podgórne	44,72%	33,82%	21,46%
M. Poznań	44,88%	29,53%	25,59%
powiat poznański	53,74%	28,44%	17,82%
Łącznie	45,53%	30,00%	24,46%

6.8 Pracownicy niepedagogiczni

Łączne zatrudnienie pracowników niepedagogicznych w szkołach wynosi ponad 14,5 tysiąca etatów. W tej grupie 2,3 tysiąca etatów przypada na stanowiska urzędnicze.

Tabela 155. Etaty pracowników niepedagogicznych w szkołach i placówkach prowadzonych przez JST w roku szkolnym 2024/25

	Pracownicy zatrudnieni na stanowiskach pomocniczych i obsługi	Pracownicy zatrudnieni na stanowiskach urzędniczych, w tym kierowniczych stanowiskach urzędniczych	Łącznie
Buk	133,75	22,20	155,95
Czerwonak	93,10	6,00	99,10
Dopiewo	312,10	0,00	312,10
Kleszczewo	69,50	1,50	71,00
Komorniki	305,20	24,00	329,20
Kostrzyn	128,40	36,00	164,40
Kórnik	301,21	40,50	341,71
Luboń	290,87	46,25	337,12
Mosina	394,99	50,40	445,39
Murowana Goślina	20,00	10,50	30,50
Oborniki	467,25	21,92	489,17
Pobiedziska	246,64	59,85	306,49
Puszczykowo	32,81	12,00	44,81
Rokietnica	43,00	0,00	43,00
Skoki	101,75	15,25	117,00
Stęszew	172,25	14,00	186,25
Suchy Las	154,50	25,00	179,50
Swarzędz	536,15	91,30	627,45
Szamotuły	289,15	12,75	301,90
Śrem	425,50	48,00	473,50
Tarnowo Podgórne	392,75	29,54	422,29
M. Poznań	6 735,14	1 587,71	8 322,85
powiat poznański	517,52	224,20	741,72

Tabela 156. Etaty pracowników niepedagogicznych w szkołach i placówkach prowadzonych przez JST w przeliczeniu na ucznia

	2024/25
Buk	0,10
Czerwonak	0,03
Dopiewo	0,07
Kleszczewo	0,06
Komorniki	0,08
Kostrzyn	0,09
Kórnik	0,08
Luboń	0,11
Mosina	0,11
Murowana Goślina	0,02
Oborniki	0,11
Pobiedziska	0,15
Puszczykowo	0,04
Rokietnica	0,01
Skoki	0,15
Stęszew	0,13
Suchy Las	0,08
Swarzędz	0,08
Szamotuły	0,06
Śrem	0,07
Tarnowo Podgórne	0,09
M. Poznań	0,13
Łącznie	1,88

7. Wydatki z tytułu realizacji zadań oświatowych – informacje uzupełniające

W niniejszej części zaprezentowano tabelaryczne i graficzne zestawienia, mające na celu uszczegółowienie informacji zawartych w podrozdziale „2.3 Wysokość kosztów poszczególnych samorządów Metropolii Poznań” (s. 14).

Ze względu na charakter opracowania, wydatki przedstawiono w **grupach funkcjonalnych**, odpowiadających zadaniom realizowanym przez JST. W obszarze edukacji ogólnodostępnej grupy te co do zasady pokrywają się z etapami edukacyjnymi. Z uwagi na specyfikę tematu wyodrębniono wydatki na edukację włączającą i specjalną, natomiast pozostałe koszty ujęto w kategorii „inne”. Taki układ ma na celu ułatwienie lektury osobom nieposiadającym doświadczenia w zakresie klasyfikacji budżetowej.

Również **rodzaje wydatków** zostały pogrupowane. W ramach środków krajowych wydzielono: wydatki na wynagrodzenia wraz z pochodnymi, wydatki bieżące rzeczowe, dotacje udzielone innym podmiotom oraz wydatki majątkowe. Osobną kategorię stanowią wydatki finansowane lub współfinansowane ze środków zewnętrznych.

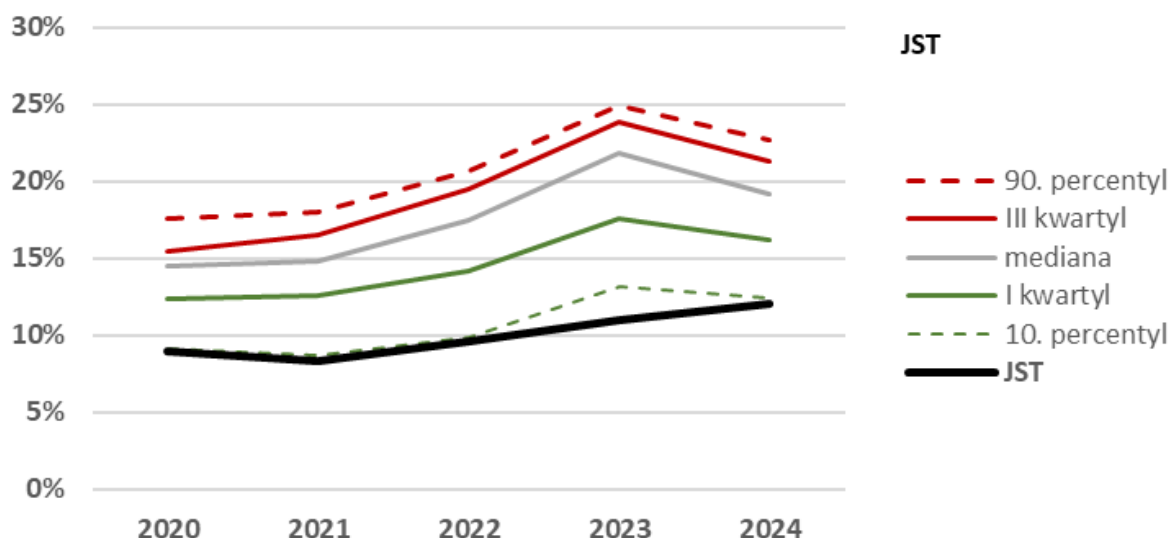
Przyjęte kategorie opisano w poniższej tabeli.

Tabela 157. Definicje grup wydatków

Grupa wydatków	To wydatki księgowane w:
na edukację	działach 801 i 854
na edukację przedszkolną	rozdziałach 80103, 80104, 80106
na szkoły podstawowe i świetlice	rozdziałach 80101, 80107, 85401
na szkoły ponadpodstawowe	rozdziałach 80115, 80116, 80117, 80118, 80120, 80122, 80130
na edukację włączającą	rozdziałach 80149, 80150, 80152
na edukację specjalną	rozdziałach 80102, 80105, 80111, 80121, 80134
na wynagrodzenia z pochodnymi	paragrafach 401, 402, 404 do 412, 417, 418, 471, 474, 475, 478 do 480, 483 do 485
na wynagrodzenia dla nauczycieli	paragrafach 475, 478, 479, 480
pozostałe wydatki bieżące	paragrafach niezaliczanych do grupy wydatków wynagrodzeń z pochodnymi, dotacji na zadania bieżące oraz świadczeń na rzecz osób fizycznych
na dotacje dla jednostek niepublicznych	paragrafie 254
na dotacje dla jednostek publicznych	paragrafie 259
majątkowych	paragrafach 6xx
finansowane lub współfinansowane ze środków zewnętrznych	z czwartą cyfrą różną od 0

O ile nie wskazano inaczej, analizie poddano wydatki finansowane ze środków krajowych, tj. oznaczone czwartą cyfrą paragrafu równą „0”.

W niniejszej części, tam gdzie uznano to za zasadne, opisywane wcześniej zjawiska zostały zaprezentowane w formie graficznej (wykresów liniowych), zgodnie z poniższym wzorcem.

Jako grupę porównawczą przyjęto gminy współtworzące Metropolię Poznań. Z kolei Miasto Poznań i powiat poznański zaprezentowano na jednym wykresie, bez odnoszenia ich do pozostałych JST z Metropolii. Rozwiązanie to zastosowano ze względu na znaczące różnice w zakresie realizowanych zadań oświatowych w porównaniu do gmin.

Na wykresach zaprezentowano dla poszczególnych lat:

- **wartość wskaźnika dla danej gminy** – czarna linia;
- **medianę (wartość przeciętną) dla grupy porównawczej** – szara linia kreskowana;
- **I oraz III kwartyl** – czerwona i zielona linia ciągła;
- **10. oraz 90. percentyl** – czerwona i zielona linia kropkowana.

Interpretując dane na wykresie, należy zwrócić uwagę na poniższe wskazówki:

- **Między I a III kwartyłem** (kolorowe linie ciągłe) znajdują się wartości dla połowy wszystkich gmin z grupy porównawczej – jest to obszar wartości typowych. Jeśli wartość dla gminy mieści się w tym obszarze, należy ją uznać za typową w danej grupie.
- **Wartości między 10. percentylem a I kwartyłem** (zielona linia kropkowana i ciągła) to obszar wartości niskich.
- **Wartości między III kwartyłem a 90. percentylem** (czerwona linia ciągła i kropkowana) to obszar wartości wysokich.
- **Wartości mniejsze niż 10. percentyl i większe niż 90. percentyl** to wartości skrajne (odpowiednio niskie lub wysokie). W każdym z tych skrajnych obszarów znajduje się po 10 proc. jednostek z grupy porównawczej.

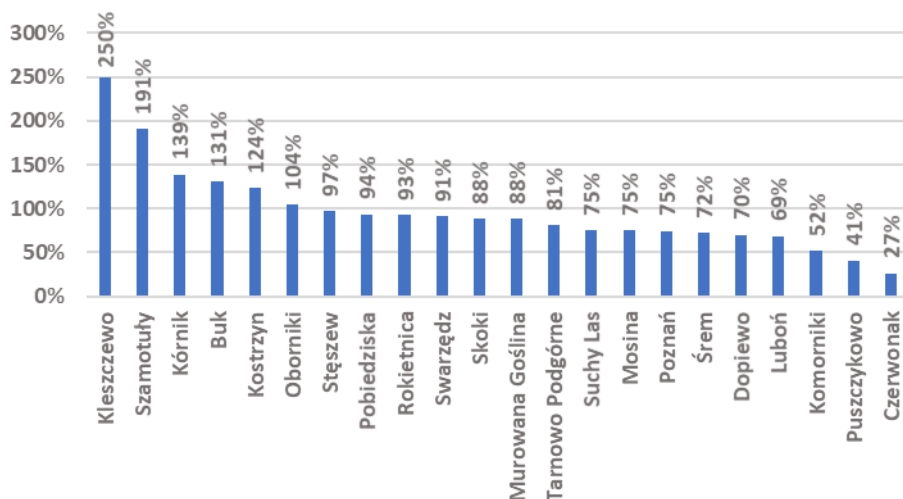
7.1 Wydatki w układzie funkcjonalnym

Tabela 158. Wydatki na edukację przedszkolną nominalnie

Nazwa JST	2020	2021	2022	2023	2024
Buk	4 872 219	5 771 121	7 640 297	9 186 237	11 269 627
Czerwonak	15 379 404	15 647 760	15 267 681	15 751 579	19 456 936
Dopiewo	25 780 643	27 269 686	30 570 405	35 219 782	43 911 222
Kleszczewo	5 490 771	5 898 000	8 593 843	14 433 428	19 217 132
Komorniki	32 043 295	34 714 594	38 110 327	39 479 432	48 722 884
Kostrzyn	7 758 476	9 916 635	11 041 348	13 232 438	17 358 017
Kórnik	21 002 830	25 808 597	32 894 809	40 057 243	50 168 366
Luboń	19 134 373	19 947 276	22 728 970	26 229 681	32 263 781
Mosina	18 836 034	20 843 275	21 969 105	25 346 628	32 961 024
Murowana Goślina	6 934 289	6 885 268	7 281 096	7 982 323	13 043 288
Oborniki	14 796 437	17 744 462	19 045 401	21 592 744	30 255 475
Pobiedziska	10 222 731	11 392 189	12 443 319	14 870 480	19 787 560
Puszczykowo	4 485 806	4 254 885	5 187 436	5 303 459	6 307 140
Rokietnica	15 525 237	17 811 526	19 473 235	22 454 087	29 934 763
Skoki	4 555 757	5 193 892	6 201 393	6 844 159	8 579 710
Stęszew	6 126 712	7 196 688	8 028 456	10 489 779	12 077 760
Suchy Las	14 720 884	17 211 802	17 836 728	21 738 578	25 783 124
Swarzędz	36 133 801	41 037 541	47 474 532	54 030 174	68 962 120
Szamotuły	10 293 616	11 791 596	14 450 517	17 272 510	29 963 206
Śrem	21 942 009	24 588 663	29 652 439	29 939 083	37 844 606
Tarnowo Podgórne	26 311 330	30 964 851	35 129 719	39 445 582	47 554 477
Poznań	278 641 501	308 358 914	345 373 100	389 328 448	486 649 861
powiat poznański	0	0	0	0	0
RAZEM	600 988 153	670 249 221	756 394 154	860 227 854	1 092 072 081

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/finanse/sprawozdania-budzetowe>.

Wykres 12. Zmiana wydatków na edukację przedszkolną w 2024 r. względem 2020 r. [%]

Źródło:
 opracowanie
 własne na podstawie
<https://www.gov.pl/web/finanse/sprawozdania-budzetowe>.

Tabela 159. Wydatki na edukację przedszkolną w przeliczeniu na dziecko

	2020	2021	2022	2023	2024
Buk	8 080	8 744	10 538	12 920	16 745
Czerwonak	13 201	13 513	13 265	13 878	18 099
Dopiewo	12 865	12 930	13 997	16 200	21 000
Kleszczewo	8 813	9 074	12 242	19 963	25 623
Komorniki	14 073	15 179	16 114	17 135	23 168
Kostrzyn	9 833	11 282	11 937	12 822	16 516
Kórnik	11 439	12 237	14 228	16 973	22 091
Luboń	11 562	11 923	13 545	15 974	21 268
Mosina	11 952	13 167	13 250	16 114	21 843
Murowana Goślina	9 525	9 012	9 407	10 475	19 733
Oborniki	9 665	11 552	12 287	14 215	20 251
Pobiedziska	11 696	12 276	12 468	14 579	19 193
Puszczkowo	9 946	8 958	10 740	12 538	16 730
Rokietnica	13 258	14 399	14 329	16 330	22 273
Skoki	10 821	11 365	12 604	14 141	18 692
Stęszew	9 725	10 937	11 535	15 093	18 000
Suchy Las	13 274	14 648	14 778	17 951	22 440
Swarzędz	12 755	14 011	15 295	18 034	23 449
Szamotuły	8 600	9 344	10 972	13 256	24 203
Śrem	10 370	11 453	13 602	14 129	18 488
Tarnowo Podgórne	13 215	14 497	15 408	18 078	22 139
M. Poznań	13 022	14 234	15 231	17 816	23 759
RAZEM	247 689	264 735	287 774	338 615	455 701

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/finanse/sprawozdania-budzetowe>

Tabela 160. Wydatki na szkoły podstawowe i świetlice nominalnie

Nazwa JST	2020	2021	2022	2023	2024
Buk	12 069 195	13 703 914	14 793 897	16 756 223	20 643 928
Czerwonak	26 393 138	27 655 221	29 679 427	33 667 492	40 589 995
Dopiewo	38 281 421	41 433 465	52 925 329	55 233 708	68 125 093
Kleszczewo	10 268 238	10 999 607	12 051 133	14 418 944	19 068 687
Komorniki	57 279 892	59 437 615	60 254 716	80 035 804	71 545 096
Kostrzyn	19 439 904	21 809 866	23 735 228	27 210 164	37 369 443
Kórnik	34 460 772	35 137 354	45 516 962	66 255 136	62 486 993
Luboń	31 243 357	35 805 094	38 245 293	37 930 684	50 732 109
Mosina	39 815 222	46 511 027	47 744 786	53 685 352	62 870 176
Murowana Goślina	15 599 902	16 729 114	17 750 949	20 408 077	29 109 608
Oborniki	32 098 376	35 364 665	36 938 499	45 537 811	54 669 364
Pobiedziska	22 025 027	22 767 924	26 347 365	29 625 727	36 197 781
Puszczykowo	12 414 464	13 817 738	13 746 487	14 843 994	18 945 431
Rokietnica	31 108 630	21 976 310	24 717 564	27 556 135	37 090 457
Skoki	9 724 262	9 919 501	10 103 802	11 288 736	15 742 219
Stęszew	14 656 845	15 610 133	18 327 717	19 345 804	23 462 498
Suchy Las	29 738 722	31 279 057	29 108 897	33 357 649	43 964 248
Swarzędz	71 495 695	65 818 837	72 777 898	79 716 093	108 919 237
Szamotuły	30 764 161	33 255 677	35 858 764	37 866 073	47 173 511
Śrem	39 813 007	43 381 550	50 238 603	58 281 677	69 034 687
Tarnowo Podgórne	48 736 944	48 881 853	52 920 607	123 345 305	119 495 044
Poznań	431 791 380	464 651 321	501 322 559	562 815 527	707 517 399
powiat poznański	573 696	564 411	496 996	842 161	1 358 885
RAZEM	1 059 792 250	1 116 511 254	1 215 603 478	1 450 024 276	1 746 111 890

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/finanse/sprawozdania-budzetowe>.

Tabela 161. Wydatki na szkoły podstawowe i świetlice w przeliczeniu na ucznia

Nazwa JST	2020	2021	2022	2023	2024
Buk	10 952	12 010	12 463	14 433	16 542
Czerwonak	11 071	11 489	12 330	15 179	17 228
Dopiewo	11 099	11 213	13 505	13 997	15 547
Kleszczewo	8 724	8 965	9 284	11 186	13 960
Komorniki	16 347	15 386	14 992	20 402	16 500
Kostrzyn	11 408	12 477	13 463	15 167	19 302
Kórnik	11 674	11 338	13 583	19 807	16 721
Luboń	10 291	11 469	12 031	12 716	15 595
Mosina	12 995	14 107	13 863	16 049	17 353
Murowana Goślina	10 729	11 228	11 858	14 402	18 412
Oborniki	9 913	10 868	11 411	14 896	17 127
Pobiedziska	11 525	11 628	13 388	15 625	17 649
Puszczykowo	14 554	16 450	16 022	17 928	22 635
Rokietnica	17 168	11 201	11 599	12 787	15 245
Skoki	11 088	11 046	11 289	13 250	16 783
Stęszew	11 012	11 403	13 576	15 090	16 652
Suchy Las	13 698	14 033	12 371	13 946	16 742

Swarzędz	14 351	12 770	13 591	15 380	19 305
Szamotuły	11 090	11 881	12 613	14 376	16 740
Śrem	9 901	10 813	12 319	15 111	16 316
Tarnowo Podgórne	13 709	13 190	13 337	31 466	27 680
Poznań	10 691	11 301	11 341	12 826	15 379
powiat poznański	0	0	0	0	0
RAZEM	263 991	266 267	280 230	346 019	385 413

Tabela 162. Wydatki na szkoły ponadpodstawowe nominalnie

Nazwa JST	2020	2021	2022	2023	2024
Buk	1 493 569	1 451 164	1 542 680	1 735 826	2 178 078
Luboń	1 019 571	1 274 351	1 428 861	1 624 590	2 248 299
Oborniki	2 066 348	2 342 380	2 489 311	2 762 920	4 228 183
Pobiedziska	728 663	793 208	1 009 707	1 042 300	1 172 183
Tarnowo Podgórne	34 819 618	6 763 690	9 444 840	10 343 151	14 779 036
Poznań	347 575 384	376 680 130	400 063 220	479 473 628	641 153 445
powiat poznański	42 111 989	46 413 218	50 988 643	60 862 446	81 258 849
RAZEM	429 815 142	435 718 140	466 967 263	557 844 862	747 018 074

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/finanse/sprawozdania-budzetowe>.

Tabela 163. Wydatki na szkoły ponadpodstawowe w przeliczeniu na ucznia

Nazwa JST	2020	2021	2022	2023	2024
Buk	3 261	2 634	3 325	2 898	3 320
Czerwonak	0	0	0	0	0
Dopiewo	0	0	0	0	0
Kleszczewo	0	0	0	0	0
Komorniki	0	0	0	0	0
Kostrzyn	0	0	0	0	0
Kórnik	0	0	0	0	0
Luboń	7 666	7 723	7 403	8 043	11 130
Mosina	0	0	0	0	0
Murowana Goślina	0	0	0	0	0
Oborniki	1 388	1 511	1 493	1 544	2 518
Pobiedziska	5 693	6 295	8 078	9 562	10 373
Puszczykowo	0	0	0	0	0
Rokietnica	0	0	0	0	0
Skoki	0	0	0	0	0
Stęszew	0	0	0	0	0
Suchy Las	0	0	0	0	0
Swarzędz	0	0	0	0	0
Szamotuły	0	0	0	0	0
Śrem	0	0	0	0	0
Tarnowo Podgórne	84 105	13 032	14 921	14 034	17 828
Poznań	7 913	7 873	7 671	7 596	10 626
powiat poznański	0	0	0	0	0
RAZEM	110 026	39 069	42 891	43 677	55 795

Tabela 164. Wydatki na edukację włączającą nominalnie

Nazwa JST	2020	2021	2022	2023	2024
Buk	686 303	820 204	1 072 080	1 405 568	2 126 462
Czerwonak	968 571	988 937	1 211 781	1 830 667	4 139 656
Dopiewo	668 706	1 156 181	1 415 963	2 161 161	3 561 384
Kleszczewo	2 282 246	2 760 160	2 976 418	3 309 893	5 352 926
Komorniki	2 321 373	2 829 219	4 121 702	4 712 544	12 005 791
Kostrzyn	1 365 713	1 423 522	2 532 768	3 348 054	6 403 594
Kórnik	1 714 400	2 582 250	3 421 749	5 117 189	8 490 089
Luboń	1 813 340	2 352 344	2 778 095	3 860 873	5 997 022
Mosina	1 929 044	2 772 994	4 035 228	5 387 370	8 426 563
Murowana Goślina	874 427	495 623	562 365	879 768	1 457 162
Oborniki	4 149 430	6 590 941	6 272 522	7 352 374	11 172 446
Pobiedziska	1 615 990	1 698 482	1 830 820	2 374 795	4 241 204
Puszczykowo	833 040	1 093 413	1 394 072	1 570 487	2 284 741
Rokietnica	634 873	746 177	1 003 233	1 565 345	2 943 498
Skoki	906 661	983 585	1 435 283	1 669 659	2 543 364
Stęszew	344 802	412 584	470 039	722 058	1 840 666
Suchy Las	458 378	743 447	1 539 828	3 086 389	5 859 066
Swarzędz	6 506 001	7 655 151	9 549 269	13 134 614	20 296 364
Szamotuły	2 110 079	2 395 616	3 009 182	4 853 105	7 941 978
Śrem	3 081 228	4 301 495	7 536 065	11 172 344	19 478 384
Tarnowo Podgórne	2 713 864	3 388 920	4 583 867	6 728 762	10 848 346
Poznań	75 652 178	87 599 488	96 233 217	132 267 492	216 694 024
powiat poznański	167 547	202 513	481 638	961 328	2 187 480
RAZEM	113 798 196	135 993 243	159 467 183	219 471 838	366 292 211

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/finanse/sprawozdania-budzetowe>.

Tabela 165. Wydatki na edukację specjalną nominalnie

Nazwa JST	2020	2021	2022	2023	2024
Luboń	1 316 637	1 316 450	1 175 198	1 135 772	1 305 622
Stęszew	1 569 904	1 777 593	1 957 570	2 287 733	3 047 471
Tarnowo Podgórne	0	0	0	22 508	1 738 515
Poznań	94 947 235	107 712 922	112 747 522	132 196 431	173 141 244
powiat poznański	15 970 271	17 780 297	19 231 504	21 853 422	28 077 929
RAZEM	113 804 047	128 587 261	135 111 795	157 495 866	207 310 781

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/finanse/sprawozdania-budzetowe>.

7.2 Rodzaje wydatków

Tabela 166. Wydatki na wynagrodzenia i pochodne nominalnie

Nazwa JST	2020	2021	2022	2023	2024
Buk	14 245 331	15 768 202	17 004 158	19 343 724	24 545 730
Czerwonak	27 092 150	28 064 343	29 659 505	32 554 974	41 422 556
Dopiewo	32 325 534	36 425 105	40 953 052	47 348 333	62 652 236
Kleszczewo	9 801 927	10 714 752	11 432 324	13 673 498	18 007 629
Komorniki	37 858 583	41 336 992	46 687 198	53 914 821	69 953 355
Kostrzyn	20 110 069	21 225 008	23 076 772	26 754 962	33 746 117
Kórnik	36 351 353	41 231 800	46 777 189	56 925 030	75 330 727
Luboń	30 907 244	32 205 898	34 817 101	37 821 509	48 473 778
Mosina	37 318 307	40 758 092	44 308 703	51 468 158	66 176 828
Murowana Goślina	11 830 463	12 423 051	13 089 618	14 808 272	19 739 459
Oborniki	42 414 555	47 534 365	48 654 615	53 791 818	70 952 095
Pobiedziska	22 479 461	24 171 951	26 359 656	29 801 822	38 118 019
Puszczykowo	10 700 455	11 962 757	12 419 890	13 755 843	17 583 861
Rokietnica	18 760 229	21 925 192	25 976 220	30 469 511	40 279 968
Skoki	8 375 195	8 471 263	9 329 095	10 129 707	13 583 866
Stęszew	18 533 381	20 087 430	21 856 076	24 231 009	30 342 279
Suchy Las	25 234 990	27 850 715	28 065 825	31 806 530	40 399 933
Swarzędz	59 007 790	63 877 476	72 575 057	83 235 042	108 782 054
Szamotuły	34 844 215	37 192 938	41 332 208	46 616 106	59 407 688
Śrem	39 536 862	43 831 474	47 418 516	52 169 543	67 930 670
Tarnowo Podgórne	47 898 314	53 360 390	60 223 683	67 733 952	90 053 101
Poznań	850 794 193	910 143 088	970 893 345	1 107 004 908	1 416 922 847
powiat poznański	65 124 033	70 994 590	76 874 194	91 433 365	117 052 137
RAZEM	14 245 331	15 768 202	17 004 158	19 343 724	24 545 730

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/finanse/sprawozdania-budzetowe>.

Tabela 167. Pozostałe wydatki bieżące*

Nazwa JST	2020	2021	2022	2023	2024
Buk	2 931 074	3 787 070	4 352 267	5 278 348	5 009 809
Czerwonak	5 519 296	5 988 015	8 020 311	10 375 690	11 442 965
Dopiewo	8 676 333	11 299 447	12 106 259	14 603 977	17 517 561
Kleszczewo	1 561 324	1 961 508	2 351 313	2 670 601	3 669 032
Komorniki	7 863 034	9 541 504	12 232 368	12 870 097	15 512 146
Kostrzyn	4 451 297	5 353 542	6 224 636	7 216 014	8 495 249
Kórnik	8 299 541	9 497 639	10 085 962	13 303 370	15 888 128
Luboń	7 159 285	7 182 946	8 470 769	10 409 492	11 688 148
Mosina	7 201 148	9 924 070	11 738 455	13 682 734	15 059 293
Murowana Goślina	3 660 087	4 515 378	4 939 936	6 070 508	6 854 306
Oborniki	7 794 197	10 360 386	12 670 811	14 464 318	16 570 519
Pobiedziska	5 357 327	6 248 874	7 825 473	9 620 811	10 625 394

Nazwa JST	2020	2021	2022	2023	2024
Puszczykowo	2 520 405	3 406 441	2 945 961	2 816 634	3 730 268
Rokietnica	4 189 324	6 123 766	7 223 633	8 751 923	10 370 106
Skoki	1 999 512	2 281 063	2 997 498	3 317 245	3 895 476
Stęszew	4 368 855	5 028 066	7 284 224	8 669 950	10 123 225
Suchy Las	9 702 628	10 188 462	11 548 184	12 731 683	13 514 425
Swarzędz	11 445 932	15 982 140	17 899 452	20 700 375	25 453 708
Szamotuły	6 274 222	9 374 751	10 326 732	11 185 014	12 859 800
Śrem	9 429 405	9 451 434	10 861 155	12 555 008	15 493 687
Tarnowo Podgórne	10 741 396	13 817 364	16 336 094	18 043 810	23 035 249
Poznań	177 134 813	201 243 666	219 649 037	253 874 970	294 920 860
powiat poznański	12 503 808	15 109 636	16 755 649	19 116 144	22 573 340
RAZEM	320 784 245	377 667 169	424 846 181	492 328 715	574 302 693

* przez pozostałe wydatki bieżące rozumie się wydatki bieżące pomniejszone o wydatki na wynagrodzenia i pochodne, dotacje z budżetu JST na zadania bieżące oraz o wydatki na świadczenia na rzecz osób fizycznych.

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/finanse/sprawozdania-budzetowe>.

Tabela 168. Udzielone dotacje na zadania bieżące nominalnie

Nazwa JST	2020	2021	2022	2023	2024
Buk	1 911 435	2 514 859	4 055 745	5 357 999	7 492 629
Czerwonak	8 822 259	8 994 892	10 024 553	10 573 678	13 625 213
Dopiewo	18 721 529	20 706 745	23 603 826	26 785 006	33 826 101
Kleszczewo	7 141 216	7 673 265	8 646 571	10 438 759	15 154 689
Komorniki	24 199 153	25 882 267	31 647 182	33 552 962	42 485 691
Kostrzyn	4 398 702	6 771 567	8 729 365	10 574 338	15 876 824
Kórnik	10 111 284	13 669 496	20 362 633	25 618 193	32 754 878
Luboń	17 647 022	19 805 443	23 455 207	26 901 596	34 488 624
Mosina	12 247 119	14 135 368	15 548 925	18 055 041	24 169 952
Murowana Goślina	8 562 250	8 506 863	9 080 663	9 928 970	15 592 413
Oborniki	5 683 029	7 352 906	8 429 319	10 058 696	16 680 815
Pobiedziska	5 759 882	6 361 220	7 327 595	9 227 865	13 625 487
Puszczykowo	4 190 020	4 033 936	5 155 136	5 526 727	6 475 156
Rokietnica	10 553 246	11 934 471	13 513 980	15 023 117	20 665 789
Skoki	5 023 605	5 715 579	6 666 118	8 075 624	10 567 315
Stęszew	501 055	811 759	966 987	1 422 411	1 793 317
Suchy Las	8 506 812	9 923 682	11 807 298	16 873 556	22 717 889
Swarzędz	27 272 443	31 601 659	37 224 068	43 608 136	56 879 682
Szamotuły	3 834 044	4 578 723	5 540 407	6 539 355	7 946 487
Śrem	17 632 681	19 578 874	24 388 404	29 894 930	40 269 469
Tarnowo Podgórne	21 285 755	25 471 754	29 059 583	35 190 505	44 535 854
Poznań	238 602 609	280 284 345	332 483 138	418 430 917	602 714 781
powiat poznański	2 515 450	6 011 245	6 372 961	10 234 782	16 413 024

Nazwa JST	2020	2021	2022	2023	2024
RAZEM	465 122 598	542 320 917	644 089 663	787 893 163	1 096 752 079

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/finanse/sprawozdania-budzetowe>.

Tabela 169. Wydatki majątkowe nominalnie

Nazwa JST	2020	2021	2022	2023	2024
Buk	0	0	67 180	141 143	130 000
Czerwonak	798 670	1 072 760	1 499 258	1 657 315	1 432 914
Dopiewo	4 889 615	1 873 215	9 329 659	5 006 679	3 326 294
Kleszczewo	176 452	338 223	1 972 497	6 252 037	8 078 478
Komorniki	20 432 422	19 751 942	12 852 007	25 829 608	6 483 873
Kostrzyn	0	400 414	338 066	371 236	4 782 231
Kórnik	3 316 551	863 075	7 002 439	18 857 335	1 301 914
Luboń	419 712	3 604 703	3 770 039	225 461	1 172 374
Mosina	4 826 535	7 328 897	4 911 137	5 199 655	3 200 166
Murowana Goślina	188 038	227 248	199 895	830 507	4 079 187
Oborniki	789 200	2 052 564	601 576	5 237 082	8 146 906
Pobiedziska	1 361 335	1 214 204	2 004 613	1 681 600	2 074 543
Puszczykowo	561 447	118 441	259 253	79 119	455 156
Rokietnica	13 583 599	1 055 352	171 276	78 699	722 505
Skoki	142 842	288 000	86 774	222 417	554 688
Stęszew	0	13 924	0	0	175 652
Suchy Las	2 067 985	2 543 122	249 869	1 469 692	2 864 337
Swarzędz	16 910 071	4 218 834	3 540 783	1 127 740	10 172 553
Szamotuły	203 883	215 521	723 563	1 445 771	11 706 790
Śrem	1 045 930	2 600 331	7 161 217	8 482 443	7 967 034
Tarnowo Podgórne	36 069 940	2 873 987	3 168 110	67 225 155	46 486 386
Poznań	50 030 917	53 369 864	36 014 508	56 840 223	85 051 684
powiat poznański	2 105 824	9 434 521	6 100 419	10 889 745	21 748 334
RAZEM	159 920 970	115 459 141	102 024 139	219 150 662	232 113 998

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/finanse/sprawozdania-budzetowe>.

Tabela 170. Wydatki finansowane lub współfinansowane ze środków zewnętrznych nominalnie

Nazwa JST	2020	2021	2022	2023	2024
Buk	428 193	428 298	305 900	114 860	288 907
Czerwonak	41 867	243 242	10 547	15 088	0
Dopiewo	447 779	343 201	126 331	1 617 521	0
Kleszczewo	120 240	23 567	0	0	90 413
Komorniki	332 443	65 873	145 578	80 161	229 333
Kostrzyn	0	0	0	0	0
Kórnik	607 571	158 702	76 918	5 266 276	263 413
Luboń	196 267	9 876	0	0	261 814
Mosina	22 782	60 565	231 600	217 021	137 705
Murowana Goślina	164 999	0	0	0	0

Nazwa JST	2020	2021	2022	2023	2024
Oborniki	313 811	66 586	1 712 877	4 312 383	0
Pobiedziska	709 338	155 272	91 061	1 124 567	4 920
Puszczykowo	0	0	0	0	0
Rokietnica	1 149 877	323 710	162 204	0	216 478
Skoki	157 500	20 490	8 411	0	0
Stęszew	38 431	51 220	89 296	68 177	0
Suchy Las	1 111 665	505 071	300 234	2 270	83 866
Swarzędz	16 082	18 744	818 563	1 555 998	273 213
Szamotuły	1 012 132	382 563	935 145	93 626	8 034 990
Śrem	587 059	420 276	2 656 798	127 504	195 737
Tarnowo Podgórne	531 236	115 146	724 670	13 559 547	422 406
Poznań	22 626 313	13 799 522	13 003 770	20 402 940	15 250 956
powiat poznański	2 929 741	3 847 750	3 006 514	2 259 721	1 262 064
RAZEM	33 545 326	21 039 676	24 406 418	50 817 660	27 016 216

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/finanse/sprawozdania-budzetowe>.

7.3 Wskaźniki

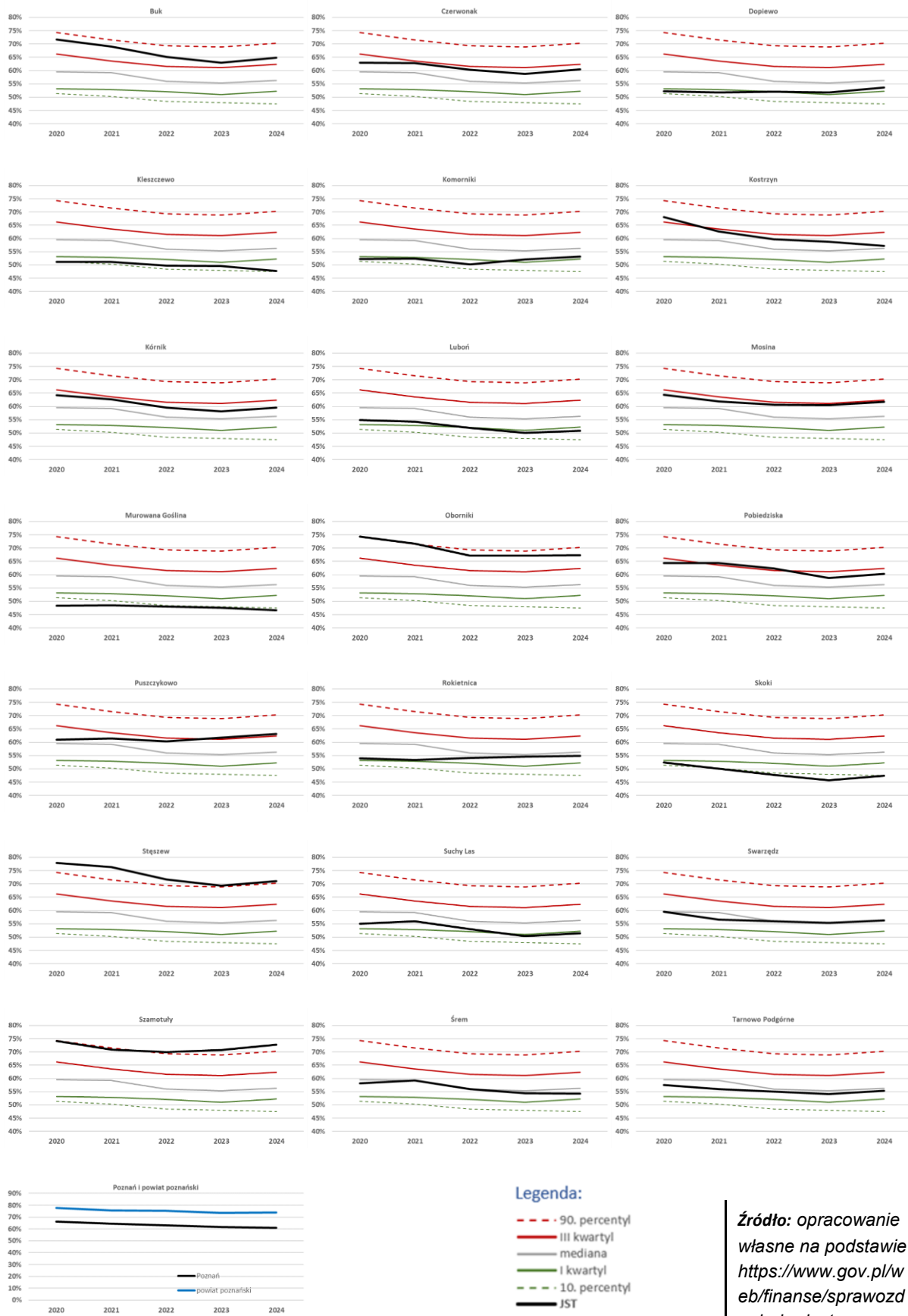
Tabela 171. Udział wydatków na edukację w budżecie JST

Nazwa JST	2020	2021	2022	2023	2024
Buk	27,8%	25,8%	28,7%	32,5%	31,2%
Czerwonak	26,8%	26,8%	23,5%	27,7%	30,4%
Dopiewo	35,5%	37,0%	40,7%	44,7%	45,6%
Kleszczewo	27,3%	31,6%	31,8%	37,4%	45,3%
Komorniki	43,1%	44,0%	41,9%	50,5%	49,1%
Kostrzyn	25,1%	28,9%	28,0%	36,7%	36,4%
Kórnik	27,1%	26,4%	32,0%	36,8%	38,0%
Luboń	32,5%	35,9%	36,4%	39,7%	45,5%
Mosina	31,2%	37,1%	39,1%	45,1%	50,2%
Murowana Goślina	18,9%	19,3%	19,7%	26,7%	30,3%
Oborniki	33,6%	35,7%	34,8%	39,6%	43,1%
Pobiedziska	33,3%	31,2%	31,5%	34,7%	39,1%
Puszczykowo	29,7%	36,0%	31,4%	37,2%	39,0%
Rokietnica	39,7%	32,4%	36,2%	41,8%	51,4%
Skoki	27,5%	27,8%	26,8%	28,1%	33,9%
Stęszew	34,0%	32,9%	33,2%	40,2%	36,8%
Suchy Las	27,1%	28,7%	30,2%	30,6%	33,2%
Swarzędz	35,6%	32,3%	31,5%	35,7%	40,8%
Szamotuły	29,6%	31,2%	31,6%	41,2%	47,5%
Śrem	31,0%	30,8%	35,8%	42,8%	45,6%
Tarnowo Podgórne	42,9%	33,3%	34,8%	49,4%	50,7%

Nazwa JST	2020	2021	2022	2023	2024
Średnia dla gmin	31,4%	31,7%	32,4%	38,1%	41,1%
Poznań	29,4%	28,0%	29,6%	33,3%	38,5%
powiat poznański	21,4%	22,5%	21,0%	25,1%	27,7%

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/finanse/sprawozdania-budzetowe>.

Wykres 13. Udział wydatków na wynagrodzenia w wydatkach bieżących na edukację

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/finanse/sprawozdania-budzetowe>.

Tabela 172. Udział wydatków na wynagrodzenia nauczycieli w łącznych wydatkach na wynagrodzenia i pochodne

Nazwa JST	2022	2023	2024
Buk	41,3%	39,6%	41,1%
Czerwonak	38,7%	37,3%	40,0%
Dopiewo	51,8%	51,4%	54,2%
Kleszczewo	50,8%	51,3%	53,8%
Komorniki	54,1%	53,1%	54,1%
Kostrzyn	47,6%	46,9%	47,2%
Kórnik	42,2%	42,3%	44,9%
Luboń	50,7%	49,2%	52,2%
Mosina	49,9%	48,7%	51,5%
Murowana Goślina	44,0%	43,1%	45,8%
Oborniki	46,6%	46,9%	48,6%
Pobiedziska	48,2%	47,3%	49,1%
Puszczykowo	44,1%	45,2%	46,8%
Rokietnica	52,4%	52,3%	55,1%
Skoki	36,0%	34,7%	35,4%
Stęszew	49,8%	48,7%	49,7%
Suchy Las	45,0%	44,6%	47,1%
Swarzędz	44,0%	44,4%	45,1%
Szamotuły	50,0%	49,4%	51,0%
Śrem	47,3%	46,0%	46,9%
Tarnowo Podgórne	48,1%	49,6%	51,4%
Średnia dla gmin	46,8%	46,3%	48,1%
Poznań	43,4%	43,1%	44,9%
powiat poznański	28,5%	28,8%	31,3%

* wyodrębnienie podziałki klasyfikacji budżetowej dla wydatków na wynagrodzenia nauczycieli nastąpiło od 2022 r.

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/finanse/sprawozdania-budzetowe>.

Tabela 173. Udział pozostałych wydatków bieżących rzeczowych w wydatkach bieżących na edukację

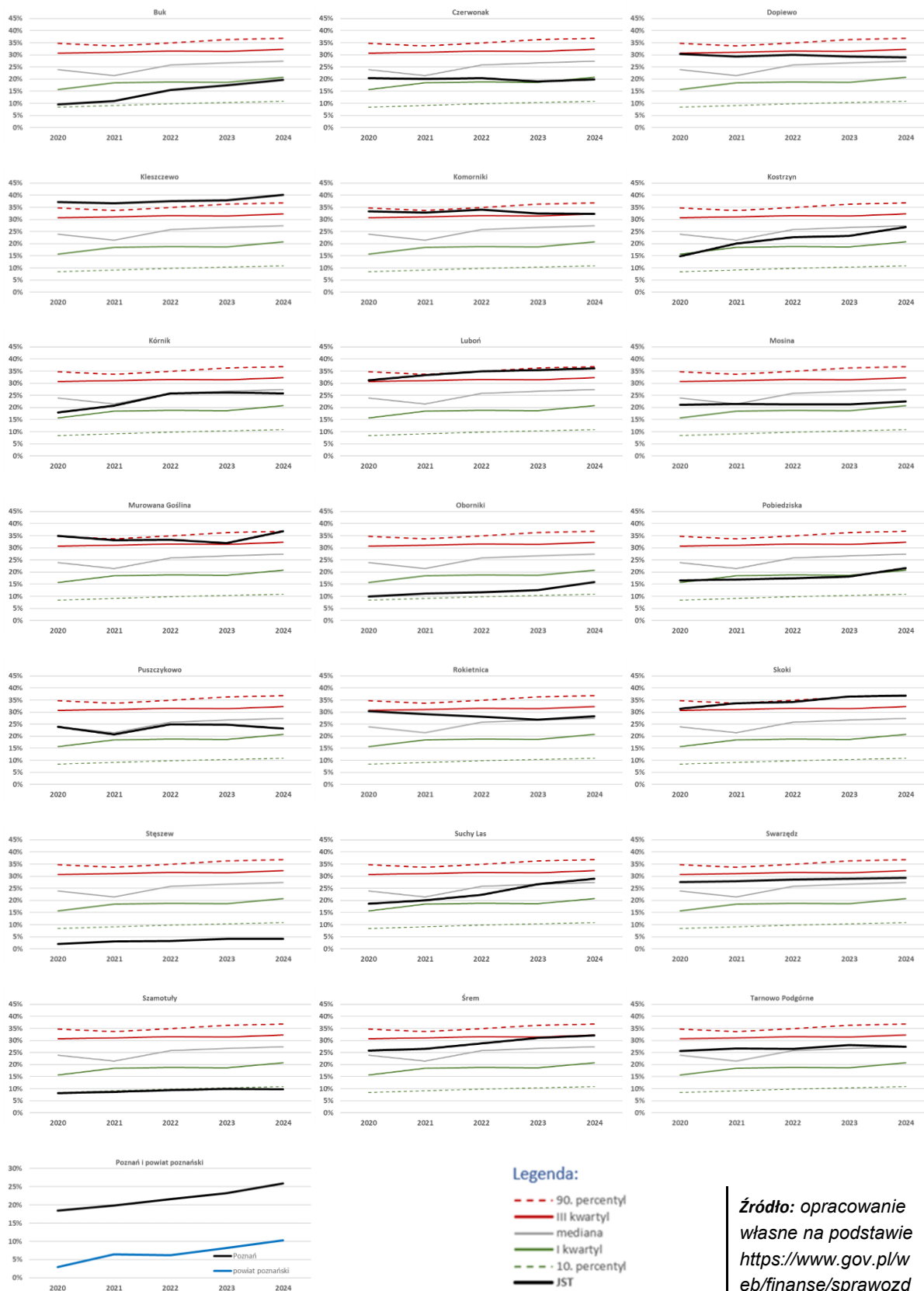
Nazwa JST	2020	2021	2022	2023	2024
Buk	14,7%	16,6%	16,7%	17,2%	13,2%
Czerwonak	12,8%	13,4%	16,3%	18,7%	16,7%
Dopiewo	14,0%	16,0%	15,4%	16,0%	15,0%
Kleszczewo	8,1%	9,4%	10,2%	9,7%	9,7%
Komorniki	10,9%	12,1%	13,2%	12,4%	11,8%
Kostrzyn	15,1%	15,8%	16,1%	15,9%	14,4%
Kórnik	14,7%	14,4%	12,8%	13,6%	12,6%
Luboń	12,7%	12,1%	12,6%	13,8%	12,3%
Mosina	12,4%	15,1%	16,1%	16,1%	14,0%
Murowana Goślina	15,0%	17,6%	18,1%	19,5%	16,2%
Oborniki	13,7%	15,6%	17,5%	18,0%	15,7%
Pobiedziska	15,3%	16,7%	18,5%	19,0%	16,8%

Nazwa JST	2020	2021	2022	2023	2024
Puszczkowo	14,4%	17,5%	14,3%	12,6%	13,4%
Rokietnica	12,0%	14,9%	15,0%	15,6%	14,1%
Skoki	12,5%	13,5%	15,4%	15,0%	13,6%
Stęszew	18,4%	19,1%	23,8%	24,8%	23,7%
Suchy Las	21,2%	20,5%	21,8%	20,2%	17,2%
Swarzędz	11,5%	14,2%	13,8%	13,8%	13,2%
Szamotuły	13,4%	17,9%	17,5%	17,0%	15,8%
Śrem	13,8%	12,8%	12,8%	13,1%	12,4%
Tarnowo Podgórne	12,9%	14,5%	15,0%	14,4%	14,2%
Średnia dla gmin	13,8%	15,2%	15,9%	16,0%	14,6%
Poznań	13,8%	14,3%	14,3%	14,1%	12,7%
powiat poznański	14,9%	16,1%	16,4%	15,4%	14,2%

* przez pozostałe wydatki bieżące rozumie się wydatki bieżące pomniejszone o wydatki na wynagrodzenia i pochodne, dotacje z budżetu JST na zadania bieżące oraz o wydatki na świadczenia na rzecz osób fizycznych.

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/finanse/sprawozdania-budzetowe>.

Wykres 14. Udział dotacji udzielonych z budżetu w wydatkach bieżących na edukację [%]

7.4 Koszt jednostkowy usług edukacyjnych

Analizy **kosztów jednostkowych usług** przygotowano na podstawie danych publikowanych przez Główny Urząd Statystyczny w **Systemie Monitorowania Usług Publicznych** (smup.gov.pl).

Szacowanie kosztu całkowitego, a następnie kosztów jednostkowych usług, odbywa się na podstawie wydatków i uwzględnia koszty bezpośrednio oraz pośrednio związane z usługą. Źródłem danych o wydatkach są sprawozdania RB-28S, publikowane corocznie przez Ministra Finansów.

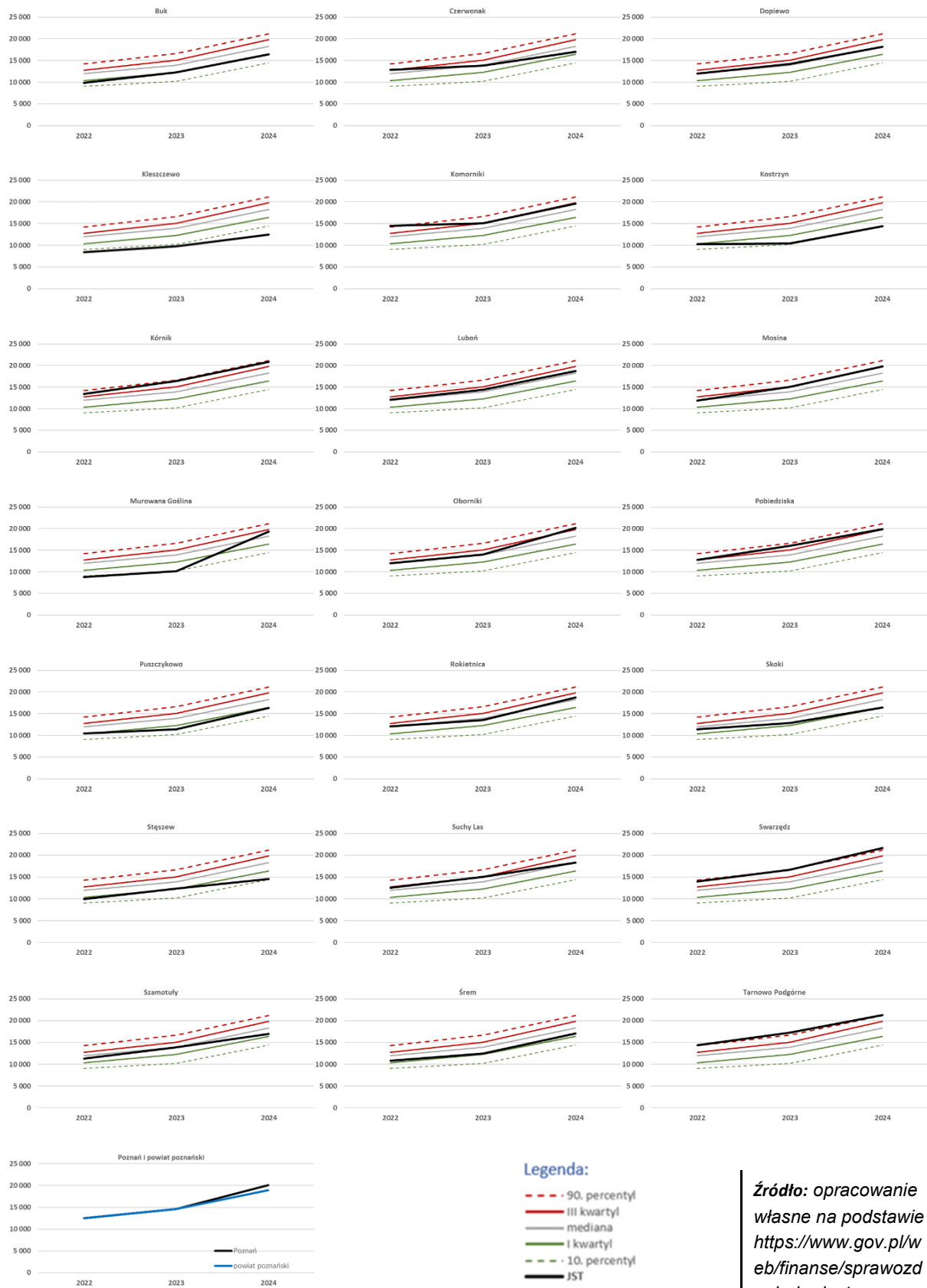
W przypadku usług edukacyjnych szacowanie kosztów rozpoczyna się od określenia całkowitych wydatków gminy lub powiatu na zadania edukacyjne (działy 801 i 854). Kwota ta jest następnie dzielona pomiędzy poszczególne usługi na podstawie obowiązków przydzielonych nauczycielom. Kwoty udzielonych dotacji (koszty bezpośrednie) przypisywane są wprost do odpowiednich usług. Pozostałe wydatki (wynagrodzenia nauczycieli i pracowników niebędących nauczycielami, wydatki związane z utrzymaniem budynków itp.) traktowane są jako pośrednie i rozdzielane na podstawie kluczy etatowych.

Klucze etatowe określa się w oparciu o dane z Systemu Informacji Oświatowej. Do ich wyznaczenia wykorzystano informacje o obowiązkach przydzielonych wszystkim nauczycielom oraz o ich stopniach awansu zawodowego.

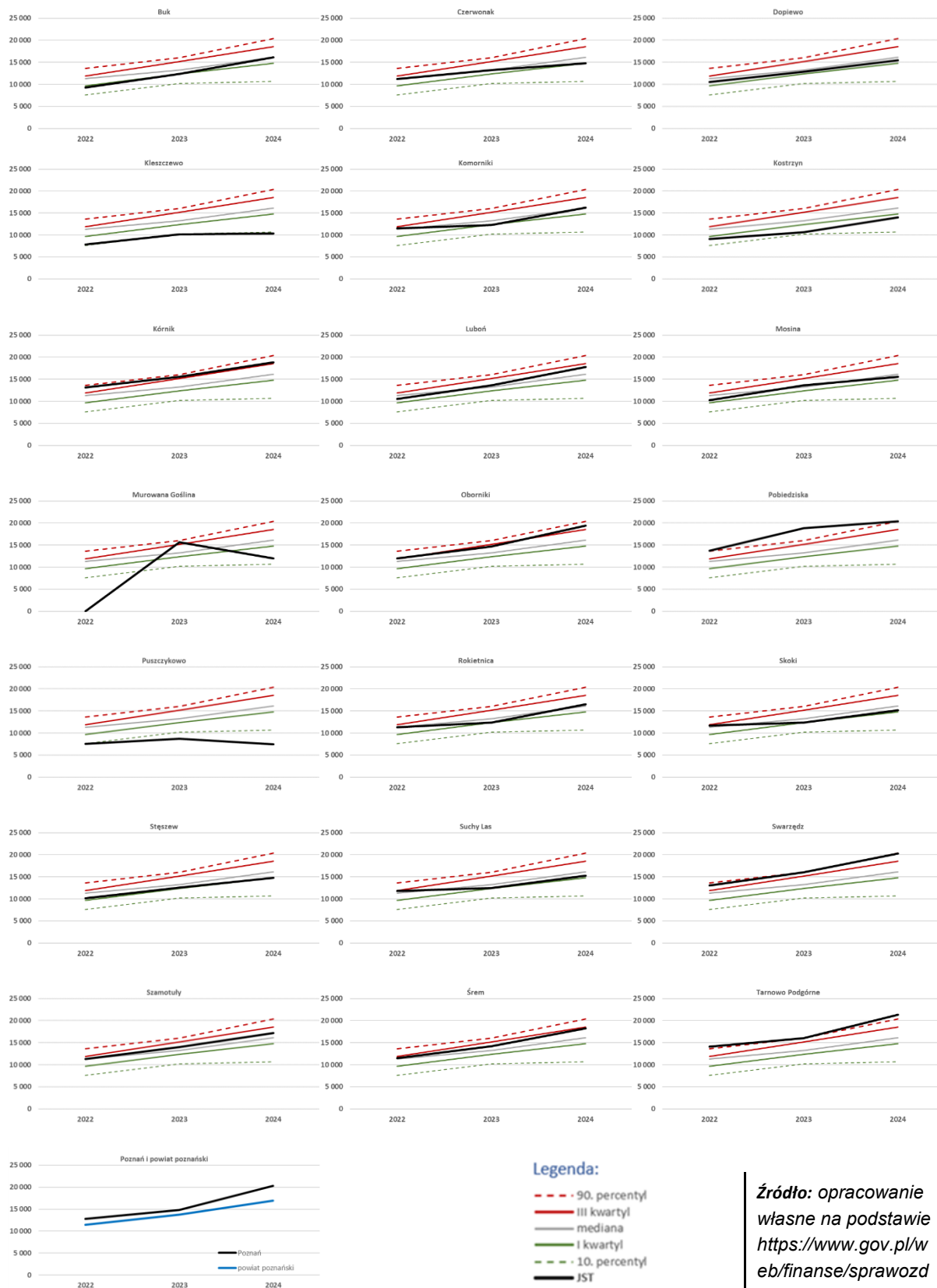
Oszacowany w ten sposób koszt nie zależy od sposobu zaksięgowania wydatków w jednostkach w rozdziałach klasyfikacji budżetowej. Metoda ta uwzględnia wszystkie rodzaje wydatków (np. koszt energii) i dzieli je proporcjonalnie do nakładu pracy nauczycieli.

Wyliczony koszt całkowity usługi jest następnie dzielony przez wielkość świadczonej usługi (np. liczbę uczniów lub oddziałów). Koszt jednostkowy usług edukacyjnych w szkołach i placówkach prowadzonych przez gminę lub powiat obliczany jest analogicznie. Nie są w nim uwzględniane dotacje oraz liczba uczniów i oddziałów w placówkach prowadzonych przez inne podmioty.

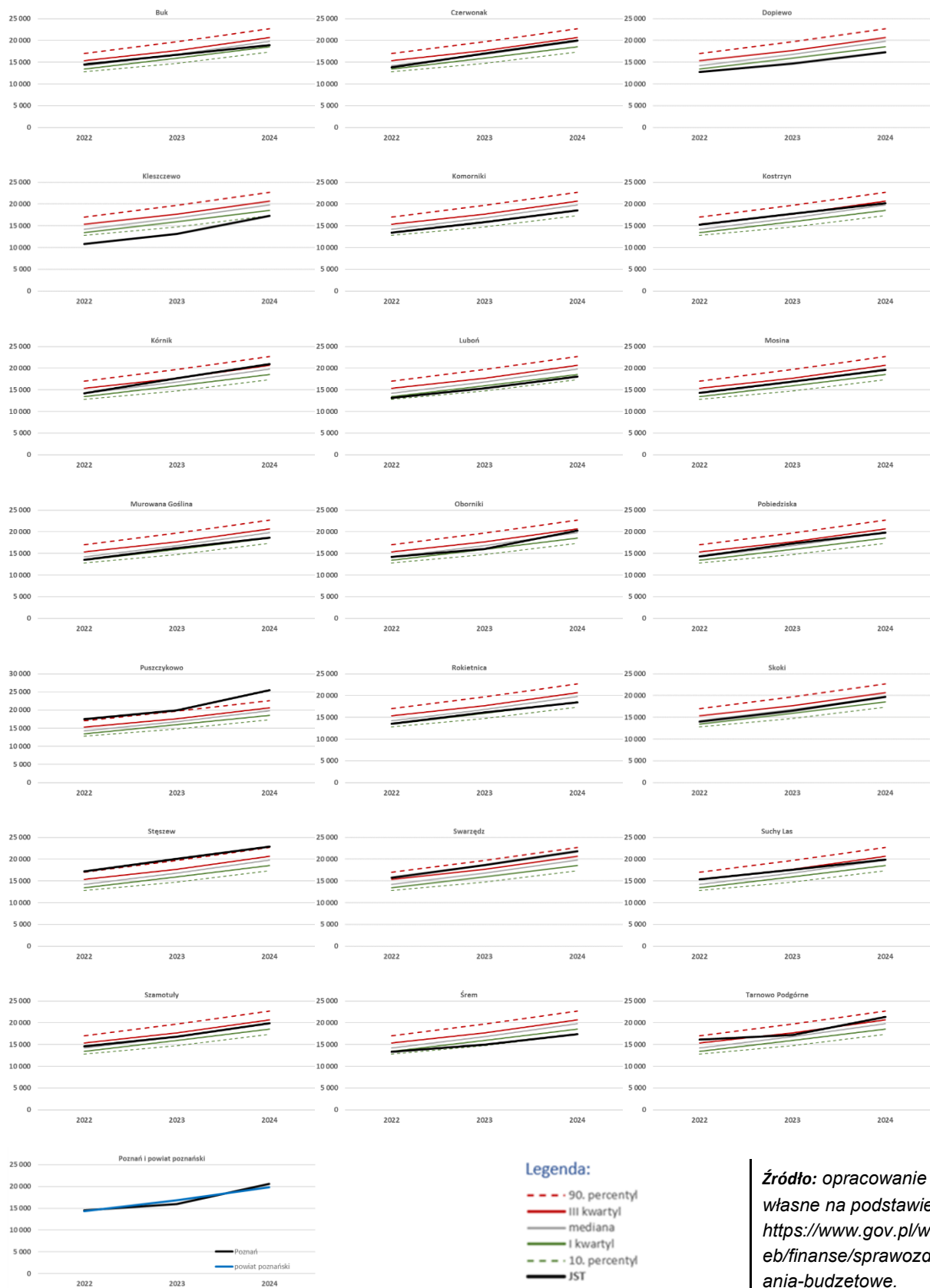
Wykres 15. Koszt jednostkowy edukacji przedszkolnej dziecka [zł]

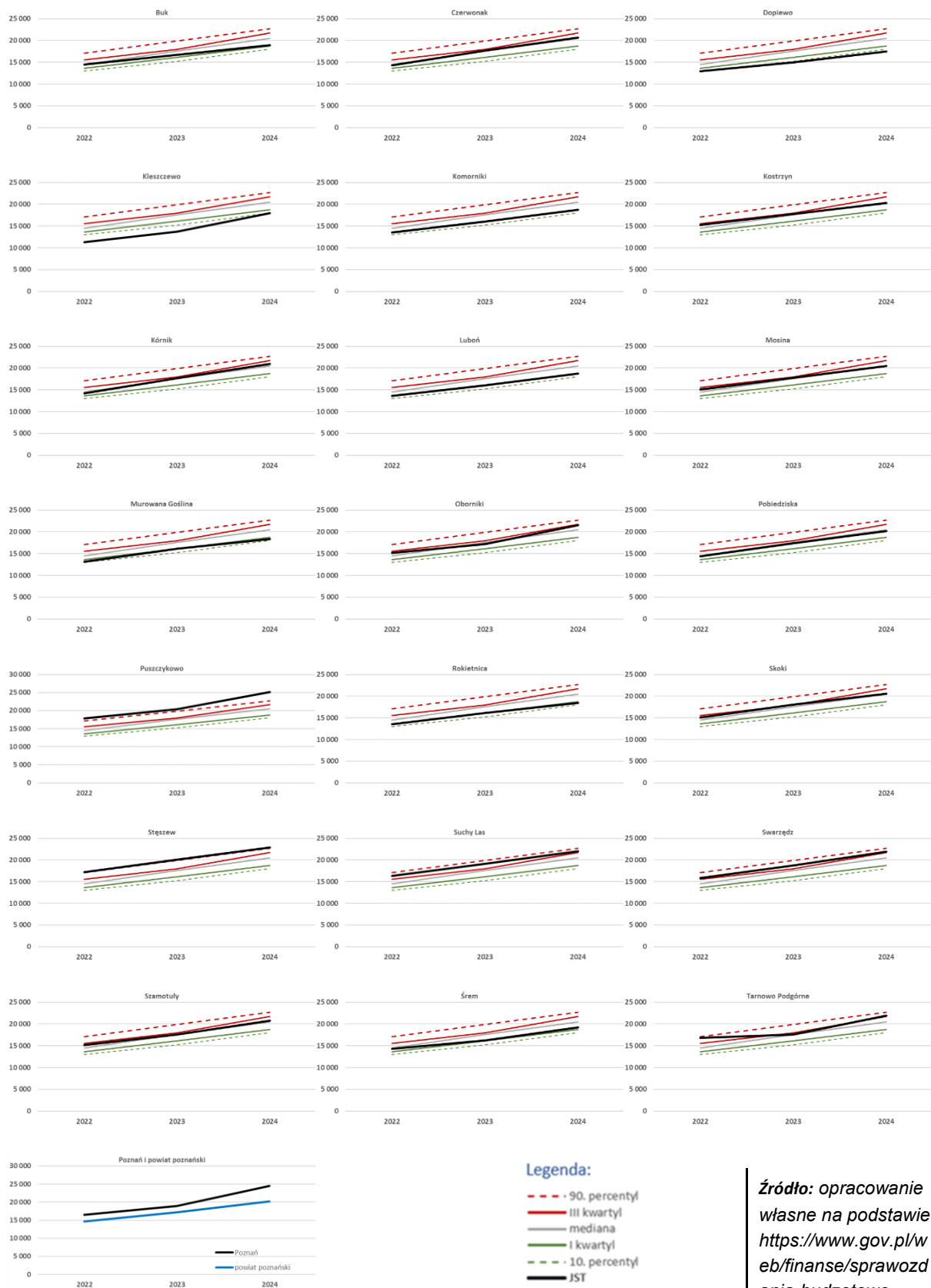
Wykres 16. Koszt jednostkowy edukacji przedszkolnej dziecka w jednostce prowadzonej przez gminę [zł]

Wykres 17. Koszt jednostkowy edukacji ucznia w szkole podstawowej dla dzieci i młodzieży [zł]

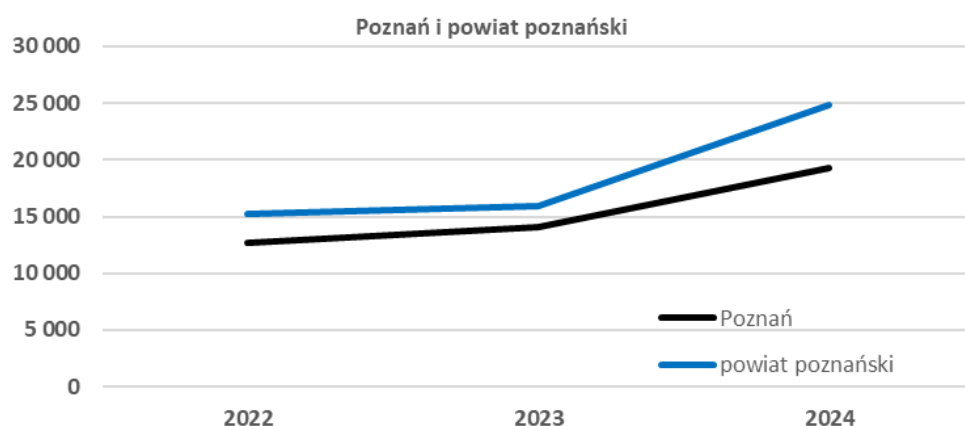

Wykres 18. Koszt jednostkowy edukacji ucznia w szkole podstawowej dla dzieci i młodzieży prowadzonej przez gminę [zł]

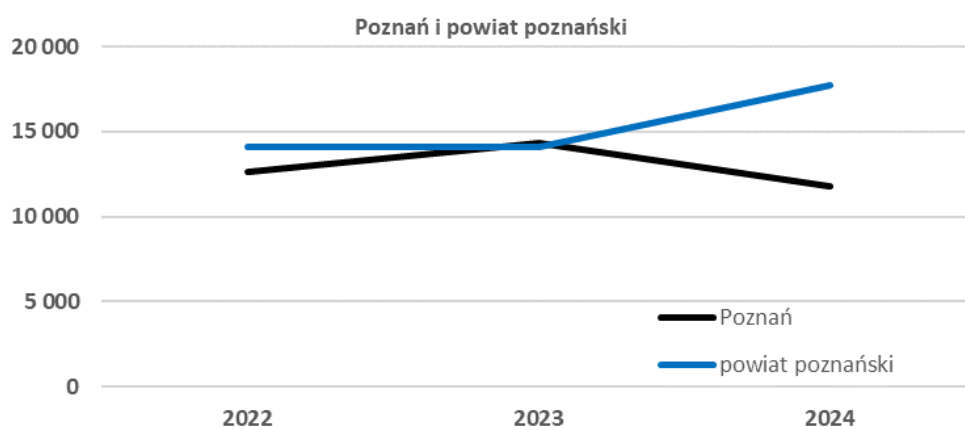
Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/w eb/finanse/sprawozd ania-budzetowe>.

Wykres 19. Koszt jednostkowy edukacji ucznia w liceum ogólnokształcącym dla młodzieży prowadzonym przez powiat lub miasto na prawach powiatu [zł]

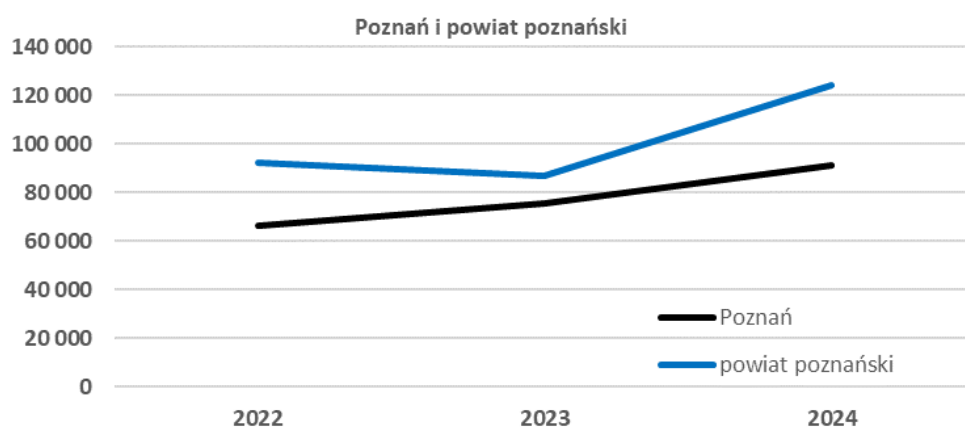
Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/finanse/sprawozdania-budzetowe>.

Wykres 20. Koszt jednostkowy edukacji ucznia w branżowej szkole I st. dla młodzieży prowadzonej przez powiat (łącznie z miastami na prawach powiatu) [zł]

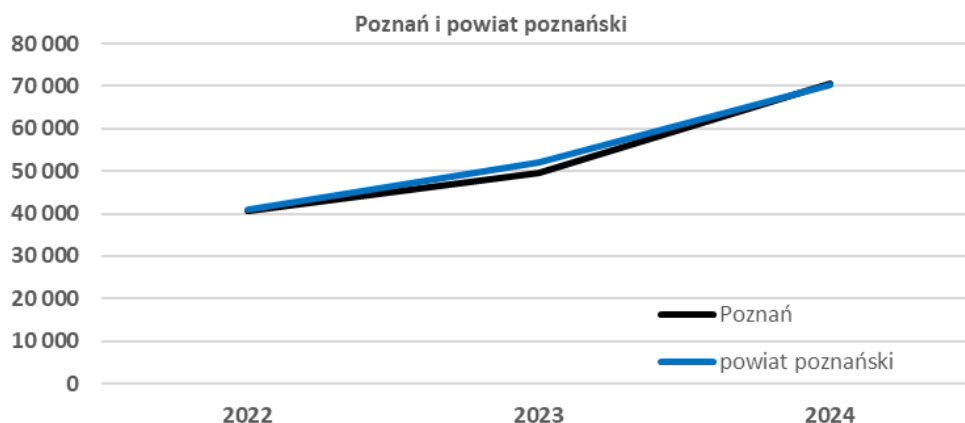
Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/finanse/sprawozdania-budzetowe>.

Wykres 21. Koszt jednostkowy edukacji ucznia/dziecka w szkole i przedszkolu specjalnym prowadzonym lub dotowanym przez powiat [zł]

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/finanse/sprawozdania-budzetowe>.

Wykres 22. Koszt jednostkowy specjalnej organizacji nauki dziecka w przedszkolach prowadzonych lub dotowanych przez gminę [zł]

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/finanse/sprawozdania-budzetowe>.

7.5 Luka finansowa w oświacie

Tabela 174. Luka finansowa w oświacie – dynamika w ujęciu rok do roku [2019 = 100%]

Nazwa JST	2020	2021	2022	2023	2024	Średnia dynamika w latach 2020-2024
Buk	-6%	34%	28%	24%	5%	17%
Czerwonak	17%	-1%	7%	19%	9%	10%
Dopiewo	20%	17%	11%	14%	4%	13%
Kleszczewo	47%	7%	22%	23%	25%	25%
Komorniki	18%	5%	30%	3%	12%	14%
Kostrzyn	34%	24%	13%	17%	12%	20%
Kórnik	27%	19%	33%	27%	16%	24%
Luboń	11%	1%	13%	12%	14%	10%
Mosina	23%	15%	9%	17%	12%	15%
Murowana Goślina	18%	3%	10%	15%	38%	17%
Oborniki	19%	19%	16%	12%	19%	17%
Pobiedziska	23%	12%	14%	21%	15%	17%
Puszczykowo	7%	15%	9%	2%	16%	10%
Rokietnica	33%	28%	20%	12%	11%	21%
Skoki	29%	10%	28%	20%	15%	20%
Stęszew	13%	13%	24%	19%	10%	16%
Suchy Las	16%	8%	17%	18%	13%	14%
Swarzędz	15%	19%	20%	13%	17%	17%
Szamotuły	10%	13%	16%	8%	11%	12%
Śrem	12%	11%	14%	9%	16%	12%
Tarnowo Podgórne	3%	18%	24%	9%	17%	14%
Poznań	14%	12%	12%	19%	11%	13%
powiat poznański	1%	45%	6%	32%	-5%	16%
RAZEM	15%	13%	15%	17%	12%	14%

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/finanse/sprawozdania-budzetowe>.

Wykres 23. Relacja luki finansowej w oświacie do dochodów bieżących [%]

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/finanse/sprawozdania-budzetowe>.

8. Wnioski i rekomendacje dla samorządów Metropolii Poznań

8.1 Demografia

1. Obserwowane w całej Polsce **zmiany demograficzne**, przejawiające się między innymi gwałtownym spadkiem liczby urodzeń, w najbliższych latach będą w znaczącym stopniu wpływały na edukację w Metropolii Poznań. Jest to nowe zjawisko w regionie. Przez ostatnie lata gminy borykały się z trudnym do kontrolowania rozwojem i zmuszone były raczej do pilnego budowania placówek oświatowych niż do ograniczania liczby miejsc w przedszkolach i szkołach. Ten okres właśnie dobiega końca.
2. W perspektywie najbliższych dwóch lat **liczba dzieci objętych edukacją przedszkolną** w całej Metropolii zmniejszy się o 16 proc. Zmiana ta w różnym tempie dotknie poszczególne gminy. W Puszczykowie spadek ten wyniesie 36 proc., w Komornikach – 31 proc., podczas gdy w Poznaniu – 7 proc., a w Stęszewie – 15 proc. Liczebność oddziałów przedszkolnych w gminach jest obecnie zorganizowana racjonalnie. Jeśli gminy będą chciały zachować dotychczasowe wskaźniki, konieczne będzie zmniejszenie liczby tworzonych oddziałów. Prognozowany spadek liczby dzieci oznacza redukcję o 8 oddziałów w Puszczykowie, ponad 30 w Komornikach i 70 w Poznaniu. Tak duża zmiana docelowo musi wpłynąć na kształt sieci przedszkolnej.
3. Proces dynamicznych **zmian liczby uczniów w szkołach podstawowych** w większości gmin, według prognoz, rozpocznie się po roku 2029. Szybciej nastąpi to w Czerwonaku, Puszczykowie, Suchym Lesie i Luboniu. W tych gminach już w roku 2028 liczba uczniów szkół podstawowych spadnie o przynajmniej 10 proc. Wolniejszego tempa spadków można oczekiwać w Kostrzynie, Kórniku i Poznaniu. W dwóch pierwszych gminach liczba dzieci urodzonych w roku 2024 zmniejszyła się o mniej niż 10 proc., a w Poznaniu utrzymuje się na stałym poziomie. W ciągu siedmiu lat liczba uczniów, dla których trzeba zorganizować naukę w szkołach podstawowych, zmniejszy się o nieznacznie ponad 10 proc. Gminy mają więc cztery lata na przygotowanie nowej koncepcji sieci szkolnych i poinformowanie mieszkańców o spodziewanych zmianach.
4. **Zmiana liczby uczniów w szkołach ponadpodstawowych** będzie wynikała z dwóch przyczyn. Pierwszą z nich są skutki obniżenia, a następnie podniesienia wieku szkolnego. W klasach drugich i trzecich uczy się obecnie znacznie więcej młodzieży, niż wynikałoby to z przesłanek demograficznych. Przez trzy najbliższe lata uczniowie ci będą kończyli kolejno: branżowe szkoły I stopnia, licea ogólnokształcące i technika. W konsekwencji zmniejsza się będzie liczba uczniów oraz oddziałów. Od roku 2029 liczebność szkół ponadpodstawowych zależeć będzie wyłącznie od czynników demograficznych. Za niemal dziesięć lat, w roku 2034, rozpocznie się systematyczny spadek liczby uczniów również w szkołach średnich. Do tego czasu wielkość szkół ponadpodstawowych pozostanie na poziomie zbliżonym do obecnego.
5. W świetle długoterminowej prognozy ludności w gminach i powiatach proces depopulacji będzie trwały, nawet na obszarach dotychczas dynamicznie rozwijających się. **Ograniczanie zakresu usług** jest dużym wyzwaniem dla każdej organizacji. W przypadku usług publicznych świadczonych przez jednostki samorządu terytorialnego, których ograniczenie wymaga zgody organów stanowiących, jest to szczególnie trudne. Społeczny sprzeciw wobec likwidacji szkoły lub przedszkola bywa bardzo skuteczny. Mieszkańcy Metropolii są przyzwyczajeni do wzrostu, a nie do ograniczania skali usług, dlatego konieczne jest zbudowanie skutecznej komunikacji z obywatelami i pracownikami oświaty.

6. **Duża skala dojazdów uczniów do szkół** poza własną gminą, głównie do Poznania, wydaje się zjawiskiem niekorzystnym dla wszystkich stron. Uczniowie codziennie spędzają wiele czasu w podróży, rośnie też zapotrzebowanie na transport zbiorowy i infrastrukturę drogową. Dojeżdżając do placówek poza miejscem zamieszkania, młodzież szkół podstawowych ma zdecydowanie utrudniony kontakt z rówieśnikami i sąsiadami. Spotkania z kolegami ze szkoły są utrudnione ze względu na odległość i często wymagają zaangażowania rodziców w transport. W konsekwencji dojazdy mogą sprzyjać osamotnieniu i wycofaniu, co stanowi dodatkowe obciążenie w obliczu współczesnych wyzwań społecznych. W okresie dynamicznego rozwoju gmin okołopoznańskich dojazdy uczniów do szkół w mieście ułatwiały organizację edukacji zarówno w Poznaniu, jak i w gminach ościennych. Jednak w sytuacji spadku liczby uczniów proces ten przestał być korzystny. Dojazdy do szkół w innej gminie zaburzają również strukturę finansów: inny samorząd czerpie dochody z podatków mieszkańców, a inny pokrywa z własnych środków lukę oświatową. Jedynym podmiotem zyskującym na tej sytuacji jest szkoła, do której dojeżdża uczeń. Dzięki napływowi dzieci spoza obwodu ogranicza ona konieczność dostosowywania swojej organizacji do zmieniającej się demografii. Dzieje się to zgodnie z oczekiwaniami rodziców, ale kosztem finansów miasta oraz komfortu dzieci i młodzieży.
7. Aby przeciwdziałać opisanym zjawiskom, proponujemy **wdrożenie mechanizmów ograniczających skalę dojazdów**. Mogą to być:
- uzgodnione między gminami wspólne zasady przyjmowania uczniów spoza obwodu, utrudniające migrację szkolną;
 - organizacja dojazdów i opieki świetlicowej w sposób promujący naukę w szkole obwodowej;
 - wdrożenie wspólnego systemu rekrutacji do przedszkoli i szkół podstawowych, na wzór rekrutacji do szkół ponadpodstawowych prowadzonej przez Miasto Poznań i powiat poznański;
 - wspólne, metropolitalne akcje promujące naukę blisko domu;
 - ograniczenie do absolutnego minimum działań promujących własne szkoły na zewnątrz, na rzecz bieżącego wspierania uczniów;
 - różne formy współzawodnictwa (np. sportowego) lub współpracy między szkołami z różnych gmin, pokazujące, że placówki te oferują zbliżony standard;
 - budowa sieci współpracy między nauczycielami, prowadząca do podnoszenia efektów kształcenia we wszystkich szkołach.

Alternatywą dla proponowanej edukacji egalitarnej jest rosnąca konkurencja, walka o kolejnych rodziców i budowanie systemu zachęt graniczących z przekupstwem. Taki scenariusz prowadzi jednak zawsze do konieczności zwiększania wydatków, pogarszania wskaźników organizacyjnych i chaosu w sieci szkolnej.

8.2 Przedszkola i szkoły, placówki

8. **Edukacja przedszkolna**, wkraczająca w okres ograniczania skali usług, wymaga od gmin wdrożenia mechanizmów dostosowujących ofertę do realnych potrzeb społeczności. Zmiana liczby dzieci objętych edukacją przedszkolną ma, według prognoz, charakter trwały. Decyzje o redukcji oferty powinny być zatem podejmowane w najkrótszym terminie akceptowalnym przez lokalną społeczność. Prognozy GUS nie dają podstaw do nadziei na wzrost dzietności czy masowy napływ dzieci z innych gmin. Konieczne jest zatem ograniczenie liczby oddziałów przedszkolnych.

Obecnie przedszkola w gminach Metropolii są dobrze zorganizowane, mają racjonalną wielkość i optymalną przeciętną liczbę dzieci w oddziale. Tworzenie mniejszych oddziałów integracyjnych jest rozwiązaniem korzystnym, ale nie powinno być traktowane jako narzędzie przeciwdziałania skutkom depopulacji. W placówkach nieposiadających kadry o wysokich kwalifikacjach lub utrwalonej tradycji integracji działania te prowadzą często jedynie do zmniejszenia liczebności oddziału.

W Metropolii dominującą formą edukacji przedszkolnej są samodzielne przedszkola.

W obecnych warunkach warto rozważyć tworzenie, w miarę możliwości, zespołów szkolno-przedszkolnych. Dwuoddziałowe przedszkole jest rozwiązaniem nie tylko kosztownym, ale i trudnym w zarządzaniu. Natomiast prowadzenie dwóch oddziałów przedszkolnych w ramach zespołu szkolno-przedszkolnego lub w szkole podstawowej nie generuje takich problemów. W małym, samodzielnym przedszkolu choroba jednego z czterech nauczycieli dezorganizuje pracę jednostki, podczas gdy dyrektor szkoły podstawowej ma możliwość organizacji zastępstw, korzystając z kadry edukacji wczesnoszkolnej.

9. Na **przygotowanie nowej sieci szkół podstawowych** gminy mają czas do roku 2029. Do tego momentu liczba uczniów nie będzie znacząco odbiegać od obecnych wartości. W kolejnych latach konieczne będzie jednak redukcje liczby oddziałów, a zapewne także szkół. Najbliższe cztery lata to z jednej strony czas na opracowanie koncepcji nowej sieci, a z drugiej okres, w którym nie należy podejmować decyzji sprzecznych z planowanymi zmianami. Trudno będzie samorządowi zlikwidować placówkę, w której niedawno przeprowadzono gruntowną modernizację, na przykład w ramach projektu o kilkuletnim okresie trwałości. Decyzje o budowie nowych obiektów szkolnych należy podejmować ze szczególną ostrożnością. W miarę możliwości należy raczej przenosić istniejące szkoły do nowo wybudowanych siedzib, niż tworzyć nowe jednostki. Otoczenie prawne, w jakim samorzady będą przekształcały sieci szkolne, jest dziś nieznane. W Sejmie toczą się prace nad rozwiązaniami ułatwiającymi samorządom dokonywanie zmian w strukturze sieci szkół, jednak ostateczny kształt przepisów nie jest obecnie możliwy do przewidzenia.
10. **Edukacja ponadpodstawowa** skoncentrowana jest głównie w Poznaniu. Suma współczynników skolaryzacji dla wszystkich trzech rodzajów szkół ponadpodstawowych wzrosła ze 186 do 213. Można więc stwierdzić, że w szkołach średnich w mieście uczy się dwukrotnie więcej młodzieży, niż w nim mieszka. W powiecie poznańskim analogiczny wskaźnik w żadnym roku nie przekroczył 23. Różnica jest więc dziewięciokrotna. Znacząca większość uczniów mieszkających w powiecie uczęszcza do szkół ponadpodstawowych w Poznaniu.
- Ocena tego zjawiska jest niejednoznaczna. Z jednej strony generuje ono negatywne konsekwencje związane z dojazdami, z drugiej zaś wpływ odległości na relacje społeczne jest mniejszy ze względu na większą samodzielność młodzieży. Jest to rozwiązanie typowe, np. powiat wrocławski prowadzi tylko 6 jednostek, a łomżyński nie prowadzi żadnej szkoły. Skala dojazdów do Poznania jest duża, ale racjonalność rozbudowy sieci szkół w powiecie jest wątpliwa w kontekście prognozowanego spadku liczby uczniów w perspektywie dekady. Podsumowując, istniejący porządek nie wydaje się optymalny: nadmiernie obciąża Miasto Poznań kosztami kształcenia, utrudnia naukę (głównie młodzieży mniej zamożnej lub słabiej

zmotywowanej), a jednocześnie perspektywa demograficzna czyni rozbudowę infrastruktury nieracjonalną.

Niepokoić może szybko rosnący udział liceów ogólnokształcących. W roku 2024 ponad 61 proc. uczniów w Poznaniu wybrało ten typ szkoły (wobec 53 proc. w roku 2020). Z przepisów nie wynika konieczność zapewnienia każdemu uczniowi miejsca w preferowanym typie szkoły. Być może należy rozważyć ograniczenie liczby miejsc w liceach ogólnokształcących. Decyzja taka, choć początkowo niepopularna, wpłynęłaby pozytywnie na lokalny rynek pracy.

Szkolnictwu zawodowemu, a w konsekwencji rynkowi pracy w Metropolii, pomogłaby również poprawa jakości doradztwa zawodowego. Decyzje o ścieżce edukacyjnej, podejmowane w ostatnich klasach szkoły podstawowej, bywają przypadkowe. Doradztwo zawodowe na tym etapie jest zadaniem szkoły i publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej. Budowa nowoczesnego systemu doradztwa w małej gminie jest jednak trudna do zrealizowania.

Podjęcie takich działań przez większą organizację, dzięki efektowi skali, będzie nie tylko tańsze, ale i przyniesie korzyści całej aglomeracji.

11. **Kształcenie specjalne** wiąże się z rosnącymi wyzwaniami dla szkół i organów prowadzących. Szybki wzrost liczby uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego, swoboda wyboru typu szkoły przez rodziców, podniesienie standardów wsparcia ucznia oraz rosnące oczekiwania rodziców sprawiają, że edukacja specjalna staje się jednym z kluczowych problemów samorządów.

Kształcenie to, niezależnie czy realizowane w szkole specjalnej, czy w ogólnodostępnej (w ramach edukacji włączającej), generuje wysokie koszty. Kwoty naliczane w subwencji są znaczne, sięgają nawet dziesięciokrotności *standardu A* (kwota potrzeb/subwencji oświatowej przeznaczonych w związku z edukacją ucznia w typowej szkole podstawowej w mieście). Środki te nie wystarczają jednak na pokrycie rzeczywistych wydatków. Przy rosnącej liczbie orzeczeń powiększa się luka oświatowa.

To, który podmiot musi ją pokryć, zależy od decyzji rodziców. Jeśli uczeń pozostanie w szkole ogólnodostępnej, koszt ponosi gmina. Jeśli trafi do szkoły specjalnej, płaci organ prowadzący tę placówkę, zazwyczaj powiat (lub miasto na prawach powiatu). Co więcej, jeśli dany powiat nie dysponuje miejscami, może skierować ucznia do szkoły innej jednostki, która – mając wolne miejsca – nie może odmówić przyjęcia. Taka konstrukcja prawna, przy rosnących dopłatach i liczbie uczniów, rodzi pytania o to, kto powinien ponosić ciężar finansowania tego zadania. W Metropolii Poznań większość uczniów szkół specjalnych uczęszcza do placówek prowadzonych przez Miasto Poznań, przy czym wielu z nich kierowanych jest tam przez Powiat Poznański. Na gruncie obecnych przepisów problem ten wydaje się nierozwiązywalny, dopóki ustawodawca nie wprowadzi mechanizmów rozliczeń analogicznych np. do tych w edukacji przedszkolnej.

Sygnalizowany powszechnie brak miejsc w szkołach specjalnych rodzi propozycje tworzenia nowych placówek na terenie powiatu poznańskiego. Skróciłoby to czas dojazdu uczniów, jednak rozwiązanie to nie uwzględnia prognozowanej depopulacji. Utworzenie nowej szkoły wiąże się z ryzykiem konieczności jej zamknięcia za 10 lat. Lepszą alternatywą wydaje się tworzenie oddziałów specjalnych w szkołach ogólnodostępnych. Oddziały takie można wygaszać bez likwidacji całej placówki, a w razie potrzeby lokalowej można wykorzystać pustostany po przedszkolach. Wadą tego rozwiązania jest fakt, że organem prowadzącym stałaby się gmina, która w katalogu zadań własnych nie ma edukacji specjalnej.

12. **Szkoły i placówki prowadzone przez inne podmioty** mają typowy udział w edukacji na terenie Metropolii Poznań. Duży odsetek przedszkoli niesamorządowych we wszystkich gminach wymaga stałego monitorowania. Trudno przewidzieć przyszłe decyzje rodziców: czy w obliczu większej dostępności miejsc w przedszkolach gminnych wybiorą placówki publiczne, czy też dobry wizerunek jednostek prowadzonych przez inne podmioty spowoduje odpływ dzieci z sektora publicznego. W gminach takich jak Swarzędz czy Luboń, gdzie sektor

niepubliczny jest silny (choć nie zaspokaja potrzeb wszystkich dzieci), analiza rozwoju tych jednostek jest kluczowa.

Dla Miasta Poznania wyzwaniem jest funkcjonowanie *Szkół w Chmurze*. Są to jednostki niepubliczne, którym miasto przekazuje subwencję oświatową. Po stronie Miasta jako powiatu, pozostaje jednak finansowanie działań publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych oraz wypłata dotacji na edukację specjalną dla uczniów, których orzeczenia dostarczono po 30 września. W tym obszarze samorząd może jedynie apelować do ustawodawcy o zmianę systemu rozliczeń.

13. Wzrost liczby dzieci i młodzieży, w sprawach których rodzice wnioskuje o wydanie **orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego** lub opinii publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, wymusza dostosowanie zasobów kadrowych w tych placówkach do aktualnych potrzeb. Nauczyciel – jako członek zespołu orzekającego lub osoba opiniująca – musi dysponować odpowiednią ilością czasu, aby rzetelnie i wnikliwie przeanalizować sytuację ucznia. Wydanie opinii zgodnej z oczekiwaniami opiekunów jest zadaniem łatwiejszym niż podjęcie decyzji odmownej lub ograniczającej zakres wnioskowanego wsparcia. Ta druga sytuacja wymaga głębokiego przekonania o słuszności diagnozy, a przede wszystkim sporządzenia szczegółowego uzasadnienia. Proces ten wymaga czasu i odpowiednich warunków pracy. Poprawa komfortu pracy nauczycieli w poradniach przełoży się nie tylko na większe zadowolenie rodziców (dzięki krótszemu czasowi oczekiwania na dokument), ale powinna również skutkować racjonalizacją skali przyznawanej pomocy.

8.3 Nauczyciele

14. Prognozy wskazują na konieczność likwidacji nawet 400 oddziałów przedszkolnych w Metropolii, a w perspektywie sześciu lat – kolejnych 500 oddziałów w szkołach podstawowych. Oznacza to redukcję łącznie ponad **1500 etatów nauczycielskich** oraz prawdopodobnie **kilkuset etatów pracowników administracji i obsługi** (głównie z likwidowanych placówek). Stanowi to ogromne wyzwanie dla samorządów. Jeśli redukcja zatrudnienia – czy to w drodze zwolnień, czy dobrowolnych odejść – dotknie głównie młodszej kadry, w krótkim czasie pojawi się także ryzyko odejścia ze szkół nauczycieli, którzy osiągnęli wiek emerytalny. Trudno dziś przewidzieć impuls, który mógłby skłonić starszych pedagogów do masowego odchodzenia z zawodu. Gdyby jednak taki proces nastąpił, samorządy stanęłyby przed poważnym problemem zapewnienia obsady kadrowej w szkołach. Ryzyko to jest istotne ze względu na obecną, trudną kondycję psychiczną tej grupy zawodowej.
15. Kondycja psychiczna nauczycieli jest zła: wiele osób doświadcza wypalenia zawodowego i nie czerpie już satysfakcji z pracy. Wbrew obiegowym opiniom, głównym problemem nie są wynagrodzenia, co potwierdziły wywiady przeprowadzone z nauczycielami i rodzicami. Ciągłe negocjowanie kompetencji i metod pracy pedagogów, nakładanie na nich coraz to nowych obowiązków oraz oczekiwanie, że wyręcą rodziców w rozwiązywaniu problemów wychowawczych, sprawiają, że nauczyciele czują się samotni i sfrustrowani. Skutki nałożenia się tego stanu na planowane redukcje zatrudnienia są trudne do oszacowania. Nawet jeśli nie wszyscy pedagodzy pracują wzorowo, naddają za zmianami technologicznymi czy radzą sobie z trudnymi relacjami z rodzicami, konieczne jest jednoznaczne i czytelne dla otoczenia docenienie ich wysiłku. Nauczyciele muszą poczuć realne wsparcie ze strony samorządu. Podobnie jest z dyrektorami szkół, którzy nie tylko mierzą się z problemami kadry, ale są również obciążeni odpowiedzialnością prawną za podejmowane decyzje. A te zapadają w warunkach częstych i gwałtownych zmian regulacji prawnych.

8.4 Podsumowanie

Można odnieść wrażenie, że poważne, a niekiedy wręcz krytyczne problemy organizacyjno-finansowe przesłaniają społeczne wyzwania stojące przed edukacją. Samotność i stany depresyjne młodzieży, jej kruchość psychiczna i brak odporności na porażki, cyberprzemoc, roszczeniowe postawy rodziców, wypalenie zawodowe nauczycieli, czy wreszcie potrzeba wzajemnego wsparcia i wymiany doświadczeń w kadrze zarządzającej – wszystko to stanowi przejaw niepewności oraz zaburzonych relacji wewnątrz społeczności szkolnej.

W szkole jak w soczewce skupiają się problemy całego społeczeństwa, lecz jest ona zarazem jedynym miejscem, które ma realny wpływ na jego kształtowanie. Przed wszystkimi osobami odpowiedzialnymi za oświatę stoi dziś wyzwanie budowania atmosfery troski o dobrostan innych. Wymaga to nie tylko klimatu życzliwości i wzajemnej pomocy, ale także precyzyjnego określenia granic odpowiedzialności oraz obszarów, w których asertywna odmowa jest reakcją naturalną i akceptowalną.

Zarówno w przeprowadzonych wywiadach, jak i w nieformalnych rozmowach wielokrotnie wybrzmiewało hasło: „*my sobie pomagamy*”. Wskazuje to na istnienie dużego potencjału, na którym można oprzeć budowę efektywnej i przyjaznej wspólnoty oświatowej w Metropolii Poznań. Jeśli tworzący ją ludzie będą czuli się w niej dobrze i będą z niej dumni, twórczo rozwiążą każdy problem. Warunkiem jest jednak jasna świadomość tego, za co odpowiadają samodzielnie, a w jakich obszarach mogą – i muszą – polegać na innych.

9. Aneks

9.1 Spis tabel

Tabela 1. Subwencja ogólna z budżetu państwa – porównanie wg u.o.d. z 2003 r. i 2024 r.	9
Tabela 2. Obszary wydatkowe i determinanty w latach 2025-2026	10
Tabela 3. Udział JST w PIT i CIT	13
Tabela 4. Łączna kwota dochodów z tytułu udziału w PIT i CIT oraz z tytułu subwencji ogólnej	13
Tabela 5. Pokrycie wydatków bieżących na usługi edukacyjne dochodami bieżącymi [%]	15
Tabela 6. Luka finansowa w oświacie – wartość nominalna [PLN].....	21
Tabela 7. Udział liczby ludności w poszczególnych grupach ekonomicznych w poszczególnych gminach.....	54
Tabela 8. Zmiany zachodzące w strukturze ludności w poszczególnych grupach ekonomicznych – porównanie dla lat 2000-2024	54
Tabela 9. Ludność w wieku szkolnym w grupach wiekowych w gminach Metropolii Poznań	56
Tabela 10. Spadek/ wzrost (%) liczby ludności w poszczególnych grupach wiekowych w Metropolii Poznań (2024 względem 2020).....	62
Tabela 11. Liczba urodzeń w poszczególnych gminach Metropolii Poznań w latach 2000 - 2024	63
Tabela 12. Liczba kobiet w wieku prokreacyjnym na 1000 ludności.....	67
Tabela 13. Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców w gminach Metropolii Poznań	68
Tabela 14. Migracje w gminach Metropolii Poznań.....	70
Tabela 15. Prognoza liczby ludności w wieku 0-14 lat w poszczególnych gminach Metropolii Poznań..	71
Tabela 16. Prognoza liczby ludności ogółem w powiatach	74
Tabela 17. Prognoza liczby ludności w powiatach – dynamika względem 2024 roku (%)	74
Tabela 18. Prognoza liczby ludności w powiatach w grupie wiekowej 0-14 lat	76
Tabela 19. Prognoza ludności w powiatach w grupie wiekowej 0-14 – dynamika względem 2024 roku	76
Tabela 20. Prognoza liczby ludności w powiatach w wieku 15-18 lat.....	77
Tabela 21. Prognoza liczby ludności w powiatach w grupie wiekowej 15-18 lat – zmiana.....	77
Tabela 22. Zmiana liczby dzieci w wieku przedszkolnym (rok 2024=100%)	79
Tabela 23. Prognozowana liczba oddziałów przedszkolnych	80
Tabela 24. Zmiana liczby uczniów w szkołach podstawowych (rok 2024=100%)	81
Tabela 25. Prognozowana liczba oddziałów w szkołach podstawowych.....	83
Tabela 26. Dojazdy uczniów do szkół podstawowych	86
Tabela 27. Kierunki dojazdów do szkół podstawowych	87
Tabela 28. Dojazdy uczniów do szkół ponadpodstawowych	88
Tabela 29. Kierunki dojazdów do szkół ponadpodstawowych	89
Tabela 30. Liczba jednostek wychowania przedszkolnego ogółem w latach (z oddziałami przedszkolnymi w szkołach podstawowych)	98
Tabela 31. Liczba jednostek wychowania przedszkolnego ogółem w roku szkolnym 2024/25	99
Tabela 32. Jednostki wychowania przedszkolnego w roku szkolnym 2024/25 wg typu	100
Tabela 33. Liczba dzieci objętych edukacją przedszkolną ogółem w latach	101
Tabela 34. Liczba dzieci objętych edukacją przedszkolną w roku szkolnym 2024/25 wg typu jednostki	102
Tabela 35. Liczba dzieci objętych edukacją w przedszkolach przedszkolną wg typu organu prowadzącego w roku szkolnym 2024/25	102
Tabela 36. Średnia liczba dzieci w przedszkolu prowadzonym przez gminę	103
Tabela 37. Średnia liczba dzieci w oddziałach przedszkolnych w szkole podstawowej.....	104
Tabela 38. Współczynnik skolaryzacji netto dla edukacji przedszkolnej	105
Tabela 39. Liczba dzieci objętych edukacją przedszkolną na 1000 ludności w roku 2024	106

Tabela 40. Liczba oddziałów przedszkolnych ogółem (razem z oddziałami przedszkolnymi w szkołach podstawowych) w latach.....	108
Tabela 41. Liczba oddziałów przedszkolnych w podziale wg typu w roku szkolnym 2024/25.....	109
Tabela 42. Średnia wielkość oddziału w przedszkolach w latach.....	109
Tabela 43. Średnia wielkość oddziału w przedszkolu prowadzonym przez gminę w latach.....	110
Tabela 44. Średnia wielkość oddziału przedszkolnego w szkole podstawowej prowadzonej przez gminę w latach.....	111
Tabela 45. Liczba publicznych jednostek wychowania przedszkolnego prowadzonych przez inne podmioty w latach.....	113
Tabela 46. Liczba niepublicznych jednostek wychowania przedszkolnego w latach.....	113
Tabela 47. Odsetek dzieci objętych edukacją przedszkolną w jednostkach prowadzonych przez inne podmioty w latach.....	114
Tabela 48. Liczba szkół podstawowych ogółem w latach.....	119
Tabela 49. Liczba szkół podstawowych ogółem w roku szkolnym 2024/25.....	120
Tabela 50. Liczba szkół podstawowych z oddziałami przedszkolnymi.....	120
Tabela 51. Średnia wielkość szkoły podstawowej prowadzonej przez gminę w roku szkolnym 2024/25.....	121
Tabela 52. Liczba uczniów szkół podstawowych ogółem w latach.....	123
Tabela 53. Liczba uczniów szkół podstawowych wg typu organu prowadzącego w roku szkolnym 2024/25.....	124
Tabela 54. Liczba uczniów w szkołach podstawowych w podziale na klasy w roku szkolnym 2024/25 ..	125
Tabela 55. Współczynnik skolaryzacji netto dla szkół podstawowych.....	126
Tabela 56. Liczba uczniów szkół podstawowych na 1000 ludności.....	127
Tabela 57. Liczba oddziałów w szkołach podstawowych ogółem w latach.....	129
Tabela 58. Liczba oddziałów w szkołach podstawowych w podziale wg typu organu prowadzącego w roku szkolnym 2024/25.....	129
Tabela 59. Liczba oddziałów w szkołach podstawowych w podziale na klasy w roku szkolnym 2024/25.....	130
Tabela 60. Średnia wielkość oddziału szkoły podstawowej prowadzonej przez gminę w latach.....	131
Tabela 61. Średnia wielkość oddziału klasy I w szkole podstawowej w latach.....	131
Tabela 62. Liczba publicznych szkół podstawowych dla dzieci i młodzieży prowadzonych przez inne podmioty.....	133
Tabela 63. Liczba niepublicznych szkół podstawowych dla dzieci i młodzieży.....	133
Tabela 64. Odsetek uczniów szkół podstawowych uczęszczających do szkół niepublicznych.....	133
Tabela 65. Licea ogólnokształcące wg lokalizacji.....	136
Tabela 66. Licea ogólnokształcące w gminach w roku szkolnym 2024/25 wg typu organu prowadzącego.....	136
Tabela 67. Uczniowie liceów ogólnokształcących w latach.....	137
Tabela 68. Uczniowie liceów ogólnokształcących w roku szkolnym 2024/25 wg typu organu prowadzącego.....	137
Tabela 69. Liczba uczniów w liceach ogólnokształcących w podziale na klasy w roku szkolnym 2024/25.....	138
Tabela 70. Współczynnik skolaryzacji netto dla liceów ogólnokształcących.....	138
Tabela 71. Liczba uczniów liceów ogólnokształcących na 1000 ludności.....	139
Tabela 72. Odsetek uczniów klas pierwszych szkół ponadpodstawowych dla młodzieży uczęszczających do liceów ogólnokształcących.....	140
Tabela 73. Liczba oddziałów w liceach ogólnokształcących ogółem w latach.....	140
Tabela 74. Liczba oddziałów w liceach ogólnokształcących w podziale na klasy.....	141
Tabela 75. Średnia wielkość oddziału liceum ogólnokształcącego w latach.....	141
Tabela 76. Średnia wielkość oddziału klasy I w liceum ogólnokształcącym w latach.....	141
Tabela 77. Odsetek uczniów liceów ogólnokształcących uczęszczających do szkół niesamorządowych.....	142

Tabela 78. Technika wg lokalizacji	144
Tabela 79. Technika w gminach w roku szkolnym 2024/25 wg typu organu prowadzącego	145
Tabela 80. Uczniowie techników w latach	145
Tabela 81. Uczniowie techników w roku szkolnym 2024/25 wg typu organu prowadzącego	145
Tabela 82. Liczba uczniów w technikach w podziale na klasy w roku szkolnym 2024/25	146
Tabela 83. Współczynnik skolaryzacji netto dla techników	146
Tabela 84. Liczba uczniów techników na 1000 ludności	147
Tabela 85. Liczba oddziałów w technikach ogółem w latach	148
Tabela 86. Liczba oddziałów w technikach w podziale na klasy	148
Tabela 87. Średnia wielkość oddziału technikum w latach	148
Tabela 88. Średnia wielkość oddziału klasy I w technikum w latach	149
Tabela 89. Liczba uczniów w technikach kształcących się w grupach zawodów w roku szkolnym 2024/25	150
Tabela 90. Liczba uczniów w technikach kształcących się w grupach zawodów w roku szkolnym 2024/25	150
Tabela 91. Liczba uczniów w technikach kształcących się w grupach zawodów w podziale na klasy w roku szkolnym 2024/25	151
Tabela 92. Odsetek uczniów techników uczęszczających do szkół niesamorządowych	151
Tabela 93. Szkoły branżowe I stopnia wg lokalizacji	152
Tabela 94. Szkoły branżowe I stopnia w gminach w roku szkolnym 2024/25 wg typu organu prowadzącego	152
Tabela 95. Uczniowie szkół branżowych I stopnia w latach	153
Tabela 96. Uczniowie szkół branżowych I stopnia w roku szkolnym 2024/25 wg typu organu prowadzącego	153
Tabela 97. Liczba uczniów w szkołach branżowych I stopnia w podziale na klasy w roku szkolnym 2024/25	153
Tabela 98. Współczynnik skolaryzacji netto dla szkół branżowych I stopnia	154
Tabela 99. Liczba uczniów szkół branżowych I stopnia na 1000 ludności	155
Tabela 100. Liczba oddziałów w szkołach branżowych I stopnia ogółem w latach	156
Tabela 101. Liczba oddziałów w szkołach branżowych I stopnia w podziale na klasy	156
Tabela 102. Średnia wielkość oddziału w szkole branżowej I stopnia w latach	156
Tabela 103. Średnia wielkość oddziału klasy I w szkole branżowej I stopnia w latach	157
Tabela 104. Liczba uczniów w szkołach branżowych I stopnia kształcących się w poszczególnych zawodach w podziale na gminy w roku szkolnym 2024/25	158
Tabela 105. Liczba uczniów w szkołach branżowych I stopnia kształcących się w poszczególnych zawodach ogółem w roku szkolnym 2024/25	158
Tabela 106. Liczba uczniów w szkołach branżowych I stopnia kształcących się w poszczególnych zawodach w podziale na klasy w roku szkolnym 2024/25	158
Tabela 107. Odsetek uczniów szkół branżowych I stopnia uczęszczających do szkół niesamorządowych	159
Tabela 108. Liczba szkół dla dorosłych ogółem w latach	159
Tabela 109. Liczba słuchaczy szkół dla dorosłych ogółem w latach	160
Tabela 110. Liczba słuchaczy szkół dla dorosłych na 10 000 ludności	160
Tabela 111. Średnia wielkość oddziału w szkołach dla dorosłych	160
Tabela 112. Średnia liczba uczniów przypadająca na etat nauczyciela w szkołach dla dorosłych	161
Tabela 113. Liczba etatów nauczycielskich w szkołach dla dorosłych prowadzonych przez JST	161
Tabela 114. Etaty psychologów pedagogów i innych specjalistów w jednostkach	165
Tabela 115. Liczby uczniów w szkołach specjalnych w latach	166
Tabela 116. Uczniowie we szkołach specjalnych wg niepełnosprawności dominująca w szkole	167

Tabela 117. Uczniowie we szkołach specjalnych wg niepełnosprawności dominująca w szkole w podziale na organy prowadzące szkoły w roku 2024/25	167
Tabela 118. Orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego w roku 2024	169
Tabela 119. Szkoły i placówki do których uczęszczają uczniowie z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego wg specyfiki	170
Tabela 120. Typy oddział, do których uczęszczali uczniowie z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego	170
Tabela 121. Uczniowie z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego wg etapu edukacyjnego .	171
Tabela 122. Uczniowie z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego w gminach wg etapu edukacyjnego	171
Tabela 123. Odsetek uczniów z autyzmem w oddziałach ogólnodostępnych	172
Tabela 124. Odsetek uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego uczęszczających wg typu oddziału	173
Tabela 125. Koszt jednostkowy edukacji ucznia/dziecka w szkole i przedszkolu specjalnym prowadzonym lub dotowanym przez powiat.....	174
Tabela 126. Koszt jednostkowy edukacji ucznia/dziecka w szkole i przedszkolu specjalnym prowadzonym przez powiat	174
Tabela 127. Koszt jednostkowy specjalnej organizacji nauki dziecka w przedszkolach prowadzonych lub dotowanych przez gminę	174
Tabela 128. Koszt jednostkowy specjalnej organizacji nauki dziecka w przedszkolach prowadzonych przez gminę	174
Tabela 129. Koszt jednostkowy specjalnej organizacji nauki ucznia w szkołach podstawowych prowadzonych lub dotowanych przez gminę [zł]	174
Tabela 130. Koszt jednostkowy specjalnej organizacji nauki ucznia w szkołach podstawowych prowadzonych przez gminę [zł]	174
Tabela 131. Koszt jednostkowy specjalnej organizacji nauki ucznia w szkołach ponadpodstawowych prowadzonych lub dotowanych przez powiat [zł]	174
Tabela 132. Koszt jednostkowy specjalnej organizacji nauki ucznia w szkołach ponadpodstawowych prowadzonych przez powiat [zł]	174
Tabela 133. Liczba poradnie psychologiczno-pedagogicznych ogółem w roku szkolnym 2025/2026	176
Tabela 134. Liczba etatów nauczycieli poradni PP na 1000 uczniów / przedszkolaków	176
Tabela 135. Odsetek nauczycieli dyplomowanych w poradniach psychologiczno-pedagogicznych..	176
Tabela 136. Przeprowadzone badania na etat nauczyciela poradni	176
Tabela 137. Przeprowadzone terapie na etat nauczyciela poradni	177
Tabela 138. Wydane opinie o pomocy psychologiczno-pedagogicznej na etat nauczyciela poradni.	177
Tabela 139. Wydane opinie o wczesnym wspomaganie rozwoju na etat nauczyciela poradni.....	178
Tabela 140. Wydane orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego na etat nauczyciela poradni..	178
Tabela 141. Liczba innych szkół i placówek oświatowych	178
Tabela 142. Liczba etatów nauczycielskich w przedszkolach prowadzonych przez JST	199
Tabela 143. Średnia liczba dzieci objętych edukacją przedszkolną przypadająca na etat nauczyciela	199
Tabela 144. Liczba etatów nauczycielskich w szkołach podstawowych prowadzonych przez JST ...	201
Tabela 145. Średnia liczba uczniów szkoły podstawowej przypadająca na etat nauczyciela	201
Tabela 146. Liczba etatów nauczycielskich w liceach ogólnokształcących prowadzonych przez JST .	203
Tabela 147. Średnia liczba uczniów liceum ogólnokształcącego przypadająca na etat nauczyciela .	203
Tabela 148. Liczba etatów nauczycielskich w technicach prowadzonych przez JST	203
Tabela 149. Średnia liczba uczniów technikum przypadająca na etat nauczyciela	203
Tabela 150. Liczba etatów nauczycielskich w branżowych szkołach I st. prowadzonych przez JST .	204
Tabela 151. Średnia liczba uczniów branżowej szkoły I st. przypadająca na etat nauczyciela	204
Tabela 152. Liczba etatów nauczycielskich w szkołach i placówkach specjalnych prowadzonych przez JST	205

Tabela 153. Uczniowie szkół podstawowych przypadający na etat nauczyciela w szkołach specjalnych	205
Tabela 154. Nauczyciele w szkołach i placówkach prowadzonych przez JST wg stopni awansu zawodowego w roku szkolnym 2024/25	205
Tabela 155. Etaty pracowników niepedagogicznych w szkołach i placówkach prowadzonych przez JST w roku szkolnym 2024/25	206
Tabela 156. Etaty pracowników niepedagogicznych w szkołach i placówkach prowadzonych przez JST w przeliczeniu na ucznia	207
Tabela 157. Definicje grup wydatków	208
Tabela 158. Wydatki na edukację przedszkolną nominalnie	210
Tabela 159. Wydatki na edukację przedszkolną w przeliczeniu na dziecko	211
Tabela 160. Wydatki na szkoły podstawowe i świetlice nominalnie	212
Tabela 161. Wydatki na szkoły podstawowe i świetlice w przeliczeniu na ucznia	212
Tabela 162. Wydatki na szkoły ponadpodstawowe nominalnie	213
Tabela 163. Wydatki na szkoły ponadpodstawowe w przeliczeniu na ucznia	213
Tabela 164. Wydatki na edukację włączającą nominalnie	214
Tabela 165. Wydatki na edukację specjalną nominalnie	214
Tabela 166. Wydatki na wynagrodzenia i pochodne nominalnie	215
Tabela 167. Pozostałe wydatki bieżące*	215
Tabela 168. Udzielone dotacje na zadania bieżące nominalnie	216
Tabela 169. Wydatki majątkowe nominalnie	217
Tabela 170. Wydatki finansowane lub współfinansowane ze środków zewnętrznych nominalnie	217
Tabela 171. Udział wydatków na edukację w budżecie JST	218
Tabela 172. Udział wydatków na wynagrodzenia nauczycieli w łącznych wydatkach na wynagrodzenia i pochodne	221
Tabela 173. Udział pozostałych wydatków bieżących rzeczowych w wydatkach bieżących na edukację	221
Tabela 174. Luka finansowa w oświacie – dynamika w ujęciu rok do roku [2019 = 100%]	230

9.2 Spis wykresów

Wykres 1. Wielkość wydatków edukacyjnych zrealizowanych przy udziale środków zagranicznych w latach 2020-2024 [tys. zł]	20
Wykres 2. Wielkość wydatków majątkowych zrealizowanych w latach 2020-2024 [tys. zł]	20
Wykres 3. Dynamika liczby urodzeń w gminach Metropolii Poznań (lata 2000-2024)	64
Wykres 4. Prognoza liczby ludności w wieku 0-14 lat – zmiana (rok 2000=100%)	72
Wykres 5. Zmiana liczby ludności w wieku 0-14 lat w poszczególnych gminach Metropolii Poznań wg prognozy do 2035 roku	73
Wykres 6. Dynamika liczby ludności w powiatach (%)	75
Wykres 7. Dynamika ludności w powiatach w grupie wiekowej 0-14	77
Wykres 8. Dynamika ludności w powiatach w grupie wiekowej 15-18	78
Wykres 9. Zmiana liczby dzieci w wieku przedszkolnym (rok 2024=100%)	80
Wykres 10. Zmiana liczby uczniów w szkołach podstawowych (rok 2024=100%)	82
Wykres 11. Zmiana liczby ludności w Metropolii wg roku rozpoczęcia nauki w szkole ponadpodstawowej (rok 2024=100%)	84
Wykres 12. Zmiana wydatków na edukację przedszkolną w 2024 r. względem 2020 r. [%]	211
Wykres 13. Udział wydatków na wynagrodzenia w wydatkach bieżących na edukację	220
Wykres 14. Udział dotacji udzielonych z budżetu w wydatkach bieżących na edukację [%]	223
Wykres 15. Koszt jednostkowy edukacji przedszkolnej dziecka [zł]	225
Wykres 16. Koszt jednostkowy edukacji przedszkolnej dziecka w jednostce prowadzonej przez gminę	226
Wykres 17. Koszt jednostkowy edukacji ucznia w szkole podstawowej dla dzieci i młodzieży [zł]	227

Wykres 18. Koszt jednostkowy edukacji ucznia w szkole podstawowej dla dzieci i młodzieży prowadzonej przez gminę [zł]	228
Wykres 19. Koszt jednostkowy edukacji ucznia w liceum ogólnokształcącym dla młodzieży prowadzonym przez powiat lub miasto na prawach powiatu [zł].....	229
Wykres 20. Koszt jednostkowy edukacji ucznia w branżowej szkole I st. dla młodzieży prowadzonej przez powiat (łącznie z miastami na prawach powiatu) [zł].....	229
Wykres 21. Koszt jednostkowy edukacji ucznia/dziecka w szkole i przedszkolu specjalnym prowadzonym lub dotowanym przez powiat [zł]	229
Wykres 22. Koszt jednostkowy specjalnej organizacji nauki dziecka w przedszkolach prowadzonych lub dotowanych przez gminę [zł]	230
Wykres 23. Relacja luki finansowej w oświacie do dochodów bieżących [%].....	231

9.3 Spis kartogramów

Kartogram 1. Pokrycie wydatków bieżących na usługi edukacyjne dochodami bieżącymi w gminach ...	16
Kartogram 2. Zmiana liczby ludności na przestrzeni lat 2000 – 2024 (%)	52
Kartogram 3. Ludność w wieku 0-4 w roku 2024 jako procent ludności w roku 2000.....	59
Kartogram 4. Ludność w wieku 5-9 w roku 2024 jako procent ludności w roku 2000.....	60
Kartogram 5. Ludność w wieku 10-14 w roku 2024 jako procent ludności w roku 2000	60
Kartogram 6. Ludność w wieku 15-19 w roku 2024 jako procent ludności w roku 2000	61
Kartogram 7. Zmiana liczby urodzeń na przestrzeni lat 2000 – 2024 (%)	66
Kartogram 8. Prognoza zmiany liczby ludności 0-14 roku życia w gminach.....	73
Kartogram 9. Średnia liczba dzieci w przedszkolu prowadzonym przez gminę w roku 2020 oraz 2024	104
Kartogram 10. Średnia liczba dzieci w oddziałach przedszkolnych w szkole podstawowej	105
Kartogram 11. Współczynnik skolaryzacji netto dla edukacji przedszkolnej w roku 2020 oraz 2024 .	106
Kartogram 12. Dzieci w wieku 3-5 lat objęte edukacją przedszkolną na 1000 ludności w roku 2020 oraz 2024	107
Kartogram 13. Średnia wielkość oddziału w przedszkolu prowadzonym przez gminę w roku 2020 oraz 2024.....	111
Kartogram 14. Średnia wielkość oddziału przedszkolnego w szkole podstawowej prowadzonej przez gminę w roku 2020 oraz 2024.....	112
Kartogram 15. Odsetek dzieci objętych edukacją przedszkolną w jednostkach prowadzonych przez inne podmioty w roku 2020 i 2024	115
Kartogram 16. Średnia wielkość szkoły podstawowej prowadzonej przez gminę w roku 2024.....	122
Kartogram 17. Zmiana liczby uczniów w szkołach podstawowych między rokiem 2020 a 2024.....	124
Kartogram 18. Współczynnik skolaryzacji netto dla szkół podstawowych w roku 2020 oraz 2024	127
Kartogram 19. Liczba uczniów szkół podstawowych na 1000 ludności w roku 2024	128
Kartogram 20. Średnia wielkość oddziału szkoły podstawowej w roku 2020 oraz 2024	132
Kartogram 21. Współczynnik skolaryzacji netto dla liceów ogólnokształcących (2024)	139
Kartogram 22. Współczynnik skolaryzacji netto dla techników w roku 2020 oraz 2024	146
Kartogram 23. Liczba uczniów techników na 1000 ludności w roku 2020 oraz 2024	147
Kartogram 24. Średnia wielkość oddziału technikum w roku 2020 oraz 2024.....	149
Kartogram 25. Współczynnik skolaryzacji netto dla szkół branżowych I stopnia w roku 2020 oraz 2024.....	154
Kartogram 26. Liczba uczniów szkół branżowych I stopnia na 1000 ludności w roku 2020 oraz 2024	155
Kartogram 27. Średnia wielkość oddziału w szkole branżowej I stopnia w roku 2020 oraz 2024	157
Kartogram 28. Średnia liczba dzieci objętych edukacją przedszkolną przypadająca na etat nauczyciela w roku 2020 i 2024	200
Kartogram 29. Średnia liczba uczniów szkoły podstawowej przypadająca na etat nauczyciela	202

9.4 Spis map

Mapa 1. Dojazdy uczniów do szkół podstawowych między gminami Metropolii.....	92
Mapa 2. Dojazdy uczniów do szkół ponadpodstawowych między gminami Metropolii	93
Mapa 3. Przedszkola z wyłączeniem specjalnych wg organu prowadzącego	180
Mapa 4. Przedszkola specjalne wg organu prowadzącego	181
Mapa 5. Szkoły podstawowe z wyłączeniem specjalnych wg organu prowadzącego	182
Mapa 6. Szkoły specjalne wg organu prowadzącego	183
Mapa 7. Licea ogólnokształcące wg organu prowadzącego	184
Mapa 8. Technika wg typu organu prowadzącego	185
Mapa 9. Szkoły branżowe I stopnia wg typu organu prowadzącego	186
Mapa 10. Poradnie psychologiczno-pedagogiczne.....	187
Mapa 11. Szkoły dla dorosłych.....	188
Mapa 12. Rozmieszczenie przedszkoli na tle zabudowy mieszkaniowej	189
Mapa 13. Szkoły podstawowe na tle zabudowy mieszkaniowej	190
Mapa 14. Szkoły ponadpodstawowe na tle zabudowy mieszkaniowej	191
Mapa 15. Szkoły specjalne na tle zabudowy mieszkaniowej	192
Mapa 16. Dostępność drogowa przedszkoli.....	193
Mapa 17. Dostępność drogowa szkół podstawowych.....	194
Mapa 18. Dostępność drogowa szkół ponadpodstawowych.....	195
Mapa 19. Dostępność przedszkoli transportem publicznym	196
Mapa 20. Dostępność szkół podstawowych transportem publicznym	197
Mapa 21. Dostępność szkół ponadpodstawowych transportem publicznym	198